

*Academia de Științe
a Moldovei*

IEFS

*Institutul de Economie,
Finanțe și Statistică*

*Ministerul Economiei
al Republicii Moldova*

TENDINȚE ÎN ECONOMIA MOLDOVEI

Nr. 3 (trim. 3) 2011

ISSN 1857-3126

Chișinău

Supported by the European Union High Level Policy
Advice Mission to the Republic of Moldova

ISSN 1857-3126

ECHIPA TEM:

Alexandru Stratan, Marcel Chistruga, Anatolii Rojco, Alexandru Fala, Tatiana Colesnicova, Victoria Clipa, Viorica Șeptelici, Veronica Vragaleva, Alexandra Novac, Eugenia Lucașenco, Corina Gribincea, Violeta Golea

Această ediție a fost pregătită cu suportul acordat de Proiectul EUHLPAM, finanțat de Uniunea Europeană și implementat de PNUD Moldova.

Echipa **TEM** este recunoscătoare pentru cooperare instituțiilor publice din Republica Moldova: Ministerul Economiei, Ministerul Finanțelor, Banca Națională a Moldovei, Biroul Național de Statistică.

Toate drepturile sunt rezervate. Nici o informație din această publicație nu poate fi retipărită sau reprodusă sub nici o formă fără permisiunea scrisă a IEFS.

Publicația "Tendințe economice în Moldova" este o ediție trimestrială produsă cu asistența Misiunii Uniunii Europene de Consiliere în Politici Publice pentru Republica Moldova. Conținutul acestei publicații este responsabilitatea exclusivă a autorilor și nu reflectă punctual de vedere al Uniunii Europene.

© Institutul de Economie, Finanțe și Statistică al AȘM și ME

Pentru informații adiționale Vă rugăm să ne contactați:

Institutul de Economie, Finanțe și Statistică

2064, RM, Chișinău, Str. Ion Creangă, 45

Tel: (+ 373 22) 50-11-00, Fax: (+ 373 22) 74-37-94

e-mail: iefs@iefs.md, web site: www.iefs.md

CUPRINS

Principalele evenimente politice, economice și sociale din Republica Moldova	7
Rezumat	9
Capitolul I. PRODUCȚIA	15
Capitolul II. PREȚURI ȘI RATE DE SCHIMB	26
Capitolul III. FINANȚE	31
Capitolul IV. SECTORUL EXTERN	53
Capitolul V. MEDIUL DE AFACERI	68
Capitolul VI. SECTORUL SOCIAL	77
<i>Gheorghe Cojocari</i> CAUZELE NEÎNCASĂRII TVA LA BUGET ÎN VOLUMUL PLANIFICAT	91
<i>Jan Marusinec</i> OPȚIUNILE POLITICII FISCALE	95
<i>Peter Menhard</i> SISTEMUL FISCAL DANEZ, INSTRUMENT DE STIMULARE ȘI TEMPERARE A ECONOMIEI NAȚIONALE	101
ANEXA STATISTICĂ	115

DATE GENERALE

Denumirea oficială	REPUBLICA MOLDOVA
Capitala	Chișinău
Șeful statului	Marian Lupu, Președinte interimar al Republicii Moldova
Președintele Parlamentului	Marian Lupu
Prim-ministru	Vlad Filat
Parlamentul Republicii Moldova	101 deputați (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova - 42, Partidul Liberal Democrat din Moldova - 31, Partidul Democrat din Moldova - 14, Partidul Liberal - 12, Deputați neafiliați - 1)
Obținerea independenței	27 august 1991
Suprafața	33.8 mii km ²
Unități administrative	32 raioane, 5 municipii (Chișinău, Bălți, Bender, Comrat, Tiraspol), UTA Gagauzia, Unitățile Administrativ-teritoriale din stânga Nistrului
Populația	3560,4 mii locuitori
Principala religie	ortodoxă
Limba oficială	română
Moneda națională	Leu moldovenesc (1 USD = 11.45 lei, 1 EUR = 16.46 lei)

ABREVIERI

ACECL	- Acordul Central European al Comerțului Liber
ACR	- Avantajul Comparativ Relevant
AGCS	- Acordul General asupra Comerțului cu Servicii
AHPCC	- Analiza hazardului și punctul critic de control
AID	- Asociația Internațională pentru Dezvoltare
ALSAC	- Acord de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător
ATP	- Preferințe Comerciale Autonome
BERD	- Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BMA	- Biroul Migrație și Azil
BNP	- Bugetul Național Public
BNS	- Biroul Național de Statistică
BPA	- Bune practici agricole
BTC	- Bariere Tehnice în Comerț
CBN	- Certificatele Băncii Naționale
CE	- Comisia Europeană
CNPF	- Comisia Națională a Pieței Financiare
CNT	- Capital Normativ Total
CPE	- Coeficientul protecției efective
CSCI	- Clasificatorul Standard de Comerț Internațional
CSI	- Comunitatea Statelor Independente
CT	- Contingent Tarifar
DPI	- Drepturile Proprietății Intelectuale
DST	- Drepturi Speciale de Tragere
EAD	- Echivalent ad-valorem
FMI	- Fondul Monetar Internațional
IEFS	- Institutul de Economie, Finanțe și Statistică
IHH	- Indicile Herfindahl-Hirschman
IMM	- Întreprinderi mici și mijlocii
IPC	- Indicele Prețurilor de Consum
IPP	- Indicele Prețului de Producție
IPPI	- Indicile Prețurilor Producției Industriale
ISD	- Investiții Străine Directe
MAIA	- Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare

MDL	- Leu Moldovenesc
MF	- Ministerul Finanțelor
MSF	- Măsuri sanitare și fitosanitare
NBM	- Banca Națională a Moldovei
NCMF	- Națiunea cea mai Favorizată
NEER	- Rata Nominală Efectivă de Schimb
NPC	- Coeficientul Protecției Nominale
ODIMM	- Organizația pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii
OIM	- Organizația Internațională A Migrației
OMC	- Organizația Mondială a Comerțului
OMS	- Organizație de Microfinanțare
ONU	- Națiunile Unite
PCA	- Acordul de Parteneriat și Cooperare
PIB	- Produsul Intern Brut
RC	- Rata de concentrare
REER	- Rata Reală Efectivă de Schimb
SGP	- Sistemul Generalizat de Preferințe
TEM	- Tendințe în Economia Moldovei
TN	- Transnistria
TVA	- Taxa pe Valoare Adăugată
UE	- Uniunea Europeană
USD	- Dolar SUA
UTA	- Unitate teritorial-administrativă
VAB	- Valoare adăugată brută

PRINCIPALELE EVENIMENTE POLITICE, ECONOMICE ȘI SOCIALE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Al treilea trimestru al anului 2011 a fost caracterizat de un șir de evenimente atât pe plan politic, cât și economic și social.

15 iulie

Fondul Monetar Internațional a oferit Moldovei suma de 79 mil. USD – o parte din programul creditar prevăzut în valoare de 586 mil. USD, pentru anii 2010-2012, care este orientat spre reducerea deficitului bugetar, scăderea inflației și accentuarea prezenței statului în economie. De asemenea, Organizația a remarcat succesele Republicii Moldova în gestionarea politicii fiscale și monetare.

27 iulie

Cabinetul de ministri aprobă Planul de acțiuni pentru eficientizarea procesului de administrare și deetatizare a bunurilor proprietate publică de stat. Această măsură vine să aducă un plus de mentenanță, dat fiind faptul că în prima jumătate a anului, în bugetul statului au fost colectate doar 10% din încasările planificate pentru anul 2011. Planul menționat conține o listă de 10 acțiuni, cu termeni concreți de realizare, instituțiile responsabile de realizarea acestora fiind Ministerul Economiei, Agenția Proprietății Publice, Cancelaria de Stat și autoritățile administrației publice centrale. Printre acțiunile date, pot fi menționate actualizarea listei bunurilor nepasibile privatizării, precum și a listei bunurilor proprietate de stat ce urmează să fie privatizate, analiza situației financiare a întreprinderilor de stat și luarea deciziilor de lichidare sau de reorganizare a acestora, precum și asigurarea publicității indicatorilor de performanță anuali ai întreprinderilor în care statul deține mai mult de 30% din capital.

27 iulie

Delegațiile Guvernului Republicii Moldova și Comisiei Europene au demarat prima rundă de negocieri pentru semnarea Acordului privind Spațiul aerian comun Republica Moldova – Uniunea Europeană. Finalizarea cu succes a negocierilor va însemna aderarea Republicii Moldova la spațiul aerian integrat, fapt ce va determina sporirea competitivității în domeniu, îmbunătățirea managementului traficului aerian, implementarea standardelor europene în ceea ce privește transportul aerian, mediul și siguranța pasagerilor. Cetățenii Republicii Moldova, de asemenea, vor putea beneficia din plin de acest acord, prin posibilitatea de a procura la prețuri reduse bilete de avion, precum și vor fi diversificate destinațiile avia pentru aceștia.

28 iulie

Consiliul de administrație al Băncii Naționale a Moldovei a decis ca rata de bază, rata la creditele overnight și cea la depozitele overnight să fie majorate cu un punct procentual. În același context, s-a hotărât menținerea la nivelul de 14% a normei rezervelor obligatorii.

8 august

Curtea de Conturi a acuzat Calea Ferată a Moldovei de fraude în valoare de 2,2 mil. MDL. Potrivit raportului de audit, prezentat în data de 8 august, în perioada 2009-2010, întreprinderea ar fi încheiat contracte dubioase de achiziții, în special cu firme intermediare, dar nu cu producătorii direcți, după cum ar fi cazul.

5 septembrie

A avut loc confirmarea oficială a atacurilor raider de către Prim-ministrul Republicii Moldova, Dl Vlad Filat. Astfel, au existat tentative de însușire frauduloasă a acțiunilor Moldova Agroindbank,

Banca de Economii, VictoriaBank și UniversalBank. Premierul Republicii Moldova a dat asigurări că acțiunile ilegale au fost blocate de instituțiile statului. Drept consecință a atacurilor raider, un grup de acționari sloveni au fost lipsiți în mod fraudulos de un pachet de acțiuni (27,5%) aparținând băncii Moldova Agroindbank. O situație similară a fost atestată și la UniversalBank, Banca de Economii a Moldovei - 16%, VictoriaBank – 5%. Urmare a situației create, Guvernul a emis o ordonanță de urgență ce vizează reglementarea activității bancare. Astfel, schimbarea de acționari trebuie să fie avizată de acum înainte obligatoriu și de Banca Națională a Moldovei. Totodată, astfel de decizii pot fi luate doar după pronunțarea unor decizii judecătorești irevocabile.

10 septembrie

Președintele Băncii Europene de Investiții, Philippe Maystadt, în cadrul unei întrevederi oficiale cu ministrul Finanțelor, Veaceslav Negruța, a anunțat disponibilitatea dezvoltării proiectelor în industria vinului, sectorul energetic, precum și în infrastructura de protecție contra inundațiilor din Republica Moldova. Pe lângă aceste proiecte, ar urma să fie oferit un grant în valoare de 2 mil. EUR pentru acordarea asistenței tehnice necesare în vederea definitivării priorităților din domeniile respective.

12 septembrie

A avut loc majorarea prețului la gazul petrolier lichifiat, acesta ajungând cu pînă la 40 de bani mai scump, circa 8,5 MDL. Această scumpire s-a datorat majorării prețului de import, determinat la rândul său de cotațiile internaționale. În acest sens, conform datelor Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică, prețurile medii de import al gazului lichifiat în primul semestru au crescut cu 32,5%. Cele mai mari cantități de gaz lichifiat, circa 74%, au fost importate din Federația Rusă.

27 septembrie

Tariful mediu la gazele naturale urmează a fi majorat cu 23,2% drept urmare a deciziei Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică. Astfel, noul tarif la gazele naturale a fost stabilit reieșind din prețul mediu de procurare a gazului natural din 1 octombrie 2011. Deși Moldova Gaz a dorit majorarea tarifului cu 28,7%, motivînd această creștere cu pierderile privind transportarea și distribuția gazelor naturale, dar și majorarea prețului de livrare a gazelor naturale pînă la 400,47 USD pentru 1000 m³ de către Gazprom, totuși ANRE a rămas ferm să susțină majorările stabilite de 23,2%.

27 septembrie

Prim-ministrul Republicii Moldova, Dl Vlad Filat și Ambasadorul american la Chișinău, Excelența Sa, Dl William Moser, au semnat trei amendamente care prevăd acordarea de fonduri nerambursabile de către SUA Republicii Moldova. Primul amendament prevede alocarea a 1,8 mil. USD pentru susținerea procesului de asigurare a autonomiei locale. Bani vor fi gestionați în scopul asigurării localităților cu apă potabilă, servicii de canalizare și reabilitarea drumurilor. În baza celui de-al doilea amendament, Moldova urmează să obțină 1,7 mil. USD pentru consolidarea instituțiilor de drept, în special pentru reforma în justiție și poliție. Alte 350 mii USD vor fi alocate în vederea intensificării luptei cu traficul de droguri.

REZUMAT

Producția

În primele 9 luni ale anului PIB a crescut cu 6,7% și cu 5,3% în trimestrul III al anului 2011 comparativ cu perioadele similare ale anului trecut.

Este o creștere notabilă, una din cele mai mari din regiune, dar atestăm o tendință de scădere a ritmurilor de creștere, economia națională și-a temperat din elanul pe care l-a avut la începutul anului. Ritmurile de creștere au depășit nivelele istorice (media ultimilor ani), schimbări structurale esențiale în economie nu s-au produs, deci ne așteptăm la temperarea creșterii și în ultimul trimestru al anului 2011.

Prețuri și curs de schimb

În perioada ianuarie-septembrie 2011 asistăm la accentuarea presiunilor inflaționiste. În primele 9 luni ale anului 2011, a fost înregistrat un ritm de creștere al IPC de 7,3%, comparativ cu perioada similară a anului trecut. În trimestrul III al anului 2011 ritmul de creștere al IPC, comparativ cu perioada similară a anului 2010, a fost de 8,8%.

În perioada ianuarie-septembrie 2011 prețurile producției industriale au crescut cu 6,3%, față de aceeași perioadă din 2010. În trimestrul III 2011, prețurile producției industriale au crescut cu 7,9%. În sectorul agricol și în cel al construcțiilor prețurile, la fel, au avut o evoluție ascendentă.

Majorările de prețuri în trimestrul III au fost cauzate de:

- ✓ propagarea runde a doua a efectelor majorării prețurilor la produsele energetice, operate în primul trimestru;
- ✓ condiții climaterice (vreme caldă cu puține precipitații);
- ✓ scumpirea produselor agro-alimentare la nivel internațional.

În perioada ianuarie-septembrie 2011 s-a înregistrat un curs mediu de 16,5 MDL/EURO, ceea ce reprezintă o apreciere infimă, de doar 0,13%, comparativ cu perioada similară anului 2010. În același timp, în trimestrul III 2011 cursul mediu a fost de 16,3 MDL/EURO, depreciindu-se cu 2,5% comparativ cu perioada similară a anului trecut. Evoluțiile financiare nefaste în zona EURO s-au reflectat și raportul monedei naționale față de moneda EURO, care pe parcursul trimestrului III 2011 s-a apreciat cu 2,8%, de la un curs de 16,5 MDL/EURO în iulie la 16 MDL/EURO în septembrie. Pe de altă parte, în primele 3 trimestre ale anului 2011 cursul mediu al monedei naționale față de dolarul SUA a fost de 11,7 MDL/USD, apreciindu-se cu 6,3% comparativ cu perioada similară a anului 2010. În trimestrul III al anului 2011 cursul mediu lunar a fost de 11,5 MDL/USD, întărindu-se cu 6,7% comparativ cu perioada similară a anului trecut.

Sectorul bancar

Pe parcursul a nouă luni ale anului 2011, evoluția sectorului bancar al Republicii Moldova a consemnat o tendință pozitivă de dezvoltare, fiind reflectată prin îmbunătățirea indicatorilor activității bancare (lichiditatea, creșterea profitabilității și calitatea portofoliului de credite).

Astfel, pe parcursul a nouă luni ale anului 2011, sectorul bancar a înregistrat o sporire atât la acordarea creditelor, cât și la atragerea depozitelor.

Respectiv, în septembrie 2011, lider pe piața bancară la capitolul credite și active bancare este Moldova Agroindbank, înregistrând un sold de credite în sumă de 6192,5 mil. MDL și sold de active în sumă de 8810,8 mil. MDL. În trimestru III al anului 2011, Victoriabank menține poziția de lider după volumul depozitelor atrase, cu un sold de depozite în sumă de 6493,4 mil. MDL.

În al III-lea trimestru al anului 2010, se atestă o continuă scădere a ratei dobânzii la credite în monedă națională, tendință care s-a stabilizat și în trimestrul III al anului 2011. În luna septembrie 2011 rata medie a dobânzii la creditele acordate în monedă națională a constituit un nivel de 14,1%, iar rata medie la depozite în lei, a ajuns la un nivel de 6,8%. În acest context, observăm că ratele medii ale dobânzii la depozite în monedă națională au început să crească de la începutul anului 2011, constituind nivelul de 6,7% în luna ianuarie 2011. Respectiv și ratele medii ale dobânzii la depozite în monedă străină au crescut de la 3,41% în luna ianuarie 2011, la un nivel de 3,94% înregistrat în septembrie 2011. În aceeași perioadă marja bancară la operațiunile în monedă națională a atins un nivel de 7,28%.

Finanțe publice

În primele nouă luni al anului 2011 la BPN au fost acumulate venituri în sumă totală de 21244,5 mil. MDL, cu 2132,8 mil. MDL sau cu 11,2 % mai mult decât în perioada similară a anului 2010, continuând, astfel, trendul crescător constatat și în edițiile precedente. Făcând o analiză a structurii veniturilor BPN în primele nouă luni ale anului 2011 se observă că partea predominantă continuă să cuprindă veniturile fiscale (85%). Ponderea componentelor veniturilor fiscale a rămas relativ constantă în primele nouă luni ale anului 2011 comparativ cu perioada similară a anului 2010.

Pe fonul veniturilor acumulate, merită a fi remarcată **restanța** la BPN constatată în primele 9 luni ale anului 2011, care a constituit 850,4 mil. MDL.

În primele nouă luni ale anului 2011 din buget au fost efectuate cheltuieli în sumă totală de 22652,4 mil. MDL, cu 2044,3 mil. MDL sau cu 9,9 % mai mult decât în perioada similară a anului 2010. Făcând o analiză a structurii cheltuielilor din BPN în primele nouă luni ale anului 2011 se observă că partea predominantă continuă să cuprindă cheltuielile de ordin social (72,9%), ponderea acestora majorându-se comparativ cu primul semestru al anului cu 4 puncte procentuale.

Executarea bugetului de stat în primul semestru al anului 2011 a rezultat cu un deficit în mărime de 1407,9 mil. MDL;

Majorarea soldului datoriei publice către finele trimestrului III al anului 2011, în comparație cu începutul anului, este condiționată de majorarea soldului datoriei tuturor componentelor ce formează datoria publică;

În ce privește structura după tipul datoriei, datoria de stat la situația din 30 septembrie 2011 a fost formată din 71,8% - datorie de stat externă și 28,2 % - datorie de stat internă;

Modificarea datoriei de stat interne pe parcursul a 9 luni ale anului 2011 s-a produs din contul majorării emisiunii VMS prin licitații cu 198,6 mil. MDL. Totodată, valorile mobiliare de stat convertite la data examinată au înregistrat cea mai mare creștere comparativ cu data similară a anului 2010 (+1863 mil. MDL).

Pentru nouă luni ale anului 2011, rata medie ponderată a dobânzii la VMS s-a majorat cu 4,3 % comparativ cu perioada similară a anului precedent și a constituit 11,16 la sută anual. Totodată, în luna septembrie 2011 a fost înregistrată cea mai mare rată medie ponderată a dobânzii la VMS – 12,6% anual, care s-a majorat cu 4,2% comparativ cu luna ianuarie a anului curent.

În structura datoriei de stat externe pe creditori, creditorii multilaterali continuă să fie principalii creditori ai Guvernului Republicii Moldova. Ca evoluție, se observă tendința ascendentă a datoriei de stat externe față de creditorii multilaterali. În același timp, datoria de stat externă față de creditorii bilaterali și cei comerciali a continuat să scadă.

Politica monetară

Ca urmare a intensificării riscurilor inflaționise în trimestrul III al anului 2011, BNM a luat măsuri de înăsprire a politicii monetare. Pe parcursul acestei perioade au fost modificate ratele dobânzilor asociate instrumentelor politicii monetare:

- ✓ rata de bază aplicată la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt a fost majorată de la 8 la 10%;
- ✓ rata la creditele overnight a crescut de la 11 la 13%;
- ✓ rata la depozitele overnight a fost mărită de la 5 la 7%.

În trimestrul III al anului 2011, pentru a tempera presiunile inflaționiste BNM, a recurs și la majorarea ratei rezervelor obligatorii. Începând cu 8 iulie, nivelul ratei rezervelor obligatorii a fost majorat de la 11 la 14%.

În trimestrul II 2011 BNM a intervenit pe piața valutară atât în calitate de cumpărător, cât și în rol de vânzător. Dacă în lunile iulie și august BNM s-a manifestat mai mult, prin cumpărări de valută, atunci în luna septembrie autoritatea monetară a intervenit, cu precădere, în calitate de vânzător. Această "schimbare de comportament" a fost determinată de intenția BNM de a tempera tendințele de apreciere a USD, ce au început să se manifeste în luna septembrie.

Sectorul extern

Per ansamblu, în perioada ianuarie – septembrie 2011, s-a resimțit o intensificare a activității externe a Republicii Moldova. În pofida unei creșteri mai rapide a deficitului contului curent comparativ cu intrările nete de resurse financiare și capitaluri față de perioada similară a anului precedent, care au constituit -574,2 mil. USD și, corespunzător, 409 mil. USD, acesta rămâne a fi nu departe de a atinge nivelul anului 2008.

Principalii factori care au avut aparent o influență pozitivă asupra consolidării contului curent și au determinat o creștere a intrărilor de finanțări externe sunt:

1. Creșterea exporturilor de bunuri și servicii cu ritmuri accelerate importurilor, ceea ce a condiționat o relaxare ușoară a deficitului balanței comerciale de bunuri și servicii.
  - A. În primele 9 luni ale anului, valoarea comerțului exterior, care a constituit 5243,5 mil. USD, nu numai că a depășit cu 44,7% nivelul înregistrat în anul precedent, dar chiar și cel din anul 2008 cu 7,7%, această creștere fiind determinată, îndeosebi, de evoluțiile exporturilor din acest an. Exporturile s-au caracterizat printr-o creștere pe principalele direcții comerciale, inclusiv în Rusia și România, a căror pondere a sporit până la 46%, iar 32% din creșterea de 56,9% a exporturilor a fost determinată de exporturile de produse manufacturate, inclusiv 10% de mașini și echipamente de transport; o creștere de 12,5% a fost influențată de produsele industriei ușoare și încă 5,9% de metale comune. În același timp, exporturile de produse agroalimentare au determinat o creștere de numai 15,9%, ceea ce s-a soldat printr-o reducere a acestei categorii de produse în total export cu 5,9 p.p., cauzat, cu precădere, de evoluțiile modeste a exporturilor de produse alimentare.

Pe fonul acestor evoluții ale exporturilor pe de o parte, și a dinamicii mai modeste a importurilor, s-a produs o creștere a gradului de acoperire a importurilor prin exporturi, care a sporit până la 42% - nivel maxim înregistrat în această perioadă în ultimii 5 ani, iar

prin urmare o relativă reținere a ritmurilor accelerate de creștere a deficitului comercial extern.

Deși spectaculoase, întrucât exporturile au depășit nivelul maxim înregistrat în anul 2008, aceste evoluții aduc o notă de scepticism asupra calității acestei creșteri, depășind cu mult nivelul producției industriale în această perioadă, ceea ce ne duce la ideea că la baza acestei dezvoltări se poate afla reexportul produselor anterior importate;

- B. În primele trei trimestre 2011, creșterea accelerată a comerțului exterior, dar mai cu seamă a exporturilor cu servicii, în care s-au evidențiat serviciile de transport, călătorii, servicii de informatică și informaționale, balanța comerțului cu servicii a înregistrat o scădere de mai mult de 5 ori, comparativ cu perioada similară a anului precedent, ca urmare devansării importului de servicii de către exporturi cu 7,3 mil. USD în T II-T III;
2. Creșterea activelor nefinanciare neproduse comercializate nerezidenților. Vânzările de active nefinanciare neproduse au înregistrat 8 mil. USD, în anul 2010, în aceeași perioadă valoarea acestora fiind nulă;
  3. Creșterea intrărilor de finanțări externe din contul: investițiilor străine directe atrase în economia națională, care au sporit cu 36%, comparativ cu aceeași perioadă a anului 2010, constituind 206,7 mil. USD, valoare ce depășește nivelul anual al ISD din 2010; a creditelor comerciale externe pe termen scurt contractate, care au constituit 153 mil. USD, cu 30% în creștere comparativ cu perioada similară a anului precedent;
  4. Creșterea cu 15%, față de aceeași perioadă a anului 2011, a volumului remiterilor a atins nivelul de 1117 mil. USD;

Totodată, în condițiile creșterii bazei, precum și sub influența conjuncturii condițiilor economice în unul dintre principalii parteneri comerciali, mai cu seamă în ultimul trimestru s-a resimțit o temperare a influxurilor de capital și finanțări externe: remiterile cresc, deși cu ritmuri foarte lente; la fel și influxurile ISD cresc cu ritmuri ce se plasează sub nivelul perioadei precize, iar creșterea este determinată, cu precădere, de sporirea veniturilor reinvestite; în septembrie s-a încheiat ciclul de creștere a exporturilor cu ritmuri superioare importurilor.

Mediul de afaceri

Numărul întreprinderilor înregistrate de Camera Înregistrării de Stat a scăzut în trimestrul al III-lea 2011, comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, indicele constituind 99,2%. Numărul întreprinderilor înregistrate în trimestrul III 2011 s-a micșorat cu 5,3% față de trimestrul II al aceluiași an.

Numărul întreprinderilor radiate în trimestrul al III-lea 2011 a constituit 861 de unități sau cu 11% mai puțin decât în trimestrul II al anului curent.

În perioada 2009-2010 se observă o creștere nesemnificativă, dar constantă a numărului de întreprinderi: de la 44,6 mii până la 46,7 mii de întreprinderi.

Numărul mediu de salariați la întreprinderi, conform datelor BNS, în perioada 2009-2010, a înregistrat o tendință de micșorare (indicele constituind 97,6%). Grupul de întreprinderi mici, dimpotrivă, a înregistrat în perioada dată o creștere a numărului mediu de salariați (indicele constituind 103,3%).

În anul 2010 se atestă o majorare a veniturilor din vânzări în toate sectoarele economiei. Comerțul cu ridicata și amănuntul domină, reprezentând în 2010, 46,3% – mai mult decât veniturile din vânzări generate de industrie și de sectorul agricol luate împreună.

Potrivit datelor Biroului Național de Statistică în ianuarie-septembrie 2011 s-a înregistrat o creștere cu 23,1% (în prețuri comparabile) a venitului din vânzări la întreprinderile cu genul principal de activitate comerțul cu amănuntul față de aceeași perioadă a anului 2010.

În ianuarie-septembrie 2011, o creștere mai mare a cifrei de afaceri a întreprinderilor cu genul principal de activitate comerțul cu amănuntul, a fost înregistrată în mun. Chișinău (o majorare cu 25,8%) și regiunea de Sud (cu 29,7%) comparativ cu perioada similară din anul 2010.

Potrivit BNS, în ianuarie – septembrie 2011 s-a înregistrat o creștere cu 18,3 % (în prețuri curente) a cifrei de afaceri la întreprinderile cu genul principal de activitate comerțul cu ridicata față de aceeași perioadă a anului 2010.

Cifra de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de servicii de piață prestate populației a înregistrat o creștere cu 0,7% (în prețuri comparabile) în ianuarie-septembrie 2011 față de perioada similară a anului 2010. În această perioadă, întreprinderile din regiunile de Nord și Sud au înregistrat o micșorare a cifrei de afaceri (cu 5,4%, respectiv 4,6%) comparativ cu perioada similară a anului 2010.

Situația socială

Situația demografică. Pentru perioada ianuarie-septembrie 2011, comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, a scăzut numărul nașcuți-vii cu 3,7%, numărul celor decedați cu 11,6%. Sporul natural a fost de 0,0 pers. la 1000 de locuitori. Comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut a scăzut numărul căsătoriilor cu 1,0%, numărul divorțurilor cu 1,1%.

Migrarea populației. În perioada ianuarie-septembrie 2011, în structura imigranților după scopul sosirii au dominat cei imigrați la muncă - 43,0%, familiile - 41,2%, cetățeni imigrați la studii - 6,6%, din alte cauze - 9,2%. După țara de emigrare, cetățeni străini sunt imigrați din: Ucraina, România, Turcia, Federația Rusă, Italia.

Piața forței de muncă. În trimestrul III anului 2011, populația economic activă a constituit 1347,2 mii pers. fiind în creștere cu 33,4 mii (2,5%) comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent. Rata de activitate a populației de 15 ani și peste a constituit 45,3%, fiind în creștere față de valoarea trimestrului respectiv al anului precedent (44,3%). Rata de ocupare a populației de 15 ani și peste a fost de 42,9%, înregistrând o creștere de 1,5 p.p. în comparație cu trimestrul III anului 2010. Numărul șomerilor potrivit definiției BIM a fost 71,0 mii pers. Rata șomajului a atins la nivel de țară valoarea de 5,3%, fiind mai mică față de trimestrul III anului 2010 (6,5%).

Minimul de existență. Mărimea minimului de existență în trimestrul III anului 2011 a constituit în medie pentru o persoană 1386,4 MDL, fiind în creștere cu 6,2% comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent. Majorarea minimului de existență a fost determinată de evoluția prețurilor la produsele alimentare incluse în coșul alimentar al minimului de existență, cât și de schimbările care au avut loc în structura cheltuielilor de consum ale populației, în special majorarea ponderii cheltuielilor pentru mărfurile nealimentare și servicii.

Veniturile disponibile ale populației. În trimestrul III anului 2011, *veniturile disponibile* ale populației au constituit 1475,6 MDL în medie pe o persoană lunar, cu o creștere de 12,0% față de perioada similară a anului precedent. În termeni reali, veniturile populației au crescut cu 2,9%.

Cheltuielile medii lunare de consum ale populației, în trimestru III anului 2011, au constituit în medie pe o persoană 1612,8 MDL, cu o creștere de 10,2% față de aceeași perioadă a anului precedent. În termeni reali populația a cheltuit în medie cu 1,3% mai mult comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent. Cea mai mare parte a cheltuielilor tradiționale este destinată consumului necesar alimentar – 41,4%, întreținerea și dotarea locuinței – 24,28%, îmbrăcăminte și încălțăminte – 10,2%.

Remunerarea muncii. Câștigul salarial mediu nominal brut în luna octombrie 2011 a fost de 3161,7 MDL, înregistrând o creștere cu 10,4%, comparativ cu luna octombrie a anului 2010 și cu 0,1% mai mic față de luna septembrie 2011. Salariul mediu lunar, în perioada ianuarie-septembrie anului 2011, a înregistrat o tendință de creștere de la 2835,6 până la 3161,7 MDL.

Protectia socială a populației. Numărul pensionarilor aflați la evidența organelor de protecție socială la 1 octombrie 2011 a constituit 635,2 mii pers. sau cu 10,4 mii pers. mai mult, comparativ cu 1 octombrie 2010. Mărimea medie a pensiei lunare, stabilite la 1 octombrie 2011, a constituit 873,9 MDL, fiind în creștere cu 7,9% față de 1 octombrie 2010.

Ocrotirea sănătății. Morbiditatea populației de unele boli infecțioase, în ianuarie-septembrie 2011, se caracterizează prin majorarea cazurilor de îmbolnăviri prin infecții acute ale căilor respiratorii cu localizări multiple - 178,2 mii cazuri față de 109,7 mii cazuri în ianuarie-septembrie 2010. Totodată, au fost înregistrate mai multe cazuri de varicelă - 7,1 mii cazuri față de 3,9 mii cazuri în ianuarie-septembrie 2010, în schimb mai puține cazuri de gripă, hepatită virală A, dizenterie bacteriană etc. Cele mai multe cazuri de morbiditate prin infecții respiratorii acute se înregistrează în municipiile Bălți și Chișinău, în raioanele Strășeni, Sângerei, etc.

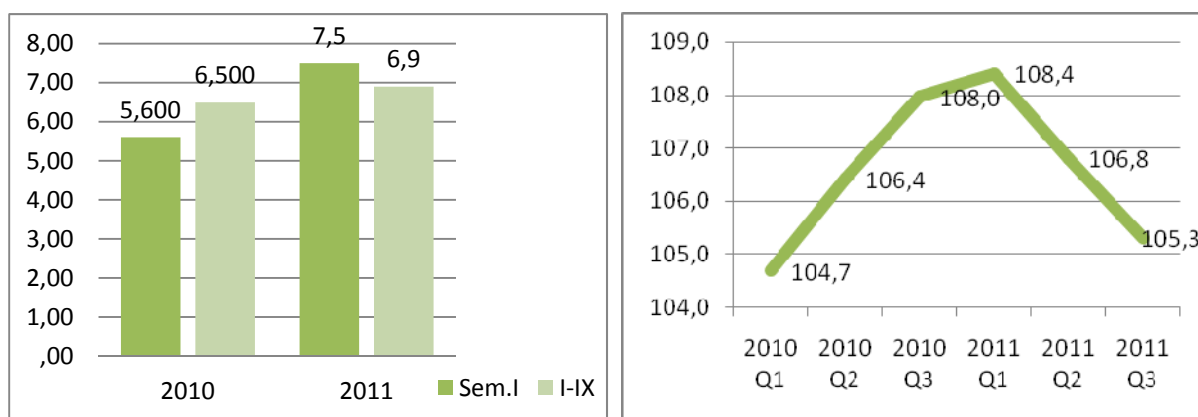
Infrațiuni. În ianuarie-septembrie 2011, au fost înregistrate 25,5 mii infrațiuni, cu 6,1% mai mult decât în perioada respectivă a anului precedent. În localitățile urbane au fost înregistrate 56% din total infrațiuni, iar în localitățile rurale - 44% din total infrațiuni. La 10 mii locuitori revin în medie 71 infrațiuni înregistrate. Cel mai mare nivel de criminalitate a fost înregistrat în mun. Chișinău (110 infrațiuni la 10 mii locuitori).

Capitolul I.

PRODUCȚIA

Produsul Intern Brut

În perioada ianuarie-septembrie al anului 2011 PIB a constituit 60496 mil. MDL în prețuri curente, astfel, înregistrând o creștere de 6,7% față de perioada similară a anului 2010, în termeni reali. Performanță datorată influenței pozitive a valorii PIB obținut în trimestrul III, care a constituit 23869,02 mil. MDL, cu o majorare față de aceeași perioadă a anului precedent cu 5,3%. Este o creștere notabilă, una din cele mai mari din regiune, dar atestăm o tendință de scădere a ritmurilor de creștere, economia națională și-a temperat din elanul pe care l-a avut la începutul anului. Ritmurile de creștere au depășit nivelele istorice (media ultimilor ani), schimbări structurale esențiale în economie nu s-au produs, deci ne așteptăm la temperarea creșterii și în ultimul trimestru al anului 2011.

Figura 1. Rata de creștere a PIB-ului f-a-p, 2010-2011.

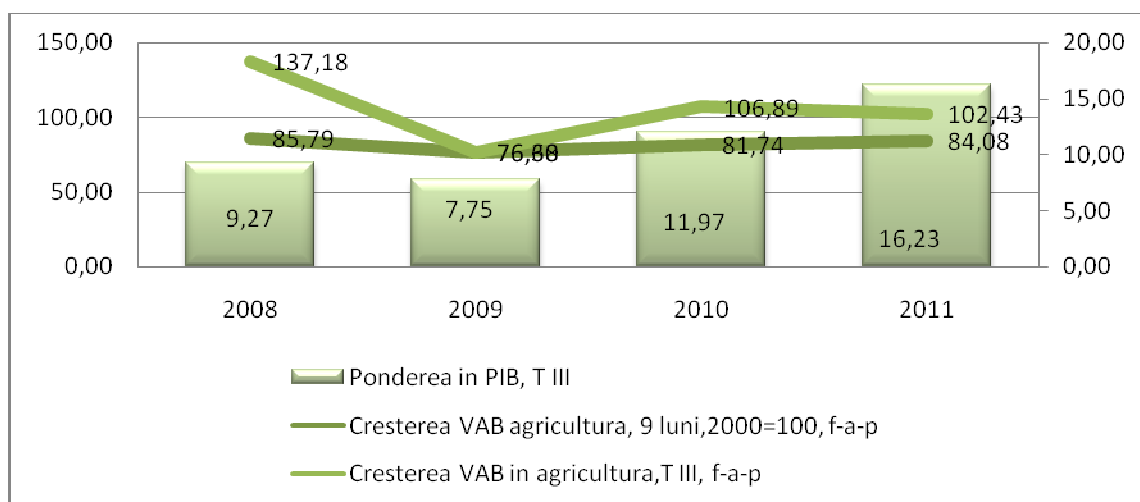
Sursa: Calculele autorului conform datelor Biroului Național de Statistică.

1.1. Produsul intern brut pe categorii de resurse

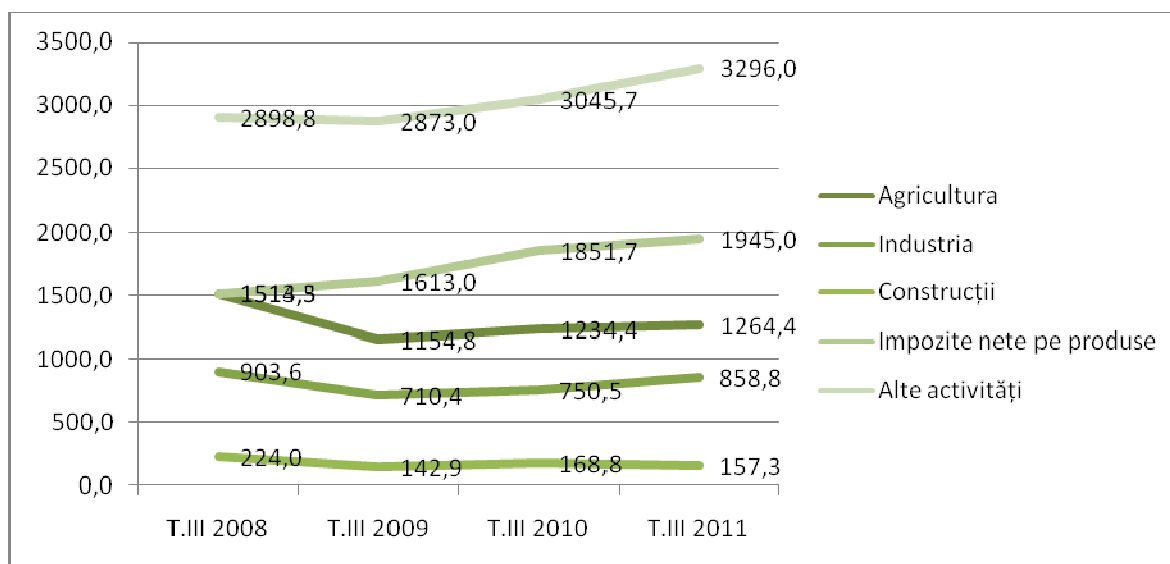
În primele nouă luni ale anului 2011, componentele PIB pe categorii de resurse au avut evoluții pozitive. Comparativ cu perioada similară a anului trecut, VAB a înregistrat o creștere de 6,3%, tradițional, fiind întrecut de creșterea impozitelor nete – 8,65%. De remarcat, impozitele pe produs au înregistrat cea mai mică creștere din ultimii 5 ani, astfel ponderea lor în PIB a scăzut cu 0,23 p.p.

Dintre componentele VAB remarcăm o tendință de scădere a ritmurilor de creștere în sectorul agricol, însoțită de o creștere a ponderii acesteia în PIB, atât în primele 9 luni ale anului, cât și în trimestrul III. Creșterea producției agricole a înregistrat valoarea de 4,02% față de 2010, evoluția producției agricole în trimestrul III fiind și mai modestă, crescând cu 2,43% comparativ cu perioada similară a anului trecut. În ciuda acestor temperări, ponderea agriculturii în PIB a crescut, marcând una dintre cele mai mari ponderi, în primele 9 luni ale anului, din ultimii 5 ani a producției agricole în PIB. (figura 1.1.1)

Evidențiem tendințe pozitive și în celelalte sectoare: în primele 9 luni industria a crescut cu 10,28% și cu 11,86% în T III, față de aceleași perioade ale anului 2010. Valoarea adăugată în construcții s-a majorat în perioada ianuarie-septembrie 2011 cu 4,7% față de perioada similară a anului 2010, dar în trimestrul III al anului 2011 este atestată o scădere cu 6,8% față de aceeași perioadă a anului 2010. Întâietatea la capitolul pondere în VAB, tradițional, este deținut de sectorul serviciilor, (excluzând construcțiile), care au crescut, cu 5,83% în primele 9 luni ale anului și cu 5,2% în T III, comparativ cu aceeași perioadă 2010. (figura 1.1.2.)

Figura 1.1.1. Evoluția VAB în Agricultură

Figura 1.1.2. Evoluția indicilor PIB pe categorii de resurse, f-a-p 2000=100, mil. lei.

Sursa: Calculele autorului conform datelor Biroului Național de Statistică.

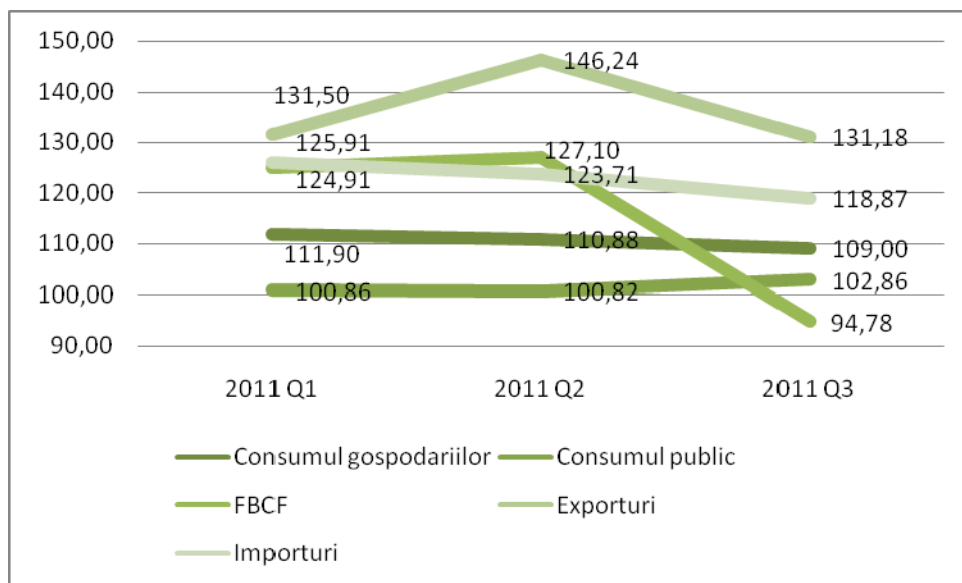
1.2. Produsul intern brut pe categorii de utilizări

Pe parcursul perioadei ianuarie-septembrie, 2011, după categorii de utilizări atestăm tendințele inițiate la începutul anului, dar se observă și careva temperări ale creșterii componentelor PIB. Creșterea PIB a fost influențată, în cea mai mare parte de creșterea cererii interne cu 7,65% în primele 9 luni, și cu 5,65%, în T III, comparativ cu aceeași perioadă 2010.

Sporirea consumului final, în primele 9 luni, a înregistrat o creștere de 8,7% și de 8% în T III, comparativ cu perioada similară a anului 2010. Creștere datorată evoluției mai bune a consumului populației, care a crescut cu 3,9 p.p. ca pondere în PIB, comparativ cu o evoluție mai modestă a consumului public, care și-a redus ponderea în PIB cu 1,9 p.p., dar și-a accelerat ritmul de creștere.

Exporturile și-au afirmat tendințele anterioare, înregistrând o creștere spectaculoasă de 36,1%, în primele 9 luni și de 31% în T III, comparativ cu perioadele similare ale anului 2010.

După cum s-a afirmat, iar graficul de mai jos confirmă, economia națională, pe final de an, își reduce din tempourile sporite de creștere, iar formarea de capital fix deja a înregistrat o diminuare comparativ cu trimestrul III al anului 2010.

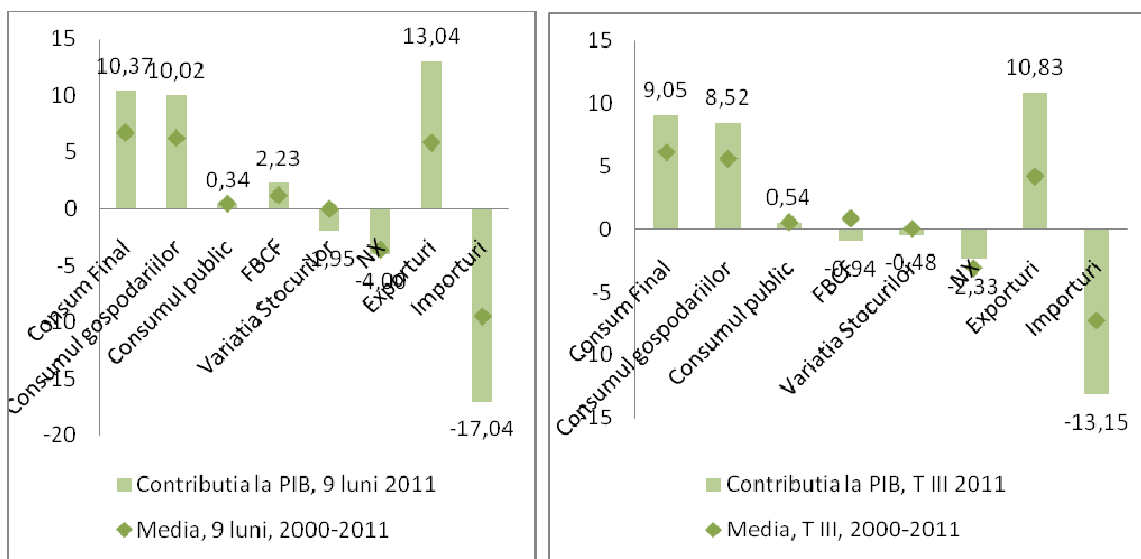

Figura 1.2.1. Evoluția indicilor PIB pe categorii de cheltuieli, f-a-p.

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Chiar și în această situație, obiectiv este să menționăm că contribuția componentelor la formarea PIB este mai mare decât media ultimilor 10 ani. Astfel, cea mai importantă contribuție la PIB au avut-o exporturile influențând cu 13% creșterea PIB, urmat de consumul privat, influențând pozitiv sporirea PIB cu 10%. Este de remarcat faptul că, istoric, exporturile au avut o contribuție mai mică la creșterea PIB decât consumul privat. Având în vedere discuțiile pe marginea cotei re-exporturilor în total exporturi, această influență ar putea fi mai mică.

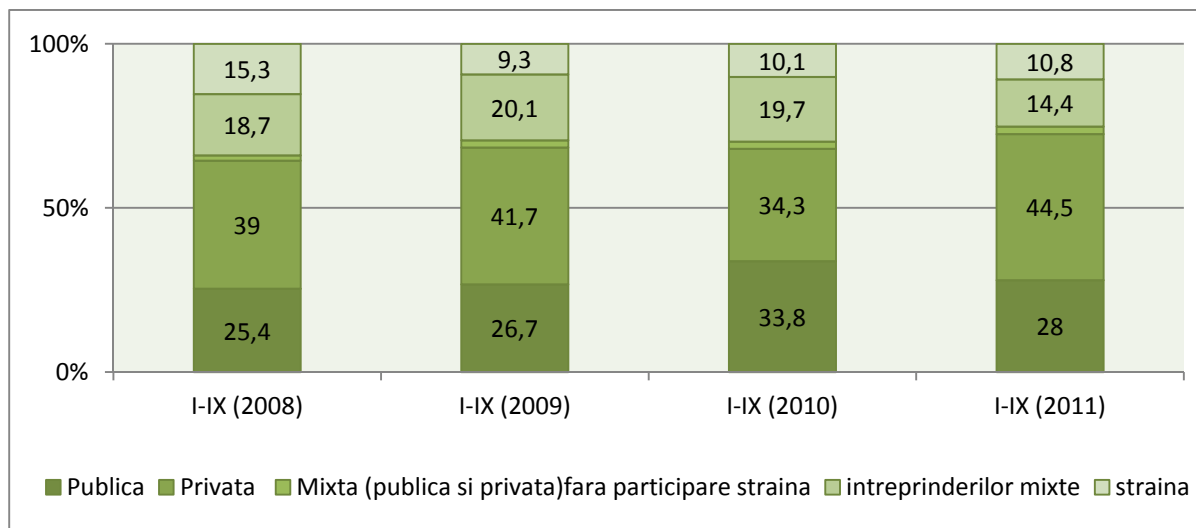
Din reprezentarea grafică de mai jos, în trimestrul III se atestă o reducere a formării brute de capital fix cu 5,22%, care a dus la micșorarea PIB cu 0,94%. În aceeași perioadă se observă o descreștere a variației stocurilor față de perioada similară a anului precedent cu 13,6% care a influențat scăderea PIB cu 0,48%.

Figura 1.2.2. Gradul de influență a cheltuielilor în PIB, %.

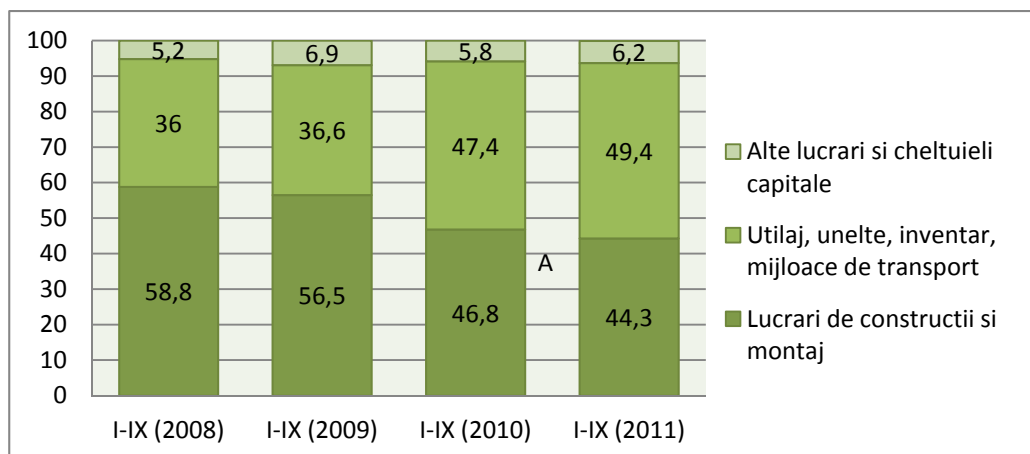
Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

În perioada ianuarie-septembrie 2011 au fost efectuate investiții în valoare de 7965,2 mil. MDL majorându-se față de perioada similară a anului precedent cu 11,3%. Din reprezentarea grafică se observă că circa 28% din totalitatea investițiilor sunt alocate de entitățile publice ceea ce denotă că aproximativ 72% din investiții aparțin agenților economici din sectorul nestatal al economiei naționale, care au crescut cu 5,6 p.p față de ianuarie-septembrie 2010.

Figura 1.2.3. Structura investițiilor în active pe termen lung pe forme de proprietate, %.
Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

În această perioadă, sursele principale de finanțare ale activităților investiționale rămân mijloacele proprii ale agenților economici și ale populației 67,4% fiind în creștere cu 6,1 p.p. Ponderea mijloacelor străine s-a micșorat cu 2,8 p.p față de ianuarie-septembrie 2010 constituind 7,4%. Din contul mijloacelor bugetare au fost realizate 7,4% din volumul total al investițiilor sau cu 0,5 p.p. față de perioada respectivă a anului precedent.

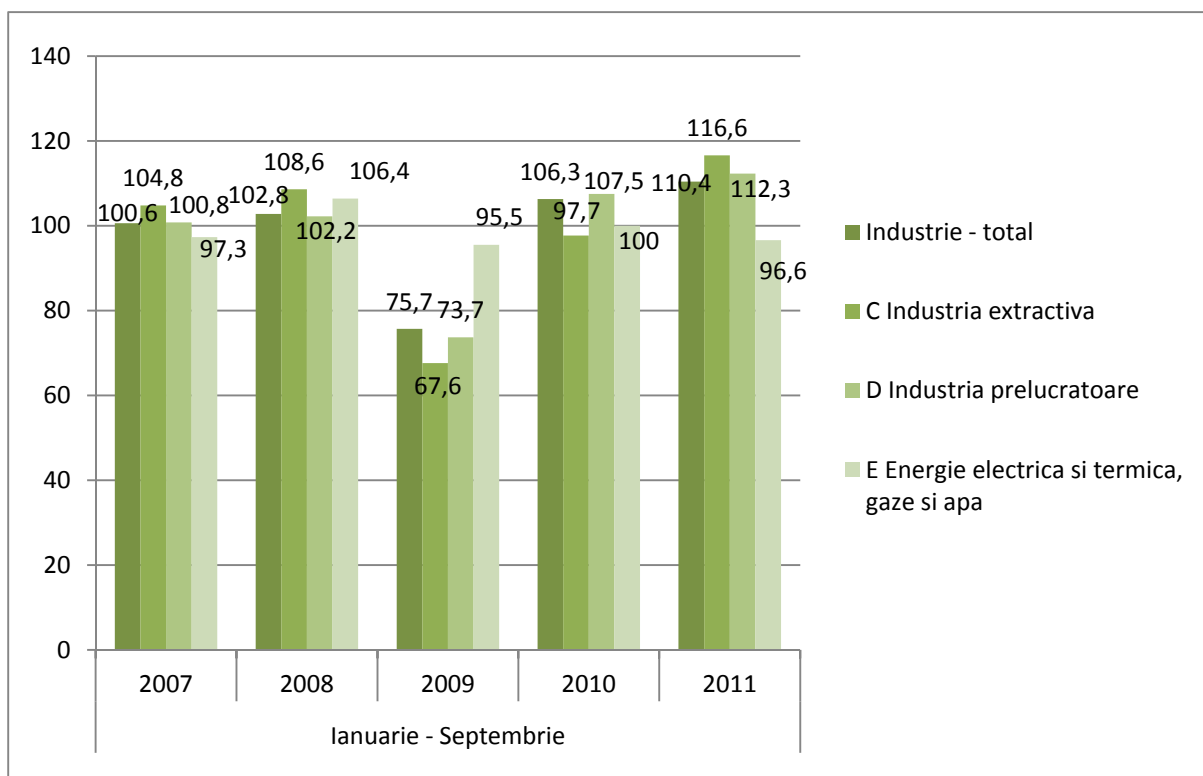
Figura 1.2.3. Structura tehnologică a investițiilor în active pe termen lung, %.
Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică

De menționat că în structura investițiilor tehnologice cea mai mare parte a fost orientată către procurarea utilajului, uneltelor și mijloacelor de transport, care au constituit 49,4% astfel a crescut cu 2 p.p. față de perioada anului 2010. Cota parte a investițiilor efectuate la lucrările de construcții și montaj au fost de 44,3% micșorându-se cu 2,5 p.p. față de ianuarie-septembrie 2010.

1.3. Producția de bunuri și servicii

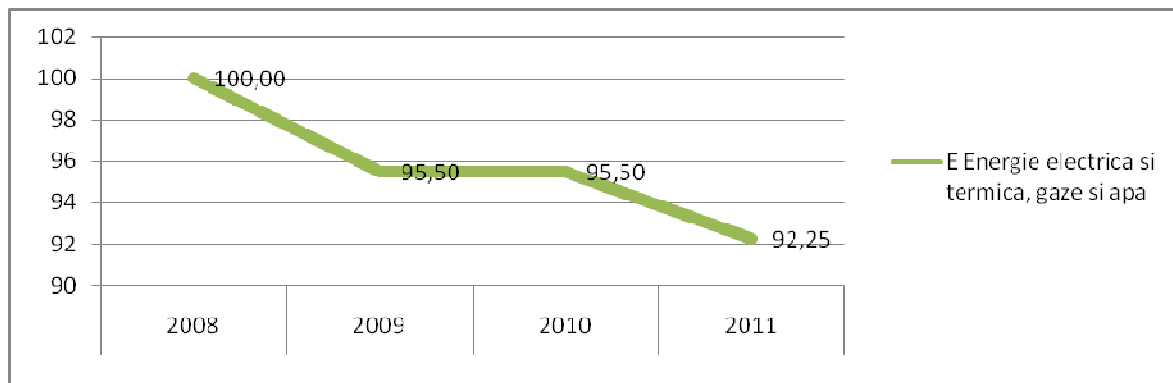
Industria

Întreprinderile industriale de toate formele de proprietate au fabricat în ianuarie-septembrie 2011 producție în valoare de 22504,8 milioane lei (în prețuri curente), astfel majorându-se cu 10% față de perioada similară a anului precedent. Această creștere a fost determinată de sporirea volumului de producție în industria extractivă cu 18,1 %, urmată de volumul de producție din industria prelucrătoare cu 11,7 %.

Figura 1.3.1. Evoluția indicilor volumului producției industriale ianuarie-septembrie, %.
Sursa: calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

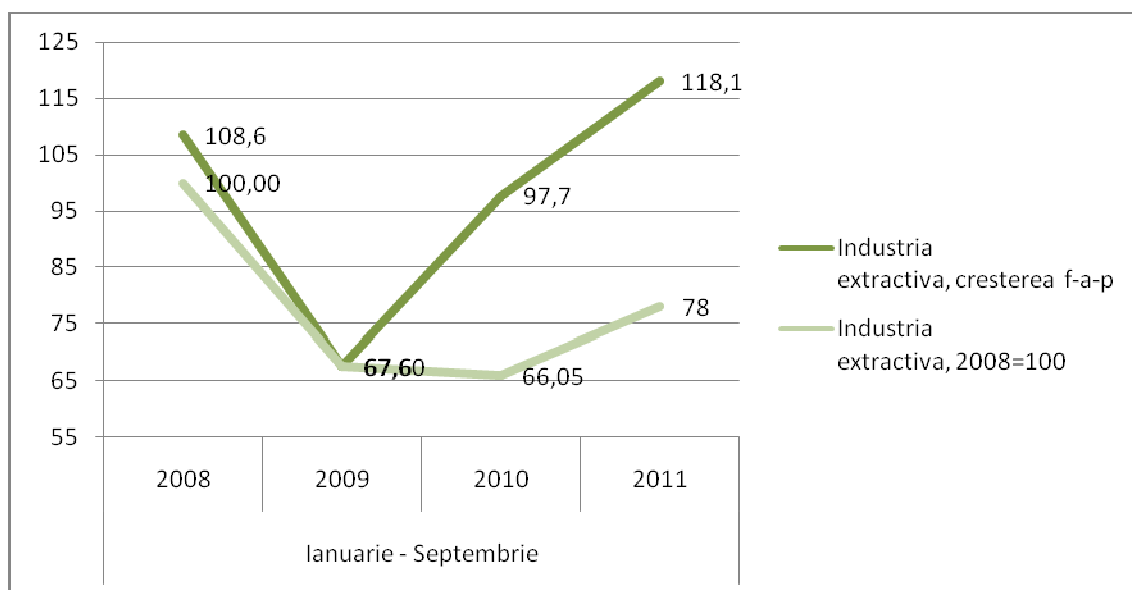
O tendință de micșorare se evidențiază asupra volumului de producție în sectorul energie electrică și termică cu 3,4 %, inclusiv: aprovizionarea cu aburi și apă caldă – cu 4,0%, producția și distribuția energiei electrice – cu 3,1%.

Figura 1.3.2 Evoluția indicilor producției energiei electrice și termice, gaze și apă, %, 2008=100%

Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică

Industria extractivă se caracterizează printr-o creștere rapidă în ultima perioadă, dar încă nu a ajuns nivelul anului 2008.

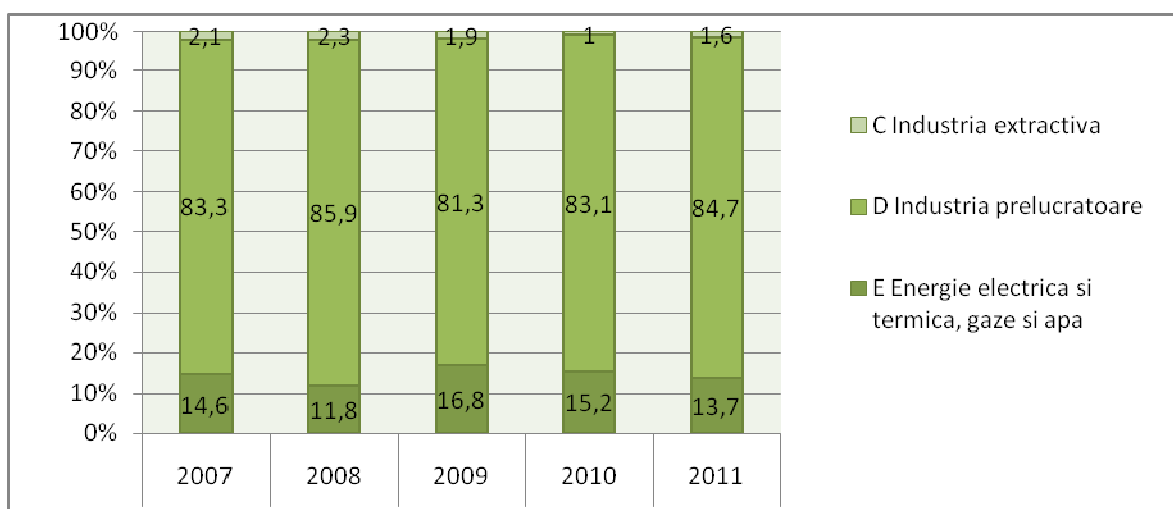
Figura 1.3.2 Evoluția industriei extractive, %, anul 2004=100%

Sursa: calculele autorului conform datelor Biroului Național de Statistică

Sectorul industrial al economiei este determinată preponderent de activitatea întreprinderilor din industria prelucrătoare, cărora în ianuarie-septembrie 2011 le-au revenit 84,7% din valoarea totală a producției, obținută la întreprinderile cu activități principale de industrie cuprinse în cercetare statistică lunară. Nivelul producției realizate de către aceste întreprinderi a crescut cu 11,7% față de ianuarie-septembrie 2010.

Industria alimentară și a băuturilor în ansamblu a înregistrat o creștere a volumului de producție cu 2,3%, în special la: producția, prelucrarea și conservarea cărnii și a produselor din carne – cu 12,8%; fabricarea băuturilor – cu 8,4%; fabricarea produselor lactate – cu 1,0% etc.

Industria prelucrătoare își menține ponderea cea mai mare în structura industriei începând cu anul 2007, acest fapt datorându-se exporturilor-reexporturilor.

Figura 1.3.2. Structura producției industriale, pe principalele tipuri de activități, %.

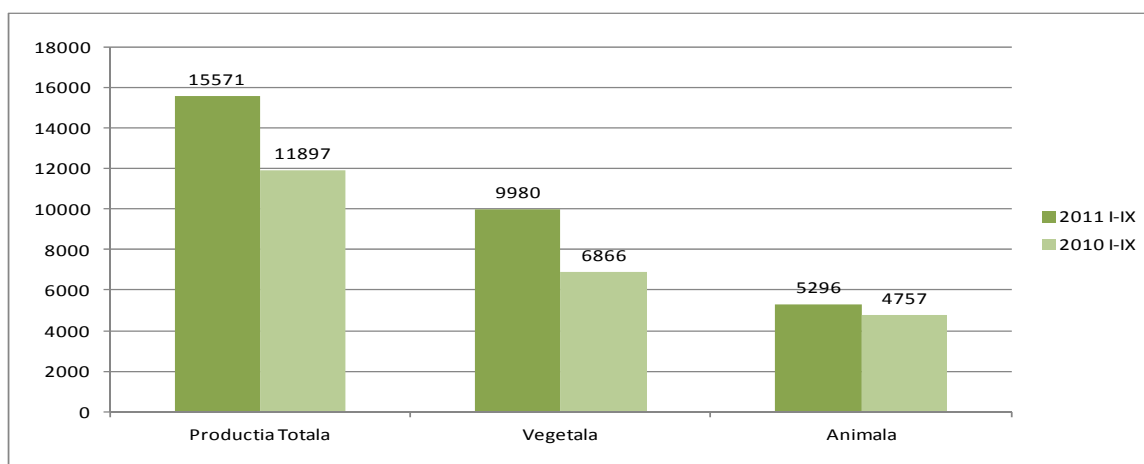
Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică.

Tendințe pozitive de creștere au fost înregistrate și în cadrul industriei metalurgice ca: producția de aparatură și instrumente medicale, precizie, optice cu 43%, fabricarea de mașini și echipamente cu 42,5%, fabricarea produselor finite din metal, exclusiv producția de mașini și utilaje cu 15,1%, producția de mobilier cu 11,1%, producția de mașini și aparate electrice cu 37,7%. Însă se observă unele reduceri volumului de producție la: fabricarea uleiurilor și grăsimilor vegetale și animale cu 16,2%, aprovizionarea cu aburi și apă caldă cu 4% și fabricarea produselor din morărit cu 3,7% etc.

Agricultura

În perioada ianuarie-septembrie a anului 2011, producția agricolă a constituit 15571 mln. MDL în prețuri curente, ce corespunde unei creșteri de 3,7 % comparativ cu perioada similară a anului precedent. Analizând datele statistice, se atestă o încetinire a ritmului de creștere, astfel încât în perioada similară a anului trecut producția agricolă a înregistrat o creștere de 8,7 % în comparație cu aceeași perioadă a anului 2009. Majorarea producției globale agricole a fost determinată de creșterea producției vegetale cu 4,4% și a producției animaliere – cu 2,3%.

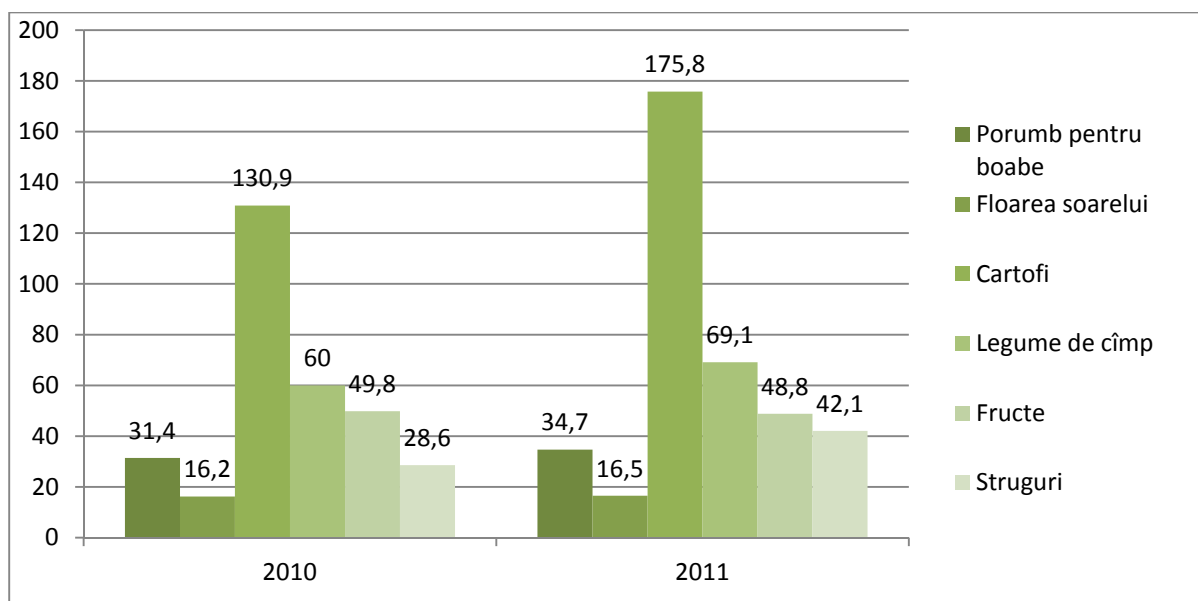
Producția animală a constituit 5296 mln. MDL, având o pondere de 34 % din totalul producției agricole, în scădere cu 5,9 puncte procentuale comparativ cu perioada similară a anului precedent. Pe parcursul anului 2011, producția animalieră este în continuă scădere, înregistrând cel mai mic ritm de creștere în perioada ianuarie-septembrie - de doar 2,3 %. În comparație cu aceeași perioadă a anului trecut, producția animalieră atingea cel mai mare ritm de creștere a anului 2010 - de 15,5 %.

Figura 1.3.4. Producția agricolă (în gospodăriile de toate categoriile), mln. MDL, anul precedent = 100 %

Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică.

Producția vegetală. O influență pozitivă asupra ritmului volumului fizic al producției agricole în ianuarie-septembrie 2011 față de perioada corespunzătoare a anului trecut a avut majorarea recoltei globale a principalelor culturi agricole: grâului, floarei – soarelui, cartofului, legumelor, fructelor și strugurilor. Mersul recoltării în întreprinderile agricole (inclusiv gospodăriile țărănești (de fermier)² în perioada de recoltare pînă la 1 octombrie 2011 indică majorarea față de anul trecut a recoltei medii la hectar a strugurilor – cu circa 44%, cartofilor – cu 34%, cerealelor pentru boabe (fără porumb) – cu 18%, legumelor de câmp – cu 15%, porumbului pentru boabe – 11%, floarei soarelui – cu 2%.

Figura 1.3.5. Roada medie a culturilor agricole în perioada de recoltare pînă la 1 octombrie 2010-2011, %

Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică.

Volumul global obținut este de cca 1160,4 mii tone, productivitatea în ansamblu pe Republică s-a stabilit la cota de 2,6 t/ha față de 2,1 t/ha în anul 2010. Au fost recoltate:

Grâu - 833mii tone;

Orz - 236 mii tone;

Mazăre - 15,7 mii tone;

Rapiță - 64,6 mii tone;

Alte culturi - 11,1 mii tone.

Sub aspect calitativ, conform Ministerului Agriculturii, un indicator pozitiv pentru anul curent este faptul obținerii a unui randament sporit a conținutului de gluten în boabe comparativ cu anii precedenți. Prioritar, conținutul de gluten în grâul alimentar este de 18-22%.

Atestăm următoarea situație, comparativ cu anul precedent suprafețele însămânțate cu cereale de prima grupă și rapiță s-au diminuat cu 42 mii ha, dar, în același timp se observă o creștere a productivității acestor culturi cu 0,5 t/ha.

Tabelul 1. Efecticul de animale și producția animală, 9 luni 2010-2011

Efectivul de animale (mii capete)	I-IX		Producția animală, (creșterea,%), mii	I-IX	
	2010	2011		2010	2011
Bovine	224	210	Vânzarea vitelor și păsărilor în masă vie	127	109
...Vaci	162	153	Lapte	103	93
Porcine	469	469	Oua	112	100,5
Ovine și caprine	907	815	Lână	104	99

Sursa: BNS

Situație, relativ, similară este atestată la efectivul de animale și producția animală. În timpul în care efectivul de animale, în primele 9 luni, are o tendință de ușoară scădere sau stagnare, producția animală, cu unele excepții, pare să nu fie afectată.

Producția de lapte în gospodăriile de toate categoriile s-a diminuat cu 7,1% cauza micșorării volumului producției laptelui fiind scăderea lui gospodăriile populației cu 7,3%.

În același timp, creșterea moderată a producției de ouă (cu circa 0,5%) a avut loc în exclusivitate datorită creșterii producției în gospodăriile populației.

Servicii

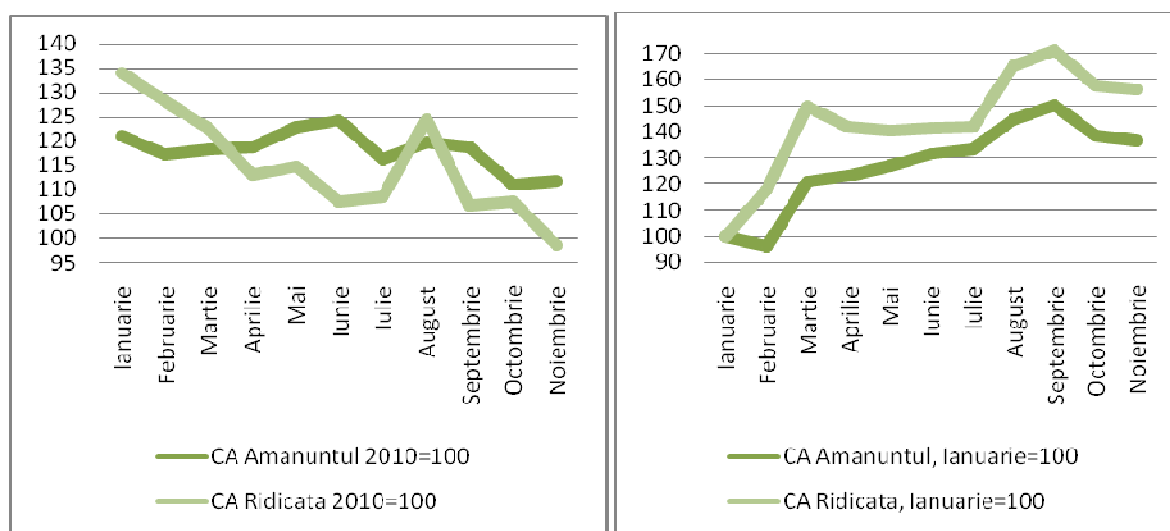
Comerț și servicii cu plată prestate populației

În perioada ianuarie-septembrie 2011, activitatea comercială se descrie prin tendințe pozitive **volumul cifrei de afaceri în comerțul cu amănuntul** s-a majorat cu 23,1% (în prețuri curente) față de perioada corespunzătoare a anului 2010.

În ianuarie-septembrie 2011 **indicele valoric al cifrei de afaceri în comerțul cu ridicata** s-a majorat cu 18,3% (în prețuri curente), comparativ cu perioada similară a anului 2010.

În ianuarie-septembrie 2011 **cifra de afaceri pentru serviciile de piață prestate populației** a crescut cu 0,7% (în prețuri curente), comparativ cu aceeași de perioada a anului 2010.

În ianuarie-septembrie 2011 **indicele cifrei de afaceri pentru serviciile de piață prestate întreprinderilor** a crescut cu 12,2% (în prețuri curente) față de perioada corespunzătoare din anul 2010.

Figura 1.3.7. Evoluția comerțului în anul 2011, mil. lei

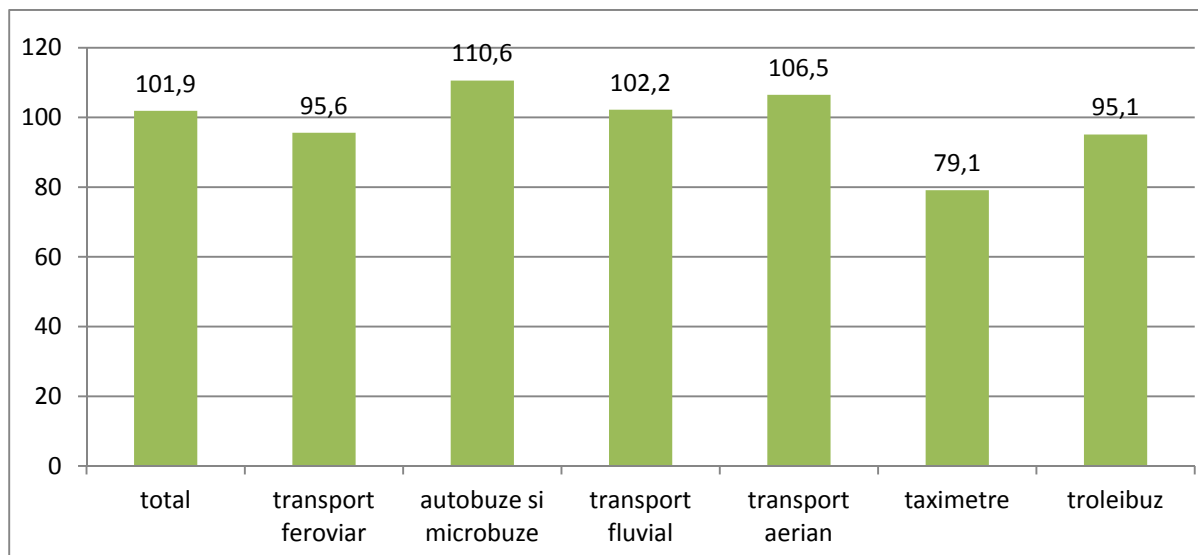
Sursa: conform datelor BNS.

În ciuda evoluțiilor pozitive din acest an, în special în trimestrul III, atestăm o temperare a vânzările cu ridicata și cu amănuntul în ultimul trimestru al anului. Aceasta fiind parțial explicată de faptul că în lunile septembrie, octombrie și noiembrie, de obicei vânzările se reduc anticipând o creștere esențială în decembrie.

Transporturi

În ianuarie-septembrie 2011, întreprinderile de transport feroviar, auto, fluvial și aerian au transportat mărfuri în volum de 7024,1 mii tone, astfel majorându-se cu 23,4% față de perioada similară a anului 2010. Această creștere a fost influențată de mărfurile transportate pe tip de

transport feroviar cu 31,2%, în special a produselor din cereale și de panificație cu 28,4%, metale feroase și fier vechi 24,8% și materiale de construcții și ciment 17,5%, urmată de mărfurile transportate pe cale aeriană cu 25,3%. Volumul de mărfuri transportate cu transport auto au constituit în primele nouă luni ale anului 2011 3540,2 mii tone, astfel sporind cu 16,9% față de ianuarie-septembrie 2010.

Figura 1.3.9. Evoluția numărului de pasageri transportați pe tipuri de transport public, față de perioada similară a anului 2010%

Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică.

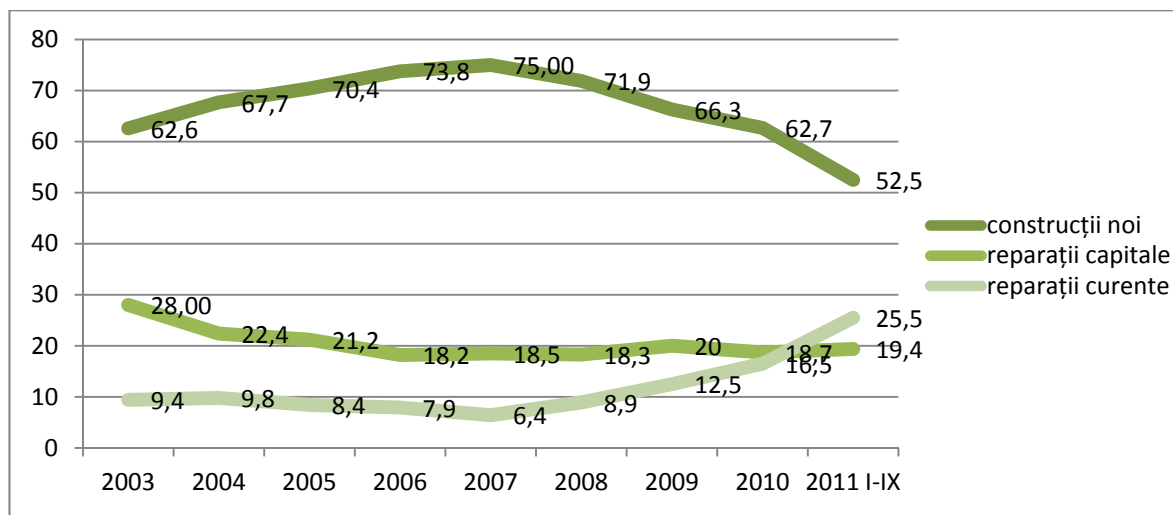
Din reprezentarea grafică de mai sus putem menționa că în perioada ianuarie-septembrie 2011 numărul de pasageri care au folosit transportul public a constituit 173872 mii pasageri, astfel majorându-se față de perioada similară a anului precedent cu 1,9%. Acest nivel a fost atins în urma transportării pasagerilor pe tip de transport autobuze și microbuze cu 10,6%, urmată de transportul aerian cu 6,5%. O descreștere s-a înregistrat pe tipuri de transport feroviar cu 4,4%, precum și serviciile acordate de către întreprinderile de taximetrie care au scăzut cu 20,9% față de perioada ianuarie-septembrie 2010. Ponderi semnificative în numărul total de pasageri transportați cu autobuze și microbuze o dețin agenții transportatori din municipiile Chișinău (63,4%) și Bălți (8,2%), raioanele: Cahul (4,4%), Orhei (3,8%), Ungheni (2,0%), Ialoveni (1,6%), Edineț (1,4%) și Strășeni (1,4%).

Construcții

În ianuarie-septembrie 2011 organizațiile de construcții au efectuat lucrări de construcții-montaj în valoare de 2627,4 mil. lei, astfel majorându-se cu 0,1% față de perioada similară a anului 2010. Având în vedere mulțimea lucrărilor executate în antrepriză în perioada ianuarie-septembrie 2011, ponderea cea mai mare o deține construcțiile noi cu 52,5% din total lucrări, urmată de lucrările de reparații curente și capitale cu 44,9%.

Începând cu anul 2007, se observă o schimbare în structura lucrărilor de construcție realizate în antrepriză, după modul de execuție. Astfel, pe parcursul acestei perioade reparațiile curente ocupă un loc tot mai însemnat în structură. Dacă în anul 2007, aceste lucrări aveau o pondere de 6,4%, în perioada ianuarie-septembrie 2011 au o pondere de 25,5%.

Acest fenomen are loc paralel cu descreșterea în aceeași structură a construcțiilor noi, care în 2007 atingeau nivelul maxim de 75%; în primele 9 luni ale anului 2011, aceste lucrări au o pondere mai joasă chiar și decât în anul 2003 – de doar 52,5%.

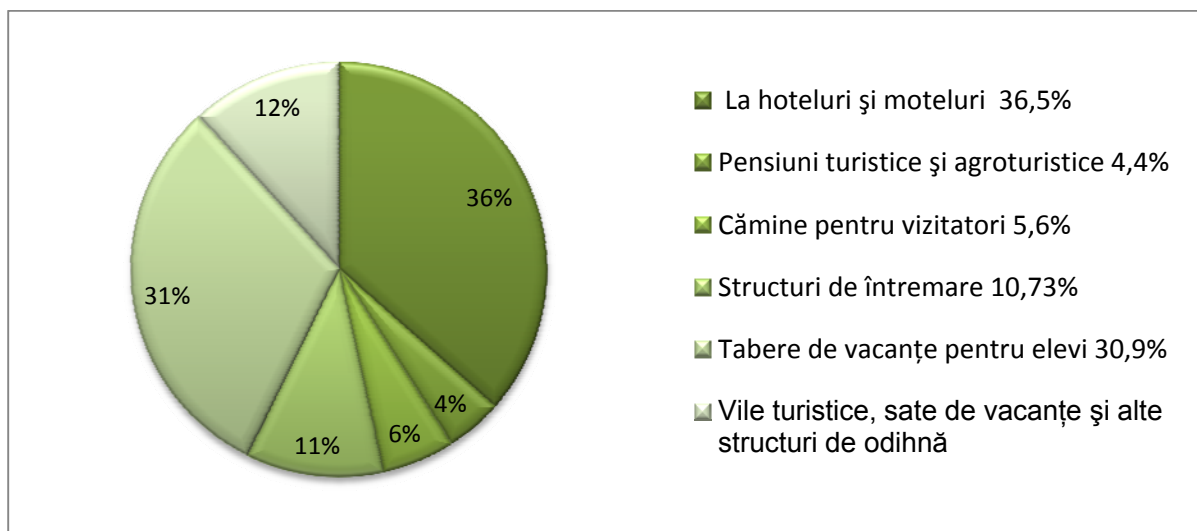

Figura 1.3.10 Structura lucrărilor de construcție realizate în antrepriză, după modul de execuție, %

Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică

Turism

În perioada ianuarie-septembrie 2011, numărul de turiști prezenți în republica Moldova au constituit 202,7mii, astfel majorându-se față de perioada corespunzătoare a anului precedent cu 8,2%, dintre care nerezidenți 53,891 mii pers. Capacitatea de cazare în structurile de primire turistică colectivă se prezintă astfel în ianuarie-septembrie 2011:

Figura 1.3.11. Structura numărului de turiști cazați în structuri de cazare colectivă, %.

Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică

În primele nouă luni ale anului 2011 ponderea cea mai mare a turiștilor străini a fost înregistrată de prezența turiștilor din România 20,5%, urmată de Federația Rusă cu 10,9%, Germania 5,6% și nu în cele din urmă de Republica Cehă și Suedia cu 1,8 respectiv 2%.

Unele schimbări pozitive au fost înregistrate și asupra deplasărilor turistice a rezidenților în străinătate organizate de către agențiile rezidente, în scopuri de odihnă, meditare, recreere, astfel majorându-se față de perioada similară a anului 2010 cu 17%.

Capitolul II.

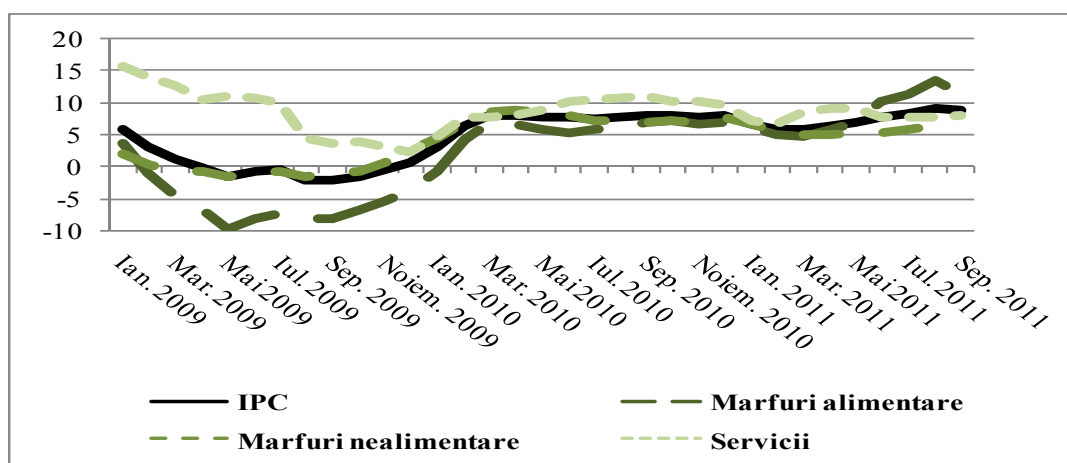
PREȚURI ȘI RATE DE SCHIMB

În perioada ianuarie-septembrie 2011 indicele prețurilor de consum a crescut cu 7,3%, comparativ cu perioada similară a anului trecut. În aceeași perioadă, pentru componentele IPC s-au înregistrat următoarele majorări: produse alimentare – 8,4%, produse nealimentare – 5,6 %, servicii – 7,9%.

În trimestrul III al anului 2011, inflația a avut o evoluție ascendentă. Principalele cauze care au determinat creșterea prețurilor în trimestrul III 2011 au fost:

- ✓ propagarea runde a doua a efectelor majorării prețurilor la produsele energetice, operate în primul trimestru al anului;
- ✓ condițiile climaterice (vreme caldă cu puține precipitații);
- ✓ scumpirea produselor agro-alimentare la nivel internațional.

În al treilea trimestru al anului 2011, IPC a crescut cu 8,8% comparativ cu perioada similară a anului precedent. Indicii lunari ai prețurilor, calculați comparativ cu perioadele similare ale anului 2010, au avut următoarele creșteri: în iulie 8,3%, în august 9,2%, iar în septembrie 8,8%. În această perioadă, cel mai mult au crescut prețurile la produsele alimentare - în trimestrul III 2011 acestea s-au majorat cu 12,1% (în expresie lunară, comparativ cu perioada similară a anului precedent, s-au produs următoarele majorări: în iulie 11,4%, în august 13,6%, în septembrie 11,4%). Prețurile la produsele nealimentare s-au majorat cu 6,2% (în expresie lunară, comparativ cu perioada similară a anului precedent, creșterile au fost de: 5,6% în iulie, de 6,2% în august și de 6,8% în septembrie), serviciile s-au scumpit cu 7,8% (în expresie lunară, comparativ cu perioada similară a anului precedent s-au înregistrat următoarele majorări: în iulie 7,6%, în august 7,7% și în septembrie 8%).

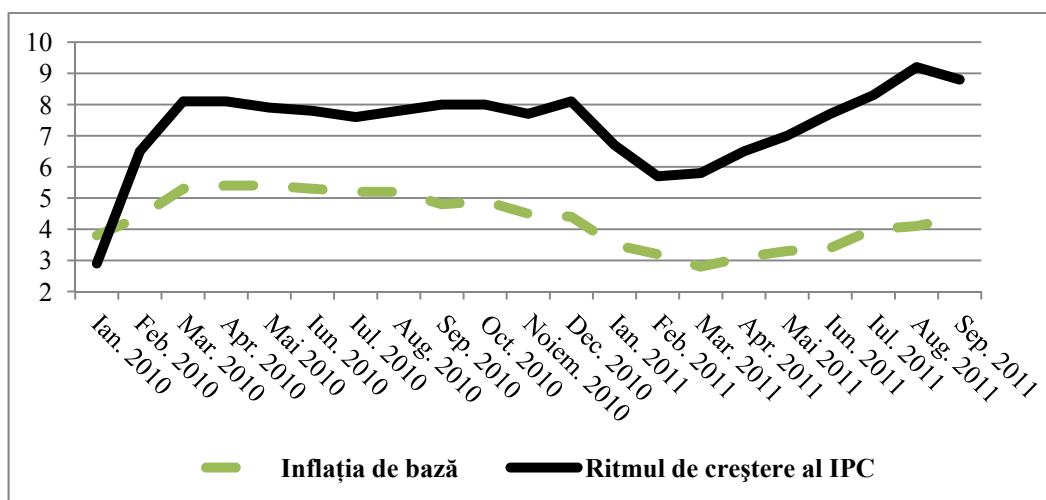
Figura 2.1. Ritmul anual de creștere al IPC și a componentelor sale, %

Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică

În cel de-al treilea trimestru al anului 2011, printre produsele alimentare, comparativ cu perioada similară a anului precedent cele mai mari majorări de prețuri s-au produs pentru: struguri – 47,6%, ouă – 46,3%, ulei vegetal – 32,2%, nuci – 32,2%, cartofi – 25,4%, legume – 19,8%, lapte și produse lactate – 13,1%. Un caracter mai puțin pronunțat l-au avut majorările de prețuri, înregistrate pentru produsele de morărit și de panificație, o creștere de 9% și pentru

carne și produsele de carne, o majorare de 4,5%. Pentru produsele nealimentare, majorări esențiale de prețuri s-au atestat la următoarele mărfuri: materiale de construcții – 14,8%, combustibili - 17,1%, autoturisme – 11% și tutun – 10%. Printre servicii, cele mai importante majorări a prețurilor au fost înregistrate: la educație – o creștere cu 11% și la serviciile comunalo-cative – o majorare de 12,8%.

Influența sporită a factorilor nemonetari asupra inflației este relevată și de dinamica inflației de bază (calculată prin excluderea produselor alimentare și băuturilor, combustibililor, produselor și serviciilor cu prețuri reglementate), care pe parcursul trimestrului III al anului 2011, a avut o evoluție ascendentă, majorându-se de la 4% în iunie (comparativ cu perioada similară a anului precedent) la 4,4% în septembrie. Totuși, această evoluție, pare să denote creșterea influenței din partea cererii agregate asupra inflației.

Figura 2.2. Inflația de bază și ritmul anual de creștere al IPC, %

Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică

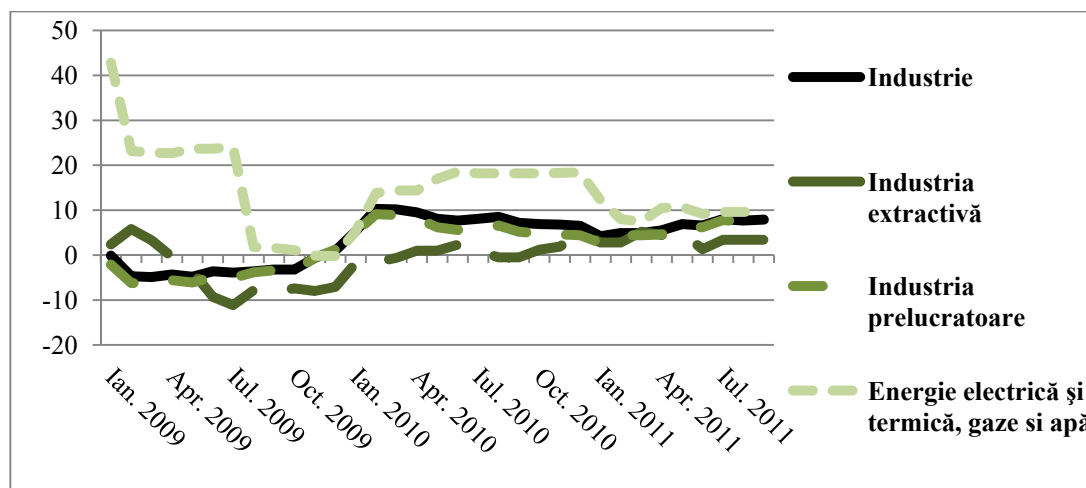
În primule 9 luni ale anului 2011 indicele prețurilor producției industriale s-a majorat cu 6,3%, comparativ cu perioada similară a anului trecut. În ramurile industriei s-au înregistrat următoarele creșteri: industria extractivă – 3,5%, industria prelucrătoare – 5,7%, sectorul energetic – 9,6%. Creșterea prețurilor producției industriale a fost cauzată de scumpirea combustibililor, materiei prime și a produselor alimentare pe piețele internaționale. Pe parcursul primelor 3 trimestre ale anului 2011 se atestă o accelerare în evoluția indicelui prețurilor producției industriale: în primul trimestru prețurile producției industriale au cunoscut o avansare de 4,7%, comparativ cu aceeași perioadă a anului 2010, în trimestrul II majorarea a fost deja de 6,3%, iar în trimestrul III creșterea a fost de 7,9%. În trimestrul III 2011, majorările lunare ale prețurilor producției industriale (comparativ cu perioadele similare ale anului precedent) au fost de 8% în iulie, de 7,7% în august și de 7,9% în septembrie.

În al treilea trimestru al anului 2011, comparativ cu perioada similară a anului precedent, în subsectoarele industriei s-au înregistrat următoarele creșteri:

- ✓ în sectorul energetic o creștere cu 9,6% (majorările lunare, comparativ cu perioada similară a anului trecut au fost de: 9,6% în iulie, 9,6% în august și 9,6% în septembrie);
- ✓ în industria prelucrătoare indicele prețurilor a avansat cu 7,6% (creșterile lunare, comparativ cu perioada similară a anului trecut au fost de 7,8% în iulie, de 7,4% în august și de 7,7% în septembrie).

✓ în industria extractivă, prețurile au înregistrat o ascensiune de 3,4% (creșterile lunare, compartaiv cu perioada similară a anului trecut au fost de 3,4% în iulie, de 3,4% în august și de 3,4% în septembrie).

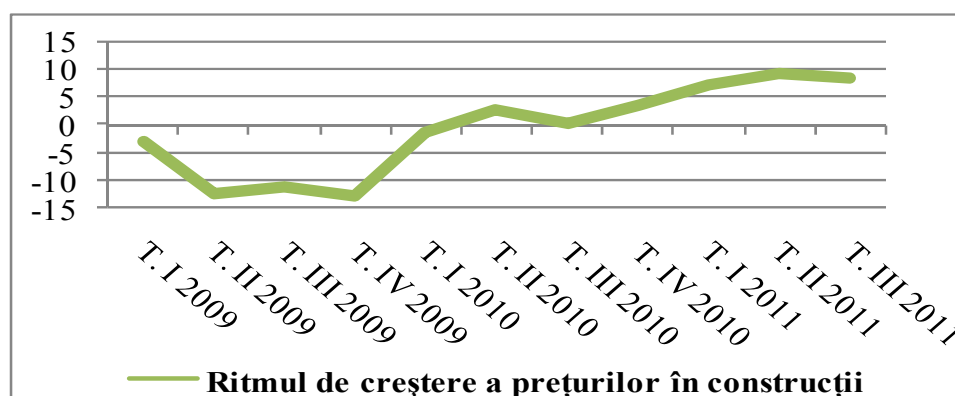
În trimestrul III 2011, niveluri avansate a majorării prețurilor, comparativ cu perioada similară a anului 2010, s-au înregistrat la fabricarea produselor de morărit, a amidonului și a produselor din amidon – o creștere de 45,1%, prelucrarea și conservarea fructelor și legumelor – 41,7% și la fabricarea zahărului - o avansare de 19%.

Figura 2.3. Ritmul anual de creștere al indicelui prețurilor producției industriale și al componentelor sale, %

Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică

Prețurile în construcții continuă să crească, prelungind tendința începută în trimestrul II al anului 2010. În trimestrul III 2011, comparativ cu perioada similară a anului precedent, prețurile au crescut cu 8,7%. Creșterea prețurilor în construcții denotă revigorarea sectorului. Pe parcursul acestei perioade, în profil sectorial cele mai mari creșteri de prețuri la construcții au fost înregistrate în construcția de locuințe - cu 11,8 % și agricultură - cu 11,1%.

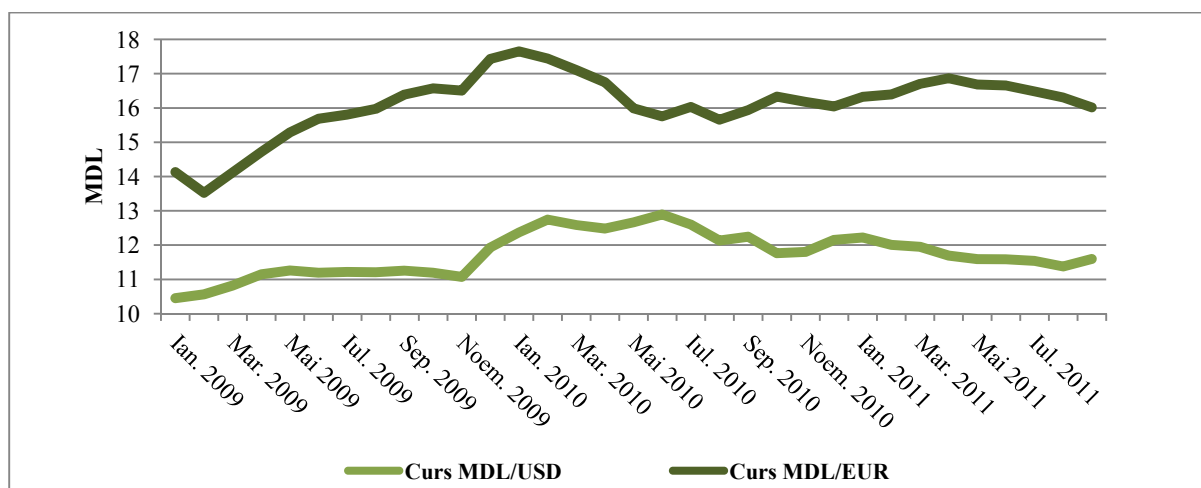
Figura 2.4. Ritmul de creștere al prețurilor în construcții, % (față de aceeași perioadă a anului precedent)

Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică

Prețurile produselor agricole au cunoscut o evoluție ascendentă în primele 3 trimestre ale anului 2011, majorându-se cu 19,9%, comparativ cu perioada similară a anului trecut. Creșterea prețurilor producției agricole a fost cauzată de majorarea prețurilor la produsele vegetale cu 28,7%, în timp ce prețurile produselor animaliere au scăzut cu 0,8%. Pentru produsele vegetale, cele mai mari creșteri de prețuri s-au înregistrat la culturile cerealiere și leguminoase, boabele –

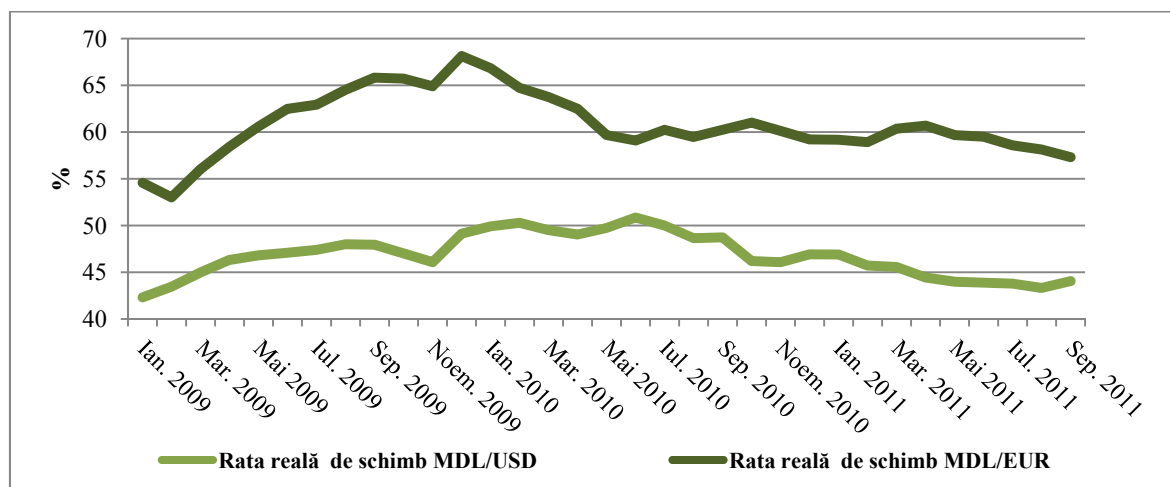
37%, cartofi – 35,9% și sfeclă de zahăr – 24,6%. La produse de origine animalieră scumpiri s-au înregistrat pentru lapte – o creștere a prețului cu 15,2%, ouă – majorare de 13,2%, precum și la carnea de bovine – o avansare de 35,3%.

În perioada ianuarie-septembrie 2011 s-a înregistrat un curs mediu de 16,5 MDL/EUR, ceea ce reprezintă o apreciere infimă, de doar 0,13%, comparativ cu perioada similară anului 2010. În același timp, în trimestrul III 2011 cursul mediu a fost de 16,3 MDL/EUR, depreciindu-se cu 2,5% comparativ cu perioada similară a anului trecut. Evoluțiile financiare nefaste în zona EURO s-au reflectat și în raportul monedei naționale față de moneda unică europeană, care pe parcursul trimestrului III 2011 s-a apreciat cu 2,8%, de la un curs de 16,5 MDL/EUR în iulie la 16 MDL/EUR în septembrie. Pe de altă parte în primele 3 trimestre ale anului 2011 cursul mediu al monedei naționale față de dolarul SUA a fost de 11,7 MDL/USD, apreciindu-se cu 6,3% comparativ cu perioada similară a anului 2010. În trimestrul III al anului 2011 cursul mediu lunar a fost de 11,5 MDL/USD, întărindu-se cu 6,7% comparativ cu perioada similară a anului trecut. În decursul trimestrului III evoluția MDL față de USD nu a fost uniformă variind între 11,4 MDL/USD (cel mai mic curs mediu lunar pentru trimestrul III 2011, înregistrat în luna august) și 11,6 MDL/USD (cursul mediu lunar maxim pentru trimestrul III 2011, înregistrat în septembrie).

Figura 2.5. Evoluția cursului mediu lunar MDL/USD și MDL/EUR

Sursa: conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

Figura 2.6. Evoluția cursului real MDL/USD și MDL/EUR (ian. 2000 = 100)

Sursa: conform estimărilor IEFS

În perioada ianuarie-septembrie 2011, comparativ cu perioada similară a anului precedent, cursul real al monedei naționale s-a apreciat față de principalele valute de referință: cu 4,3% pentru cursul MDL/EURO și cu 10,1% pentru raportul MDL/USD. În trimestrul III 2011, comparativ cu perioada similară a anului trecut, la fel, s-a atestat o tendință de apreciere a cursului real al monedei naționale: cu 4,3% pentru raportul MDL/EUR și cu 11% pentru raportul MDL/USD. Totuși, la sfârșitul trimestrului, în luna septembrie, în raportul MDL/USD, s-a înregistrat o depreciere față de luna august cu 1,7%.

Regiunea din partea stângă a râului Nistru

În regiunea din partea stângă a râului Nistrului, primele 9 luni ale anului 2011 sunt caracterizate prin niveluri înalte ale inflației. În septembrie 2011, comparativ cu decembrie 2010 IPC a constituit 13,36%. În aceeași lună pe componentele IPC, comparativ cu luna decembrie 2010, s-au înregistrat următoarele modificări de prețuri: produse alimentare – 11,96%, produse nealimentare – 16,33%, servicii – 12,45%. Niveluri înalte sunt înregistrate și la alți indici ai prețurilor: în septembrie 2011, comparativ cu decembrie 2010 prețurile producției industriale s-a majorat cu 20,12%, în perioada ianuarie-septembrie 2011, comparativ cu aceeași perioadă a anului 2010 prețurile de vânzare a producției agricole au crescut cu 32%.

În decursul perioadei iulie-septembrie 2011 cursul mediu față de USD a fost de 10,2 ruble din regiunea din partea stângă a râului Nistru, depreciindu-se cu 13,3% față de perioada similară a anului 2010.

Capitolul III.

FINANȚE

3.1. Finanțe publice

Veniturile Bugetului public național

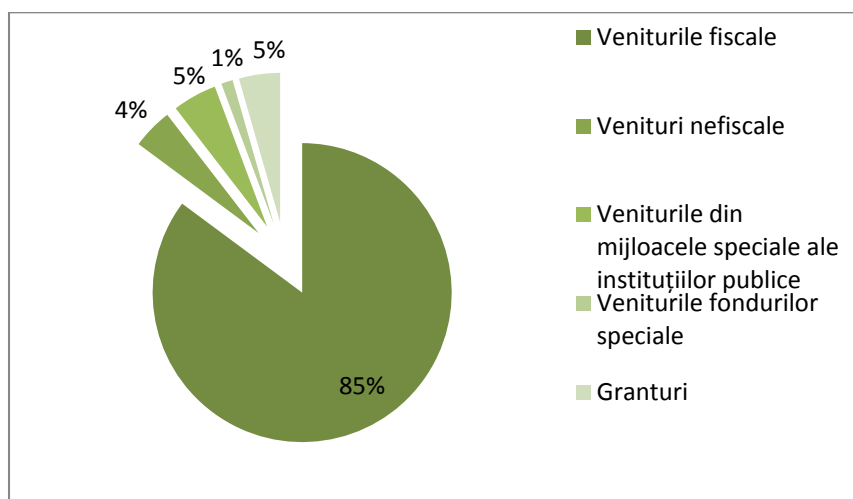
În primele nouă luni ale anului 2011 la BPN au fost acumulate venituri în sumă totală de 21244,5 mil. MDL, cu 2132,8 mil. MDL sau cu 11,2 % mai mult decât în perioada similară a anului 2010. În trimestrul III al anului 2011, la bugetul public național au fost acumulate 7598 mil. MDL adică cu 886,1 mil. MDL sau cu 13,2 % mai mult ca în perioada similară a anului precedent.

Totodată, planul de încasări este realizat în volum de 98,7 % (neîncasate fiind 289,2 mil. MDL), comparativ cu 102,2 % la care a fost executat planul de încasări în perioada similară a anului 2010 și 100 % de executare planului în primul semestru al anului 2011.

Făcând o analiză a veniturilor pe bugetele constitutive, menționăm că la *bugetul de stat* pe toate componentele veniturile în ianuarie-septembrie 2011 au constituit 12978,2 mil. MDL, mai puțin cu 188,1 mil. MDL sau cu 1,4 % față de prevederile perioadei de gestiune. Totodată, în comparație cu perioada similară a anului 2010, veniturile acumulate s-au majorat cu 1282,7 mil. MDL sau cu 11,0 %. În perioada raportată, partea de venituri a *bugetelor unităților administrativ-teritoriale* a fost realizată în sumă de 5584,2 mil. MDL sau la nivel de 97,7 % față de prevederile perioadei de gestiune. Din suma totală a veniturilor bugetelor unităților administrativ-teritoriale, circa 42,8 % sau 2392,3 mil. MDL o constituie veniturile (fără transferuri), sarcina acumulării a căror a fost realizată la nivel de 97,4 % sau cu 64,9 mil. MDL mai puțin față de prevederile perioadei gestionare. În primele 9 luni ale anului 2011 comparativ cu perioada similară a anului precedent, la bugetele unităților administrativ-teritoriale au fost încasate venituri proprii cu 268,9 mil. MDL mai mult. Partea de venituri aferentă *bugetului asigurărilor sociale de stat* (incluzând transferurile de la bugetul de stat – 1993,3 mil. MDL) a fost executată în sumă de 6696,6 mil. MDL, ceea ce este cu 31,4 mil. MDL sau cu 0,5 % mai puțin față de prevederile perioadei de gestiune. Veniturile proprii au fost executate în sumă de 4703,3 mil. lei, care comparativ cu perioada similară a anului 2010 s-au majorat cu 441,4 mil. MDL sau cu 10,4 %. La *fondurile asigurărilor obligatorii de asistență medicală* au fost încasate venituri în sumă totală de 2676,2 mil. MDL, (incluzând transferurile de la bugetul de stat în sumă de 1481,3 mil. MDL), cu 5,0 mil. MDL sau cu 0,2 % mai puțin față de prevederile perioadei raportate. Veniturile proprii au fost executate în sumă de 1194,9 mil. MDL, care comparativ cu perioada similară a anului 2010 s-au majorat cu 119,8 mil. MDL sau cu 11,1 %.

Din suma totală a veniturilor bugetului public național, 54,5 % (în perioada respectivă a anului 2010 – 55,9 %) revine veniturilor administrate de către Serviciul Fiscal de Stat și 38,9 % (față de 35,8 % în ianuarie - septembrie ale anului trecut) – veniturilor administrate de către Serviciul Vamal. Sarcina de colectare a veniturilor de către organele fiscale, prevăzută pentru ianuarie – septembrie 2011, a fost realizată la nivel de 97,3 %, iar de către organele vamale – la nivel de 102,5 %. Față de perioada similară a anului 2010, ritmurile încasărilor s-au majorat cu 8,3 % – la veniturile administrate de către Serviciul Fiscal de Stat și cu 20,9 % – la veniturile administrate de către organele Serviciului Vamal.

Făcând o analiză a structurii veniturilor BPN în primele nouă luni ale anului 2011 se observă că partea dominantă continuă să fie formată din venituri fiscale (85%).

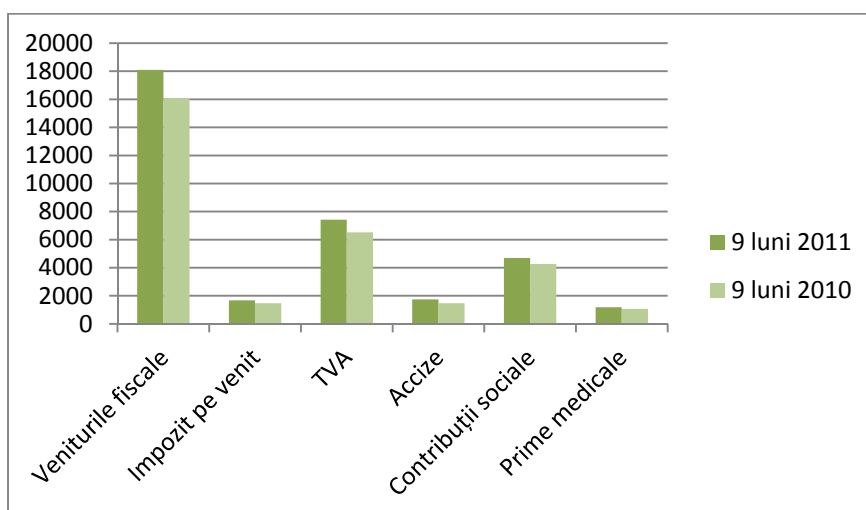
Figura 3.1.1 Structura veniturilor Bugetului public național în primele 9 luni ale anului 2011

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor

Comparativ cu nouă luni ale anului 2010, veniturile fiscale în perioada corespondentă a anului 2011 au crescut cu 12,4 %. În ceea ce ține de veniturile fiscale încasate în trimestrul III al anului 2011, acestea au reprezentat 6489,9 mil. MDL, ceea ce este cu 632,8 mil. MDL sau cu 10,8 % mai mult ca în perioada similară a anului 2010.

Din veniturile fiscale, ponderea cea mai importantă o au veniturile din TVA (41% în 9 luni ale anului 2011), contribuțiile sociale – 26 %, accizele – 9,6 %, impozitul pe venit – 9,2 % și primele obligatorii de asistență medicală – 6,6 %. De fapt, la compartimentul TVA se constată o diminuare de 9,1% a volumului de încasări de pe teritoriul țării comparativ cu perioada similară a anului precedent (vezi Note de politici).

Se menține tendința prevalării veniturilor indirecte în raport cu cele directe. Totodată, s-ar putea produce anumite schimbări în acest raport odată cu majorarea, din 01.01.2012, a cotei impozitului pe venit a persoanelor juridice de la 0% la 12%.

Figura 3.1.2 Structura veniturilor fiscale în 9 luni ale anilor 2011 și 2010, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor

Ponderea componentelor veniturilor fiscale a rămas relativ constantă în primele nouă luni ale anului 2011 comparativ cu perioada similară a anului 2010.

În ceea ce ține de încasările nefiscale, menționăm că în primele nouă luni ale anului 2011 acestea au constituit 931,9 mil. MDL, ponderea în total venituri fiind de 4,4 %, în timp ce în perioada similară a anului 2010 acest indicator a fost de 6 %. Diminuarea s-a realizat, în mare parte, din contul amenzilor și sancțiunilor, ponderea cărora din total încasări nefiscale a scăzut de la 25,6%, în 9 luni ale anului 2010 la 11,0% în perioada analizată a anului 2011. În valori absolute, totuși, s-a înregistrat o creștere de 7,5 mii lei sau de 7,9% în perioada examinată comparativ cu anul precedent. Concomitent, ponderea taxelor și plăților administrative din total încasări nefiscale a crescut de la 32,2%, nivel înregistrat în primele 9 luni ale anului 2010 la 38,3% cotă atinsă în primele nouă luni ale anului 2011. Totuși, în valori absolute, în primele 9 luni ale anului 2011 s-a înregistrat o diminuare cu 13,8 mii lei a încasărilor la capitolul dat comparativ cu perioada similară a anului precedent.

Cea mai importantă contribuție la formarea veniturilor din granturi, o au granturile externe. Pentru perioada examinată a anului 2011 suma totală a veniturilor bugetare sub formă de grant a reprezentat 943,8 mil. MDL, din care 914,1 mil. MDL – granturi externe și 29,7 mil. MDL – granturi interne. De menționat că comparativ cu perioada similară a anului precedent, veniturile din granturi au crescut cu 141% sau cu 273,4 mi lei, ponderea acestora din total venituri majorându-se cu aproximativ 1 punct procentual în perioada examinată a anului 2011 comparativ cu perioada similară a anului 2010.

Pe fonul veniturilor acumulate, merită a fi remarcată **restanța** la BPN constatată în primele 9 luni ale anului 2011, care a constituit 850,4 mil. MDL, din care: 377,9 mil. MDL – la bugetul de stat, 174,5 mil. MDL – la bugetul unităților administrativ – teritoriale, 281,2 mil. MDL – la bugetul asigurărilor sociale de stat și 16,8 mil. MDL – la fondurile obligatorii de asistență medicală.

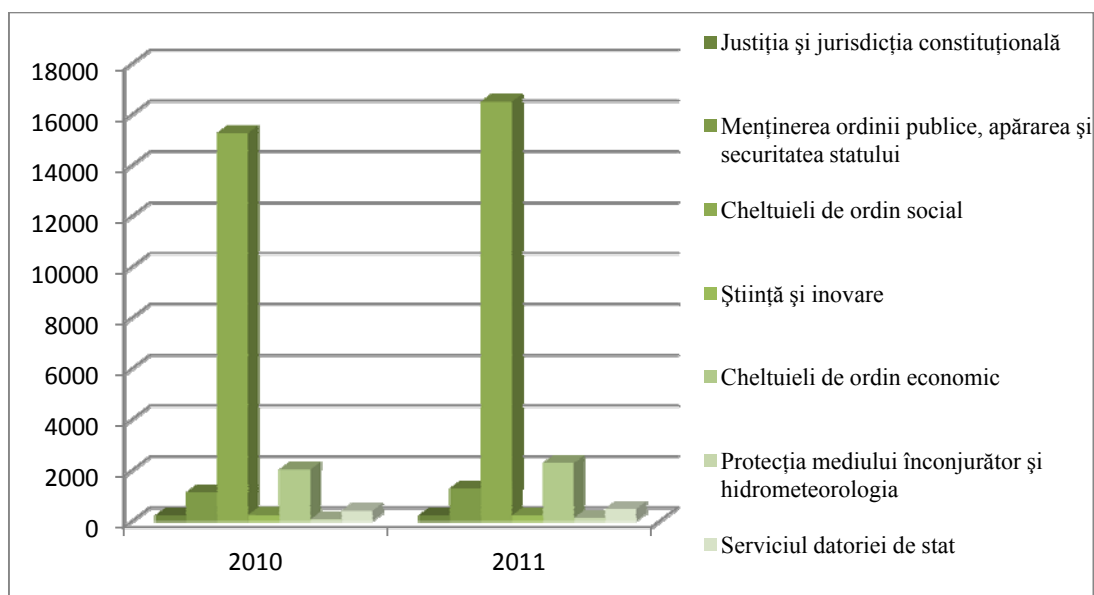
Cheltuielile Bugetului public național

În primele nouă luni ale anului 2011 din buget au fost efectuate cheltuieli în sumă totală de 22652,4 mil. MDL, cu 2044,3 mil. MDL sau cu 9,9 % mai mult decât în perioada similară a anului 2010. În particular, în trimestrul III al anului 2011, de la bugetul de stat au fost efectuate cheltuieli în volum de 7643,3 mil. MDL ceea ce este cu 740,3 mil. MDL sau cu 10,7 % mai mult ca în perioada similară a anului precedent.

Partea de cheltuieli a bugetului public național s-a executat în sumă de 22652,4 mil. MDL, ceea ce constituie 86,5 % față de planul prevăzut. Totodată, comparativ cu perioada similară a anului 2010 cheltuielile bugetului public național sânt în creștere cu 2044,3 mil. MDL sau cu 9,9 %.

Analizînd părțile componente ale bugetului public național, menționăm că partea de cheltuieli a *bugetului de stat* s-a realizat în sumă de 14260,8 mil. MDL sau la nivel de 88,0 % față de planul prevăzut și este cu 938,8 mil. MDL sau cu 7,0 % mai mult, comparativ cu perioada respectivă a anului 2010. De la *bugetele unităților administrativ-teritoriale* s-au efectuat cheltuieli în sumă totală de 5690,4 mil. MDL sau la nivel de 80,6 % față de planul prestabilit, ceea ce reprezintă o majorare cu 490,9 mil. MDL sau cu 9,4 %, comparativ cu perioada similară a anului precedent. Partea de cheltuieli a *bugetului asigurărilor sociale de stat* a fost executată în sumă totală de 6947,5 mil. MDL sau în proporție de 99,1 % față de plan și cu 617,4 mil. MDL sau cu 9,8 % mai mult față de perioada respectivă a anului 2010. Cheltuielile *fondurilor asigurărilor obligatorii de asistență medicală* au fost realizate în sumă de 2454,5 mil. MDL sau la nivel de 92,5 % față de prevederile perioadei și cu 104,3 mil. MDL sau cu 4,4 % mai mult ca în perioada respectivă a anului 2010.

Făcînd o analiză a structurii cheltuielilor din BPN în primele nouă luni ale anului 2011 se remarcă faptul că partea predominantă continuă să cuprindă cheltuielile de ordin social (72,9%), ponderea acestora majorându-se comparativ cu primul semestru al anului cu 4 puncte procentuale. Totodată, ponderea acestora s-a diminuat cu 1,25 puncte procentuale comparativ cu perioada similară a anului precedent.

Figura 3.1.3 Volumul cheltuielilor realizate din BPN în primele 9 luni ale anilor 2010 și 2011, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor

În primele 9 luni ale anului 2011, din total cheltuieli de ordin social, ponderea cea mai importantă o au cheltuielile privind asigurarea și asistența socială, care arată o creștere (+1,45%) pornind de la datele pe perioada similară a anului 2010, aceasta pe fondul diminuării ponderii altor componente ale cheltuielilor de ordin social: ocrotirea sănătății – 0,72 puncte procentuale și învățământ – 1,18 puncte procentuale. Cheltuielile de ordin social au fost realizate în primele nouă luni ale anului 2011 cu 8,1% mai mult ca în perioada similară a anului 2010.

În aceeași ordine de idei, menționăm că în trimestrul III al anului 2011 comparativ cu perioada similară a anului 2010 s-a înregistrat o creștere a cheltuielilor de ordin social cu 8,3 %. Cea mai mare creștere dintre componentele cheltuielilor de ordin social în total cheltuieli de ordin social au înregistrat-o cheltuielile pentru cultură, artă, sport și acțiuni pentru tineret (+21,7 %), totodată cea mai mare scădere fiind realizată la capitolul cheltuieli pentru asistență și susținere socială – cu 7,9% comparativ cu perioada similară a anului precedent.

O altă componentă importantă a cheltuielilor publice o reprezintă cheltuielile de ordin economic, ponderea cărora în perioada examinată a anului 2011 a reprezentat 10,1 %. Principala componentă a cheltuielilor de ordin economic o reprezintă transporturile, gospodăria drumurilor, comunicații și informatica, care în primele nouă luni ale anului a reprezentat 38,6 % din total cheltuieli cu caracter economic. Ponderea cheltuielilor în cauză a crescut cu 5,8 % comparativ cu perioada similară a anului precedent. Totodată, ponderea cheltuielilor din agricultură, gospodărie silvică, gospodărie piscicolă și gospodăria apelor din total cheltuieli cu caracter economic a scăzut cu 8,6 puncte procentuale comparativ cu perioada similară a anului precedent. În valori absolute, cheltuielile de ordin economic realizate în primele nouă luni ale anului 2011 au crescut cu 12,9% sau cu 261,1 mii lei comparativ cu perioada similară a anului 2010.

Analizând cheltuielile de ordin economic în trimestrul III al anului 2011, se constată că volumul acestora a crescut cu 20,9 % comparativ cu perioada similară a anului 2010. Cea mai accelerată creștere a fost înregistrată, de asemenea, de cheltuielile pentru transport, gospodăria drumurilor, comunicații și informatica (+71,8%).

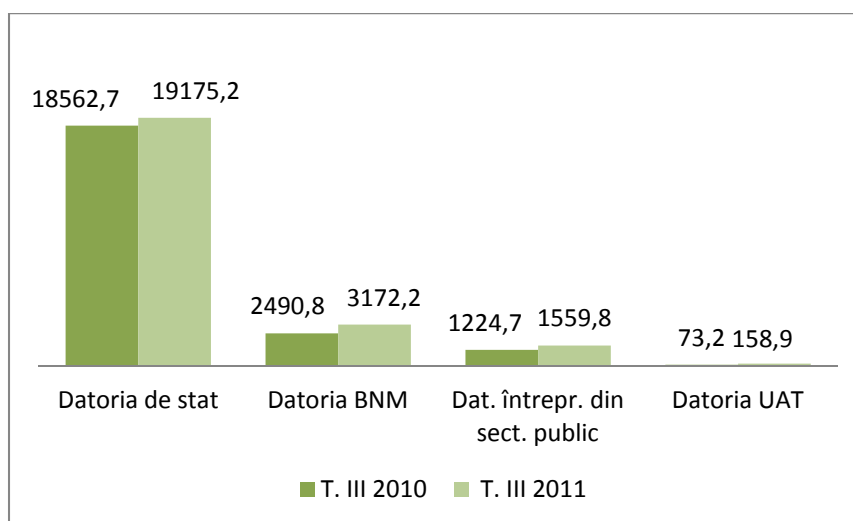
Rezultatul financiar bugetar

Executarea bugetului de stat în primul semestru al anului 2011 a rezultat cu un **deficit** în mărime de 1407,9 mil. MDL, ceea ce constituie 30,3 % din suma planificată pentru perioada de gestiune fiind, totodată, cu 5,9 % (88,5 mil. MDL) mai mare ca în perioada similară a anului 2010.

Printre principalele **surse de finanțare a deficitului bugetar** se numără veniturile nete din vânzarea valorilor mobiliare de stat (98,6 mil. MDL, sau cu 68,3 % mai puțin ca în perioada similară a anului 2010), diferența dintre cursul de schimb a surselor valutare (5,3 mil. MDL), împrumuturile acordate de organizații financiare internaționale (769,5 mil. MDL, sau cu 55,4 % mai puțin ca în perioada similară a anului 2010), mijloace din vânzarea și privatizarea bunurilor proprietate publică (254,0 mil. lei, sau cu 13,9 % mai mult ca în perioada similară a anului 2010).

Datoria publică

La finele trimestrului III al anului 2011, soldul datoriei publice a constituit 24,01 mld. MDL, ceea ce este cu 1,12 mld. MDL mai mult ca valoarea înregistrată la începutul anului sau cu 4,9 % sau cu 7,7 % mai mult ca la aceeași dată în anul 2010.

Figura 3.1.4 Structura datoriei publice la finele trimestrului III al anilor 2010 și 2011 (mil. MDL)

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor

Majorarea soldului datoriei publice către finele trimestrului III al anului 2011 în comparație cu începutul anului este condiționată de majorarea soldului datoriei tuturor componentelor ce formează datoria publică. Astfel, cel mai mult s-a majorat soldul datoriei BNM – cu 689,8 mil. MDL, după care urmează datoria de stat care s-a majorat cu 304,4 mil. MDL și într-o măsură mai mică a crescut soldul datoriei UAT cu 89,8 mil. MDL și cel al împrumuturilor din sectorul public cu 37,0 mil. MDL. Comparativ cu situația de la sfârșitul anului 2010, se observă majorarea ponderii datoriei BNM (cu 2,4 %), precum și a datoriei UAT (cu 0,4 %), fapt ce a determinat scăderea ponderii celorlalte componente.

Din altă perspectivă, din soldul total al datoriei publice, 72,6 % sau 17478,6 mil. MDL reprezintă datoria publică externă, iar 27,4 % sau 6587,4 mil. MDL – datorie publică internă. Comparativ cu situația de la sfârșitul anului 2010, ponderea datoriei publice externe în datoria publică totală s-a majorat nesemnificativ, cu circa 1,2 %.

Totodată, arieratele la împrumuturile întreprinderilor din sectorul public la situația din 30 septembrie 2011, au înregistrat valoarea de 338,2 mil. MDL, fiind formate în totalitate din arieratele la împrumuturile interne ale întreprinderilor din sectorul public. Comparativ cu

situația de la sfârșitul anului 2010, valoarea arieratelor la împrumuturile interne s-a majorat cu 30,79 mil. lei.

Datoria de stat

La situația de la 30 septembrie 2011, soldul datoriei de stat a constituit 19175,2 mil. MDL, majorându-se cu 304,4 mil. MDL de la începutul anului, ca rezultat al sporirii datoriei de stat externe cu 205,8 mil. MDL și creșterii datoriei de stat interne cu 98,6 mil. MDL.

În ce privește structura după tipul datoriei, datoria de stat la situația din 30 septembrie 2011 a fost formată din 71,8% - datorie de stat externă și 28,2 % - datorie de stat internă. În dinamică se observă că ponderea datoriei de stat externe s-a majorat față de situația similară a anului 2010 cu aproximativ 1 %, iar față de începutul anului 2011 nu a suferit modificări semnificative.

Potrivit structurii pe valute a datoriei de stat, ponderea majoră îi revine datoriei reprezentate de împrumuturile de stat externe în coșul valutar DST – 50,1%, urmată de datoria de stat internă în lei moldovenesti – 28,2%. Următoarele poziții sunt ocupate de USD – 12,4%, EUR – 5,3%, WPU – 2,5%, JPY – 1,4% și KWD – 0,1%. În structura datoriei de stat pe valute, cu descompunerea coșului valutar DST, poziția dominantă o deține USD – 33,2%, urmat de MDL – 28,2% și EUR – 24,0%. Ponderea celorlalte valute nu depășește 10 la sută din total. Astfel, structura datoriei de stat pe valute, cu descompunerea coșului valutar DST evidențiază vulnerabilitatea portofoliul datoriei de stat față de USD și EUR, ceea ce implică necesitatea monitorizării continue a cursului acestor valute. Astfel, ponderea datoriei de stat în USD și EUR formează circa 50 la sută din portofoliul total al datoriei de stat. Ca tendință se observă diminuarea treptată a ponderii USD pe fundalul majorării ponderii EUR în portofoliul datoriei de stat. În contextul optimizării riscului valutar ar fi binevenită evitarea deținerii unei ponderi mai mare de 50 la sută din volumul datoriei de stat externe de către o singură valută. În acest context, coșurile valutare (de ex. DST) nu se iau în considerație, ci doar valutele ce intră în componența acestora.

Datoria de stat internă

La situația din 30 septembrie 2011, datoria de stat internă a constituit 5403,5 mil. MDL și este complet formată din valori mobiliare de stat. Comparativ cu situația din 1 ianuarie 2011, datoria de stat internă a înregistrat o majorare cu 98,6 mil. lei sau cu 1,9 %, iar comparativ cu situația din 30 septembrie 2010 s-a micșorat cu 12,1 mil. MDL sau cu 0,2 %. Modificarea datoriei de stat interne pe parcursul a 9 luni ale anului 2011 s-a produs din contul majorării emisiunii VMS prin licitații cu 198,6 mil. MDL. Totodată, valorile mobiliare de stat convertite la data examinată a înregistrat cea mai mare creștere comparativ cu 30 septembrie 2010 (+1863 mil. MDL).

Tabelul 3.1.5 Soldul datoriei de stat interne în anii 2010 și 2011

INDICATORUL	01.01.2010	30.06.2010	30.09.2010	01.01.2011	30.06.2011	30.09.2011
Total datorie de stat	14622,4	18005,1	18562,7	18870,7	18991,6	19175,2
Datorie de stat internă	5104,9	5287,3	5415,6	5304,9	5368,9	5403,5
VMS emise pe piața primară	2441,5	2723,9	2852,2	3091,5	3155,5	3090,1
VMS convertite	2213,4	2213,4	350	2213,4	2213,4	2213,4

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor

Referitor la *valorile mobiliare de stat emise pe piața primară*, menționăm că pe parcursul a nouă luni ale anului 2011, prin cele 48 licitații, Ministerul Finanțelor a oferit pe piața primară spre vânzare valori mobiliare de stat în sumă de 5143,0 mil. MDL. Cererea la VMS a constituit

6871,3 mil. MDL, fiind superioară ofertei cu 1728,3 mil. MDL sau de 1,3 ori. Ca rezultat, au fost vândute pe piața primară VMS la prețul de cumpărare în sumă de 4616,0 mil. MDL, ceea ce este cu 384,8 mil. MDL mai puțin decât volumul VMS comercializat în perioada similară a anului precedent. Totodată, au fost răscumpărate VMS ajunse la scadență în perioada de referință în sumă de 4 517,4 mil. MDL.

Valorile mobiliare de stat cu scadența până la un an, au fost emise pe trei termene: bonuri de trezorerie de 91 zile, 182 zile și 364 zile, a căror pondere în totalul VMS comercializate prin licitații a constituit 97,3%. Ponderea cea mai mare în VMS emise au constituit-o bonurile de trezorerie pe termen de 182 zile (43,0%) și 91 zile (36,3%).

Pe parcursul a nouă luni ale anului 2011 din plasarea prin subscriere a obligațiunilor de stat cu termenul de circulație de un an au fost obținute mijloace bănești în sumă de 100 mil. MDL, sau cu 100 mil. MDL mai puțin decât în perioada similară a anului 2010.

Pentru nouă luni ale anului 2011, rata medie ponderată a dobânzii la VMS s-a majorat cu 4,3 puncte procentuale comparativ cu perioada similară a anului precedent și a constituit 11,16%. Totodată, în luna septembrie 2011 a fost înregistrată cea mai mare rată medie ponderată a dobânzii la VMS – 12,6 % anual, care s-a majorat cu 4,2 puncte procentuale comparativ cu luna ianuarie a anului curent.

Băncile comerciale continuă să rămână principalii cumpărători ai VMS, procurând 92,1% din volumul total al VMS comercializate.

Datoria de stat externă

La situația din 30 septembrie 2011, soldul datoriei de stat externe a constituit 13771,7 mil. MDL (1155,7 mil. USD), inclusiv 13665,9 mil. MDL (1146,8 mil. USD) – datoria de stat externă directă și 105,8 mil. MDL (8,9 mil. USD) – datoria de stat externă garantată asumată. De la începutul anului 2011 soldul datoriei de stat externe s-a majorat cu 205,8 mil. MDL sau cu 39,5 mil. USD. Creșterea datoriei de stat externe exprimată în lei moldovenești este condiționată de majorarea soldului obligațiunilor în dolari SUA, cauzată de depășirea intrărilor asupra rambursărilor de împrumuturi de stat externe cu circa 23 mil. USD, precum și de fluctuația pozitivă a cursului dolarului SUA față de alte valute, rezultată în sumă de 16,5 mil. USD.

În structura datoriei de stat externe pe creditori, creditorii multilaterali continuă să fie principalii creditori ai Guvernului Republicii Moldova. Datoria de stat externă față de creditorii multilaterali, la situația din 30 septembrie 2011, a constituit 925,1 mil. USD, ceea ce reprezintă 80% din soldul total al datoriei de stat externe. Cea mai mare pondere în soldul datoriei de stat externe față de creditorii multilaterali o deține AID cu 46,2%, urmată de FMI – cu 36,0%, BIRD – cu 8,6%, FIDA – cu 4,9%, etc.

Datoria de stat externă față de creditorii bilaterali a constituit 221,7 mil. USD (19,2%), Guvernului Rusiei revenindu-i ponderea majoră (circa 43,7% din datoria față de creditorii bilaterali), iar datoria de stat externă față de creditorii comerciali a însumat 8,87 mil. USD (0,8%), fiind formată integral din datoria față de banca germană AKA Ausfuhrkredit-Ge.

Ca evoluție, se observă tendința ascendentă a datoriei de stat externe față de creditorii multilaterali. În același timp, datoria de stat externă față de creditorii bilaterali și cei comerciali a continuat să scadă.

Deservirea datoriei de stat

În primele nouă luni ale anului 2011 pentru deservirea datoriei de stat, din bugetul de stat au fost utilizate mijloace în sumă de 1097,6 mil. MDL, care se compune din: deservirea datoriei de stat externe în valoare de 753,5 mil. MDL și deservirea datoriei de stat interne în valoare de

344,1 mil. MDL. Comparativ cu situația similară a anului precedent, sumele destinate deservirii datoriei de stat s-au majorat cu circa 26,9 % la finele trimestrului III al anului 2011, fiind influențate într-o măsură mai mare de majorarea deservirii datoriei de stat externe, dar și de majorarea deservirii datoriei de stat interne.

Ponderea deservirii datoriei de stat în veniturile pe componenta de bază ale bugetului de stat, la situația din 30 septembrie 2011, a constituit 9,5 %, ceea ce indică o majorare cu 1,2 puncte procentuale față de perioada similară a anului precedent.

Finanțele publice ale Transnistriei

În primele nouă luni ale anului 2011, veniturile bugetului Transnistriei a constituit 81,9 mil. USD (684,5 mil. MDL, ceea ce reprezintă 3,2% din total venituri realizate pe teritoriul controlat al Republicii Moldova) sau cu 3,5% mai mult decât veniturile planificate pentru perioada în cauză, dintre care:

- 49 mil. USD plăți fiscale (59,8%);
- 10,2 mil. USD plăți nefiscale (12,5%);
- 2,1 mil. USD ajutor umanitar din partea Rusiei (2,6%);
- 12,2 mil. USD veniturile fondurilor cu destinație specială (14,7%);
- 8,4 mil. USD veniturile din activitatea de întreprinzător și alte venituri (10,2%).

Acumularea veniturilor bugetare în primele trei trimestre ale anului 2011 a fost cu 3,3 % mai mare ca în perioada similară a anului 2010.

Cheltuielile bugetului Transnistriei au reprezentat 162,5 mil. USD (1357,2 mil. MDL sau 6% din total cheltuieli realizate pe teritoriul controlat al Republicii Moldova), ceea ce constituie 77,4% de la planul de cheltuieli fixat. Comparativ cu perioada similară a anului precedent, cheltuielile s-au diminuat cu 1,2%.

Ponderea cea mai importantă în total cheltuieli e deținută de cheltuielile de ordin social (54%), în special, cheltuielile pe protecția socială și medicală, educație, știință, cultură.

3.2. Sectorul bancar

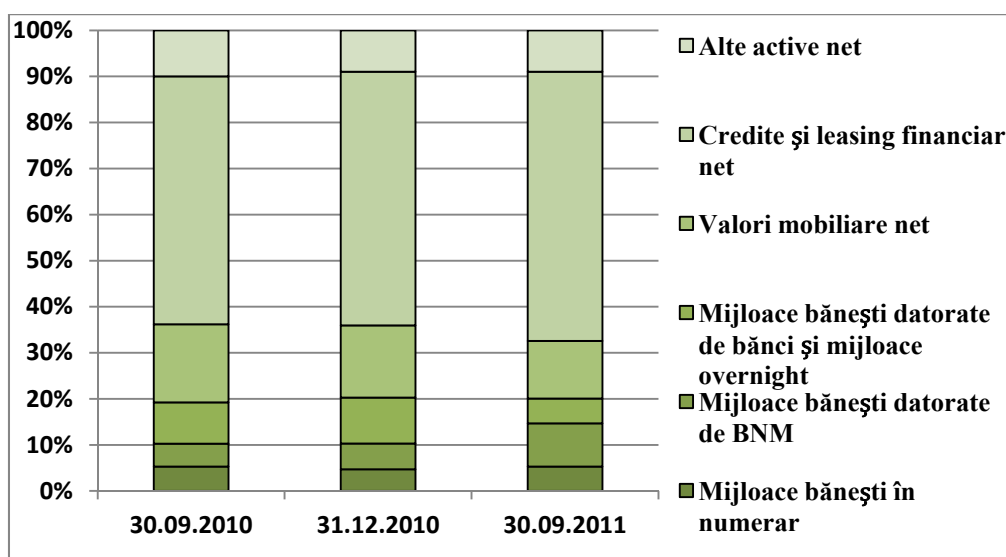
Pe parcursul a nouă luni ale anului 2011, evoluția sistemului bancar din Republica Moldova a consemnat tendințe pozitive de dezvoltare la principalii indicatori.

În Republica Moldova activează 15 bănci comerciale licențiate de Banca Națională a Moldovei. Numărul total de angajați în sistemul bancar la data de 30.09.2011 a constituit 11123 de persoane, majorându-se cu 255 de persoane, comparativ cu 30.09.2010. Respectiv, în medie fiecărui angajat din sectorul bancar i-au revenit active în valoare de 4,16 mil. lei, mai mult cu 10,7 % comparativ cu 30.09.2010.

În al III-lea trimestru al anului 2011, activele totale ale sistemului bancar au totalizat 46322,9 mil. MDL, majorându-se de 13,36 % față de aceeași perioadă a anului 2010. Evoluția activelor bancare a fost determinată de creșterea accentuată a activelor generatoare de profit, cea mai mare pondere în totalul activelor a revenit portofoliului de credite 58,5%, majorându-se cu 1,06 p.p., comparativ cu 30.09.2010. Creșterea ritmică a activelor pe componente conduce la concluzia unei stabilități bancare relative.

Astfel, la data de 30.09.2011, comparativ cu 30.09.2010, s-au înregistrat următoarele modificări:

- creșterea numerarului cu 12,9% pînă la 2482,3 mil. MDL;
- majorarea mijloacelor datorate de BNM cu 116,2% pînă la 4385,7 mil. MDL;
- creșterea creditelor și leasingul financiar net cu 22,8 % pînă la 2711,9 mil. MDL;
- creșterea altor active nete cu 2,15% pînă la 1302,2 mil. MDL;
- micșorarea mijloacelor datorate de bănci și mijloacele overnight net cu 52,4 % pînă la 2517,9 mil. MDL;
- scăderea volumului valorilor mobiliare nete cu 16,2 % pînă la 5817,6 mil. MDL.

Figura 3.2.1. Evoluția activelor bancare după structură, %

Sursa: conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

În al III-lea trimestru 2011, se atestă o creștere după valoarea activelor băncilor comerciale din Republica Moldova. Astfel, după valoarea activelor bancare, piața este concentrată de 4 bănci comerciale, care dețin 62 % din totalul activelor. Liderul după valoarea activelor este BC Moldova-Agroindbank, care la 30.09.2011 a atins valoarea totală de active de 8810,8 mil. MDL, în creștere cu 607,5 mil. MDL față de 30.09.2010, iar cota de piață a băncii a scăzut cu 0,8 %, înregistrând o cotă de 19,2 %. Următoarea poziție este deținută de BC Victoriabank cu un volum de active de 7726,2 mil.MDL, în creștere cu 1331,3 mil.MDL, față de 30.09.2010, cota de piață a băncii a crescut cu 1,3% pînă la nivelul de 17 %.

Volumul creditelor în economie a constituit 30076,6 mil. MDL la data de 30.09.2011, și s-a majorat cu 4180,2 mil. MDL (16,1%), față de 30.09.2010. În al III-lea trimestru al anului 2011, tendințele de majorare s-au datorat creșterii soldului creditelor acordate în monedă națională cu 179,0 mil. MDL (12%), respectiv și a soldului creditelor în valută străină cu 238,9 mil. MDA (22,2%). La data de 30.09.2011, ponderea creditelor nefavorabile, în total credite a constituit 8,13% și s-a diminuat cu 7,5 p.p., față de data 30.09.2010. Același volum de credite nefavorabile, proiectat asupra CNT, constituie 31,9%, la data de 30.09.2011 și a scăzut cu 22,7 p.p față de data 30.09.2010.

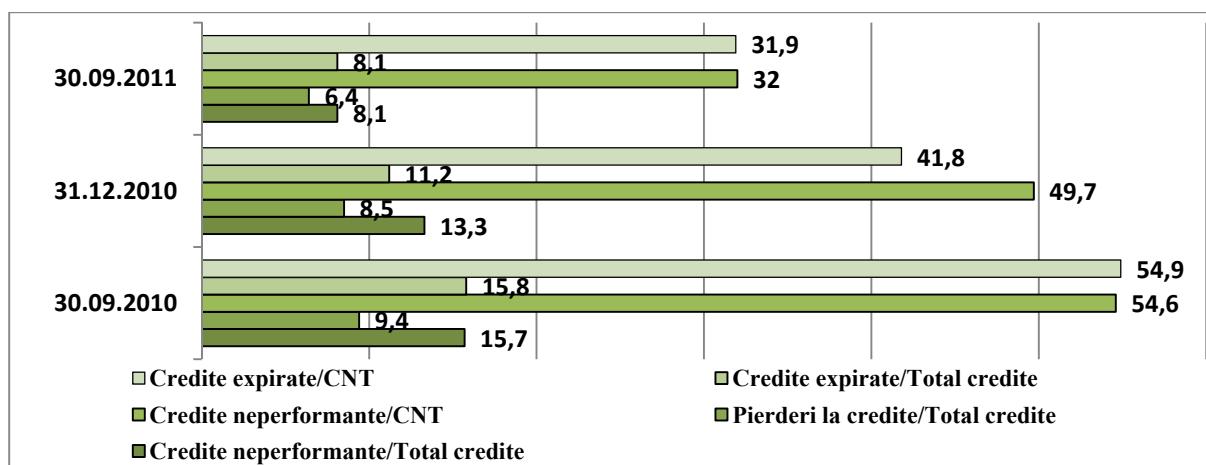
Volumul creditelor expirate și a creditelor în stare de neacumulare a dobânzii la data de 30.09.2011, a constituit 8,1% din totalul portofoliului de credite. Acest indicator a înregistrat o diminuare de 7,6% față de data 30.09.2010. Respectiv, volumul creditelor expirate și a creditelor

În stare de neacumulare a dobânzi raportat la CNT a constituit 31,8% la 30.09.2011, fiind în scădere cu 23,07 p.p. față de 30.09.2010. În acest context, s-au diminuat și reducerile pentru pierderile la credite cu 3 p.p.

Tabelul 3.2.1. Clasamentul Băncilor din Republica Moldova după valoarea activelor, %

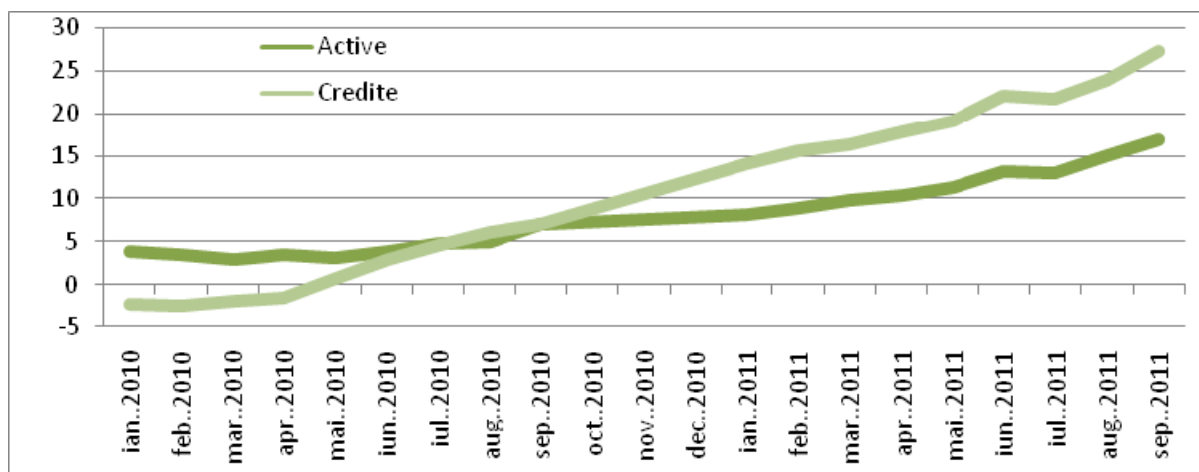
Poziția 2010/ 2011	Denumirea Băncilor	Valoarea activelor, (mil.MDL)		Modificarea activelor, %	Cota de piață,%	
		30.09.2010	30.09.2011		30.09.2010	30.09.2011
12/12	Comerțbank	497.967	507.556	1,93	1,21	1,11
7/6	Banca Socială	2.707.479	3.112.962	14,98	6,59	6,79
2/2	Victoriabank	6.394.831	7.726.213	20,82	15,57	16,85
1/1	Moldova- Agroindbank	8.203.269	8.810.805	7,41	19,98	19,22
3/3	Moldindconbank	5.200.168	6.015.721	15,68	12,66	13,12
4/4	Banca de Economii	5.077.812	5.665.067	11,57	12,37	12,36
15/14	EuroCreditBank	281.168	437.617	55,64	0,68	0,95
13/13	Unikbank	378.198	503.100	33,03	0,92	1,10
9/9	FinComBank	1.632.097	1.672.343	2,47	3,97	3,65
14/15	Universalbank	345.818	429.509	24,20	0,84	0,94
10/10	Energbank	1.424.318	1.499.440	5,27	3,47	3,27
11/8	ProCreditBank	1.119.263	1.759.515	57,20	2,73	3,84
8/11	BCR Chișinău	1.631.873	1.195.844	-26,72	3,97	2,61
5/5	Eximbank- Gruppo Veneto Banca	3.405.686	3.504.084	2,89	8,29	7,64
6/7	Mobiasbanca- Grupe Societe Generale	2.761.106	3.003.053	8,76	6,72	6,55
	Total	41.061.053	45.842.829	235,12	100	100

Sursa: Calcule în baza datelor, oferite de Banca Națională a Moldovei.

Figura. 3.2.2. Evoluția calității creditelor bancare, %

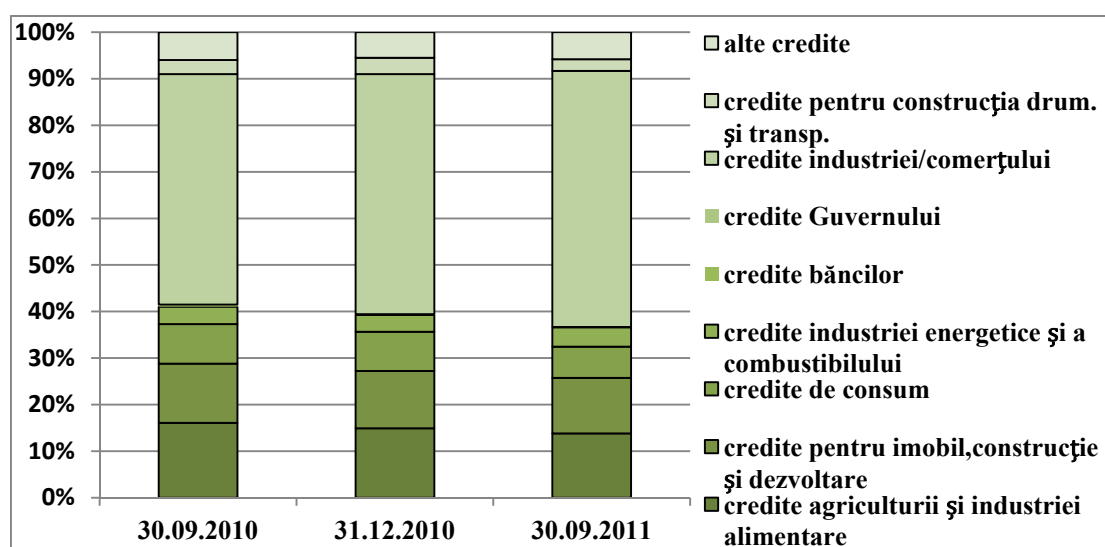
Sursa: conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Figura 3.2.3. Ritmul anual nominal de creștere a activelor și creditelor bancare, %

Sursa: calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

La data de 30.09.2011, ponderea cea mai mare, în total credite, au deținut-o creditele acordate industriei și comerțului (54,9%), urmate de credite acordate agriculturii și industriei alimentare (3,8%), credite pentru imobil, construcție și dezvoltare (11,9%), credite de consum (6,7%), și credite industriei energetice (4,1%). Totodată, s-au înregistrat scăderi semnificative la ponderea următoarelor tipuri de credite: credite acordate agriculturii și industriei alimentare cu 2,3 p.p., credite de consum cu 1,8 p.p. și credite pentru imobil, construcție și dezvoltare cu 0,8 p.p.

Figura 3.2.4. Structura portofoliului de credite, %

Sursa: conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

În luna septembrie 2011, rata medie a dobânzii la creditele acordate în monedă națională a constituit 14,1%, ce s-a diminuat cu 1,7 p.p., față de septembrie 2010. Ca rezultat al diminuării ratei medii la creditele acordate persoanelor fizice, acest indicator a constituit în luna septembrie 2011 - 16,6%, fiind în scădere cu 1,37 p.p., comparativ cu septembrie 2010. Respectiv, se observă diminuări a ratei medii la creditele acordate persoanelor juridice cu 1,6 p.p. în luna septembrie 2011.

La 30.09.2011, rata medie a dobânzii la credite în valută străină, a scăzut cu 0,9 p.p., comparativ cu 30.09.2011 și a constituit 8,86 %. Această reducere a fost cauzată de scăderea ratei medii la creditele acordate persoanelor juridice, ce în septembrie 2011 a constituit 8,83% fiind în scădere cu 0,9 p.p. comparativ cu luna septembrie 2010.

Astfel, observăm că ratele medii ale dobânzii la credite în monedă națională au început să scadă din luna noiembrie 2010, constituind 15,2%, iar ratele medii ale dobânzii la credite în monedă străină scad din luna august 2010 înregistrând 9,2%.

Pe parcursul perioadei septembrie 2010-2011, evoluția creditelor bancare au înregistrat creșteri. Astfel, la 30.09.2011, după soldul creditelor bancare piața este concentrată de 4 bănci comerciale, care dețin 61 % din total credite, dintre care BC Moldova-Agroindbank-21%, BC Victoriabank – 16%, BC Moldindconbank - 14% și BC Banca de Economii – 10%.

În septembrie 2011, BC Moldova-Agroindbank este lider pe piața bancară, înregistrând un sold de credite în sumă de 6192,5 mil.MDL, ceea ce constituie mai mult cu 1087 mil.MDL față de luna septembrie 2010. Pe poziția a II-a se află Victoriabank, volumul creditelor căreia constituie 4659,6 mil. MDL, în creștere cu 933,3 mil. MDL față de 30.09.2010, iar cota de piață a băncii atingând 16%.

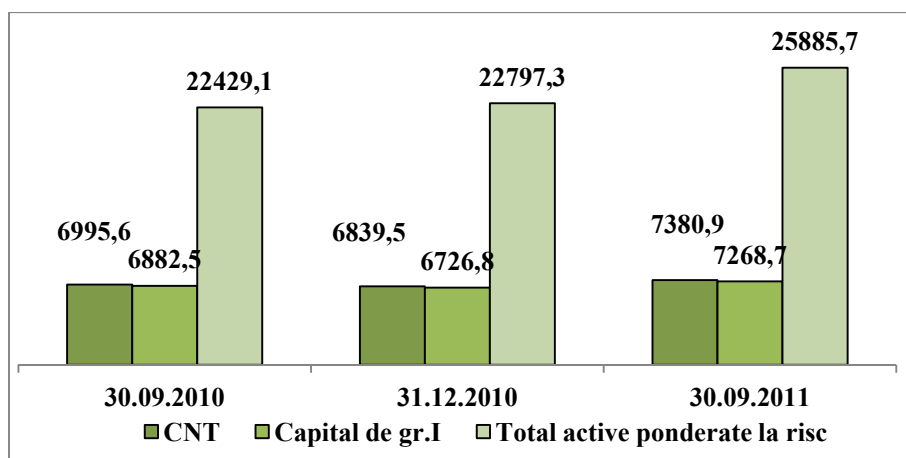
Tabelul 3.2.2. Clasamentul Băncilor din Republica Moldova după portofoliu de credite,%

Poziția 2010/ 2011	Denumirea Băncilor	Portofoliu de credite, (mil.MDL)		Modificarea creditelor, %	Cota de piață,%	
		30.09.2010	30.09.2011		30.09.2010	30.09.2011
12/12	Comertbank	219672	270303	23,05	0,90	0,93
6/6	Banca Socială	1835456	2306549	25,67	7,53	7,96
2/2	Victoriabank	3726318	4659625	25,05	15,29	16,07
1/1	Moldova-Agroindbank	5105456	6192537	21,29	20,95	21,36
3/3	Moldindconbank	3006762	4046839	34,59	12,34	13,96
4/4	Banca de Economii	2612583	2925886	11,99	10,72	10,09
15/15	EuroCreditBank	120807	174126	44,14	0,50	0,60
14/14	Unikbank	173751	231892	33,46	0,71	0,80
8/10	FinComBank	902357	873744	-3,17	3,70	3,01
13/13	Universalbank	192093	251871	31,12	0,79	0,87
11/9	Energbank	725238	882235	21,65	2,98	3,04
9/8	ProCreditBank	891768	1330055	49,15	3,66	4,59
10/11	BCR Chișinău	770117	656859	-14,71	3,16	2,27
5/5	Eximbank-Gruppo Veneto Banca	2571774	2589460	0,69	10,55	8,93
7/7	Mobiasbanca-Grupe Societe Generale	1520000	1598190	5,14	6,24	5,51
	Total	24374152	28990171	18,94	100	100

Sursa: Calcule în baza datelor, oferite de Banca Națională a Moldovei.

Analiza capitalului normativ total, determinant al solvabilității băncilor ne indică că la data de 30.09.2011, acesta a constituit 7380,9 mil. MDL, majorându-se cu 5,5 p.p. față de 30.09.2010. Creșterea capitalului a fost marcată de modificări calitative, fiind realizată din contul emisiunilor de acțiuni, care s-a majorat cu 18 % pe parcursul a nouă luni ale anului curent. Astfel, fiind comparat CNT cu activele ponderate la risc, se determină că ritmul de creștere a CNT-ului este mai lent, constituind 16 %, pe când cel al activelor ponderate la risc 56 %, la finele lunii septembrie 2011.

Capitalul de gradul I, la 30.09.2011, a crescut cu 5,6 % pînă la 7268,7 mil.MDL față de 30.09.2010. Valoarea pozitivă a acestui indicator confirmă rezistența și siguranța sistemului în cazul șocurilor financiare.

Figura 3.2.5. Evoluția capitalului sistemului bancar, mil.MDL.

Sursa: conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Gradul de suficiență a capitalului se menține la un nivel înalt, constituind 28,5%, la 30.09.2011. Deși, aflat peste nivelul minim necesar de 12%, se observă o diminuare a acestui indicator de 2,7% față de 30.09.2010. Considerăm explicabil faptul diminuării gradului de suficiență a capitalului bancar, prin creșterea considerabilă a portofoliului de credite, care fac parte din activele riscante cu o pondere majoră la risc.

Boxa 3.1. Supravegherea specială a Băncii Naționale a Moldovei

În luna octombrie 2011, Banca Comercială "Universalbank" S.A. a fost luată sub supravegherea Băncii Naționale a Moldovei, din motiv că instituția se confruntă cu dificultăți în satisfacerea cerințelor prudențiale cu privire la lichiditate și capital. Respectiv, au fost retragerii de depozite ale persoanelor afiliate băncii, deteriorării calității portofoliului de credite și litigiilor legate de structura acționarilor băncii.

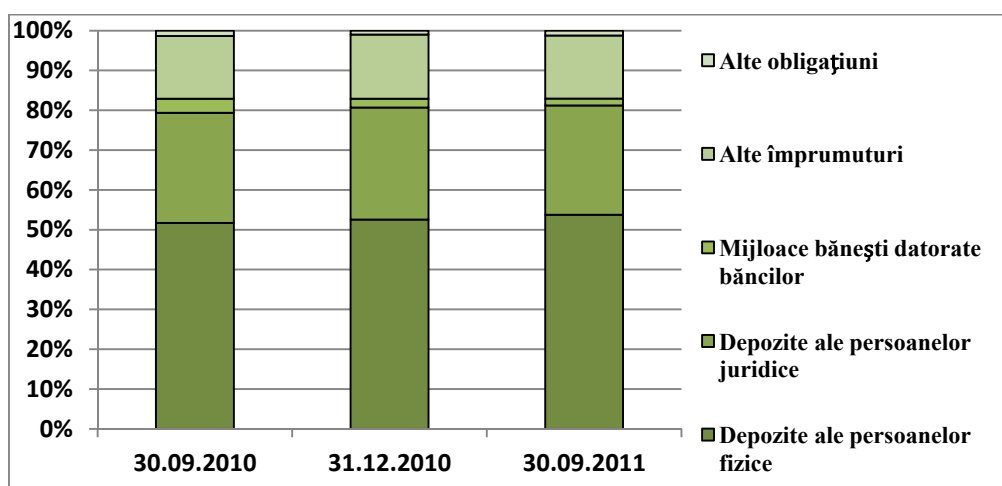
Pe parcursul a nouă luni ale anului 2011, conform bilanțului contabil, activele Universalbank au totalizat 429,5 mil.MDL, majorându-se cu 24 % față de aceeași perioadă a anului 2010. Respectiv, se observă că din al II-lea trimestru 2011, soldul activelor băncii a început să scadă, constituind 439,3 mil.MDL mai puțin cu 710,8 mii.MDL decât în I trimestru 2011. În acest context, în al III-lea trimestru 2011, soldul depozitelor a constituit 244,9 mil.MDL, mai puțin cu 4,8 % față de al II-lea trimestru 2011. Pe parcursul perioadei octombrie – decembrie 2011, și-au suspendat activitatea 3 agenții și 4 filiale ale Bancii Comerciale "Universalbank" S.A din mai multe localități ale Republicii Moldova.

Astfel, potrivit comunicatului BNM din 25 noiembrie, la 1 octombrie 2011, instituția financiară "Universalbank" S.A. și-a onorat toate obligațiile de plată curente și a rambursat 56% din totalul depozitelor ale persoanelor fizice și 41% din cele ale persoanelor juridice. Însă, activele totale ale băncii s-au diminuat cu 33%. Portofoliul de credite s-a redus cu 24%, în special, datorită rambursărilor anticipate și vânzării de credite. În acest context, Consiliul de administrație al Băncii Naționale a Moldovei, a instituit moratoriu pe termen de două luni asupra tuturor creanțelor creditorilor față de instituțiile financiare "Universalbank" S.A., în conformitate cu Legea instituțiilor financiare.

La data de 30.09.2011, obligațiunile băncilor a constituit 38516,7 mil.MDL, și s-au majorat cu 15% față de 30.09. 2010.

În al III-lea trimestru 2011, comparativ cu data similară a anului 2010, au fost înregistrate următoarele modificări în structura obligațiunilor sectorului bancar:

- micșorarea mijloacelor bănești datorate băncilor cu 9412,5 mil.MDL, constituind 8008,7 mil. MDL;
- majorarea depozitelor persoanelor fizice cu 321,9 mil.MDL, o creștere de 44,1%;
- creșterea depozitelor persoanelor juridice cu 124,5 mil.MDL, sau cu 36,2%;
- majorarea la alte împrumuturi cu 10,7% constituind 5957,7 mil.MDL la 30.09.2011;
- micșorarea la alte obligațiuni pînă la 505,6 mil.MDL sau mai puțin cu 12,3%, față de 30.09.2010.

Fig. 3.2.6. Structura obligațiunilor sectorului bancar,%

Sursa: conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

La 30.09.2011, soldul depozitelor în sistemul bancar a constituit 29794,2 mil.MDL, majorându-se cu 420,0 mil.MDL sau cu 16,4 %, față de 30.09.2010, ca rezultat al creșterii soldului depozitelor persoanelor fizice, pînă la 20447,1 mil.MDL, și depozitelor persoanelor juridice pînă la 10447,9 mil. MDL.

În luna septembrie 2011, comparativ cu luna septembrie 2010, în structura depozitelor la termen în valută națională, s-au înregistrat următoarele modificări:

- creșterea depunerilor cu termene pînă la 1 lună cu 6,8 p.p. constituind 19,4%;
- majorarea depunerilor cu termene de la 1 pînă la 3 luni cu 12,4 p.p. constituind 28,8%;
- micșorarea depunerilor cu termene de la 3 pînă la 6 luni cu 16,8 p.p. constituind 17,5%;
- scăderea depunerilor cu termene de la 6 pînă la 12 luni cu 13,4 p.p. constituind 16,2 %;
- majorarea depunerilor cu termene mai mult de 12 luni cu 11 p.p. constituind 18,1%.

În structura depunerilor la termen în valută străină, la data de 30.09.2011 comparativ cu 30.09.2011, s-a consemnat o creștere mai semnificativă a ponderii depunerilor în valută străină cu termen pînă la 1 lună constituind 8%, cu o creștere de 3,2 p.p. Respectiv, a crescut mai accentuat ponderea depunerilor în valută străină cu termene de peste 12 luni cu 13,3 p.p. pînă la nivelul de 19,8%. Totodată, a scăzut ponderea depunerilor în valută străină cu termen de la 3 pînă la 6 luni cu 9,7 p.p. constituind 29,9% și depunerilor cu termene de la 6 pînă la 12 luni cu 4,7 p.p. constituind 37,6 %.

În al III-lea trimestru 2011, se atestă o creștere a volumului depozitelor băncilor comerciale din Republica Moldova. Astfel, după valoarea depozitelor bancare, piața este concentrată - 4 bănci comerciale dețin 69%. Liderul după volumul depozitelor atrase este BC Victoriabank care la 30.09.2011 a atras depozite în valoare totală de 6493,4 mil. MDL, în creștere cu 1290,5 mil. MDL față de 30.09.2010, cota de piață a băncii a crescut cu 2%, fiind de 21,1 %. Poziția secundă a clasamentului la 30.09.2011, este deținută de BC Moldova-Agroindbank cu un quantum al depozitelor atrase de 6134,8 mil.MDL, în creștere cu 687,2 mil.MDL, față de 30.09.2011, cota de piață a băncii constituie 20 %.

Tabelul 3.2.3. Clasamentul Băncilor din Republica Moldova după valoarea depozitelor, %

Poziția 2010/ 2011	Denumirea Băncilor	Valoarea depozitelor, (mil.MDL)		Modificarea depozitelor, %	Cota de piață,%	
		30.09.2010	30.09.2011		30.09.2010	30.09.2011
12/12	Comerțbank	300945	310410	3,15	1,10	1,01
7/7	Banca Socială	1731583	1100556	-36,44	6,34	3,58
2/1	Victoriabank	5202911	6493424	24,80	19,04	21,11
1/2	Moldova- Agroindbank	5447560	6134831	12,62	19,94	19,94
3/3	Moldindconbank	3849268	4380157	13,79	14,09	14,24
4/4	Banca de Economii	3344798	4173417	24,77	12,24	13,56
15/15	EuroCreditBank	108266	240807	122,42	0,40	0,78
13/13	Unikbank	194435	306183	57,47	0,71	1,00
10/9	FinComBank	911251	1048963	15,11	3,33	3,41
14/14	Universalbank	146500	244914	67,18	0,54	0,80
8/8	Energbank	1015705	1090279	7,34	3,72	3,54
11/11	ProCreditBank	389460	454285	16,64	1,43	1,48
9/10	BCR Chișinău	1001716	803619	-19,78	3,67	2,61
6/6	Eximbank-Gruppo Veneto Banca	1815577	1940520	6,88	6,64	6,31
5/5	Mobiasbanca- Grupe Societe Generale	1865013	2044278	9,61	6,83	6,64
	Total	27324988	30766643	12,60	100	100

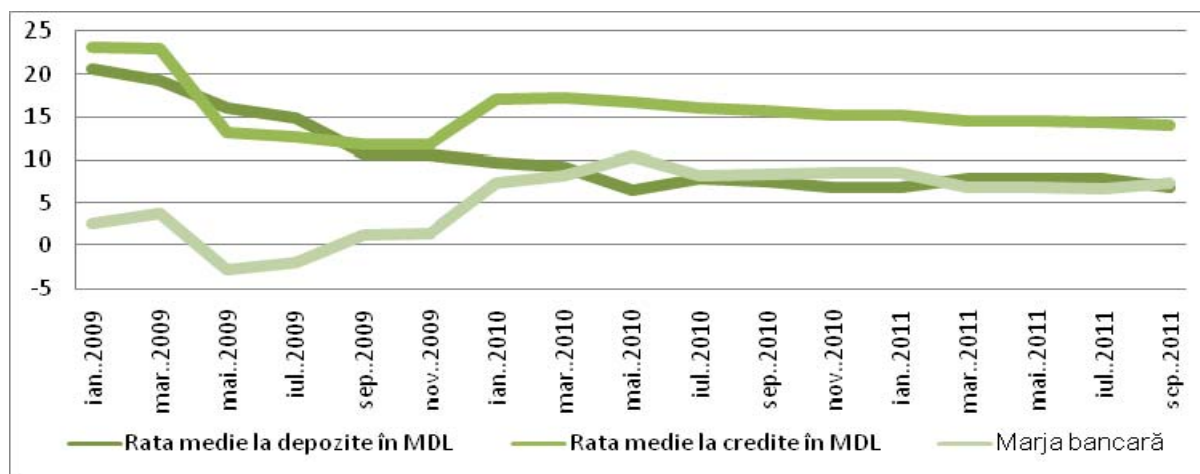
Sursa: Calcule în baza datelor, oferite de Banca Națională a Moldovei.

Tendințe de creștere au fost înregistrate la rata dobânzilor. În septembrie 2011, rata dobânzilor la depozite atrase în lei a constituit 6,8 % și a fost în scădere cu 0,6 p.p., față de septembrie 2010, când acest indicator a constituit 7,4 %. Respectiv, în septembrie 2011 rata medie a dobânzilor la depozite persoanelor fizice a constituit 9,8 %, fiind în creștere cu 0,75 p.p. față de septembrie 2010, iar rata medie a depozitelor pentru persoanele juridice în septembrie 2011 a înregistrat un nivel de 4,6 %, fiind în scădere cu 0,46 p.p față de perioada similară a anului trecut.

În septembrie 2011, rata medie a dobânzii la depozite la termen în valută străină a crescut cu 0,5 p.p. constituind 3,9%, față de septembrie 2010. În luna septembrie 2011 rata depozitelor persoanelor fizice a crescut cu 0,53 p.p. pînă la nivelul de 4% comparativ cu septembrie 2010, iar rata depozitelor persoanelor juridice a scăzut cu 0,37 p.p. atingînd un nivel de 3 %.

Marja bancară la operațiunile în monedă națională a scăzut de la 8,37% în luna septembrie 2010 la 7,28% în septembrie anul 2011.

În acest context, observăm că ratele medii a dobânzii la depozite în monedă națională au început să crească în luna ianuarie 2011, constituind nivelul de 6,7%. Respectiv și ratele medii ale dobânzii la depozite în monedă străină au crescut de la 3,41% în luna ianuarie 2011, până la 3,94% în septembrie 2011.

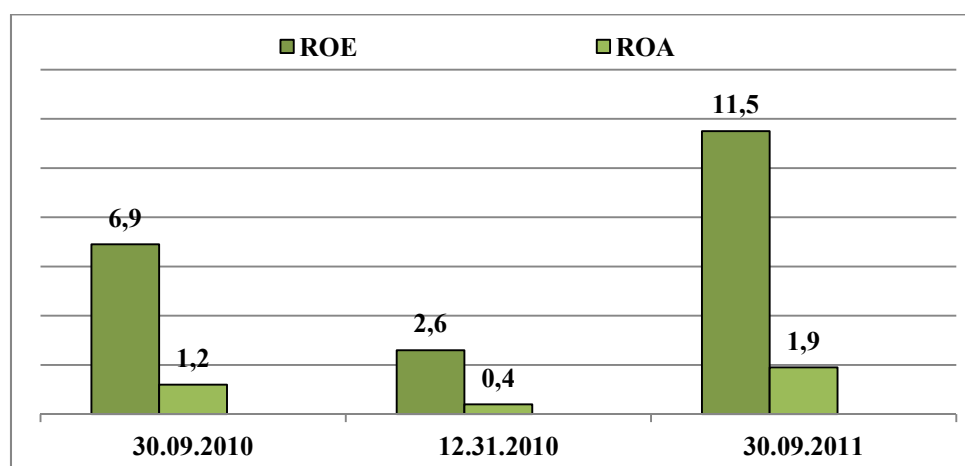

Figura 3.2.7. Evoluția marjei bancare*, a ratelor medii a dobânzii la depozite și la credite în MDL, %

Sursa: Calcule în baza datelor, oferite de Banca Națională a Moldovei.

*Nota: Indicatorul Marja bancară a fost calculat ca diferența dintre rata medie la depozite în MDA și rata medie la creditie MDA.

Evoluția profitabilității bancare, denotă că băncile au fost capabile să majoreze venitul net raportat la active (ROA) cu 0,7 p.p., constituind 2,0%, la data de 30.09.2011, cât și raportat la capitalul acționar (ROE) cu 4,6 p.p. înregistrând 11,5%, față de data de 30.09.2010. Odată cu creșterea volumului de capital acționar și de active, majorarea ROE și ROA denotă că ritmul de creștere a profitului net este mult mai rapid, fapt destul de încurajator. Astfel, la sfârșitul lunii septembrie 2011, venitul net al băncilor pe întregul sistem a constituit 650,2 mil.MDL.

Figura 3.2.8. Evoluția profitabilității bancare, %

Sursa: conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Ponderea activelor, generate de dobândă în total active, la data de 30.09.2011, s-a majorat cu 3,0 p.p. și a constituit 80,1%, comparativ cu data de 30.09.2010, ce a constituit 77,1%. Respectiv, la data de 30.09.2011, se evedențiază scăderi a marjei nete din dobânzi cu 0,03 p.p., constituind 6,4%, față de 30.09.2010. Astfel, băncile în situații mai dificile, compensează veniturile din alte

surse și, în special din comisioane din transferuri, inclusiv a celor din străinătate, și din alte comisioane percepute de către bancă.

Indicele de eficiență, detreminat ca raportul dintre venituri nete aferente dobânzilor plus veniturile neaferente dobânzilor la cheltuieli neaferente dobânzilor, la 30.09.2011 este în creștere cu 8,0%, constituind 174,1% față de 30.09.2010.

Lichiditatea bancară poate fi privită atât prin prisma ponderii activelor lichide în total active, cât și prin prisma obligațiunilor, pe care banca este obligată să le onoreze. Astfel, observăm diminuarea ponderii activelor lichide (principiul II al lichidității), cu 2,4 %, înregistrând 31,7 % la 30.09.2011, ce denotă neafectarea capacității de plată a băncilor.

Tabelul 3.2.4. Tendințele lichidității bancare, %

Indicatorii	30.09.2010	31.12.2010	30.09.2011
Principiul II al lichidității	34	34,1	31,6
Principiul I al lichidității	0,67	0,67	0,68

Sursa: conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Lichiditatea pe termen lung sau principiul I al lichidității, pe întreg sistemul bancar a înregistrat 0,68%, la 30.09.2011, cu 0,01% mai mult față de 30.09.2010. Aceste valori ale indicatorilor lichidității relevă existența surselor adecvate pentru susținerea plăților aferente obligațiunilor. Ponderea depozitelor în total active la 30.09.2011 este în creștere cu 2,02%, constituind 66,7%, față de 30.09.2010.

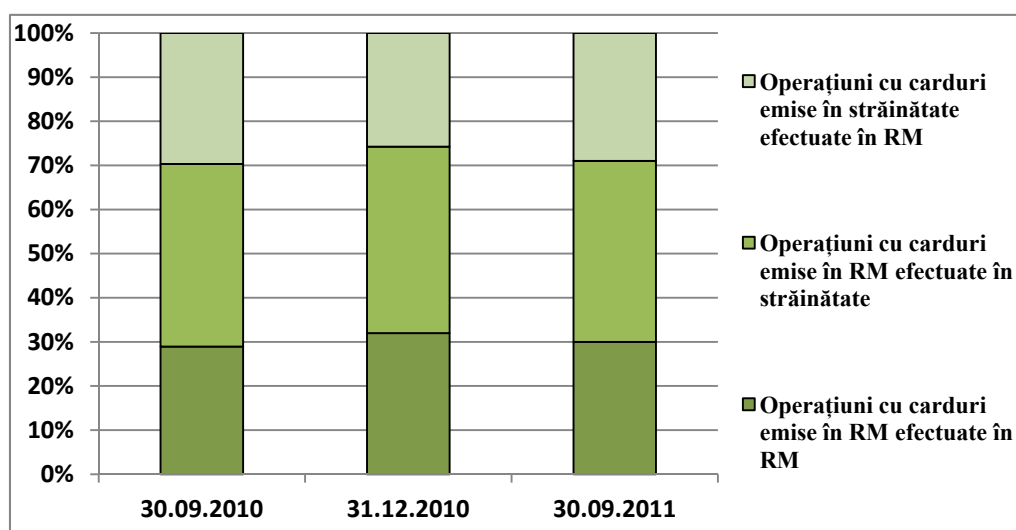
Boxa 3.2. Tendințele pieței cardurilor bancare din Republica Moldova, în perioada 2010-2011

Pe parcursul a nouă luni ale anului 2011, indicii activității sistemului de plăți cu cardurile bancare din Republica Moldova a înregistrat o dinamică mai accentuată la toți indicatorii. Astfel, retragerile de numerar continuă să domine piața operațiunilor cu carduri pe teritoriul Republicii Moldova. Principali indicatori care atestă acest fapt sunt:

- majorarea numărului de carduri aflate în circulație de la 783,6 mii. unități la sfârșitul lunii septembrie 2010 la 885,8 mii. unități la sfârșitul lunii septembrie 2011, în creștere cu 13% față de 30.09.2010.
- creșterea numărului de carduri eliberate pe parcursul perioadei analizate a constituit 230,5 mii unități la 30.09.2011, mai mult cu 4,1% față de 30.09.2010.
- reducerea numărul de carduri retrase din circulație cu 11,4% față de aceeași perioadă a anului precedent și a constituit 162,1 mii unități.

Tranzacțiile cu carduri emise în Republica Moldova au crescut esențial. Astfel, în al III-lea trimestru 2011 se atestă o cotă de 58% din totalul operațiunilor cu carduri efectuate pe teritoriul Republicii Moldova, dintre care 32% s-au efectuat operațiuni cu cardul emise și efectuate în Republica Moldova, iar 26% reprezintă operațiuni cu carduri emise în străinătate și efectuate în Republica Moldova. Operațiunile cu cardurile bancare emise în Republica Moldova dețin o cotă de 42,3%.

Respectiv, numărul de operațiuni interne cu carduri emise în Republica Moldova a cunoscut o creștere de 10% comparativ cu perioada similară a anului precedent și a înregistrat nivelul de 1285,0 mil. operațiuni, din care retragerile de numerar constituie 1162,0 mil. operațiuni (cu 4,4% mai mult față de 30.09.2010), iar plățile fără numerar 1229,7 mil. operațiuni (45,3% mai mult față de 30.09.2010). Valoarea operațiunilor interne cu carduri emise în Republica Moldova a constituit 1281,4 mil. MDL, în creștere cu 21,6% față de perioada similară a anului precedent, din care 1237,7 mil. MDL a constituit retragerile de numerar, iar 437,1 mil. MDL plățile fără numerar.

Figura 3.2.1. Evoluția cardurilor bancare după volum și structură,%

Sursa: conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Un alt indicator important care reflectă activitatea pieței cardurilor bancare, este *numărul de operațiuni cu carduri emise în Republica Moldova efectuate în străinătate*. Acest indicator reflectă o dinamică ascendentă de 522 mii. operațiuni la 30.09.2011, în creștere cu 40,2% față de 30.09.2010, din care retragerile de numerar a constituit 88 mii. operațiuni, iar plățile fără numerar 734 mii. operațiuni. Valoarea operațiunilor în străinătate cu carduri emise în Republica Moldova a constituit 803,9 mii. MDL, în creștere cu 26,4% față de perioada similară a anului precedent, din care retragerile de numerar au reprezentat 225,9 mii.MDL, iar plățile fără numerar au constituit 577,9 mii. MDL.

Numărul operațiunilor cu carduri emise în străinătate efectuate pe teritoriul Republicii Moldova au înregistrat suma de 717 mii. operațiuni, în creștere cu 19 % față de perioada similară a anului precedent, din care retragerile de numerar au constituit 426,6 mii.MDL, iar plățile fără numerar au constituit 290,4 mii.MDL. Valoarea operațiunilor cu carduri emise în străinătate efectuate pe teritoriul Republicii Moldova au cifrat suma de 132,4 mil. MDL, în creștere cu 20,2 % față de perioada similară a anului precedent, din care retragerile de numerar au constituit 972,1 mii. MDL iar plățile fără numerar au constituit suma de 351,9 mii. MDL.

La 30 septembrie 2011, în Republica Moldova s-a extins rețeaua de dispozitive speciale pentru efectuarea operațiunilor cu carduri până la 8650 de unități, din care terminalele POS constituie 7714 de unități, imprimerele 118 de unități, iar bancomatele 818 de unități. Astfel, numărul de dispozitive speciale a crescut cu 7,5 % față de perioada similară a anului precedent. Această creștere s-a datorat în primul rând extinderii numărului de terminale POS și a numărului de bancomate.

Regiunea Republicii Moldova din partea stângă a râului Nistru

În al III-lea trimestru 2011, evoluția sectorului bancar al Transnistriei a înregistrat tendințe modeste de dezvoltare. Astfel, la 30.09.2011 activele totale ale sistemului bancar din Transnistria au totalizat 5570,8 mil.rub., care poate fi echivalat cu 6894,5 mil.MDL, (la data de 30.09.2011, o rublă transnistreană echivala cu 0,8080 MDL).

În această perioadă analizată, s-a înregistrat o diminuare la volumul creditelor, ce a constituit 2656,0 mil.rub (3287,2 mil.MDL) la 30.09.2011, cu 814 mil.MDL mai puțin decât la 30.09.2010. Această micșorare este influențată de creditele acordate persoanelor juridice ce s-au redus cu 621,4 mil.rub (998,9 mil.MDL), la 30.09.2011, ajungând la nivelul de 2025,8 mil.rub (2507,2 mil. MDL) față de 30.09. 2010.

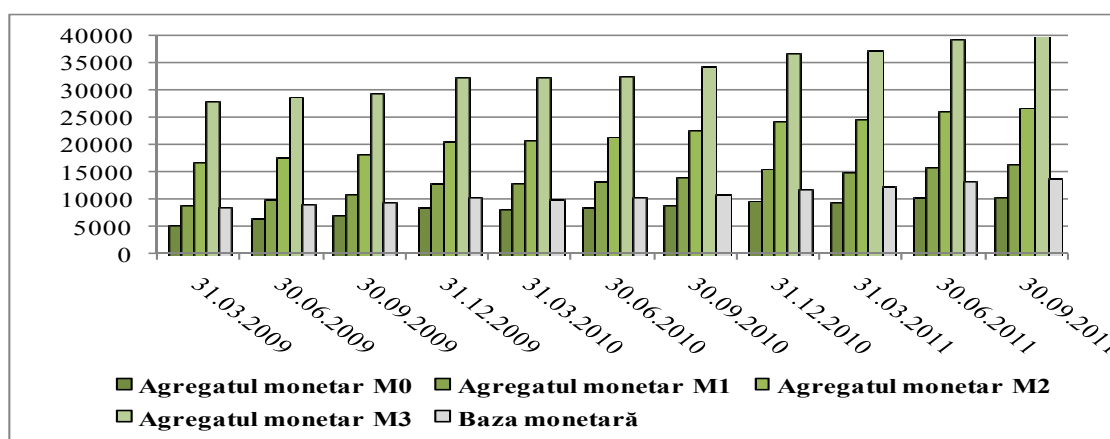
3.3. Politica monetară

Tendențe de creștere s-au înregistrat la volumul de depozite, constituind suma de 1699,2 mil. rub (2103,0 mil.MDL), la data de 30.09.2011, cu o creștere de 122,9 mil.rub (15,2 mil. MDL) față de 30.09.2010. Această creștere se datorează depozitelor persoanelor fizice pînă la 1192,8 mil. rub (1476,2 mil.MDL), înregistrată la data de 30.09.2011.

Indicatorii monetari au înregistrat o evoluție ascendentă, la 30.09.2011 stocul agregatelor monetare fiind mai mare în comparație cu 30.09.2010:

- ✓ agregatul monetar M0 a constituit aproximativ 10,5 mild. MDL (comparativ: pe 30.09.2010 agregatul M0 era de 9,17 mild. MDL);
- ✓ agregatul monetar M1 a fost de 16,66 mild. MDL (comparativ: pe 30.09.2010 agregatul M1 era de 14,4 mild MDL);
- ✓ agregatul monetar M2 a atins un nivel de 27,1 mild. MDL (comparativ: pe 30.09.2010 agregatul M1 era de 23 mild. MDL);
- ✓ agregatul monetar M3 s-a cifrat la 40,3 mild. MDL (comparativ: pe 30.09.2010 agregatul M1 era de 34,76 mild. MDL).

La fel, s-a majorat și baza monetară, pe 30.09.2011 atingând un nivel de 14,06 mild. MDL, în timp ce pe 30.09.2010 acest indicator constituia aproximativ 11 mild. MDL.

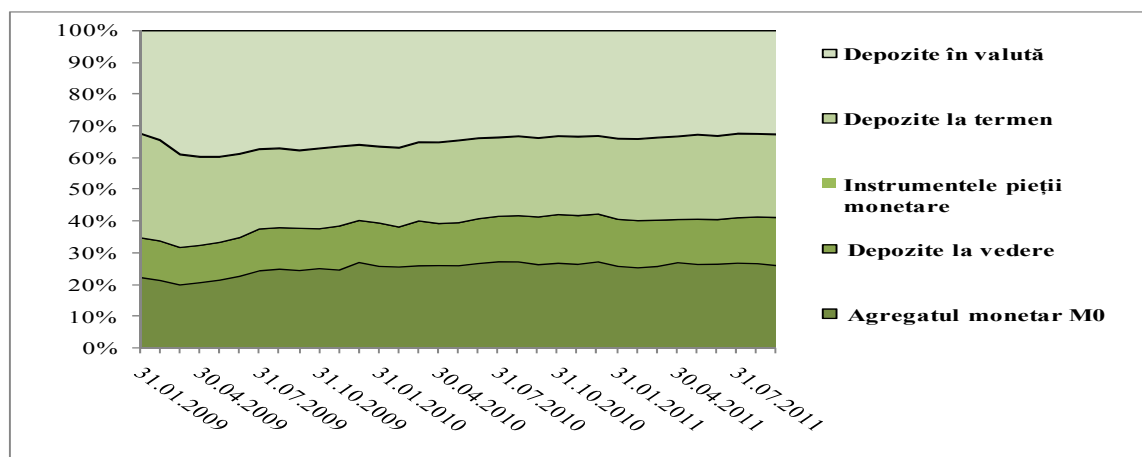
Figura 3.3.1. Evoluția agregatelor monetare și a bazei monetare, mil. MDL

Sursa: conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

Structura masei monetare nu a suferit modificări esențiale. La 30.09.2011 componentele masei monetare erau distribuite în felul următor: agregatul monetar M0 (bani în circulație) – 26%; depozite la vedere – 15,3%; instrumentele pieții monetare – 0,004%; depozite la termen – 26% și depozite în valută - 32,7%.

Ca urmare a intensificării riscurilor inflaționiste în trimestrul III al anului 2011 BNM a luat măsuri de înăsprire a politicii monetare. Pe parcursul acestei perioade au fost modificate ratele dobânzilor asociate instrumentelor politicii monetare:

- ✓ rata de bază aplicată la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt a fost majorată de la 8 la 10%;
- ✓ rata la creditele overnight a crescut de la 11 la 13%;
- ✓ rata la depozitele overnight a fost mărită de la 5 la 7%.

Figura 3.3.2. Structura masei monetare

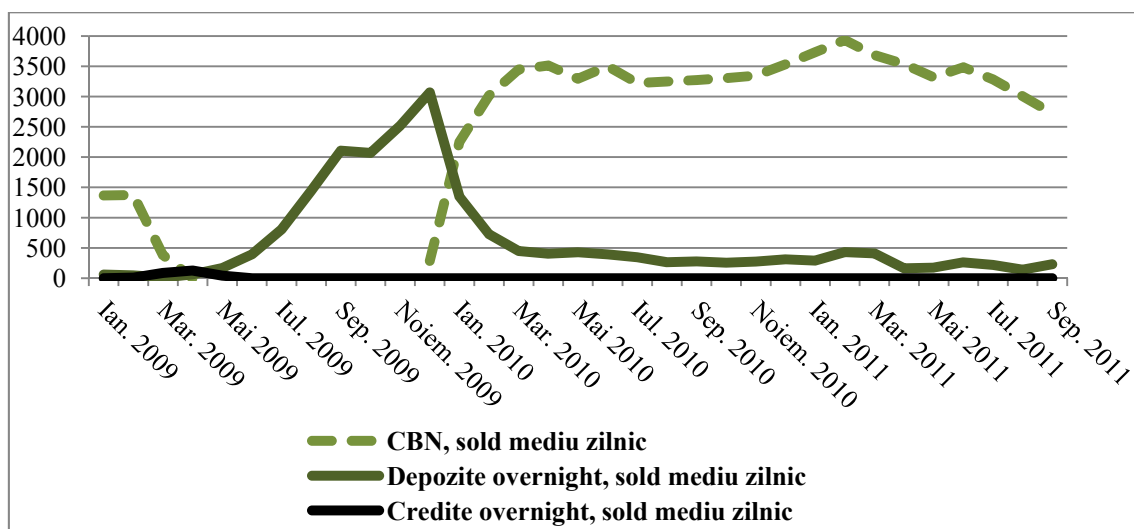
Sursa: conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

Pe parcursul trimestrului III soldul mediu lunar al CBN a avut o continuă tendință de scădere. În luna iulie 2011 soldul mediu al CBN a constituit 3,28 mild. MDL – valoare mai mică ca în luna iunie, când acest indicator a fost de aproximativ 3,5 mild. MDL. În luna august soldul mediu al CBN a mai scăzut și a atins un nivel de aproximativ 3 mild. MDL, în timp ce în luna septembrie acest indicator a constituit doar 2,7 mild. MDL. Pe de altă parte, în această perioadă soldul mediu al depozitelor overnight nu a înregistrat o evoluție rectilinie. În luna iulie soldul mediu al depozitelor overnight a constituit 218,3 mil. MDL, în august acest indicator a scăzut la nivelul de 140.8 mil. MDL, iar în septembrie a fost de 230,2 mil. MDL. Băncile comerciale nu au solicitat de la BNM oferirea facilităților de credite overnight în perioada analizată.

În trimestrul III al anului 2011, pentru a tempera presiunile inflaționiste BNM, pe lângă majorarea ratelor dobânzilor la CBN-uri și acordarea facilităților permanente a recurs și la ridicarea ratei rezervelor obligatorii. Începând cu 8 iulie 2011, nivelul ratei rezervelor obligatorii a fost majorat de la 11 la 14%. Ulterior, pe parcursul trimestrului III 2011, rata rezervelor obligatorii a rămas la nivelul de 14%. Majorarea produsă la începutul lunii iulie a contribuit la relaxarea pieții monetare, datorită acestei măsuri s-a reușit reducerea excedentului de lichiditate, reflectată prin diminuarea soldului mediu lunar al operațiunilor de sterilizare și al depozitelor overnight. Pe de altă parte, BNM a recurs la aplicarea ratei rezervelor obligatorii la nivelul de 0% pentru sursele atrase pe un termen mai mare de 2 ani, începând cu 8 iulie 2011. În acest fel, se dorește sporirea interesului băncilor pentru atragerea resurselor pe termen lung, în vederea extinderii posibilităților de finanțare a proiectelor investiționale.

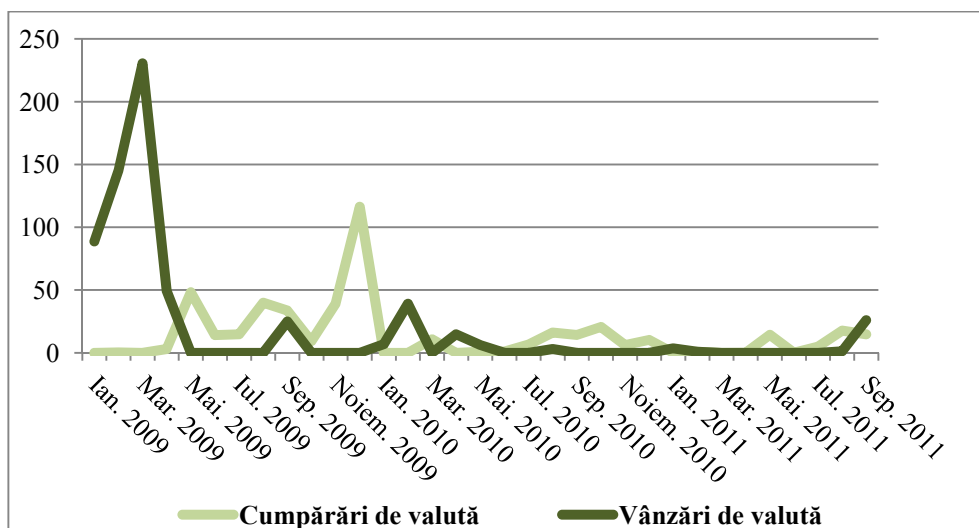
În trimestrul III 2011, BNM a intervenit pe piața valutară atât în calitate de cumpărător, cât și în rol de vânzător. Dacă în lunile iulie și august BNM s-a manifestat mai mult, prin cumpărări de valută, atunci în luna septembrie autoritatea monetară a intervenit, cu precădere, în calitate de vânzător. Această "schimbare de comportament" a fost determinată de intenția BNM de a tempera tendințele de apreciere a USD, ce au început să se manifeste în luna septembrie. În această perioadă BNM a utilizat pe lângă vânzări-cumpărări de valută și operațiuni *swap* (în lunile august și septembrie). Activitatea BNM pe piața valutară a fost caracterizată prin următorii indicatori:

- iulie: cumpărări – 4,96 mil. USD;
- august: cumpărări – 17,67 mil. USD (inclusiv swap - 1,2 mil. USD), vânzări – 1,2 mil. USD (inclusiv swap - 1,2 mil. USD);
- septembrie: cumpărări – 14,7 mil. USD (inclusiv swap - 13 mil. USD), vânzări – 26 mil. USD (inclusiv swap - 26 mil. USD).

Figura 3.3.3. Instrumentele politicii monetare, mil. MDL

Sursa: conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

Figura 3.3.4. Operațiunile valutare ale BNM, mil. USD

Sursa: conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

Pe parcursul trimestrului, nivelul rezervelor valutare a înregistrat o evoluție relativ constantă, soldul acestora depășind nivelul de 1,9 mild. USD.

Regiunea din partea stângă a râului Nistru

La data de 01.10.2011 în regiunea din stânga râului Nistru masa monetară (agregatul monetar M3) constituia 4055,4 mil. ruble. Caracteristic pentru circulația monetară din această regiune este gradul înalt de dolarizare – la data de 01.10.2011 volumul depunerilor în valută străină constiuia 63,5 % din nivelul masei monetare. În același timp baza monetară constituia 1274,8 mil. ruble.

În decursul trimestrului III, 2011 orientarea de bază a politicii monetare a constat în asigurarea stabilității sistemului bancar. În acest sens, de la 1 august 2011 pentru bănci a fost introdusă obligativitatea plății primelor de asigurare, pentru a spori protecția împotriva riscurilor ce țin de neexecutarea normelor prudențiale, ce se referă la: norma rezervelor obligatorii, nivelul lichidității, necompeltarea fondului de risc, cota înaltă a creditelor neperformante. Nivelul de bază a primelor de asigurare, achitate autorității monetare din partea stângă a râului Nistru,

constituie 4% din obligațiunile băncii față de persoanele fizice. În cazul nerespectării normelor prudențiale prima de bază este mărită cu niveluri diferențiate, ce variază cu adaosuri de la 0,5% (necompletarea fondului de risc până la 10% de la nivelul reglementat) la 5% (necompletarea fondului de risc până la 50% de la nivelul reglementat).

În decursul trimestrului III 2011 nu au fost aplicate modificări ce țin de utilizarea instrumentelor de politică monetară: rata de refinanțare a rămas la nivelul de 7%, iar norma rezervelor obligatorii a constituit 11%.

Capitolul IV.

SECTORUL EXTERN

Balanța de plăți

Rezultatele activității externe a Republicii Moldova, în perioada ianuarie-septembrie 2011, relevă o recuperare treptată a influxurilor de capital care tind să atingă nivelul înregistrat în anul 2008, în timp ce deficitul contului curent înscrie o revenire mai lentă.

**Tabelul 4.1. Balanța de plăți – Contul curent
în perioada ianuarie-septembrie 2011 (prezentare sintetică)**

Capitol/Subcapitol	Valoarea nominală, mil. USD			Ritmul de creștere, %	
	2008	2010	2011	2011/2008	2011/2010
Contul curent	-715,4	-416,5	-574,2	-19,7	37,9
<i>Bunuri</i>	-2406,7	-1586,8	-2034,9	-15,4	28,2
Export	1237,8	1021,1	1596,5	29,0	56,4
Import	-3644,5	-2607,9	-3631,4	-0,4	39,2
<i>Servicii</i>	7,0	-53,0	-9,7	-239,1	-81,7
Export	642,2	492,5	634,0	-1,3	28,7
Import	-635,2	-545,5	-643,7	1,3	18,0
<i>Venituri</i>	460,8	343,0	341,2	-25,9	-0,5
Încasări	677,4	532,5	616,7	-9,0	15,8
Plăți	-216,6	-189,5	-275,5	27,2	45,4
<i>Transferuri curente</i>	1223,5	880,2	1129,1	-7,7	28,3
Încasări	1310,2	941,9	1198,7	-8,5	27,3
Plăți	-86,6	-61,7	-69,5	-19,7	12,7

Sursa: conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

În primele 9 luni ale anului 2011, deficitul contului curent a constituit 574,2 mil. USD și a sporit cu 37,9% față de perioada similară a anului precedent, iar ca pondere în PIB a crescut cu 1,2 p.p., ajungând până la 11%. Principalii factori care au determinat sporirea deficitului contului curent au fost:

- Creșterea deficitului balanței comerciale cu bunuri, în pofida înregistrării evoluțiilor mai bune a exporturilor, comparativ cu cea a importurilor, în termeni de ritmuri de creștere (mai multe detalii asupra evoluțiilor comerțului exterior sunt prezentate în subcapitolul **Comerț exterior**);
- Reducerea veniturilor nete ca urmare a sporirii, îndeosebi, a veniturilor reinvestite a investitorilor străini, care au sporit de la 19,54 mil. USD în perioada ianuarie-septembrie 2010 la 72,4 mil. USD în perioada similară a anului curent. Totodată, a fost înregistrată o creștere - cu 14,7% a veniturilor obținute de rezidenți din compensarea pentru muncă, care au constituit 594,9 mil. USD.

Un efect pozitiv asupra evoluției contului curent în perioada analizată s-a produs ca urmare:

- Creșterii intrărilor de transferuri curente pe toate categoriile, comparativ cu primele 9 luni ale anului 2010: transferuri neguvernamentale cu 26,2%, transferurile persoanelor fizice sporind cu 13,2%; transferurile guvernamentale cu 43,7%;
- Evoluțiilor pozitive din domeniul serviciilor. În T I - T III al anului 2011, comerțul exterior cu servicii a constituit 1277,7 mil. USD, valoare cu 23,1% mai mare decât cea înregistrată în primele nouă luni ale anului precedent. Deși în anul curent, exporturile au cunoscut o dinamică mai bună ca importurile, acestea încă nu au atins nivelul anului 2008, în timp ce importurile le-au depășit puțin. Exporturile de servicii au constituit, în această perioadă 634 mil. USD, înregistrându-se o creștere pe toate categoriile de servicii. 25% din creștere a fost exercitată de către exporturile de servicii de transport, călătorii, servicii de informatică și informaționale și alte servicii de afaceri, care dețin 76,9% din total exporturi de servicii. Importurile au cifrat 643,7 mil. USD în primele 9 luni ale anului 2011. Acestea au crescut cu 18%, comparativ cu perioada similară a anului precedent, 16,8% din creștere fiind determinată de către importul de servicii de transport și călătorii. În primele trei trimestre 2011, deși balanța comerțului cu servicii s-a soldat cu o valoare deficitară – de 9,7 mil. USD, aceasta a înregistrat o scădere de mai mult de 5 ori, comparativ cu perioada similară a anului precedent, ca urmare a devansării importului de servicii de către exporturi cu 7,3 mil. USD în T II-T III.

Tabelul 4.2. Evoluția comerțului extern cu servicii în perioada ianuarie-septembrie 2011

	Export, mil. USD	Import, mil. USD	Balanța comercială, mil. USD	Indicele valoric, 2011/ 2010, %		Structura, %	
				Export	Import	Export	Import
				Total	634,0	643,7	-9,7
<i>Transport</i>	250,8	264,7	-13,9	147,4	134,9	39,6	41,1
<i>Călătorii</i>	143,5	216,8	-73,2	111,6	112,0	22,6	33,7
<i>Servicii de comunicații</i>	96,8	31,2	65,7	106,5	113,6	15,3	4,8
<i>Servicii de construcții</i>	12,9	11,4	1,5	169,4	72,4	2,0	1,8
<i>Servicii de asigurări</i>	1,4	10,1	-8,7	165,1	85,8	0,2	1,6
<i>Servicii financiare</i>	3,8	5,9	-2,1	166,1	126,6	0,6	0,9
<i>Servicii de informatică și informaționale</i>	34,6	15,9	18,7	161,6	96,1	5,5	2,5
<i>Servicii royalty și onorarii pentru licențe</i>	4,2	13,5	-9,3	110,6	137,8	0,7	2,1
<i>Alte servicii de afaceri</i>	58,5	42,7	15,8	134,3	100,0	9,2	6,6
<i>Alte servicii</i>	27,6	31,6	-4,0	117,7	116,9	4,4	4,9

Sursa: conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

Contul de capital a înregistrat un sold negativ în valoare de 26,8 mil. USD în primele trei trimestre ale anului, cu 30,8% mai mult comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent. Reducerea transferurilor de capital ale imigranților și creșterea celor ale emigranților, care au determinat o creștere a soldului negativ al transferurilor migranților (-34,7 mil. USD), au fost

compensate cu o creștere a activelor nefinanciare neproduse comercializate nerezidenților. Vânzările de active nefinanciare neproduse a înregistrat 8 mil. USD., în anul 2010, în aceeași perioadă valoarea acestora fiind nulă.

Contul financiar a consemnat în perioada ianuarie-septembrie 2011 un excedent în valoare de 435,7 mil. USD, fiind determinat, mai cu seamă, de creșterea influxurilor de ISD în economia națională, precum și de intrările generate de alte investiții – credite comerciale și împrumuturi acordate de FMI. În pofida unei creșteri a surplusului contului financiar net cu 27,9%, ponderea sa în PIB a rămas practic constantă în primele trei trimestre ale anului curent, comparativ cu perioada similară din anul precedent – 8,1% în 2010 și 8,4% în 2011.

Activele externe (creanțele) nete au constituit 151,6 mil. USD, ceea ce reprezintă cu 40,7% mai mult, comparativ cu perioada ianuarie-septembrie 2010, determinate, cu precădere de sporirea cu 37,6% a activelor de rezervă, care au constituit 226,4 mil. USD, iar pasivele (angajamentele) – 587,4 mil. USD, fiind în creștere cu 31%.

Tabelul 4.3. Balanța de plăți – Contul de capital și financiar în 9 luni ale anului 2011 (prezentare sintetică)

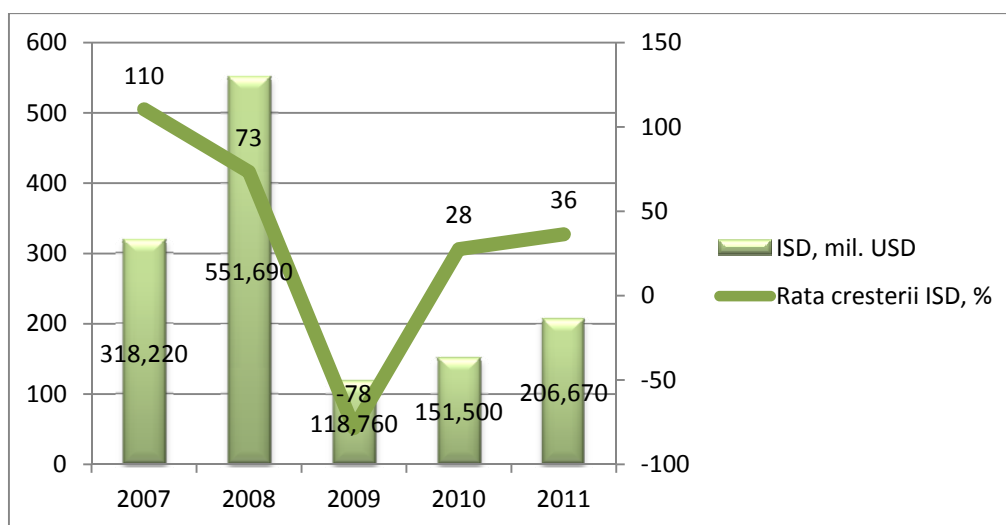
Capitol/Subcapitol	Valoarea nominală, mil. USD			Ritmul de creștere, %	
	2008	2010	2011	2011/2008	2011/2010
Contul de capital și financiar	463,5	320,1	409,0	-11,8	27,8
Contul de capital	-13,5	-20,5	-26,8	98,4	30,8
<i>Intrări</i>	7,2	9,2	8,4	16,0	-9,5
<i>Ieșiri</i>	-20,7	-29,7	-35,1	69,7	18,3
Contul financiar	477,0	340,6	435,7	-8,7	27,9
<i>ISD</i>	537,8	149,1	199,3	-62,9	33,6
<i>Investitii de portofoliu</i>	11,3	3,5	4,8	-57,7	37,8
<i>Derivate financiare</i>	1,0	-0,6	0,2	-82,0	-129,0
<i>Alte investitii</i>	449,4	353,1	457,8	1,9	29,7
<i>Active de rezerva</i>	-522,5	-164,5	-226,4	-56,7	37,6
Active	-528,0	-107,7	-151,6	-71,3	40,7
<i>ISD</i>	-13,9	-2,4	-7,4	-46,8	209,6
<i>Investitii de portofoliu</i>	0,0	-0,1	-0,2	300,0	220,0
<i>Derivate financiare</i>	0,0	-0,6	0,0	-	-100,0
<i>Alte investitii</i>	8,4	59,8	82,3	874,9	37,6
<i>Active de rezervă</i>	-522,5	-164,5	-226,4	-56,7	37,6
Pasive	1005,0	448,3	587,4	-41,6	31,0
<i>ISD</i>	551,7	151,5	206,7	-62,5	36,4
<i>Investitii de portofoliu</i>	11,3	3,5	4,9	-56,4	40,3
<i>Derivate financiare</i>	1,0		0,2	-82,0	-
<i>Alte investitii</i>	441,0	293,3	375,6	-14,8	28,1

Sursa: conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

Investițiile străine directe

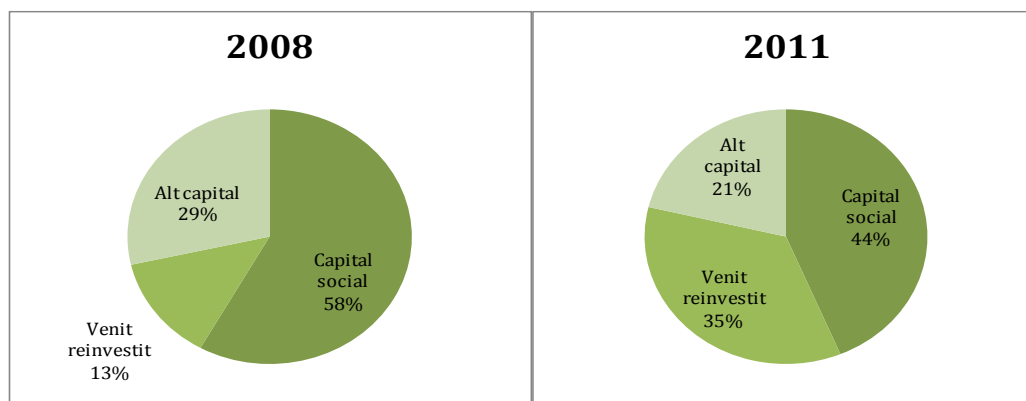
În trimestrul III, influxul de ISD a constituit 74,6 mil. USD. Deși a păstrat tendința de creștere din primele două trimestre, comparativ cu perioadele similare din anul precedent, creșterea investițiilor directe efectuate de străini a temperat semnificativ. Astfel, în T III influxul de ISD a sporit doar cu 6,5%, comparativ cu trimestrul III, 2010. Acestea au continuat să crească din contul veniturilor reinvestite, care au sporit de mai mult de două ori, constituind 27 mil. USD și a altor investiții – 11,21 mil. USD, în timp ce investițiile în capital social au scăzut cu 37%, valoarea acestora fiind de 36,3 mil. USD.

În primele 9 luni ale anului, investițiile străine directe atrase în economia națională au crescut cu 36%, comparativ cu aceeași perioadă a anului 2010, constituind 206,7 mil USD, valoare ce depășește nivelul anual al ISD din 2010. Totodată, restabilirea influxurilor de ISD se produce foarte lent.

Figura 4.1. Evoluția influxurilor de ISD în perioada ianuarie-septembrie 2011

Sursa: Banca Națională a Moldovei

Figura 4.2. Structura influxurilor de ISD pe forme de capital în perioada ianuarie-septembrie 2011 comparativ cu aceeași perioadă a anului 2008

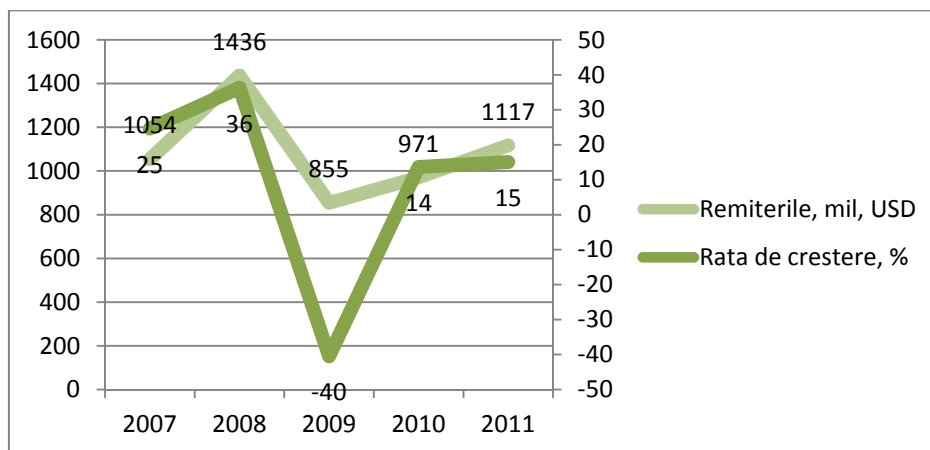
Sursa: Banca Națională a Moldovei

De notat că, în această perioadă se observă o modificare în structura influxurilor de ISD pe forme de capital comparativ cu perioada precriză. Dacă în anul 2008 structura investițiilor străine directe efectuate în economia națională era formată, preponderent, din investiții în capital social și alt capital – 87%, atunci în anul 2011 ponderea acestora s-a redus mult. În același timp se observă o creștere a ponderii venitului reinvestit de la 13%, în primele 9 luni ale anului 2008,

până la 35% în anul 2011. Totodată, trebuie menționat că această modificare s-a produs din contul faptului ca veniturile reinvestite au sporit în primele 9 luni ale anului 2011 până la 72,4 mil. USD, atingând, practic, nivelul maxim istoric, înregistrat în aceeași perioadă a anului 2008 de 73,4 mil. USD, în timp ce alte forme de investiții au rămas cu mult sub nivelul anului 2008. În primele trei trimestre ale anului 2011, ISD în capital social au constituit 90,3 mil. USD, iar în alt capital – 43,9 mil. USD, comparativ cu 320,7 mil. USD și 157,4 mil. USD în perioada similară a anului 2008.

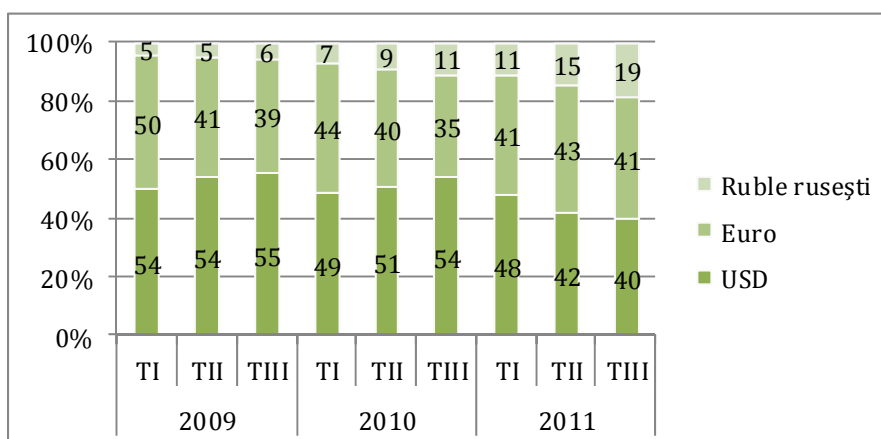
Remiterile în Republica Moldova

În trimestrul III, volumul remiterilor efectuate de către emigranți, conform datelor BNM, au constituit 444 mil. USD, cu 12,09% mai mult, comparativ cu perioada similară a anului precedent. Per ansamblu, în decursul T I-T III 2011, volumul acestora a atins nivelul de 1117 mil. USD, înregistrând o creștere cu 15% față de aceeași perioadă a anului 2010. Ritmurile modeste de creștere a remiterilor, comparativ cu anul precedent, care devin și mai evidente pe fonul creșterii înregistrate în perioada precriză, a determinat și o reducere a acestui influx de mijloace bănești în PIB, de la 23,2% în perioada ianuarie-septembrie 2010 la 21,7% în anul curent.

Figura 4.3. Evoluția influxului de remiteri în Republica Moldova în perioada ianuarie-septembrie 2011

Sursa: Banca Națională a Moldovei

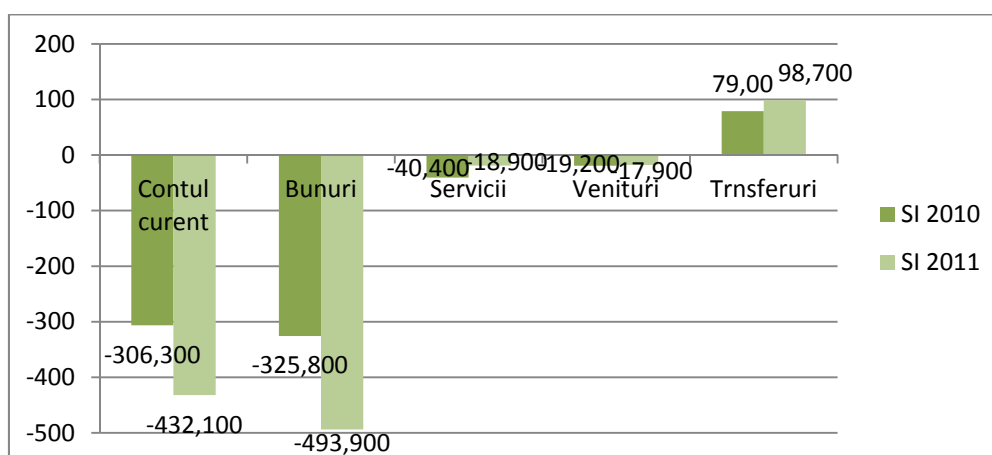

Figura 4.4. Structura valutară a transferurilor efectuate prin STIB în perioada ianuarie-septembrie 2009-2011

Sursa: Banca Națională a Moldovei

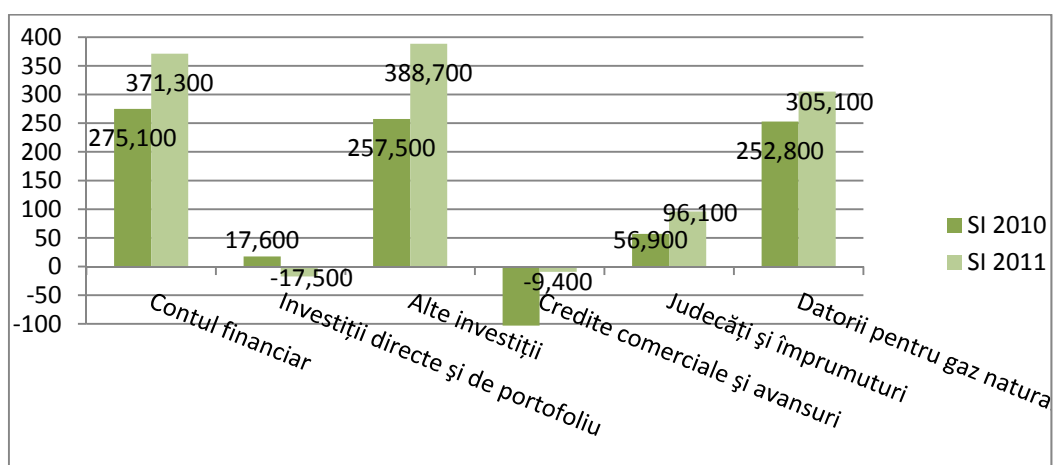
Volumul transferurilor de mijloace bănești din străinătate către persoanele fizice prin sistemul bancar în trimestrul al treilea al anului 2011 a cifrat 421 mil. USD, crescând cu 16,6%, comparativ cu perioada similară a anului precedent. Astfel în primele 9 luni ale anului 2011, volumul acestor transferuri a fost în creștere cu 18,8% cu aceeași perioadă a anului trecut, însumând 1064,2 mil. USD. De la începutul anului s-au redus transferurile efectuate în dolari USD prin Sistemele de Transferuri Internaționale de Bani, crescând în schimb cele în Ruble rusești. În perioada analizată, 55% din remiteri au fost transferate din Rusia.

Regiunea din partea stângă a Nistrului. Deficitul contului curent a constituit în prima jumătate a anului 2011, 432,1 mil. USD, fiind în creștere cu 41% comparativ cu perioada similară a anului precedent. Acesta s-a format practic în întregime din deficitul balanței comerțului cu bunuri înregistrat în perioada respectivă, care a fost determinat de o reducere a exporturilor în condițiile scăderii producției industriale. Totodată, efectele negative ale balanței de bunuri au fost compensate parțial de sporirea exporturilor de servicii de transport cu 60,7%, care au însumat 17 mil. USD, dintre care 15,7 mil. USD i-au revenit transportului de gaze, contribuind la o consolidare ușoară a soldului negativ al balanței de servicii, care s-a redus aproape de două ori. De asemenea, au sporit cu un sfert, transferurile curente nete, ca urmare creșterii, cu precădere, a transferurilor efectuate de persoanele fizice. Aproximativ 88% din aceste transferuri aveau ca origine țările CSI.

Figura 4.5. Contul curent al balanței de plăți a regiunii din partea stângă a Nistrului, mil. USD

Sursa: Banca Republicană Transnistriană (http://www.cbpmr.net/resource/PBhalfyear2010_2011.pdf)

Figura 4.6. Contul financiar al balanței de plăți a regiunii din partea stângă a Nistrului, mil. USD

Sursa: Banca Republicană Transnistriană (http://www.cbpmr.net/resource/PBhalfyear2010_2011.pdf)

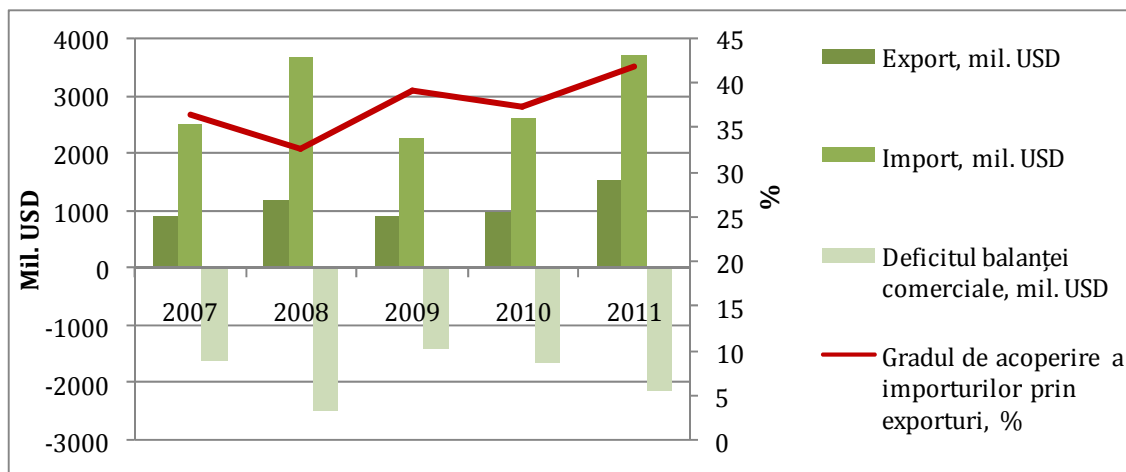
Contul financiar. La finele primei jumătăți a anului 2011, intrările pe contul de capital și financiar au constituit 373,3 mil. USD, sau cu 35% mai mult comparativ cu perioada similară a anului precedent. În această perioadă pasivele externe din contul financiar au sporit cu 48%, înregistrând 393 mil. USD, tendință determinată de sporirea datoriilor pentru importul de gaz, care au însumat 305 mil. USD, sau 80,7% din total pasive acumulate. Valoarea activelor externe în această perioadă a continuat să scadă constituind - 4,5 mil. USD, comparativ cu - 8,9 mil. USD în perioada similară a anului precedent.

Comerțul exterior

În anul curent, comerțul exterior, dar mai cu seamă exporturile, au înregistrat o creștere spectaculoasă. În primele 9 luni ale anului, valoarea comerțului exterior, care a constituit 5243,5 mil. USD, nu numai că a depășit cu 44,7% nivelul înregistrat în anul precedent, dar chiar și cel din anul 2008 cu 7,7%, această creștere fiind determinată, îndeosebi, de evoluțiile exporturilor din acest an.

În primele 9 luni ale anului 2011, exporturile au constituit 1549,7 mil. USD, fiind în creștere cu 56,9%, comparativ cu perioada similară a anului 2010. Mai mult ca atât, acestea au depășit cu 29,5%, ceea ce reprezintă 352,6 mil. USD, valoarea anului 2008. În același timp importurile, în valoare de 3693,8 mil. USD, au crescut cu 40,1%, în această perioadă, abia depășind nivelul anului 2008 - cu 0,6%.

Atare tendințe au contribuit la creșterea gradului de acoperire a importurilor prin exporturi, care a sporit până la 42% - nivel maxim înregistrat în această perioadă în ultimii 5 ani, iar prin urmare o relativă reținere a ritmurilor accelerate de creștere a deficitului comercial extern. Deficitul comercial în primele 9 luni ale anului a constituit 2144,1 mil. USD, care a crescut cu 30%, comparativ cu perioada similară a anului precedent, fiind în același timp cu 13,4% mai mic, comparativ cu anul 2008.

Figura 4.7. Evoluția comerțului exterior în primele 9 luni ale anilor 2007-2011

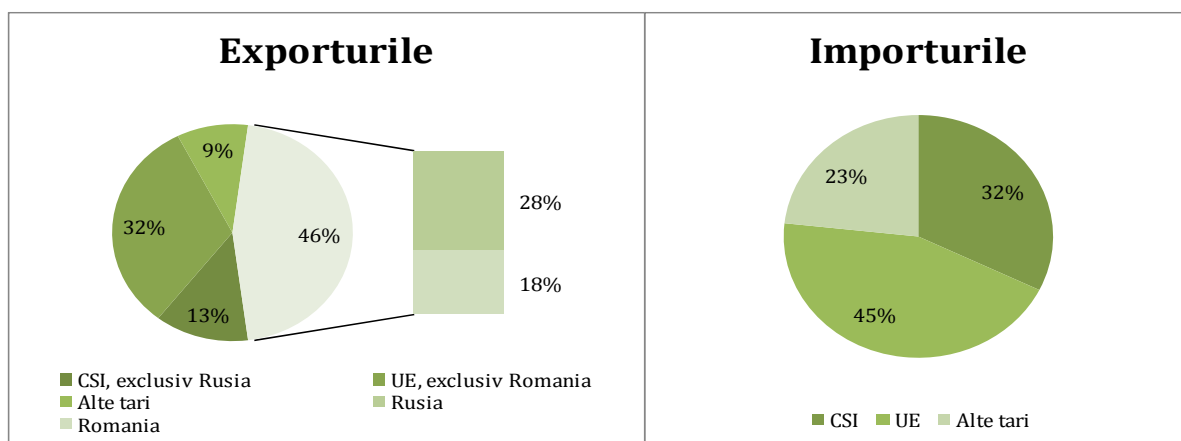
Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică

Continuarea în primele 9 luni ale anului 2011 a tendinței începute la sfârșitul anului precedent, de creștere a exporturilor cu ritmuri ce au devansat majorarea importurilor, a fost una impresionantă, dar în același timp a pus semne de întrebare referitor **la factorii care au generat atare evoluție și asupra termenului cât se va păstra această dinamică.**

Repartizarea geografică a comerțului exterior cu bunuri

Structura geografică a comerțului exterior nu a suportat modificări semnificative în perioada analizată – ianuarie-septembrie 2011.

Exporturile. Bunele ritmuri de creștere a livrărilor efectuate de rezidenți în primele 9 luni ale anului 2011 pe principalele direcții comerciale UE (62,8%) și CSI (60,4%) a determinat o ușoară creștere a cotei deținute de aceste zone în total exporturi, care a atins 50% (+1,8 p.p) și, corespunzător, 40,4% (+0,9 p.p). S-au intensificat în această perioadă exporturile în principalele două țări partenerare comerciale Federația Rusă (+74%) și România (+71%), ceea ce a întărit și mai mult poziția acestora în comerțul exterior moldovenesc. Astfel, numai ponderea acestor 2 economii în total exporturi a constituit 45,9%, urmând o tendință constantă de creștere pe perioada ultimilor 5 ani. Alte țări care au avut o contribuție importantă la creșterea exporturilor, de circa 18,2%, au fost – Italia, Ucraina, Germania, Marea Britanie, Polonia și Ungaria. Per ansamblu, aceste 8 țări nominalizate anterior au determinat o creștere a exporturilor cu 48,6% (+480,2 mil. USD), iar ponderea lor în total exporturi a reprezentat 72,4% din volumul total al exporturilor. Totodată, se observă o tendință negativă în ceea ce privește exporturile spre Belarus. Cota exporturilor spre acest stat în total exporturi a scăzut de la 6,1% în 2009, la 5,5% în 2010 și, corespunzător, la 3,3% în 2011. Odată cu întărirea poziției țărilor UE și CSI în structura exporturilor moldovenesti, a slăbit cea a grupului „altor țări”, reducându-se până la 9,6% (-2,7p.p), în pofida faptului că au fost consemnate livrări spre unele direcții de export mai puțin tradiționale – Panama (de 6 ori), Belizia (de 2 ori), unde s-a exportat, cu precădere, diferite produse agricole și deșeuri de metale.

Figura 4.8. Structura geografică a comerțului exterior moldovenesc în perioada ianuarie – septembrie 2011, %

Importurile. În perioada ianuarie-septembrie 2011 a fost atestată o creștere a importurilor dinspre principalele direcții geografice. Cu toate acestea, o creștere mai dinamică a importurilor din țările CSI, față de cele din UE, a determinat o ușoară sporire, comparativ cu perioada similară a anului precedent, a cotei acestui grup de țări în volumul total al importurilor – 32,3% (+ 0,7 p.p), din contul poziției ocupate de țările UE – 44,5% (-0,6 p.p). Ponderea grupului „altor țări” a rămas, practic, nemodificată – 23,2 %. Ca și în cazul exporturilor cea mai mare influență asupra creșterii importurilor au exercitat-o livrările provenite din Federația Rusă și România (26% din total importuri). Împreună cu alte țări cum sunt Ucraina, Germania, Italia, China, Turcia, Belarus și Ungaria, acestea au determinat o creștere a importurilor cu 32,3% sau 851,6 mil. USD. De asemenea, au cunoscut o dinamică bună și importurile din alte țări, printre care se evidențiază Kazakhstan, Elveția, Spania, Taiwan ș.a.

Structura comerțului exterior pe grupe de produse

Exporturile. Tendința de creșterea a fluxurilor comerciale cu diverse produse manufacturate remarcată deja în prima jumătate a anului 2011 s-a menținut și în trimestrul III.

- În perioada primelor 3 trimestre ale anului 2011, **grupul produselor agroalimentare**, tradiționale economiei moldovenesti au cunoscut o diminuare în structura exporturilor cu

5,9 p.p., comparativ cu perioada similară a anului trecut. Acestea au determinat o creștere a exporturilor cu doar 15,7%, comparativ cu perioada similară a anului precedent, iar printre produsele cu cea mai mare contribuție pozitivă pot fi menționate: **produsele vegetale**. Semintele și fructele oleaginoase au crescut de mai mult de două ori, exporturile de cereale cu 29,3%. La fel, au crescut de aproape 4 ori exporturile de legume, orientate în special spre țările CSI. **Grăsimile și uleiurile**, pentru care principala piață de desfacere este țările UE au înregistrat la fel o dinamică bună. Exportul de grăsimi și uleiuri a sporit în perioada analizată cu 83%, comparativ cu perioada similară a anului precedent, atingând astfel valoarea de 45,1 mil. USD. Produsele menționate mai sus au asigurat 13,3% din creșterea totală a exporturilor în primele trei trimestre.

Boxa 4.1. Exporturile de fructe și legume însoțite de o creștere pe măsură a importurilor

Exporturile de fructe și legume au reprezentat în primele 9 luni ale anului 2011 9% și, corespunzător, 0,5% din exportul moldovenesc ceea ce reprezintă 118,7 mil. USD. Deși, această categorie de produse nu a avut în această perioadă decât o influență minimă de 2,5% asupra creșterii exporturilor, ceea ce nu le plasează probabil printre produsele strategice generatoare de creștere, totuși este îngrijorător faptul că în perioada ultimilor ani creșterea exporturilor acestor produse este susținută și de o creștere a importurilor, mai mult ca atât pentru comerțul extern cu legume atestându-se un sold negativ care s-a menținut în ultimii ani.

Încă cu o pondere destul de mică în total exporturi, în primele trei trimestre ale anului curent s-a înregistrat un salt al exporturilor de legume, o tendință înviorătoare de creștere înregistrându-se deja în anul precedent. În această perioadă, exporturile de legume au crescut de aproape 4 ori comparativ cu perioada similară a anului 2010, constituind în jur de 21 mil. USD.

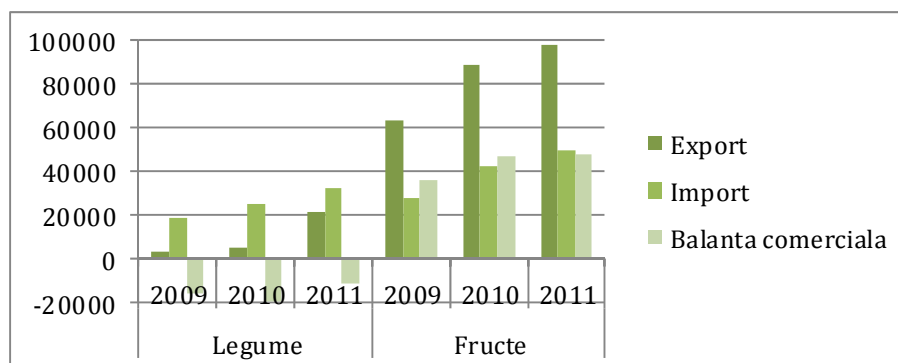

Figura 4.9. Evoluția comerțului cu legume și fructe în perioada ianuarie-septembrie 2007-2011, mil. USD

Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică

De notat că, în trimestrul III s-a înregistrat o reducere a ritmurilor de creștere a exporturilor pentru produsele vegetale comparativ cu cele înregistrate în primele două trimestre, luând ca bază perioadele similare ale anului precedent. Iar pentru unele produse cum ar fi cerealele, legumele și grăsimile și uleiurile exporturile chiar s-au redus în această perioadă, comparativ cu T III, 2010.

Spre deosebire de produsele agricole primare care au reușit să mențină o cotă mai mult sau mai puțin constantă în structura exporturilor în T I-T III 2011, produsele alimentare au înregistrat o scădere ușoară – cu 6,4 p.p., comparativ cu aceeași perioadă a anului 2010. Situația pare a fi și mai descurajatoare întrucât balanța comerțului exterior cu produse alimentare în perioada ultimilor 2 ani (perioada ianuarie-septembrie) a avut un sold comercial negativ în creștere. În perioada de analiză cel mai mult s-au redus, comparativ cu primele 9 luni ale anului precedent exporturile de **zahăr și produse din acesta**, înregistrând o scădere cu 41.9%; de preparate din

carne, care au constituit 2,8% din exporturile primelor 9 luni ale anului precedent; exporturile de **băuturi**, cazând cu 2,1% față de perioada similară a anului precedent. De notat însă că, începând cu trimestrul III, s-au relansat exporturile de băuturi (r.c. - 17,2% comparativ cu trimestrul III al anului 2010), după o reducere cu 10% înregistrată în prima jumătate a anului.

În primele trei trimestre au crescut de mai mult de două ori exporturile de **metale comune, în special fontă, fier, oțel, cupru și articole din cupru**, care au constituit 94 mil. USD și au influențat creșterea exporturilor cu 5,9%. S-au intensificat exporturile acestei categorii de produse, inclusiv și pe alte piețe decât cele tradiționale din spațiul UE și CSI.

După cum am mai menționat anterior, creșterea cea mai mare a exporturilor, în mărime de 34,3% sau 338,8 mil. USD a fost generată de produsele manufacturate.

Au crescut semnificativ, comparativ cu perioada similară a anului precedent exporturile de **mașini, aparate și echipamente electrice și părți ale acestora**. Acestea au determinat o creștere a exporturilor totale cu 10%, comparativ cu perioada ianuarie-septembrie 2011, mai cu seamă în țările CSI, dar și către celelalte destinații (88% din aceste produse sunt importate din UE și „alte țări”). Ca urmare creșterii constante a exporturilor de vehicule rutiere în primele trei trimestre, comparativ cu perioada similară a anului 2010, care în T II și T III au crescut practic de mai mult de 3 ori, aceste produse au ajuns să dețină în jur de 2% (1,2% în perioada similară a anului 2010) din exporturile moldovenești, ceea ce reprezintă 31 de milioane USD.

De asemenea, o contribuție importantă au avut-o și exporturile diferitor produse ale **industrii ușoare**. Exporturile de articole de îmbrăcăminte, precum și alte produse textile au determinat o creștere cu 7% a exporturilor totale. Exporturile de mobilă au înregistrat o creștere mai mare de două ori, avansând de la 24 mil. USD în primele 9 luni ale anului 2010 la 60,8 mil. USD în 2011, influențând astfel creșterea exporturilor totale cu 3,7%. De asemenea, au crescut semnificativ, comparativ cu perioada similară din anul precedent și exporturile de încălțăminte care au constituit 38 mil. USD. Astfel, împreună aceste produse au determinat o creștere a exporturilor totale cu 12,5% în perioada ianuarie-septembrie 2011 față de perioada similară a anului 2010. În pofida contribuției încă importantă a produselor textile la dezvoltarea exporturilor moldovenești, ponderea acestora în perioada ultimilor 3 ani în structura totală a exporturilor a continuat să se reducă câte puțin, în timp ce cea de încălțăminte și de mobilă, din contra, au fost în creștere.

Piața tradițională pentru aceste produse este UE, practicându-se încă pe larg sistemul de producere în lohn, unde se livrează circa 71% din produsele textile și circa 95% din articolele de îmbrăcăminte exportate, 76% din încălțăminte și 68,5% din exportul de mobilă. Cu toate acestea, se resimte o revigorare a exporturilor acestor produse pe piețele estice, din zona CSI.

Exportul de bunuri după prelucrare (lohn) a avut o pondere de 24,5 la suta în totalul exporturilor, însumând 390,7 mil. USD. Valoarea acestora a fost în creștere cu 31,4% mai mult comparativ cu TI-T III, 2010 și cu 8,8% în creștere față de aceeași perioadă a anului 2008.

Importurile. Importurile în primele trei trimestre ale anului curent deși au crescut mai rapid comparativ cu perioada similară a anului precedent, au reușit să atingă și să se mențină, relativ, în limitele înregistrate în anul de apogeu, din perioada preciză - 2008. Astfel, în T I- T III 2011 importurile au constituit 3,69 mild. USD, în timp ce în perioada similară a anului 2008, acestea au reprezentat 3,67 mild. USD.

Deși, în fond, structura importurilor s-a păstrat, comparativ cu perioada similară a anului precedent, ca urmare creșterii mai accelerate a importurilor de produse manufacturate, s-a redus ușor ponderea produselor agroalimentare. Importurile de produse agroalimentare au influențat creșterea importurilor doar cu 2% în TI - T III 2011 față de perioada similară a anului precedent.

Tabelul 4.4. Performanța comerțului exterior în perioada ianuarie-septembrie 2011 prin prisma structurii sale pe grupe de produse

	Export				Import				Balanța comercială, mil. USD
	Valoarea, mil. USD	Gradul de influență, %	Structura, %		Valoarea, mil. USD	Gradul de influență, %	Structura, %		
			2010	2011			2010	2011	2011
Total	1549,7	56,9	100	100	3693,8	40,1	100	100	-2144,1
Produse agro-alimentare, inclusiv	585,8	15,7	43,7	37,8	484,9	2,7	15,7	13,1	100,9
Produse vegetale	308,7	11,5	19,8	19,9	152,7	0,9	4,9	4,1	155,9
Produse alimentare, exclusiv băuturile	93,2	1,4	8	6	204,2	1	6,8	5,5	-111
Băuturi	115,7	-0,2	11,9	7,5	36,8	0,2	1,2	1	78,8
Produse energetice	28,6	1,6	1,3	1,8	807,7	10,2	20,4	21,9	-779,1
Materiale și articole textile	263,4	7,2	19,4	17	270,7	2,8	7,5	7,3	-7,2
Metale comune	94	5,9	3,6	6,1	232,9	2,6	6,2	6,3	-138,9
Mașini, aparate și echipamente electrice	214	10,1	11,6	13,8	603	8,2	14,7	16,3	-389
Alte produse ne incluse anterior	363,9	16,4	20,5	23,5	1294,7	13,6	35,5	35,1	-930,8

Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică

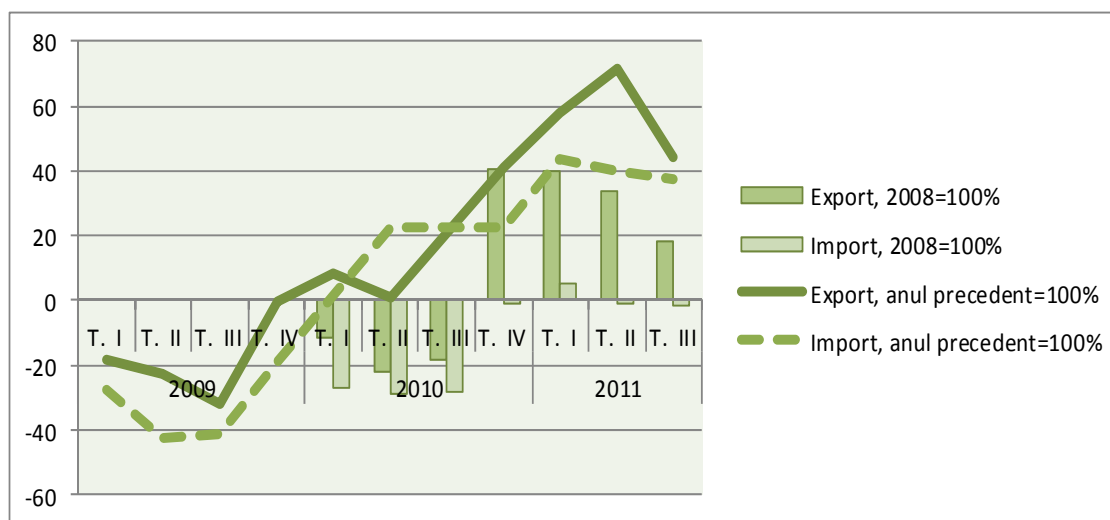
Principalul generator al creșterii importurilor în primele 9 luni ale anului 2011 l-au constituit:

- **resursele energetice**, care au crescut cu 50%, în timp ce anul precedent, în aceeași perioadă s-a înregistrat o creștere cu 6%. De notat că în anul 2011 prețurile mondiale pentru produsele energetice au crescut mai rapid, comparativ cu anul precedent. În anul 2010 indicele prețului mondial pentru produsele energetice a constituit 146,7%, iar în 2011 – 190% comparativ cu anul 2005;
- **mașinile și echipamentele de transport** au sporit cu 55,7%, comparativ cu 22,8% în perioada ianuarie-septembrie 2010;
- **vehiculele rutiere** au crescut cu 78,5%, cifrând 224,5 mil. USD. În aceeași perioadă a anului precedent importurile de vehicule au sporit cu 15,3%;

Tot aceste produse, reprezintă principalele categorii de bunuri care exercită cea mai mare presiune asupra balanței comerciale, asigurând soldul său negativ. Importurile masive de mașini și echipamente de transport, precum și alte utilaje poate fi un semn al îmbunătățirii mediului investițional în economia națională. În perioada ianuarie-septembrie 2011, investițiile în active materiale pe termen lung au constituit 7,97 mld. MDL, cu 11,3% în creștere comparativ cu perioada similară a anului precedent. Investițiile în utilaje, mașini și mijloace de transport a cunoscut o creștere și mai mare – 19,4%, ceea ce reprezintă 3938 mil. MDL (335,7 mil. USD, evaluat la cursul de schimb 11,73 lei/USD).

În același timp, înregistrarea unui sold negativ pentru astfel de produse cum ar fi: animalele vii și produsele animaliere, legumele, balanța produselor alimentare vorbesc mai degrabă de incapacitatea producătorilor naționali de a valorifica capacitățile lor de producție.

Pe fondul evoluțiilor impresionante în perioada ianuarie-septembrie, putem constata că începând cu trimestrul III, după cum era de așteptat rezervele de creștere a exporturilor cu ritmuri accelerate, care s-au înregistrat în primele două trimestre, comparativ cu perioada similară a anului precedent – 58,1% și 71,5% au început să se epuizeze treptat. Astfel, în T. III exporturile au crescut cu un ritm de 44,3%, ca urmare evoluțiilor înregistrate, cu precădere, în luna septembrie care au marcat, posibil, sfârșitul perioadei în care exporturile s-au bucurat de o creștere superioară importurilor. Cel mai probabil că tendința se va păstra în perioada ce urmează, dat fiind creșterea bazei peste nivelul maxim înregistrat în perioada pre-criză, începând cu ultimul trimestru din anul precedent.

Figura 4.10. Evoluția trimestrială a exporturilor, ritmuri de creștere (%)

Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică

Pe de altă parte, evoluțiile din industrie și agricultură, pun la îndoială durabilitatea factorilor ce au generat expansiunea. A fost oare aceasta susținută de performanțele reale ale economiei naționale bazate pe schimbări structurale calitative sau a fost, mai degrabă, condiționată de acțiunea ocazională a unor factori exogeni?

- În primele trei luni ale anului volumul producției agricole a crescut cu doar, 3,7%, comparativ cu aceeași perioadă a anului 2010. Producția industrială, deși a înregistrat, per ansamblu, o dinamică mai înaltă de creștere în această perioadă – 10% (6,3% - 2010), inclusiv industria prelucrătoare cu 11,7% (7,5% -2010), totuși rămâne cu mult sub nivelul creșterii exporturilor;
- Specificul produselor care au generat cea mai mare creștere - mașinile și echipamentele de transport, metalele comune, produsele industriei ușoare – pare să confirme datele statistice existente privind nivelul reexporturilor în total exporturi. În perioada ian.-sept. 2011 reexporturile au înregistrat un salt, fiind în creștere cu 71,4% față de perioada similară a anului precedent. Astfel ponderea reexporturilor în total exporturi a reprezentat 47,7%. De notat că, anul precedent în perioada respectivă ponderea acestora a constituit 43,7%¹.

Regiunea din partea stângă a Nistrului. În perioada ianuarie-septembrie 2011 comerțul exterior al regiunii din partea stângă a Nistrului a constituit 1,7 mild. USD, fiind în creștere cu 23,9%, comparativ cu perioada similară a anului precedent.

În primele 9 luni ale anului 2011 exporturile au reprezentat 499,3 mil. USD, cu 15,5% mai mult față de primele 9 luni ale anului 2010. 65% din exporturile din această regiune au fost orientate, în

¹ BNS, Activitatea de comerț exterior a Republicii Moldova în ianuarie-septembrie 2011 disponibil la <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=3576>

această perioadă, spre țările CSI, dintre care 63% spre Rusia (24%), Republica Moldova (31%), Ucraina (8%). Tot aceste țări au asigurat în perioada respectivă cea mai mare influență asupra creșterii totale a exporturilor, comparativ cu perioada similară a anului precedent. De asemenea, au crescut cu 84% exporturile în România, care reprezintă în jur de 10% din exporturile totale ale acestei regiuni. Deși cu o cotă nesemnificativă în export, au fost înregistrate unele exporturi în China, care au crescut față de perioada similară din anul precedent cu 67,7%.

Sub aspect al structurii pe grupe de mărfuri cea mai mare pondere în total exporturi este reprezentată de către produsele metalifere, cu o cotă de 30,4%, resursele energetice – 25,9%, produse textile, încălțăminte și îmbrăcăminte – 20,4%, produse agroalimentare – 7,8%. Cea mai mare influență asupra creșterii totale a exporturilor înregistrate în perioada analizată, de 9,8%, au avut-o livrările pe piețele externe de produse agroalimentare, resurse energetice, metale și produse din metal și resurse minerale. În același timp s-au redus la 0 exporturile de produse medicamentoase, care anul precedent, în aceeași perioadă, au constituit în jur de 6 mii USD.

Importurile, în perioada ianuarie-septembrie 2011, au constituit 1,21 mild. USD, în creștere cu 27,8%, comparativ cu perioada similară a anului precedent. Ca și în cazul exporturilor, 64% din importuri provin din țările CSI, dintre care 59% din Rusia (44,9%), Ucraina (8,3%) și Belarus (5,9%). Creșterea importurilor în această perioadă a fost generată în mare parte de accelerarea importurilor de mărfuri provenite din Rusia, care au crescut cu 32%, comparativ cu primele 9 luni ale anului precedent. De notat că importurile din Rusia în perioada ianuarie-septembrie 2011 de 544 mil. USD, au depășit exporturile totale de 499 mil. USD ale regiunii din partea stângă a Nistrului în această perioadă. De asemenea, importurile au fost influențate în sens ascendent de accelerarea influxurilor de produse din Belarus, Tadjikistan și Uzbekistan. În același timp s-au redus importurile din Ucraina, Republica Moldova, SUA, Polonia.

În perioada ianuarie-septembrie 2011, 45% din importurile regiunii din partea stângă a Nistrului au reprezentat-o, importurile de resurse energetice, 11,6% - produsele agroalimentare, 11% - produsele metalifere, 10,7% - mașinile și echipamentele de transport, care formează 78,3% din importurile totale. Jumătatea din creșterea înregistrată în această perioadă a fost asigurată de creșterea importurilor de produse energetice.

Ca urmare creșterii mai accelerate a importurilor comparativ cu exporturile, care au determinat o reducere a gradului de acoperire a importurilor prin exporturi de la 45,6% la 42,1%, s-a produs și o creștere a soldului negativ al balanței comerciale externe care a reprezentat 712,2 mil. USD.

De notat că, în primele 3 trimestre ale anului curent au crescut exporturile din regiune către Moldova cu 15,8%, reprezentând 155,6 mil. USD, iar importurile s-au redus cu 82,8%, ceea ce constituie 7,1 mil. USD. Prin urmare, în relațiile comerciale externe ale regiunii din partea stângă a Nistrului, Republica Moldova nu a deținut decât o cotă mică de 0,6% din importuri în această perioadă, în timp ce ponderea sa în exporturi fiind de 31%, cea mai mare comparativ cu ceilalți parteneri comerciali.

Tendințe și politici în principalele țări parteneri economici ai Republicii Moldova

Pe fonul instabilității financiare în SUA și UE, previziunile privind creșterea economiei mondiale în anul curent au devenit mai pesimiste. În contextul dat, atare evoluții pot avea repercusiuni negative asupra economiei Republicii Moldova, prin reducerea influxurilor de valută, acestea se pot referi la scăderea cererii externe, care pot cauza o reducere a veniturilor obținute din exporturi, iar pe de altă parte diminuarea influxurilor de remitențe.

În același timp, prognozele statistice, realizate în noiembrie 2011 pentru țările CSI, presupun diminuarea produsului intern brut în anul 2012 de la 4,5% la 4,1%. Conform prognozelor BCR²

² BCR-buletin financiar lunar-noiembrie 2011 www.amcham.md/userfiles/file/BCR.pdf și datele Biroului Național de Statistică a R.Moldova

În ultimul trimestru al anului 2011, Republica Moldova nu va fi perturbată de factorii externi economici, însă va fi într-o dependență puternică de cererea externă, remitențe, concomitent înregistrând o evoluție pozitivă datorită creșterii consumului intern și a investițiilor.

Tabelul 4.5. Situația macroeconomică a principalilor parteneri economici ai R. Moldova (T III 2011, comparativ cu perioada similară a anului precedent, %)

Indicatorii	SUA	UE 27	România	CSI	Rusia	Ucraina
Creșterea economică reală (PIB)	1,5	1,4	4,4	4,6 ³	4,9 ³	6,6
Indicii prețurilor de consum (IPC) în septembrie 2011 comparativ cu septembrie 2010	103,9	103,3	103,5	107,5	104,7 ³	105,9
Export (FOB)	17,5	19	28,5	38,6	34,2	29,7
Import (CIF)	13,6	17,2	26,4	25,8	24,1	29,9
Rata șomajului	9,1	9,7	7,5	6,3⁴	6,2	7,8³

Sursa: Datele Oficiilor Naționale de Statistică a SUA, UE, România, CSI, Rusia și Ucraina

Statele Unite ale Americii. Conform datelor Biroului Pentru Analize Economice a Departamentului SUA pentru Comerț⁵, creșterea economică reală a constituit în trimestrul III, comparativ cu trimestrul precedent - 1,8%, după creșterea de 1,3% înregistrată în trimestrul II. Comparativ cu trimestrul al treilea al anului 2010, PIB-ul a crescut cu 1,5%..

Rata anuală a indicelui prețurilor de consum în septembrie 2011 a constituit 3,9%, în timp ce în anul 2010 în septembrie aceasta a constituit 1,1%. Comparativ cu luna precedentă aceasta a crescut cu 0,3%. Cea mai mare creștere a fost înregistrată la energie, gaz și alți combustibili - +19,3%. Exportul american în perioada T III a anului 2011 a sporit, comparativ cu perioada similară a anului 2010 cu 17,5%, iar importul - 13,6%. Rata șomajului în septembrie 2011 a constituit 9,1%, comparativ cu septembrie 2010 - 9,6 % (cu -0,5p.p). Rata șomajului în toate 3 luni ale T III 2011 s-a menținut la 9,1%.

Uniunea Europeană. Conform Direcției Generale Afaceri Economice și Financiare a Comisiei Europene⁶, politica economică a UE este orientată spre creștere sustenabilă și spre crearea de noi locuri de muncă. În trimestrul III al anului 2011 creșterea UE-27 a temperat ușor. Conform datelor Biroului de Statistică al Uniunii Europene (EUROSTAT)⁷, creșterea economică reală în trimestrul III a constituit 1,4%, comparativ cu perioada similară a anului 2010. Variația în componente a PIB-ului este datorată cheltuielilor consumului final a gospodăriilor care au sporit cu 0,2%. Formarea brută de capital fix s-a majorat cu 0,2%.

Rata anuală a inflației a constituit 3,3% în septembrie, în creștere de la 2,9% în luna august. O rată a inflației mai mare de 4% a fost înregistrată în Estonia (5,4%), Letuania (4,7%), Letonia (4,5%), Marea Britanie (4,5%), Austria (4,4), Slovacia (4,4%),

Creșterea exportului în T III 2011 a constituit 19%, comparativ cu perioada similară a anului trecut, iar importul s-a majorat cu 17,2%. Rata șomajului în T III 2011 a constituit 9,7% în creștere cu 0,2 p.p față de primele două trimestre și cu 0,1p.p față de perioada similară a anului precedent.

³ Ianuarie -septembrie 2011 comparativ cu ianuarie-septembrie 2010

⁴ Rata șomajului pentru CSI este prezentată pentru prima jumătate a anului 2011.

⁵ <http://data.bls.gov/search/query/results?cx=013738036195919377644%3A6ih0hfrgl50&q=import+2011>

⁶ http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/index_en.htm

⁷ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=0&pcode=teiet010&language=en>

România. Conform datelor Institutului Național de Statistică al României⁸, Produsul Intern Brut în trimestrul al III-lea al anului 2011, comparativ aceluiași trimestru din anul 2010, a înregistrat o creștere de 4,4 %.

Indicele anual al prețului de consum, în septembrie 2011 este de 103,5% comparativ perioadei similare a anului trecut. Rata medie lunară a inflației în perioada analizată este de 0,2% în anul 2011.

Exportul în T III 2011 a sporit comparativ cu T III 2010 cu 28,5%, iar importurile cu 26,4%. În trimesul trei, rata șomajului a constituit 7,5%, în creștere față de primele două trimestre cu 0,4 p.p. și 0,1 p.p., iar față de trimestrul corespunzător din anul precedent cu 0,3 p.p.

CSI. Conform datelor *FMI*⁵ se estimează că chiar dacă persistă prețurile înalte la materii prime, totuși se resimte o recuperare a creșterii economice în zona CSI, deși modest în comparație cu ratele precriză. Încetinirea globală a creșterii economice și a creșterii aversiunii față de risc a investitorilor va provoca în regiune un mediu mai moderat de finanțare externă.

Conform datelor *Comitetului Internațional de Statistică al CSI*⁹, creșterea PIB-ului real în perioada ianuarie-septembrie a anului 2011 a constituit 4,6%, comparativ aceleiași perioade a anului trecut.

Indicele prețului de consum, în perioada ianuarie-septembrie 2011 a constituit 107,5%. *Exportul* în T III 2011, comparativ cu perioada similară a anului 2010 a crescut cu 38,6%. *Importul* în aceeași perioadă a sporit cu 25,8%. Conform datelor *Comitetului Internațional de Statistică a CSI*, din august 2011, privind evoluțiile principalilor indicatori macroeconomici pentru anii 2011-2012 se estimează că creșterea exporturilor în 2011 va fi de 29,0%, iar în 2012 de 15,4%. Importurile vor crește în anul 2011 cu 29,8% și cu 30,0% în anul 2012. *Rata șomajului*¹⁰ pentru prima jumătate a anului 2011 a constituit 6,3%, comparativ cu anul 2011 s-a micșorat cu 0.5p.p.

Rusia. Conform datelor *Serviciului de Stat al Statisticii Federației Ruse*¹¹, creșterea economică în T III 2011 a constituit 4,9%, comparativ aceleiași perioade a anului trecut.

Indicele prețului de consum, în perioada ianuarie-septembrie 2011 comparativ cu perioada anului 2010 a constituit 104,7%.

Exportul în perioada iulie-septembrie 2011, comparativ cu aceeași perioadă a anului 2010 s-a mărit cu 34,2%, iar *importul* cu 24,1%. *Rata șomajului* în perioada iulie-septembrie 2011 a constituit 6,2%. Din iulie până în septembrie aceasta a fost în scădere de la 6,5% la 6,2%.

Ucraina. Conform datelor *Serviciului Național al Statisticii Ucrainei*¹², *indicatorul creșterii economice reale* în perioada iulie-septembrie a anului 2011 a constituit 6,6%, comparativ aceleiași perioade a anului trecut. *Indicele prețului de consum în septembrie 2011, comparativ cu septembrie 2010*, a constituit 105,9%, iar comparativ cu luna august 2011 100,1%.

Exportul în T III 2011 a sporit comparativ cu perioada anului 2010 cu 29,7%, în timp ce importurile au crescut cu 29,9 %. *Rata șomajului* a constituit în perioada ianuarie-septembrie 2011 7,8%, mai mică decât în prima jumătate a anului cu 0,4 p.p.

Conform estimărilor făcute de FMI, este așteptată o creștere economică de 41/2% în anul 2011, susținută de consumul intern și investiții (inclusiv a campionatului de soccer Euro 2012). Însă, lipsa unei capacități sesizabile și a activității economice nu presupun o depășire a crizei până în anul 2013¹³.

⁸ <http://www.insse.ro/cms/rw/pages/comunicate/indicele%20preturilor%20de%20consum.ro.do>

⁹ http://www.cisstat.com/eng/frame_macro.htm

¹⁰ Rata șomajului în CSI este indicată pe prima jumătate a anului 2011 <http://www.vkp.ru/docs/47/349.html>

¹¹ <http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat/rosstatsite/main/publishing/catalog/periodicals/doc>

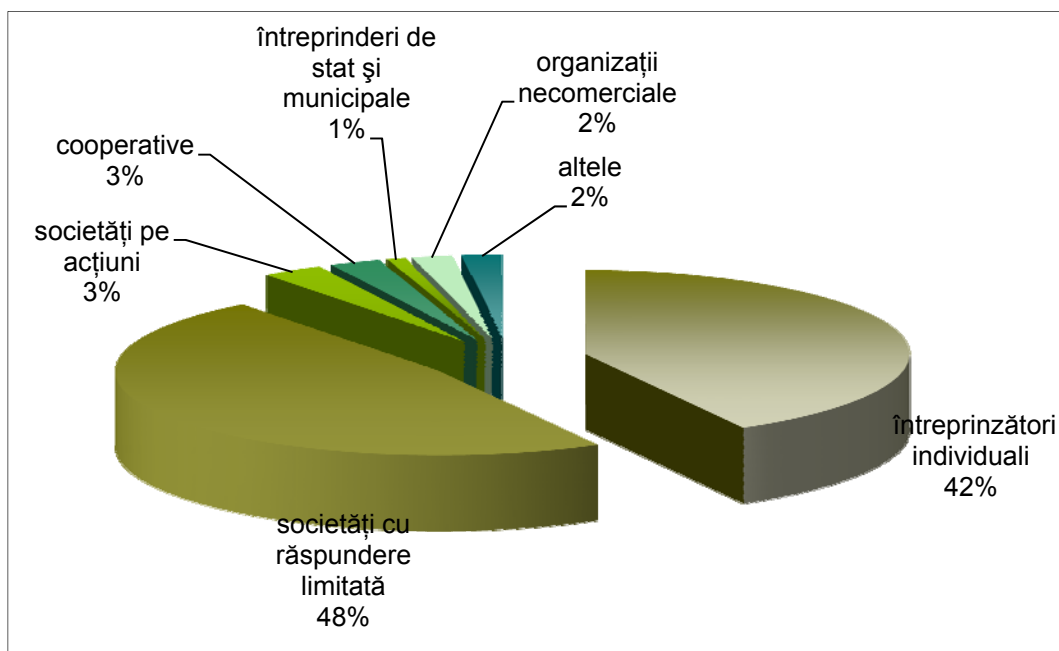
¹² <http://www.ukrstat.gov.ua/>

¹³ <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2011/cr1152.pdf> - 3668k - PDF

Capitolul V.

MEDIUL DE AFACERI

Activitatea businessului. Numărul întreprinderilor înregistrate: clasificarea potrivit formelor organizațional-juridice. Conform datelor Camerei Înregistrării de Stat, la 01.10.2011 Registrul de stat conținea informații despre 159 830 persoane juridice și întreprinzători individuali. La 01.10.2011 în comparație cu 01.07.2011, numărul întreprinderilor în Registru a crescut cu 683 sau cu 0,4%. Analizând numărul întreprinderilor din Registru, putem face concluzia că în trimestrul III 2011 comparativ cu trimestrul II 2011, nu există schimbări esențiale în ponderea întreprinderilor înregistrate în Registru după forma organizațional-juridică, antreprenorii preferând să-și înregistreze afacerea, în special, prin două forme organizațional-juridice: societăți cu răspundere limitată (47%) și întreprinderi individuale (42%). Ponderea societăților pe acțiuni și cooperativelor de toate tipurile (cooperative de producție, cooperative de consum și cooperative de întreprinzător) constituie 3%. Ponderea întreprinderilor de stat și municipale în Registrul de stat reprezintă 1%.

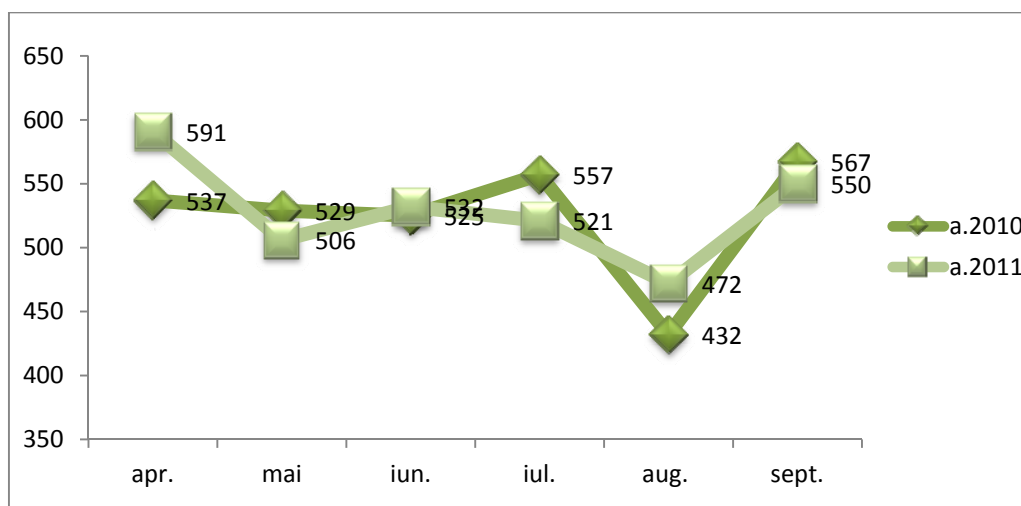
Figura 5.1. Întreprinderile înregistrate după forma organizațional - juridică, la data de 01.10.2011

Sursa: conform datelor Camerei Înregistrării de Stat

Dinamica întreprinderilor înregistrate și radiate în al III-lea trimestru 2010- 2011

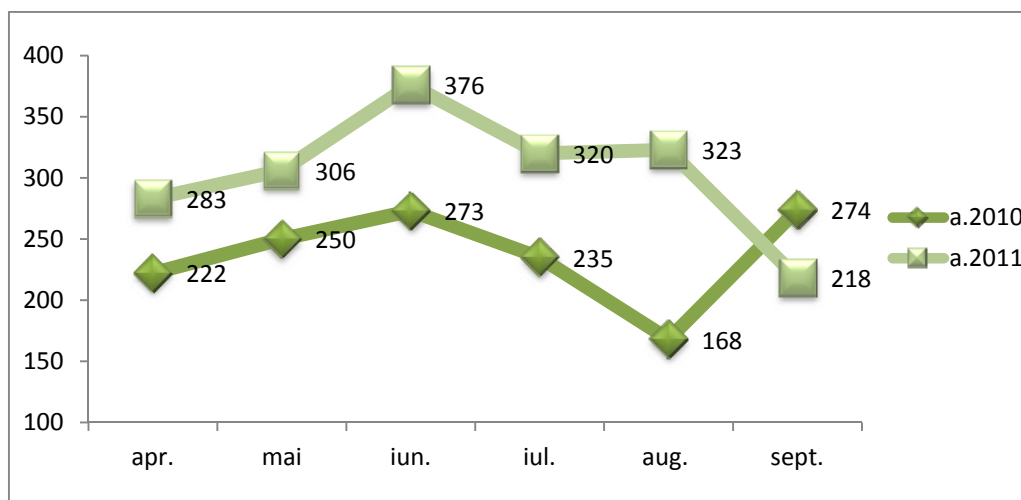
Numărul întreprinderilor înregistrate de Camera Înregistrării de Stat a scăzut în trimestrul al III-lea 2011 comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, indicele constituind 99,2%. Numărul întreprinderilor înregistrate în trimestrul III 2011 s-a micșorat cu 5,3% față de trimestrul II al aceluiași an. Astfel, potrivit datelor Camerei Înregistrării de Stat, în Registrul de stat au fost trecute în trimestrul al III-lea al anului 1543 de întreprinderi noi.

Numărul întreprinderilor radiate în trimestrul al III-lea 2011 a constituit 861 de unități sau cu 27 % mai mult decât în aceeași perioadă a anului precedent și cu 11 % mai puțin decât în trimestrul II al anului curent.

Figura 5.2. Evoluția numărului de întreprinderi înregistrate în aprilie-septembrie 2010 - 2011

Sursa: conform datelor Camerei Înregistrării de Stat <http://www.cis.gov.md/ru/content/241>

Figura 5.3. Evoluția numărului de întreprinderi radiate în aprilie - septembrie 2010 - 2011

Sursa: conform datelor Camerei Înregistrării de Stat <http://www.cis.gov.md/ru/content/241>

Indicatorul calculat, care caracterizează creșterea netă/micșorarea numărului întreprinderilor (înregistrate, minus radiate), arată că în trimestrul al III-lea 2010-2011 a avut loc o micșorare netă semnificativă a numărului de întreprinderi, indicele constituind 77,6%.

Tabelul 5.1. Dinamica întreprinderilor înregistrate și radiate în trimestrul III 2010-2011

Anii/luna	Creșterea netă/ micșorarea	
	Numărul, unit. (Întreprinderi înregistrate - întreprinderi radiate)	Indice, %
T. III 2010	879	-
T. III 2011	682	77,6
Inclusiv:		
Iulie	201	62,4
August	149	56,4
Septembrie	332	113,3

Sursa: calculele autorilor conform datelor Camerei Înregistrării de Stat

Indicatori de dezvoltare a întreprinderilor în anul 2010

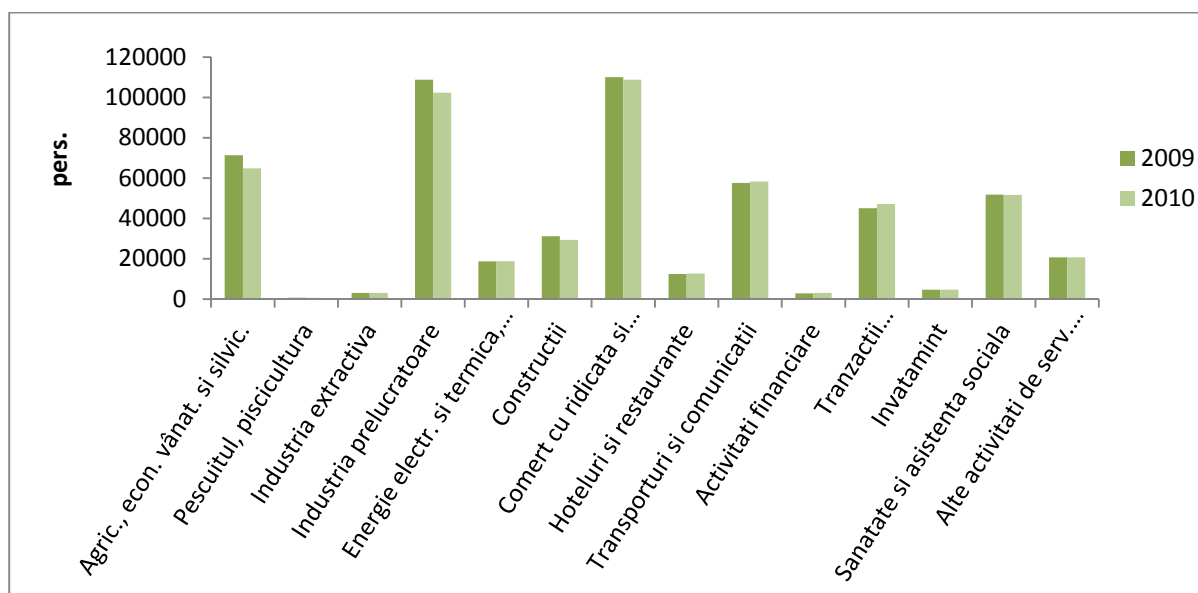
Potrivit datelor BNS, în perioada 2009-2010 se observă o creștere nesemnificativă, dar constantă a numărului de întreprinderi: de la 44,6 mii până la 46,7 mii de întreprinderi. În anul 2009, numărul de întreprinderi a continuat să crească, indicele constituind 106,0%. În anul 2010, în comparație cu anul 2009, indicele a înregistrat o ușoară scădere (104,7%).

Numărul mediu de salariați la întreprinderi, conform datelor BNS, în perioada 2009-2010, a înregistrat o tendință de micșorare (indicele constituind 97,6%). În sectorul IMM, în perioada 2009-2010, la fel s-a înregistrat o tendință de micșorare a numărului de salariați (indicele constituind 97,8%). Grupul de întreprinderi mici, dimpotrivă, a înregistrat în perioada dată o creștere a numărului mediu de salariați (indicele constituind 103,3%).

În anul 2010, comparativ cu anul 2009, se remarcă o ușoară scădere a numărului mediu de salariați în majoritatea sectoarelor economiei (cu 9,2% în sectorul agricol față de a. 2009; cu 7,3%-pescuitul, 6%-în industria prelucrătoare, 6% -în construcții, etc.).

Sectorul comerțului este cel mai mare angajator, cu 20% de salariați antrenați, sectorul formal, în anul 2010. Sectorul industriei prelucrătoare și cel agrar sunt cel de-al doilea, respectiv al treilea angajatori mari din țară (19%, respectiv 12%).

Sectoarele transporturile și comunicațiile, sănătatea și asistența socială sunt, de asemenea angajatori importanți, oferind locuri de muncă la 21 % lucrători.

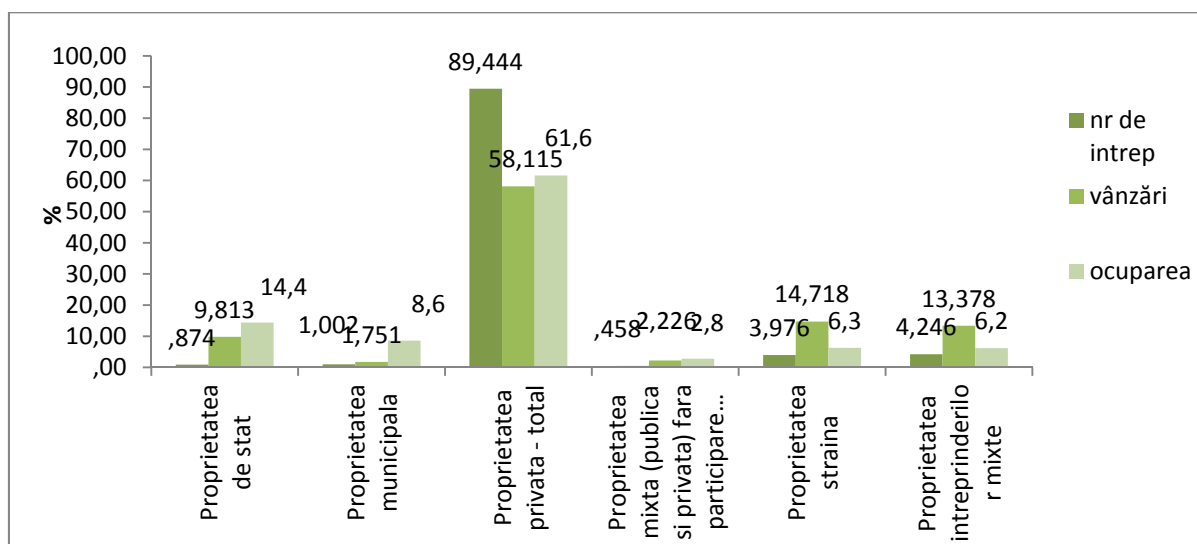

Figura 5.4. Numărul mediu de salariați în întreprinderi după gen de activitate 2009-2010

Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică

În anul 2010, 89,4% din companii sunt în proprietate privată, generând 58,1% din venitul de vânzări. Întreprinderile din sectorul public (proprietate de stat și municipală) reprezintă doar 1,9%, dar au generat 11,6% din veniturile din vânzări. Întreprinderile mixte și cele străine nu sunt foarte multe ca număr (8,7%), acestea reprezintă 15 la sută din ocupare și au generat în anul 2010, 30,3% din veniturile din vânzări.

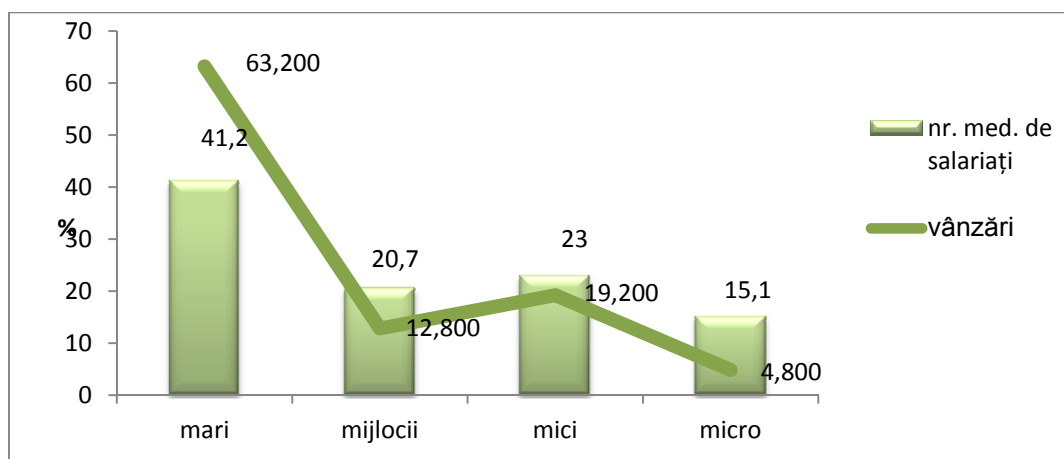
Deși ponderea întreprinderilor mari constituie doar 2,3%, acestea au generat în anul 2010 63,2 % din veniturile din vânzări.

Figura 5.5. Structura indicatorilor principali pe forme de proprietate, 2010

Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică

Sectorul întreprinderilor mici și mijlocii reprezintă 97,7% din total întreprinderi, angajează aproximativ 60 la sută din salariați, dar a generat doar 36,8% din veniturile sectorului formal în a. 2010.

Figura 5.6. Structura veniturii din vânzări și numărului mediu de salariați după dimensiunea întreprinderii, 2010

Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică

În anul 2010 se atestă o majorare a veniturilor din vânzări în toate sectoarele economiei. Comerțul cu ridicata și amănuntul domină, reprezentând în 2010, 46,3 % – mai mult decât veniturile din vânzări generate de industrie și de sectorul agricol luate împreună. De asemenea, o proporție mare din vânzările totale în economie revine sectoarelor prestatoare de servicii (transporturi, comunicații) și industriei prelucrătoare.

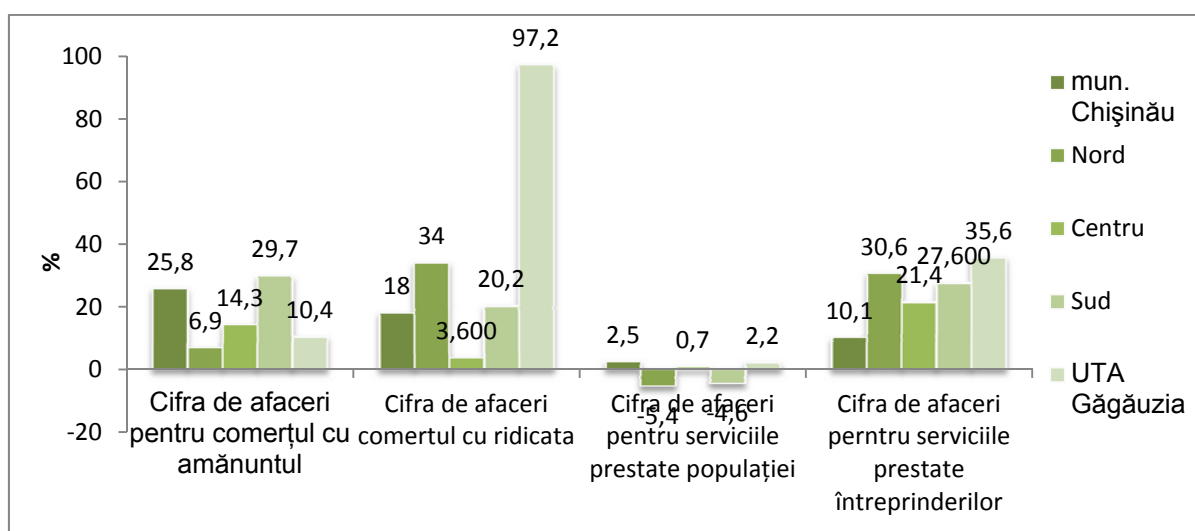
În perioada 2009-2010, cea mai mare majorare a veniturii din vânzări au înregistrat-o sectoarele: agricol, construcții, comerț (cu 46% față de anul 2009 în sectorul agricol, 27% în construcții și, respectiv 25 % în comerț).

Potrivit datelor Biroului Național de Statistică în ianuarie-septembrie 2011 s-a înregistrat o creștere cu 23,1% (în prețuri comparabile) a venitului din vânzări la întreprinderile cu genul principal de activitate comerțul cu amănuntul¹⁴ față de aceeași perioadă a anului 2010.

În ianuarie-septembrie 2011, o creștere mai mare a cifrei de afaceri a întreprinderilor cu genul principal de activitate comerțul cu amănuntul, a fost înregistrată în mun. Chișinău (o majorare cu 25,8%) și regiunea de Sud (cu 29,7%) comparativ cu perioada similară din anul 2010.

Potrivit BNS, în ianuarie –septembrie 2011 s-a înregistrat o creștere cu 18,3 % (în prețuri curente) a cifrei de afaceri la întreprinderile cu genul principal de activitate comerțul cu ridicata¹⁵ față de aceeași perioadă a anului 2010. Întreprinderile din regiunea Nord și UTA Găgăuzia s-au remarcat printr-o creștere relativ mai mare a cifrei de afaceri (o creștere cu 34% în regiunea Nord și cu 97,2% în UTA Găgăuzia).

În perioada ianuarie-septembrie 2011, o creștere semnificativă a cifrei de afaceri a întreprinderilor cu genul principal de activitate comerțul cu ridicata a fost înregistrată în raionul Ocnîța (de 12,6 ori), Dondușeni (de 2,6 ori), Briceni (o majorare cu 81,2%), Fălești (cu 60%) față de aceeași perioadă a anului 2010.

Figura 5.7. Evoluția cifrei de afaceri pentru comerț și servicii în % față de ianuarie-septembrie 2010 pe regiuni de dezvoltare

Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică

În perioada ianuarie-septembrie 2011, s-a înregistrat o creștere nesemnificativă a cifrei de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de servicii de piață prestate populației¹⁶ (cu 0,7%) (în prețuri comparabile) față de perioada similară a anului 2010. În această perioadă, întreprinderile din regiunile de Nord și Sud au înregistrat o micșorare a cifrei de afaceri (cu 5,4%, respectiv 4,6%) comparativ cu perioada similară a anului 2010.

Cât privește indicele valoric al cifrei de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de servicii de piață prestate în special întreprinderilor¹⁷, în ianuarie-septembrie 2011 s-a înregistrat

¹⁴ Întreprinderile cu genul principal de activitate comerțul cu amănuntul, cu un număr de salariați de 20 și mai multe persoane, cuprinse în cercetarea statistică lunară privind indicatorii pe termen scurt (SERV TS).

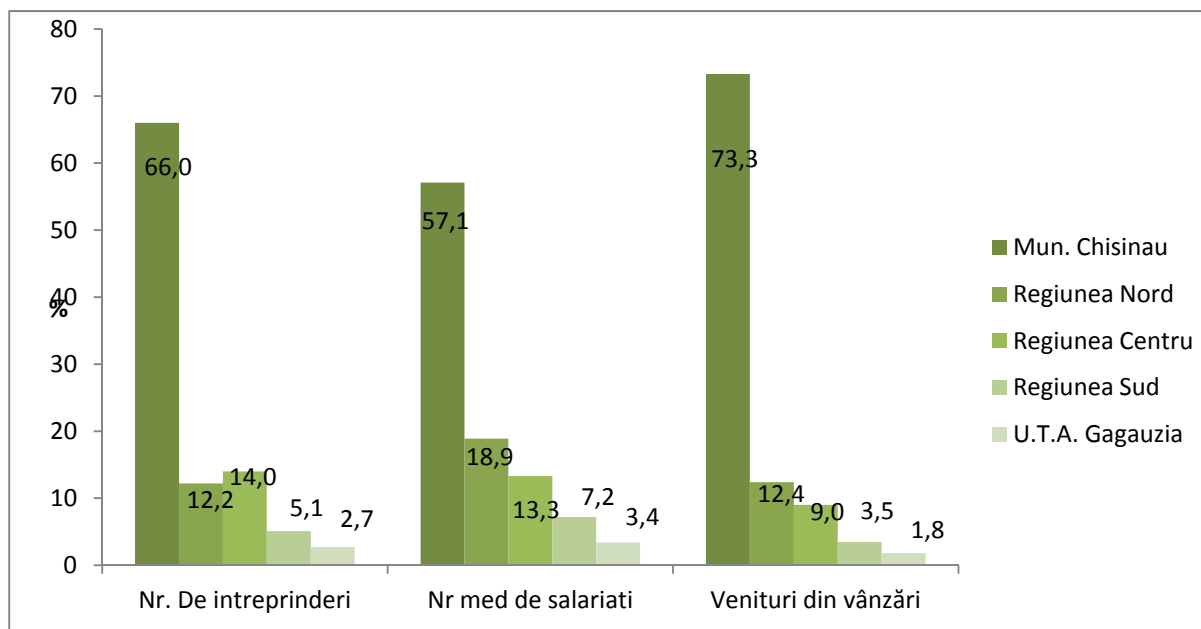
¹⁵ Întreprinderile cu genul principal de activitate comerțul cu ridicata, cu un număr de salariați de 20 și mai multe persoane, cuprinse în cercetarea statistică lunară privind indicatorii pe termen scurt (SERV TS).

¹⁶ Întreprinderile cu genul principal de activitate de servicii de piață prestate populației, cu un număr de salariați de 20 și mai multe persoane, cuprinse în cercetarea statistică lunară privind indicatorii pe termen scurt (SERV TS).

¹⁷ Întreprinderile cu genul principal de activitate de servicii de piață prestate întreprinderilor, cu un număr de salariați de 20 și mai multe persoane, cuprinse în cercetarea statistică lunară privind indicatorii pe termen scurt (SERV TS).

o creștere de 12,2% (în prețuri curente) față de aceeași perioadă a anului 2010. O creștere mai mare a cifrei de afaceri s-a înregistrat la întreprinderile din UTA Găgăuzia (cu 35,6%), regiunea Nord (30,6%).

Sub aspect geografic, activitatea economică este destul de concentrată. În a. 2010 conform datelor BNS, 66 la sută din întreprinderi sunt concentrate în capitală. Companiile din Chișinău reprezintă 73 la sută din veniturile din vânzări.

Figura 5.8. Structura indicatorilor principali pe regiuni de dezvoltare, 2010

Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică

Pentru o analiză mai detaliată a situației în sfera businessului, pe lângă indicatorii Biroului Național de Statistică și datele Camerei Înregistrării de Stat, e necesar de a lua în calcul opinia antreprenorilor (Boxa 5.1).

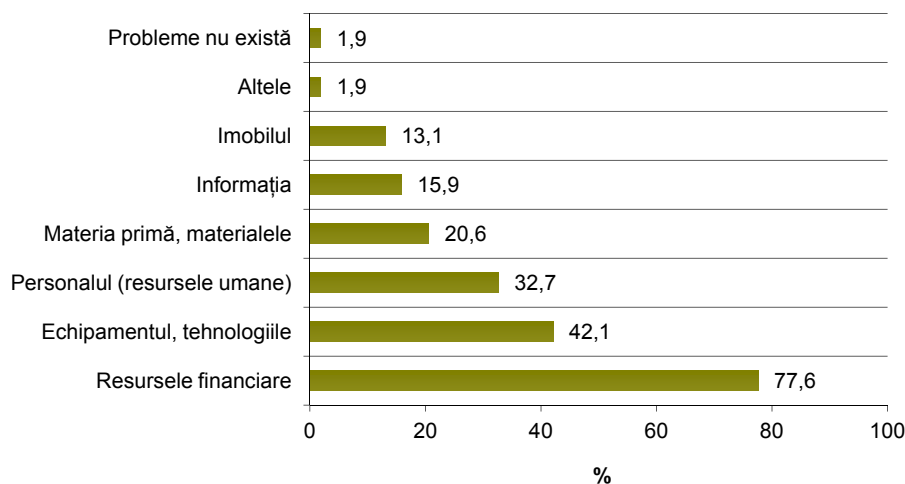
Boxa 5.1. Problemele dezvoltării businessului (aprecierea antreprenorilor)

În scopul cercetării situației actuale în sfera businessului în țară, IEFS cu sprijinul Ministerului Economiei a realizat în luna mai 2011 un sondaj anonim în rândul antreprenorilor, reprezentând diferite sectoare ale economiei, la care au participat 107 respondenți din 22 raioane ale țării, inclusiv mun. Chișinău, UTA Găgăuzia.

Structura eșantionului după dimensiune este următoarea: 99,0% din întreprinderi se referă la sectorul întreprinderilor mici și mijlocii (ÎMM), din care 51,9% - întreprinderi micro; 35,6% - întreprinderi mici; 11,5% - întreprinderi mijlocii. Printre întreprinderile, care au participat la sondaj, doar o întreprindere agricolă cu capital străin este întreprindere mare.

Potrivit rezultatelor sondajului, problema de bază a antreprenorilor din Moldova este accesul limitat la resursele financiare (77,6% dintre respondenți se confruntă cu această problemă). Următoarele probleme, după importanță, cu care se confruntă antreprenorii, țin de echipament, tehnologii (42,1%), personal (32,7%) și materia primă, materiale (20,6%). Relativ, mai puțin acute au fost menționate problemele ce țin de informație (15,9%) și imobil (13,1%).

Principalele probleme „interne” ce stau în calea dezvoltării întreprinderilor

Problema resurselor financiare ține, în primul rând, de accesul limitat al IMM-urilor la creditele bancare. Astfel, 81,4% din antreprenorii chestionați s-au confruntat cu insuficiența resurselor financiare din cauza ratei înalte a dobânzii, procedura costisitoare de perfectare a creditului. Pentru 55,9% din respondenți, un obstacol în obținerea resurselor financiare îl constituie procedura îndelungată și dificilă de obținere a creditului, iar pentru 49,0% - teama de riscul nerambursării creditului.

Cauzele indicate de antreprenori, cu privire la problemele privind utilajul de producere și tehnologii, se referă la prețurile mari la noile echipamente și tehnologii (72,0% din respondenți), procedura dificilă și costisitoare de obținere a creditelor pe termen lung (57,0%) și gradul înalt de uzură a echipamentului (26,2%).

Caracterizând problema privind personalul, antreprenorii au indicat asupra lipsei/ insuficienței calificării profesionale (50,9%), căutarea dificilă a cadrelor necesare (41,5%) și cheltuieli mari cu retribuirea muncii personalului (34,9%).

Principala cauză a apariției problemei privind materia primă și materialele se referă la prețurile înalte a acestora (80,8% respondenți), care se intersectează într-o oarecare măsură cu insuficiența resurselor financiare. De asemenea, a fost menționată și calitatea joasă a materiei prime și materialelor (41,3%) și într-o măsură mai mică s-a indicat asupra lipsei materiei prime și materialelor pe piața internă (17,3%).

Sursa: "Analiza formelor existente de organizare a dialogului dintre IMM și organele administrației publice, identificarea mecanismelor de consolidare a acestui dialog la diferite nivele de administrare". Raport științific (intermediar), Nr. de înregistrare 11.817.08.29A, Chișinău, IEFS, 2011.166p.

Tabelul 5.2. Distribuția numărului de întreprinderi active și rata de angajare în funcție de dimensiune, 2010

Dimensiunea	Numărul întreprinderilor	Ponderea întreprinderilor (%)	Numărul angajaților	Ponderea angajaților (%)	Dimensiunea medie a firmei
Micro	34 912	74,8	79 694	15,1	2,3
Mici	9 132	19,6	120 969	23,0	13,2
Mijlocii	1 587	3,4	108 771	20,7	68,5
IMM	45 631	97,7	309 434	58,8	6,8
Mari	1 073	2,3	216 748	41,2	202,0
Total	46 704	100,0	526 182	100,0	11,3

Sursa: calculele autorilor conform datelor Biroului Național de Statistică

În pofida numărului mare de IMM (97,7%) și contribuției semnificative la ocuparea forței de muncă, sectorul IMM contribuie destul de puțin la cifra de afaceri. Aceasta poate fi explicat prin faptul că IMM-urile sunt prezente în sectoarele intensive ale pieței forței de muncă, precum agricultura. Conform datelor BNS, întreprinderile mici și mijlocii oferă locuri de muncă la peste 309 mii persoane. Numărul mediu de angajați în sectorul IMM este 6,8 persoane per companie, iar pentru întreprinderile micro, indicatorul dat este de 2,3.

Pentru asigurarea unui mediu de afaceri competitiv și echitabil este indispensabilă o reglementare bună a concurenței. Existența unor deficiențe în baza legislativă care reglementează concurența, a dus la necesitatea revizuirii acesteia, astfel în a.2010, Agenția Națională pentru Protecția Concurenței a început lucrul asupra unui nou proiect de lege a concurenței. În noua Lege a concurenței se regăsesc prevederi asupra Acordurilor anticoncurențiale, abuzurilor de poziție dominantă, dar și acțiunilor de restrângere din partea autorităților publice.

Începând cu anul 2012, în R. Moldova va activa Agenția Națională pentru Protecția Consumatorilor, care va avea ca scop implementarea politicii statului în domeniul protecției consumatorilor, efectuarea controlului respectării legislației în domeniul protecției consumatorilor. Autoritatea va efectua controale la agenții economice denunțate de consumatori. Agenția va exercita funcții de supraveghere a pieței, inclusiv prin efectuarea controlului la toate etapele ciclului vital al produsului sau al prestării serviciului. În cazul depistării unor abateri, Agenția va aplica amenzi sau chiar va sista activitatea întreprinderilor.

Indicatorii de dezvoltare a businessului în regiunea din partea stângă a Nistrului

Numărul general de întreprinderi/organizații, înregistrate în Registrul unic de stat al întreprinderilor și organizațiilor în regiunea din partea stângă a Nistrului a constituit la finele anului 2010- 9769 unități. În anul 2010, comparativ cu anul 2009, se remarcă o ușoară creștere a numărului de întreprinderi (indicele constituie 103,2%). În perioada 2006-2010 numărul lor a crescut cu 5,8 %. În Tabelul 5.3. sunt prezentați unii indicatori, care caracterizează activitatea întreprinderilor și organizațiilor în regiunea din partea stângă a Nistrului.

Tabelul 5.3. Numărul și gruparea întreprinderilor/organizațiilor în regiunea din partea stângă a Nistrului la finele anului 2010

Indicatori	2010
Numărul întreprinderilor/organizațiilor, unit.	9769
Din ele după forma de proprietate, %:	
De stat și municipală, %	12,5
Privată, inclusiv colectivă	71,9
Mixtă fără participarea capitalului străin	1,2
Mixtă cu participarea capitalului străin	2,3
Proprietatea organizațiilor publice	11,9
Din ele după genuri de activitate, %:	
Industrie	9,7
Agricultură	6,2
Transport și comunicații	1,8
Construcții	5,2
Comerț și alimentație publică, activități comerciale generale	39
Din ele: numărul întreprinderilor sectorului businessului mic, un.	4975

Sursa: conform datelor Anuarului statistic al regiunii din partea stângă a Nistrului, <http://www.mepmr.org/pechatnye-izdaniya/statisticheskij-ezhegodnik-pmr>

La fel ca și înainte, sectorul cel mai atractiv pentru organizații și întreprinderi este comerțul, care a implicat 3509 unități la 1 ianuarie 2011, sau 35,9% din totalul întreprinderilor. Alte

domenii majore de afaceri sunt: industria (9,7% sau 946 organizații), agricultura (6,2% sau 609 firme) și construcții (5,2% sau 507 organizații).

Tabelul 5.4. Profitul (pierderea) organizațiilor până la impozitare pe ramuri ale economiei (mii RUB) (inclusiv businessul mic)

	Profit (pierdere) - total (mii)		Numărul organizațiilor în pierdere, unit.	
	2009	2010	2009	2010
Total	905332	1180587	1069	1068
inclusiv:				
industria	4563	55610	136	146
agricultura	-689	89520	125	108
transport	99440	99903	20	23
comunicații	110246	133479	6	3
construcții	134533	131561	40	51
comerț și alimentația publică	429530	582311	557	531
gospodărie de locuințe și deservire comunală	-4636	-3450	33	32
alte ramuri	132345	91653	152	174

Sursa: conform datelor Anuarului statistic al regiunii din partea stângă a Nistrului

În anul 2010, comparativ cu anul 2009 s-a atestat o creștere cu 30,4 % a profitului organizațiilor până la impozitare. O majorare semnificativă a rezultatului activității financiare (până la impozitare) în anul 2010, comparativ cu a. 2009, au înregistrat-o întreprinderile din agricultură, industrie (s-a majorat de 12 ori), comerț și alimentația publică (a crescut cu 35,6%), comunicații (cu 21,1%).

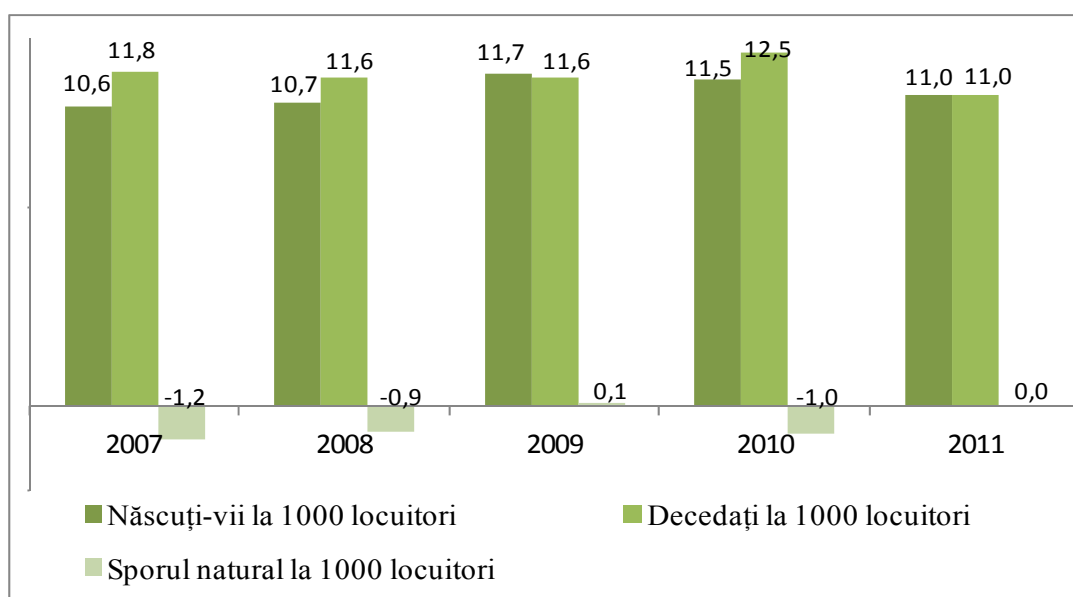
Capitolul VI.

SECTORUL SOCIAL

Situația demografică. În perioada ianuarie-septembrie 2011, numărul *născuților-vii* a constituit 29408 pers. sau 11,0 pers. calculate la 1000 de locuitori. Comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, numărul născuți-vii a scăzut cu 3,7%. Numărul celor *decedați* a alcătuit 29336 pers. sau 11,0 pers. la 1000 de locuitori. Comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut, numărul de decedați s-a redus cu 11,6%. Numărul *copiilor decedați în vârstă sub 1 an* a constituit 324 pers. sau 11,0 decedați în vârstă sub 1 an la 1000 născuți-vii. Comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, numărul născuți-vii a scăzut cu 12,9%.

Structura mortalității pe clase ale cauzelor de deces relevă, că cele mai multe decese (58,0%) au drept cauză bolile aparatului circulator, tumorile maligne constituie 14,0%, bolile aparatului digestiv - 8,9%, accidentele, intoxicațiile și traumele - 7,6%, bolile aparatului respirator - 5,0%, alte clase - 6,5%.

În perioada ianuarie-septembrie 2011, *sporul natural* a fost nul. la 1000 de locuitori. Comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut, situația în acest domeniu s-a îmbunătățit (în ianuarie-septembrie 2010, sporul natural a fost de -1,0 pers. la 1000 de locuitori).

Fig. 6.1. Ratele natalității, mortalității și sporul natural a populației în perioada ianuarie-septembrie 2007-2011, promile

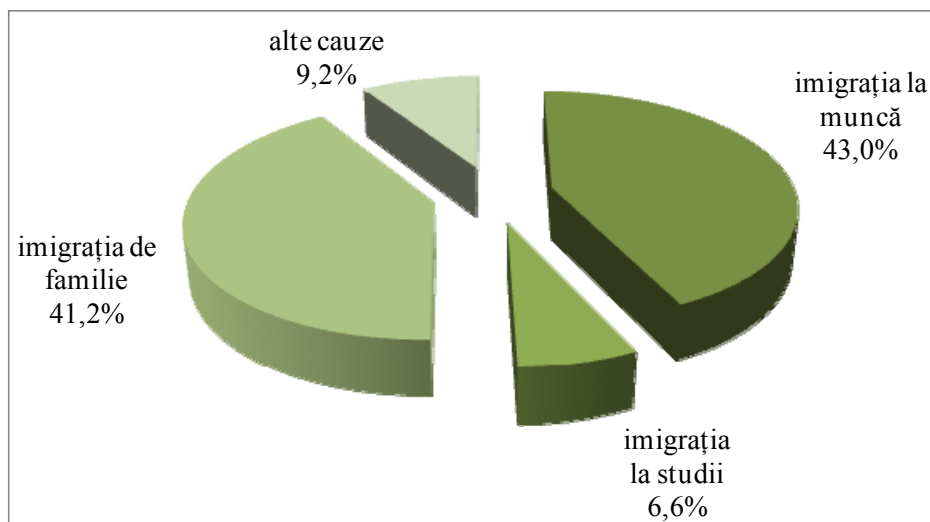
Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică

Numărul *căsătoriilor* a constituit 18601 și a scăzut, comparativ cu perioada similară a anului precedent, cu 1,0%. Numărul *divorțurilor* a alcătuit 8057, fiind în scădere comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, cu 1,1%.

Rata nupțialității a fost de 7,0 căsătorii la 1000 de locuitori iar *rata divorțialității* cota 3,0 divorțuri la 1000 de locuitori, fiind aproximativ la același nivel ca în perioada similară anului trecut.

Migrarea populației. În perioada ianuarie-septembrie 2011, potrivit Ministerului Afacerilor Interne, permis de ședere (permanentă și temporară) au primit 1077 de cetățeni străini. În

structura imigranților după scopul sosirii au dominat cei imigrați la muncă - 43,0%, familiile - 41,2%, cetățeni imigrați la studii - 6,6%, din alte cauze - 9,2%.

Fig. 6.2. Distribuția cetățenilor străini după scopul sosirii în RM în ianuarie-septembrie 2011, %

Sursa: conform datelor Ministerului Afacerilor Interne

După țara de emigrare, cetățeni străini sunt imigrați din: Ucraina - 271 pers., România - 259 pers., Turcia - 158 pers., Federația Rusă - 157 pers., Italia - 80 pers., Statele Unite ale Americii - 33 pers., Franța - 38 pers., Azerbaidjan - 26 pers., Nigeria - 22 pers., Germania - 19 pers., Siria - 21 pers., alte țări - 371 pers.

Piața forței de muncă. În trimestrul III anului 2011, *populația economic activă* a constituit 1347,2 mii pers. fiind în creștere cu 33,4 mii (2,5%) comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent. Structura populației active s-a modificat după cum urmează: ponderea populației ocupate a crescut de la 93,5% la 94,7%, iar ponderea șomerilor s-a micșorat de la 6,5% la 5,3%.

Disparități importante pe sexe și medii în cadrul persoanelor economic active nu s-au înregistrat: ponderea bărbaților - 50,5% a depășit puțin ponderea femeilor - 49,5%, iar ponderea persoanelor economic active din mediul rural - 54,8%, a fost mai mare față de cea a populației active din mediul urban - 45,2%.

Rata de activitate a populației de 15 ani și peste (proporția populației active de 15 ani și peste în populația totală în vârstă de 15 ani și peste) a constituit 45,3%, fiind în creștere față de valoarea trimestrului respectiv al anului precedent (44,3%). Acest indicator a atins valori mai înalte în rândul populației masculine - 48,3%, în comparație cu rata pentru femei - 42,6%. Ratele de activitate pe medii au înregistrat următoarele valori: 48,1% în mediul urban și 43,2% în mediul rural.

Numărul *populației ocupate* a alcătuit 1276,2 mii pers., crescând cu 3,9% comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent. Ca și în cazul populației economic active, nu au fost înregistrate disparități pe sexe: 49,8% femei și 50,2% bărbați. Pe medii de reședință diferențe s-au înregistrat: 44,3% mediul urban și 55,7% mediul rural. *Rata de ocupare a populației de 15 ani și peste* (proporția persoanelor ocupate în vârstă de 15 ani și peste față de populația totală din aceeași categorie de vârstă) a fost de 42,9%, înregistrând o creștere de 1,5 p.p. în comparație cu trimestrul III anului 2010. La bărbați aceasta a fost mai înaltă - 45,5% în comparație cu femeile - 40,6%. În distribuția pe medii de reședință rata de ocupare a avut valoarea 44,7% în mediul urban și 41,6% în mediul rural.

Conform *activităților economice*, populația ocupată a fost repartizată în felul următor: 405,6 mii pers. - în sectorul agricol și 870,7 mii pers. - în activitățile non-agricole, dintre care: 159,3 mii pers. - industrie; 84,3 mii pers. - construcții; 219,1 mii pers. - comerț, hoteluri și restaurante; 68,8 mii pers. - transporturi și comunicații; 254,5 mii pers. - administrație publică, învățământ, sănătate și asistență socială; 84,7 mii pers. - alte activități.

Conform repartizării după *forme de proprietate* - 69,3% din populație a fost ocupată în unități cu forma de proprietate privată, 25,5% - cu cea publică, și, 5,2% - în unități cu forme de proprietate mixtă (publică și privată) și cu participarea capitalului străin.

Structura populației ocupate după *statutul profesional* relevă că, numărul salariaților a constituit 67,2% din total.

În *sectorul informal* au activat 14,7% din totalul persoanelor ocupate în economie, iar 34,1% au avut un *loc de muncă informal*. Din numărul persoanelor ocupate informal salariații au alcătuit 27,7%, totodată 14,1% din totalul salariaților aveau un loc de muncă informal.

Numărul *persoanelor subocupate* (adică acelor persoane care au avut un loc de muncă, însă orele efectiv lucrate în total în timpul perioadei de referință au fost sub 40 ore pe săptămână, totodată doreau și au fost disponibile să lucreze ore suplimentare) a fost de 83,5 mii pers., ceea ce reprezintă 6,5% din totalul persoanelor ocupate. Numărul persoanelor din această categorie a scăzut cu 26,2% în comparație cu trimestrul III anului 2010.

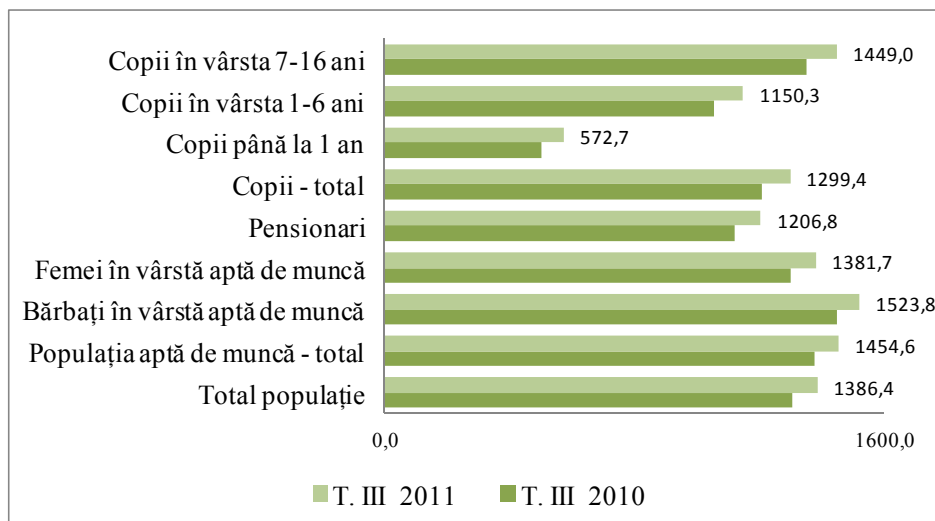
Numărul *șomerilor* potrivit definiției Biroului Internațional al Muncii a fost 71,0 mii pers. Șomajul a afectat într-o proporție mai mare bărbații - 55,0% din total numărul de șomeri, la fel și persoanele din mediul urban - 61,1%. *Rata șomajului* a atins la nivel de țară valoarea de 5,3%, fiind mai mică față de trimestrul III anului 2010 (6,5%). La bărbați, aceasta a cunoscut valoarea de 5,7% și la femei - 4,8%. La fel, continuă să se mențină disparități semnificative între rata șomajului în mediul urban - 7,1% și cea din mediul rural - 3,7%.

Populația inactivă de 15 ani și peste a reprezentat 54,7% din totalul populației de aceeași categorie de vârstă, fiind mai mică decât nivelul trimestrului respectiv al anului 2010 cu 1,0 p.p, sau cu 26,8 mii pers. Din punct de vedere al relației cu piața muncii, în cadrul populației inactivă distingem două categorii importante: *persoane descurajate* și *persoane care au fost declarate de către gospodării plecate în alte țări la lucru sau în căutare de lucru*. Persoanele descurajate în a-și găsi un loc de lucru dorit au constituit circa 19,1 mii pers. - față de 20,1 mii pers. în 2010. Numărul persoanelor declarate de către gospodării plecate în alte țări la lucru sau în căutare de lucru a fost conform estimărilor de circa 351,0 mii pers. - față de 329,1 mii pers. în 2010. Din numărul celor declarați plecați, bărbați au fost 65,6%. Ponderea persoanelor plecate din localitățile rurale a fost de circa 72,0%.

Numărul *șomerilor* oficial înregistrați (conform datelor Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă) la 1 octombrie 2011 în căutarea unui loc de muncă se aflau circa 35,5 mii șomeri înregistrați, fiecare al unsprezecelea fiind disponibilizat de la unitățile economice. Din numărul total de șomeri, 55% o constituie femeile. Circa 11% din șomerii înregistrați beneficiază de ajutor de șomaj, mărimea medie a căruia a fost în luna septembrie 2011 de 971 MDL. La un loc liber de muncă, anunțat de către întreprinderi, reveneau în medie 7 șomeri.

Minimul de existență. Mărimea minimului de existență în trimestrul III anului 2011 a constituit în medie pentru o persoană 1386,4 MDL, fiind în creștere cu 6,2% comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent. Majorarea minimului de existență a fost determinată de evoluția prețurilor la produsele alimentare incluse în coșul alimentar al minimului de existență, cât și de schimbările care au avut loc în structura cheltuielilor de consum ale populației, în special majorarea ponderii cheltuielilor pentru mărfurile nealimentare și servicii.

Pe categorii de populație, valoarea maximă a minimumului de existență revine populației de vârstă aptă de muncă - 1454,6 MDL (comparativ cu perioada similară a anului precedent - 1377,2 MDL), în special bărbaților - 1523,8 MDL (comparativ cu perioada similară a anului precedent - 1448,3 MDL). Minimumul de existență al pensionarilor a constituit 1206,8 MDL (1120,4 MDL - în perioada similară a anului precedent), atingând 87,1% din valoarea medie pentru toată populația.

Fig. 6.3. Valoarea minimumului de existență, T. III 2011 comparativ cu T. III 2010 (medii lunare pentru o pers.), MDL

Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică

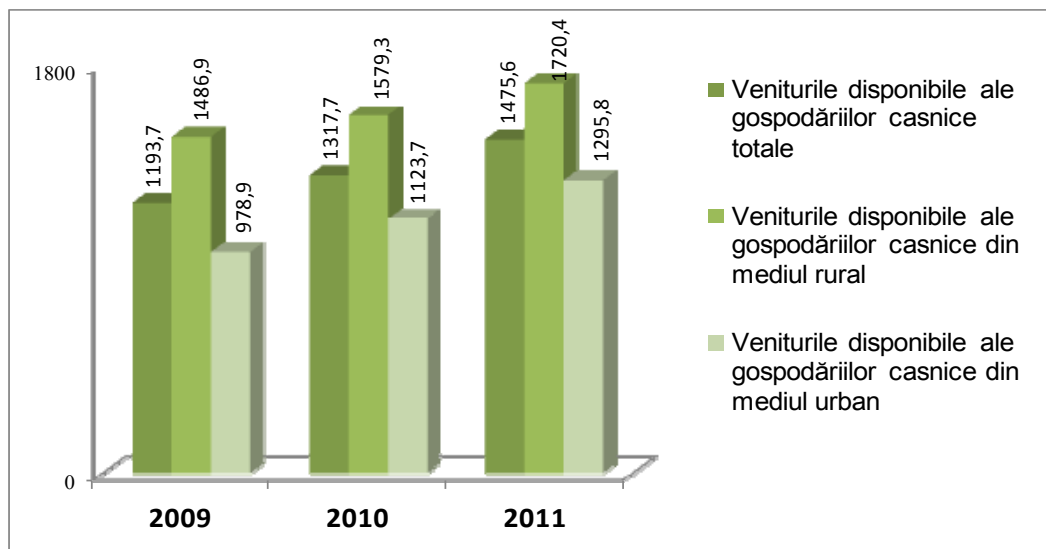
Minimumul de existență al copiilor, în medie, a atins 1299,4 MDL, în dependență de vârsta copilului: de la 572,7 MDL pentru un copil de până la 1 an până la 1449,0 MDL pentru un copil de 7-16 ani.

În funcție de mediul de reședință, minimumul de existență pentru trimestrul III anului 2011 se caracterizează prin valori maxime pentru mediul urban - 1496,5 MDL (comparativ cu perioada similară a anului precedent - 1450,3 MDL) și, respectiv, valori minime pentru mediul rural - 1307,9 MDL (comparativ cu perioada similară a anului precedent - 1202,3 MDL). Acest decalaj este determinat de diferențele existente în componența coșului alimentar, dar și în structura cheltuielilor de consum ale gospodăriilor din mediul urban și rural.

Veniturile disponibile ale populației. În trimestrul III anului 2011, *veniturile disponibile* ale populației au constituit 1475,6 MDL (conform datelor Cercetării Bugetelor Gospodăriilor Casnice) în medie pe o persoană lunar, cu o creștere de 12,0% față de perioada similară a anului precedent. În termeni reali (cu ajustarea la indicele prețurilor de consum), veniturile populației au crescut cu 2,9%.

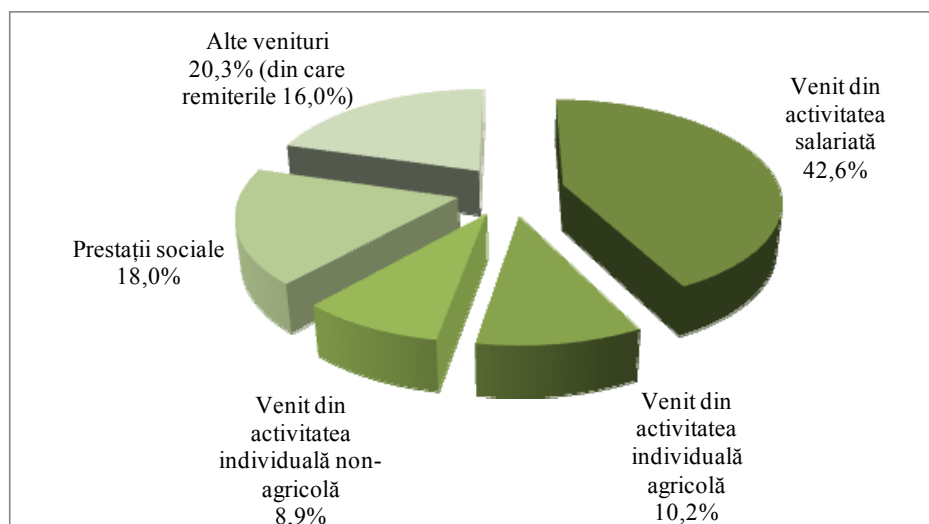
De remarcă, că în funcție de mediul de reședință, veniturile populației urbane au fost, în medie, cu 424,6 MDL sau cu 32,8% mai mari decât ale populației rurale. În mediul urban, principala sursă de formare a veniturilor este activitatea salariată - 55,4% și prestațiile sociale -15,8%. Pentru populația din mediul rural, cea mai importantă sursă de venit la fel este activitatea salariată - 29,5%, prestațiile sociale - 20,0%. Veniturile obținute din activitatea individuală agricolă au asigurat 18,3% din totalul veniturilor disponibile ale populației din mediul rural.

Sursele de venit se distribuie după aportul lor la formarea veniturilor disponibile: 42,3% plăți salariale, care formează sursele principale de venit din cele total disponibile, fiind în scădere față de perioada similară a anului 2010 cu 3,3 p.p. iar față de perioada similară a anului 2009 cu 4,9 p.p.

Fig. 6.4. Veniturile disponibile ale gospodăriilor casnice conform mediului de reședință în T. III 2009-2011, (medii lunare pentru o persoană), MDL

Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică

Fig. 6.5. Structura veniturilor disponibile totale, în T. III 2011, %

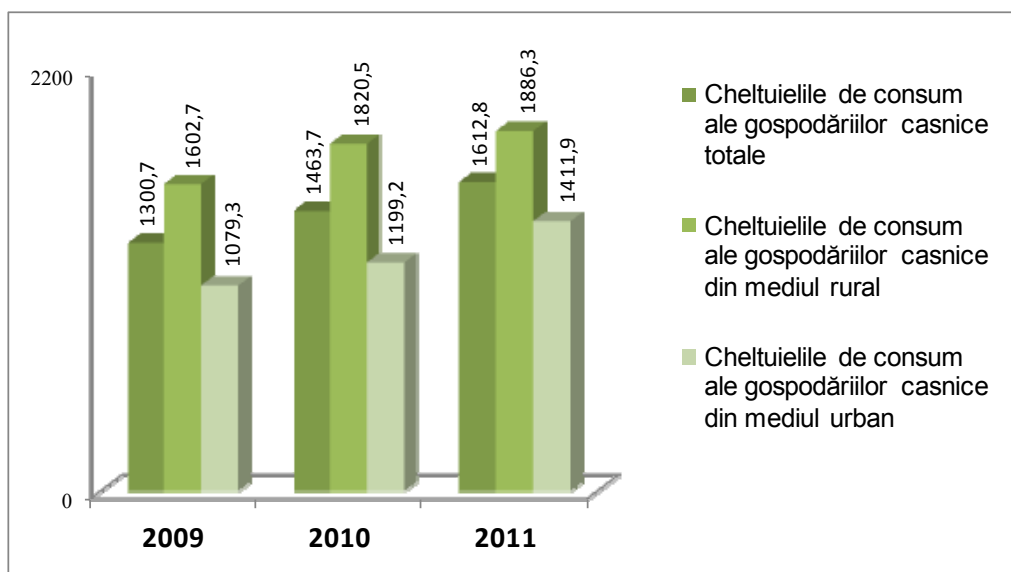
Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică

Prestațiile sociale formează o altă sursă importantă de venit, cu o pondere de 17,9% (marcând o reducere de 0,9 p.p. față de aceeași perioadă a anului 2010). Veniturile obținute din activitatea individuală agricolă constituie 10,1% (+2,0 p.p.) din totalul veniturilor disponibile. Veniturile obținute din activitatea individuală non-agricolă au constituit de 8,8% (+2,2 p.p.). O sursă importantă în formarea veniturilor gospodăriilor casnice sunt remiterile, a căror contribuție este de 16,0%, cu o reducere de 1,1 p.p. față de trimestrul III anului 2010 și cu o majorare de 1,5 p.p. față de aceeași perioadă a anului 2009.

În structura veniturilor disponibile ale populației predomină *veniturile bănești* - 88,5%, celor în natură revenind 11,5%. În termeni absoluți, valoarea veniturilor bănești a atins 1305,7 MDL lunar în medie pe o persoană, iar cele în natură - 169,9 MDL. Comparativ cu trimestrul III 2010, ponderea veniturilor bănești a scăzut cu 4,0 p.p., iar comparativ cu trimestrul III 2009 - cu 5,4 p.p.

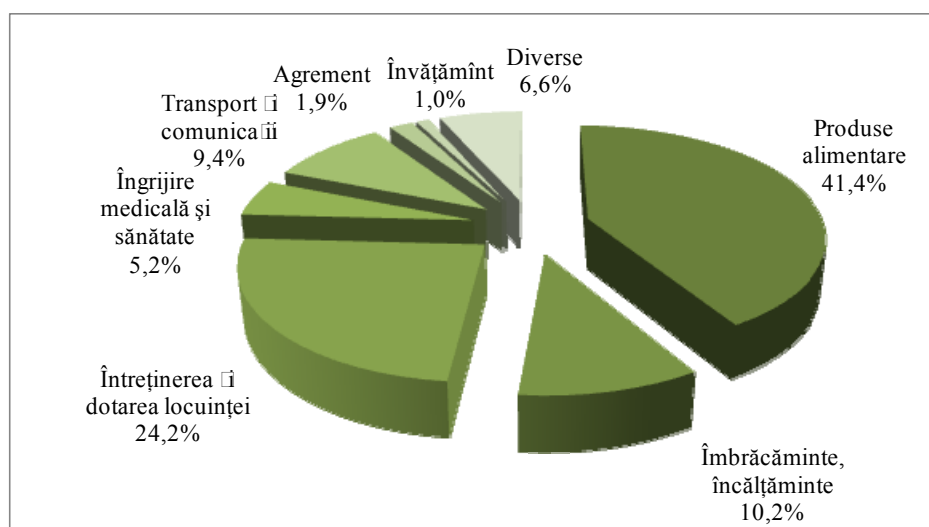
Cheltuielile de consum ale populației. Cheltuielile medii lunare de consum ale populației, în trimestrul III anulului 2011, au constituit în medie pe o persoană 1612,8 MDL, cu o creștere de 10,2% față de aceeași perioadă a anului precedent. În termeni reali (cu ajustarea la indicele prețurilor de consum) populația a cheltuit în medie cu 1,3% mai mult comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent.

În medie, cheltuielile de consum ale populației din mediul urban au constituit 1886,3 MDL pe o persoană lunar (1820,5 MDL în anul 2010, 1602,7 MDL în anul 2009), respectiv 1411,9 MDL sau cu 474,4 MDL ori cu 30% mai mult față de mediul rural (1199,2 MDL în anul 2010, 1079,3 MDL în anul 2009).

Fig. 6.6. Cheltuielilor de consum ale gospodăriilor conform mediului de reședință în T. III, 2009-2011, (medii lunare pe o persoană), MDL

Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică

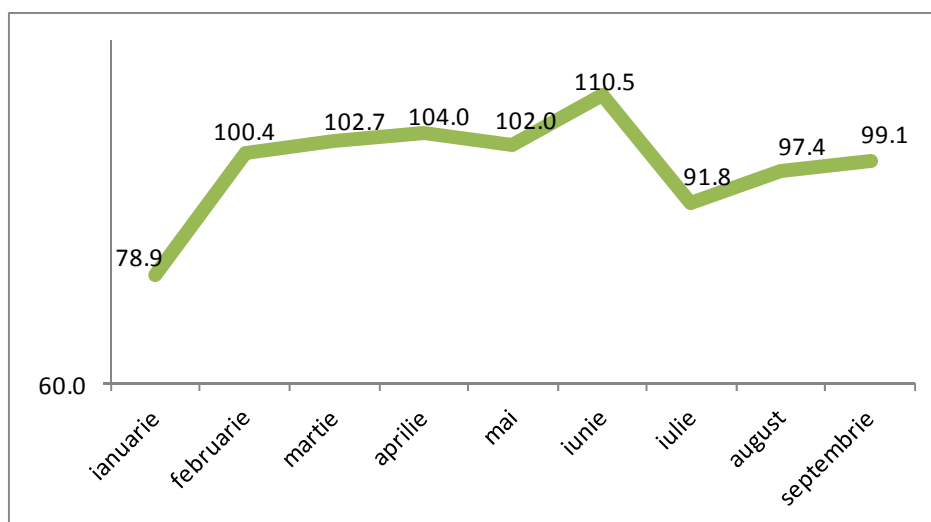
Fig. 6.7. Structura cheltuielilor totale de consum ale gospodăriilor în T. III 2011, %

Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică

Cea mai mare parte a cheltuielilor tradiționale este destinată consumului necesar alimentar – 41,3% (cu 3,8 p.p. mai mult față de trimestrul III al anului 2010). Pentru întreținerea locuinței o persoană alocat, în medie, 19,8% din cheltuielile totale de consum (nivelul anului precedent), iar pentru îmbrăcăminte și încălțăminte - 10,2% (-1,1 p.p.). Alte cheltuieli au fost divizate în felul următor: pentru sănătate - 5,2% (față de 6,5% în trimestrul III al anului 2010); transport - 5,2% (față de 5,0%); comunicații - 4,2% (față de 4,5%); dotarea locuinței - 4,4% (față de 4,2%); învățământ - 1,0% (față de 1,5%) etc.

Remunerarea muncii. Câștigul salarial mediu nominal brut, potrivit BNS al RM, în luna octombrie 2011 a fost de 3161,7 MDL, înregistrând o creștere cu 10,4%, comparativ cu luna octombrie a anului 2010 și cu 0,1% mai mic față de luna precedentă (septembrie 2011). Salariul mediu lunar, în perioada ianuarie-septembrie anului 2011, a înregistrat o tendință de creștere de la 2835,6 până la 3161,7 MDL.

Indicele câștigului salarial real pentru luna octombrie 2011 față de luna octombrie 2010 (luând în calcul inflația) a fost de 101,4%. Diferența, condiționată de nivelul evaziunii fiscale, este următoarea: în sfera bugetară câștigul salarial mediu a constituit în luna octombrie curent 2794,2 MDL (+11,4% față de luna octombrie 2010); în sectorul real 3329,4 MDL (+10,0% față de luna octombrie 2010).

Fig. 6.8. Evoluția indicilor salariului mediu lunar în ianuarie-octombrie 2011 (în % față de luna precedentă a anului curent), %

Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică

Tabel 6.1. Salariul mediu lunar în perioada ianuarie-noiembrie anului 2011

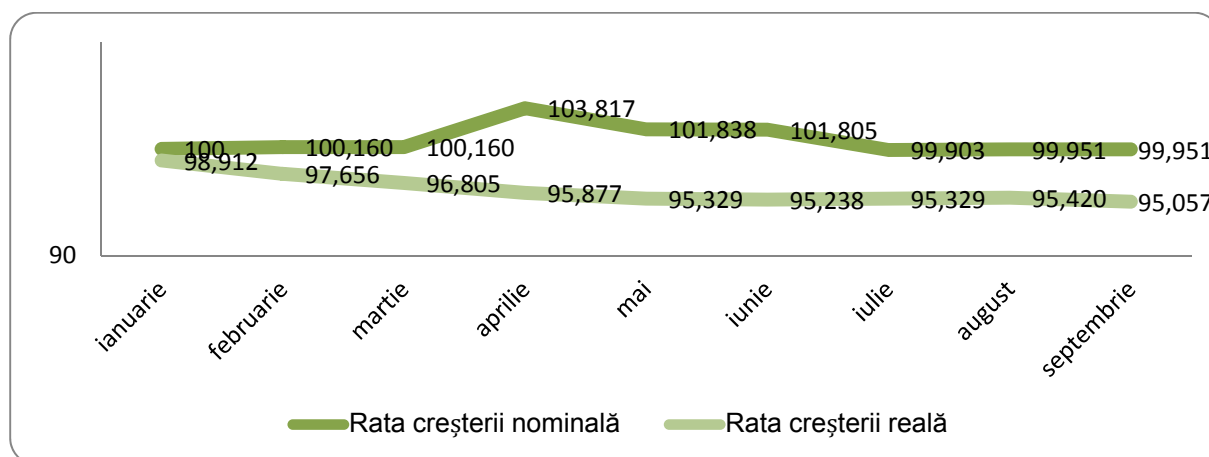
	ianuarie	februarie	martie	aprilie	mai	iunie	iulie	august	septembrie	octombrie	noiembrie
MDL	2835.6	2884.5	2985.1	3134.6	3216.0	3556.2	3261.8	3174.8	3159.3	3161.7	3231.0
USD	232.1	240.2	249.8	268.1	277.4	306.9	282.6	279.1	272.4	268.1	275.6
EUR	173.7	175.9	178.7	185.8	192.8	213.5	197.9	194.7	197.2	195.8	203.1

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Biroului Național de Statistică și cursul mediu lunar de schimb al Băncii Naționale a Moldovei

Potrivit tipurilor de activitate economică, cel mai mare salariu a fost înregistrat în sfera activității financiare 6565,8 MDL și a energiei electrice și termice, gaze și apă 4832,7 MDL, a tranzacțiilor imobiliare 4077,7 MDL. Cel mai mic nivel a fost înregistrat în piscicultură 1331,1 MDL (circa 45,6% din salariul mediu pe economia națională în luna octombrie 2011), în agricultură, economia vânatului și silvicultură 2130,0 MDL (67,4% din salariul mediu pe economia națională în luna octombrie 2011).

Protecția socială a populației. Conform datelor Casei Naționale de Asigurări Sociale, numărul *pensionarilor* aflați la evidența organelor de protecție socială la 1 octombrie 2011 a constituit 635,2 mii pers. sau cu 10,4 mii pers. mai mult, comparativ cu 1 octombrie 2010.

Mărimea medie a *pensiei lunare*, stabilite la 1 octombrie 2011, a constituit 873,9 MDL, fiind în creștere cu 7,9% față de 1 octombrie 2010.

Fig. 6.9. Evoluția ritmurilor mărimii medii a pensiilor nominal și real în anul 2011 (în % față de luna precedentă a anului curent), %

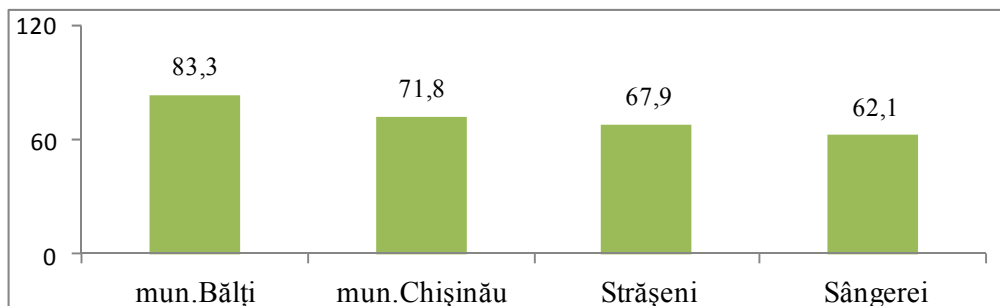
Sursa: calculat de autori conform datelor Biroului Național de Statistică

Ocrotirea sănătății. Potrivit informației preliminare a Ministerului Sănătății, morbiditatea populației de unele boli infecțioase, în ianuarie-septembrie 2011, se caracterizează prin majorarea cazurilor de îmbolnăviri prin infecții acute ale căilor respiratorii cu localizări multiple - 178,2 mii cazuri față de 109,7 mii cazuri în ianuarie-septembrie 2010. Totodată, au fost înregistrate mai multe cazuri de varicelă - 7,1 mii cazuri față de 3,9 mii cazuri în ianuarie-septembrie 2010, în schimb mai puține cazuri de gripă, hepatită virală A, dizenterie bacteriană etc. În medie, la 100 mii locuitori revin 422,0 cazuri de infecții intestinale acute, 200,2 cazuri de varicelă, 128,5 cazuri de gripă și 5001,5 cazuri de infecții acute ale căilor respiratorii.

Cele mai multe cazuri de morbiditate prin infecții respiratorii acute se înregistrează în municipiile Bălți (83,3 cazuri la 1000 pers.) și Chișinău (71,8 cazuri la 1000 pers.), în raioanele Strășeni (67,9 cazuri la 1000 pers.), Sângerei (62,1 cazuri la 1000 pers.) etc.

Fiecare al doilea caz de infecții acute ale căilor respiratorii cu localizări multiple se înregistrează în cazul copiilor. Cele mai multe cazuri de îmbolnăviri ale copiilor cu astfel de infecții au fost înregistrate în mun. Chișinău (30,7 mii cazuri) și mun. Bălți (8,4 mii), în raioanele: Strășeni - 4,3 mii, Sângerei - 4,0 mii, Ialoveni - 3,4 mii.

În ianuarie-septembrie 2011, numărul purtătorilor virusului imunodeficienței umane (VIH) a constituit 395 pers., cu 41 cazuri mai mult decât în ianuarie-septembrie 2010. Dar, au fost înregistrate și 171 cazuri de boală SIDA.

Fig. 6.10. Cazurile morbidității prin infecții respiratorii acute în perioada ianuarie-septembrie 2011, numărul de cazuri pe 1000 pers.

Sursa: conform datelor Ministerului Sănătății

Infrațiuni. Conform datelor Ministerului Afacerilor Interne, în ianuarie-septembrie 2011, au fost înregistrate 25,5 mii infrațiuni, cu 6,1% mai mult decât în perioada respectivă a anului precedent. În localitățile urbane au fost înregistrate 56% din total infrațiuni (96 infrațiuni la 10 mii locuitori). În localitățile rurale au fost înregistrate 44% din total infrațiuni (54 infrațiuni la 10 mii locuitori). La 10 mii locuitori revin în medie 71 infrațiuni înregistrate. Cel mai mare nivel de criminalitate a fost înregistrat în mun. Chișinău (110 infrațiuni la 10 mii locuitori).

În ianuarie-septembrie 2011, infrațiunile economice au crescut cu 31,3%, infrațiuni contra patrimoniului - cu 11,5% și contra securității și a ordinii publice - cu 15,2%. Din categoria infrațiunilor contra patrimoniului, cele mai răspândite sunt furturile și jafurile. Totodată, s-au majorat de 2,0 ori și cazurile înregistrate de fabricare a banilor falși, precum și cazurile de trafic de copii - cu 17,6%; cazurile de huliganism - cu 18,5%. În această perioadă au fost înregistrate mai puține cazuri pentru infrațiunile contra sănătății publice și a conviețuirii sociale, a infrațiunilor contra vieții și sănătății persoanei și a celor privind viața sexuală.

Cu aplicarea armelor de foc, explozivelor și grenadelor au fost comise 48 crime. Din totalul infrațiunilor din categoria dată au fost înregistrate 10 cazuri de tâlhării, 8 cazuri - de omor, 11 cazuri de huliganism, 5 cazuri de vătămări intenționate.

Contra persoanelor, în ianuarie-septembrie 2011, au fost comise 4,4 mii de crime, în urma cărora au decedat 396 pers. sau cu 29 pers. mai puțin, comparativ cu ianuarie-septembrie 2010. Principalele cauze de deces au fost: accidentele rutiere, omorurile și vătămările intenționate.

Regiunea din partea stângă a Nistrului

Conform datelor Agenției Statisticii Transnistrene:

Situația demografică. Numărul calculat al populației republicii la 01.10.2011 a fost de 514,3 mii pers. În același timp, numărul populației în localitățile urbane a constituit 354,9 mii pers., iar numărul populației rurale - 159,4 mii pers. *Scăderea naturală a populației* în ianuarie-septembrie 2011 a fost de 1650 pers., inclusiv: în localitățile urbane - 584 pers. și în localitățile rurale - 1066 pers. S-au înregistrat 3788 născuți vii, numărul decesivilor a atins 5438 pers. *Mortalitatea infantilă* a copiilor sub un an, în ianuarie-octombrie 2011, a constituit 45 de pers. Cauzele principale ale mortalității infantile sunt: starea, care a apărut în perioada perinatală (22 de cazuri), intoxicațiile (6 cazuri) și anomaliile congenitale (6 cazuri). *Scăderea migrațională* a populației în ianuarie-septembrie 2011 a fost de 1986 pers., inclusiv: în localitățile urbane - 1908 pers. și în localitățile rurale - 78 pers. și, comparativ cu ianuarie-septembrie anului 2010, s-a majorat cu 7,8%. Pe parcursul lunilor ianuarie-septembrie anului 2011, în regiune au sosit 5273 de pers., ceea ce constituie 112,6% din numărul celor sosiți în ianuarie-septembrie anului 2010, dintre ei copii mai mici de 16 ani - 977 sau 18,7% din numărul total de sosiri. Au plecat 7259 de pers. sau 111,2% din numărul celor plecați în perioada ianuarie-septembrie 2010, inclusiv copiii cu vârsta

sub 16 ani - 982 pers. sau 13,5% din numărul total de plecări. Din numărul total de sosiți în regiune 45,2% sunt bărbați (2383 pers.), din numărul celor plecați bărbații constituie - 47,5% (3447 pers.). Pe parcursul lunilor ianuarie-septembrie anului 2011, în localitățile urbane au venit 3492 de pers., au plecat 5400 pers. sau 107,9% și 109,4% față de ianuarie-septembrie anului 2010 respectiv. În localitățile rurale au venit 1781 și au plecat 1859 de pers. (123,0% și 116,8%, respectiv). Numărul căsătoriilor *înregistrate* a fost de 2763 și, comparativ cu ianuarie-septembrie anului 2010, a scăzut cu 0,4%. Numărul de divorțuri a atins cifra de 1436, reducându-se cu 4,0%.

Piata forței de muncă. În perioada ianuarie-septembrie 2011, Agenția Transnistreană pentru Ocuparea Forței de Muncă a înregistrat 9128 de pers. în calitate de solicitanți de locuri de muncă, inclusiv 5083 femei (55,7% din numărul total al cetățenilor înregistrați). La 01.10.2011, numărul cetățenilor înregistrați la agențiile de ocupare a forței de muncă, care nu sunt angajați nici o activitate, a constituit 4730 pers., dintre care 3024 femei (63,9% din numărul total al cetățenilor înregistrați). În perioada ianuarie-septembrie anului 2011, prin intermediul Agenției Transnistrene pentru Ocuparea Forței de Muncă au fost angajați 2278 pers., dintre care 1730 pers. din numărul persoanelor, care erau recunoscute ca șomeri. În perioada analizată au fost efectuate consultări profesionale cu studenții: consultații în grup - 175, care au însumat 2987 pers., și consultații individuale - 724, care au cuprins 692 pers., cu populația adultă: consultații individuale - 5871, care au cuprins 5533 pers. Pentru formarea profesională s-au cheltuit 438,9 mii de ruble, inclusiv pentru achitarea burselor - 257,9 mii de ruble. Pentru prestațiile de șomaj s-au cheltuit 21772,2 mii de ruble. Mărimea medie a ajutorului de șomaj constituie 414,2 ruble.

Remunerarea muncii. În perioada ianuarie-septembrie 2011, *salariul nominal mediu lunar calculat* al unui lucrător pe republică (cu excepția subiectelor antreprenoriatului mic) a constituit 2902 ruble. sau 111,5% față de ianuarie-septembrie 2010 (la cursul oficial de schimb al autorității monetare din partea stângă a Nistrului - 282 dolari SUA sau 101,0% față de ianuarie-septembrie 2010). În instituțiile bugetare, salariul mediu lunar a fost de 1897 ruble sau cu 9,7% mai mare decât în ianuarie-septembrie anului 2010. În industrie, cel mai mare salariu mediu nominal lunar în lunile ianuarie-septembrie 2011 a fost înregistrat pentru lucrătorii următoarelor subramuri: energia electrică - 449 dolari SUA, ceea ce este mai mult decât salariul mediu pe republică cu 59,3%, siderurgia - 439 dolari SUA sau 155,6% din salariul mediu pe economie, alte ramuri industriale - 392 dolari SUA sau cu 38,9% mai mult decât salariul mediu pe economie. Cel mai mic salariul nominal mediu lunar, calculat pentru ianuarie-septembrie 2011, s-a format pentru lucrătorii următoarele subramuri ale industriei: industria de prelucrare a lemnului - 199 dolari SUA, care este mai mic decât salariul mediu pe republică la 29,3%, industria chimică - 293 dolari SUA sau 103,9% din salariul mediu pe economie; industria ușoară - 298 dolari SUA sau cu 5,6% mai mult decât salariul mediu pe economie.

Protectia socială a populației. Numărul mediu al pensionarilor în ianuarie-septembrie 2011 îl constituie 136,7 mii pers., din care pensie de muncă primesc - 132,3 mii pers. și pensie socială - 4,5 mii pers. Mărimea medie a pensiilor stabilite a fost de 1005,56 ruble (pensia de muncă - 1023,34 ruble, socială - 476,0 ruble), ceea ce este cu 19,7% mai mult decât în ianuarie-septembrie 2010. Mărimea medie a pensiilor stabilite față de minimul de existență a pensionarului a alcătuit 109,2%, iar față de mărimea medie a salariului nominal calculat - 34,7%.

Infrațiuni. În ianuarie-septembrie anului 2011, agențiile de protecție a ordinii publice au înregistrat 9,2 mii cereri și rapoarte cu privire la crime sau cu 11,1% mai mult decât în ianuarie-septembrie anului 2010. Au fost înregistrate 5558 de crime, cu 17,5% mai mult față de perioada corespunzătoare a anului precedent. Din acestea au fost înregistrate: 237 de crime legate de traficul ilegal de arme, 163 de crime comise cu utilizarea armelor, munițiilor și explozivului, 42 de infrațiuni contra patrimoniului, comise în proporții deosebit de mari (furtul proprietății străine). În total au fost depistate 4171 cazuri penale, inclusiv 2737 au fost transmise în instanța de judecată.

**Caseta: Cu privire la modelul de monitorizare a nivelului de
securitate demografică în Republica Moldova**

Asigurarea securității demografice, fiind unul din componentele importante ale securității naționale a Republicii Moldova, constituie sarcina primordială a statului, din motiv, că după anul 1990, republica a fost supusă declinului demografic rezultatul căruia a fost micșorarea semnificativă a ratei natalității, ratei mortalității (în special, supramortalității bărbaților în vîrstă aptă de muncă), creșterea fluxurilor migraționale, precum și îmbătrînirea demografică.

Metodologia folosită este asemănătoare celei utilizate la calcularea Indicelui Deprivării Scoției în 2003 (Centrul de Cercetare a Dezavantajelor Sociale, Departamentul Politici Sociale și Activitate Socială, Universitatea din Oxford, 2003) și a Indicelui de deprivare multiplă a ariilor mici efectuată de Ministerul Economiei în cadrul evaluării sărăciei (Deprivarea multiplă în mediul rural al Moldovei, „Notă tehnică „Elaborarea indicelui de deprivare a ariilor mici (IDAM)”, Chișinău, decembrie 2008).

Această metodologie presupune, în primul rînd, determinarea unei dimensiuni unice sumare pe fiecare bloc separat. Indicatorul unic obținut pentru un anumit bloc a fost utilizat pentru ranjarea teritoriilor în domeniul respectiv. Totodată, a fost calculat **Indicatorul integral teritorial de securitate demografică** (IITSD), ce demonstrează diferențele care sunt observate între raioane în domeniul asigurării securității demografice – avînd cel mai bun nivel al securității demografice la rangul de 35, iar rangul 1 fiind cel mai redus nivel al securității demografice.

Formula de calculare IITSD are următoarea expresie:

$$\text{IITSD} = \text{san\_acc} * 0.07 + \text{san\_inc} * 0.08 + \text{san\_mor} * 0.05 + \text{dem\_pop} * 0.075 + \text{dem\_sec} * 0.075 + \text{econom} * 0.25 + \text{social} * 0.15 + \text{munca} * 0.15 + \text{educat} * 0.1$$

unde:

IITSD – indicatorul integral teritorial de securitate demografică;

san_acc – indicatorul agregat în domeniul accesului la serviciile medicale;

san_inc - indicatorul agregat în domeniul incidenței de îmbolnăvire a populației;

san_mor – indicatorul agregat în domeniul mortalității populației după cauzele deces;

dem_pop – indicatorul agregat în domeniul caracteristicii demografice a populației;

dem_sec – indicatorul agregat în domeniul demografic general;

econom – indicatorul agregat în domeniul economic;

social – indicatorul agregat în domeniul social;

munca – indicatorul agregat în domeniul ocupării forței de muncă;

educat – indicatorul agregat în domeniul educației.

Analizînd datele comparative pentru anii 2008 și 2010 se observă că situația în domeniul securității demografice s-a schimbat.

Practic, au rămas situații neschimbate numai în mun. Chișinău și Bălți și în raioanele Cahul, Șoldănești și Briceni. În 6 raioane (inclusiv: Șoldănești, Telenești, Fălești, Sîngerei, Cantemir, Glodeni) situația a fost înregistrată ca cea mai nefavorabilă atît în 2010 cît și în anul 2008. În raioanele Nisporeni, Hîncești, Călărași, Strășeni, Soroca, Taraclia, Ungheni, Anenii Noi, **nivelul IITSD** în anul 2010 s-a micșorat comparativ cu anul 2008, fapt ce vorbește despre înrăutățirea

situației în domeniu. În raioanele Leova, Dubăsari, Ștefan-Vodă, Ocnița, Cimișlia, Rîșcani, Drochia, Criuleni, UTA Găgăuzia; Ialoveni dimpotrivă, situația în domeniu s-a îmbunătățit. Totodată, în mun. Chișinău, raionul Cahul și mun. Bălți situația privind securitatea demografică a fost stabilă, s-au păstrat cele mai înalte ranguri obținute în anul 2008 (respectiv, 35, 34 și 33). Cauzele acestei situații sunt în promovarea politicilor în domeniul sănătății, ocupării forței de muncă, sferei sociale și educației. Mai concret aceasta se reflectă în Figura 1.

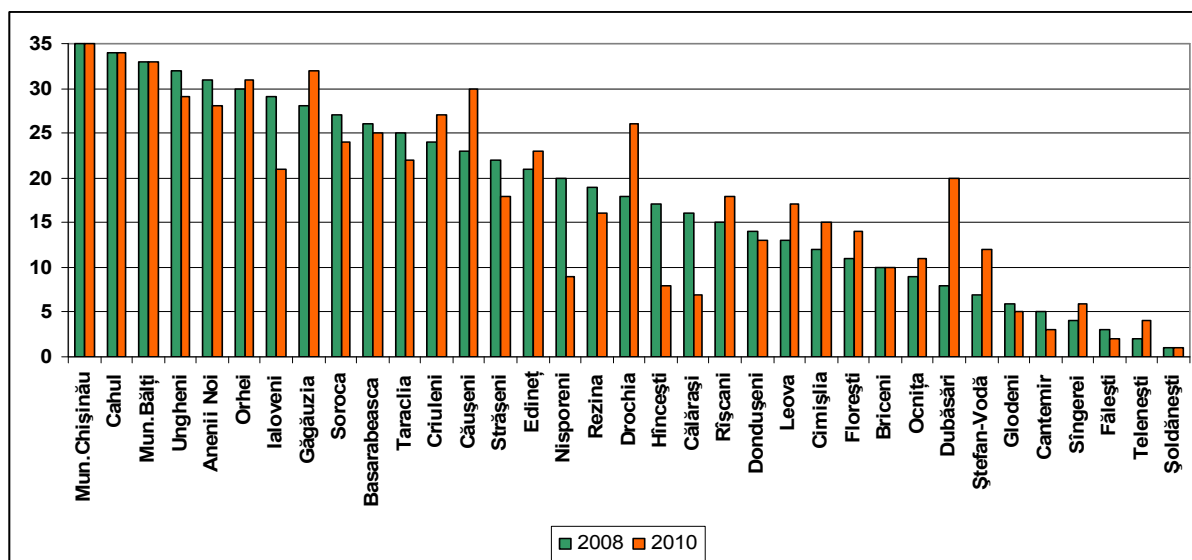

Figura 1. Rangarea raioanelor în anii 2008 și 2010

Cauzele care au contribuit la starea securității demografice sunt prezentate în Tabelul 2.

Tabelul 2. Caracteristica comparativă a securității demografice în unele raioane a Republicii Moldova pe anii 2008 și 2010

	Hîncești		Nisporeni		Telenești		Drochia	
	2008	2010	2008	2010	2008	2010	2008	2010
Rangul total	17	8	20	9	2	4	18	26
Indicatori privind accesul populației la serviciile de sanatate	29	31	23	14	5	5	28	30
Indicatori de incidență la îmbolnăvire	32	23	27	24	2	9	24	16
Indicatori privind mortalitatea pe principalele cauze de deces	25	11	24	18	27	16	8	9
Indicatori privind caracteristici demografice ale populației	25	26	27	28	24	24	3	2
Indicatori demografici generali (securitatea demografica)	18	14	25	20	24	17	7	8
Indicatori economici	14	15	10	4	1	3	20	29
Indicatori sociali	10	5	6	1	2	2	29	33
Indicatori privind ocuparea forței de muncă	16	9	33	30	10	27	6	10
Indicatori în domeniul educației	10	7	12	13	2	3	27	21
Formule de calcul – test IITSD	17,47	14,11	18,42	14,35	7,71	10,35	17,98	20,38

Cauzele ce au contribuit la starea securității demografice la nivel teritorial sunt prezentate ca exemplu în următoarele raioane.

*Situația privind securitatea demografică cea mai proastă este în raionul **Șoldănești**.* Nivelul securității demografice în anul 2010 în acest raion a rămas la nivelul anului 2008 și situația creată este nesatisfăcătoare pentru asigurarea dezvoltării demografice viitoare a teritoriului. Factorii principali, care au influențat negativ, sunt următorii, în domeniul demografic: a scăzut în anul 2010 cu 1,1% numărul mediu anual al populației; s-a majorat cu 1,7p. rata mortalității (de la 14,9‰ până la 16,6‰), inclusiv rata mortalității infantile de la 10,9‰ până la 20,4‰ sau cu 9,5p., s-a majorat Rata sporului migratoriu de la - 2,34‰ până la - 3,15‰ sau cu - 0,81p., majorarea continuă a coeficientul de îmbătrânire (de la 15,9 până la 16,1). Concomitent, asupra situației, în raionul Șoldănești s-au influențat *factorii economici*: indicii producției industriale în anul 2010 a constituit 98,5% față de anul 2009, terenurile agricole în această perioadă s-au micșorat cu 223,9 ha, investițiile în capitalul fix în anul 2010 a scăzut față de anul 2008 cu 11%, vânzările de mărfuri cu amănuntul pe 1 locuitor în anul 2010 s-au micșorat cu 8,3% față de anul 2008. Necatînd la faptul, că salariul mediu lunar al unui salariat în economia raionului s-a majorat în anul 2010 de 1,3 ori față de anul 2008, totodată aceasta constituie numai 65,6% din salariul mediu pe republică. Suma datorată pentru remunerarea muncii calculată pe un salariat în anul 2010 s-a majorat cu 10% față de anul 2008. S-au micșorat esențial locurile de muncă noi create: dacă în anul 2008 s-au creat 407 unități, atunci în anul 2010 numai 54 unități sau de 7,5 ori mai puține. Ponderea șomerilor angajați în câmpul muncii a scăzut de la 27,5% în anul 2008 până la 5,23% în anul 2010. Ca rezultat al situației social-economice instabile în raionul Șoldănești s-a majorat nivelul criminalității: dacă în anul 2008 acest indicator a fost 37,4% atunci în anul 2010 nivelul criminalității a constituit 46,5% sau s-a majorat cu 9,1 p.p.

*S-a micșorat nivelul de securitate demografică în anul 2010 față de anul 2008 în 15 raioane ale RM din care mai pronunțat acest proces s-a demonstrat în **Nisporeni** (de la rangul 29 până la 9) și **Hîncești** (de la rangul 17 până la rangul 8). Cauzele principale ale acestei situații au fost socio-economice.*

*În raionul **Nisporeni**:* investițiile în capitalul fix s-au redus de 2,1 ori, inclusiv investiții în capital fix în construcția de locuințe de 1,7 ori. Necatînd la majorarea salariilor nivelul acestora a fost destul de mic și constituie 70,2% din media pe republică. În 2010 s-a redus ponderea salariaților antrenați la IMM de la 66,0% până la 64,9%, s-a redus brusc (mai mult de 3 ori) ponderea șomerilor angajați în câmpul muncii: de la 43,6% în 2008 până la 13,7% în 2010, s-a majorat de 1,8 ori numărul de zile-om în concedii forțate fără plată, s-a micșorat ponderea locurilor de muncă nou create și a constituit numai 40,5% din nivelului anului 2008. Ca rezultatul situației agravării situației socio-economice a sporit tensiunea socială, inclusiv s-a majorat cu 7,3%, indicatorul privind invaliditatea primară (caz nou), a sporit de 1,4 ori nivelul criminalității (numărul infracțiunilor înregistrate la 10000 locuitori). De asemenea s-a majorat cu 3,1 p.p ponderea copiilor născuți în afară căsătoriei (de la 26,1% până la 29,2%). S-au înrăutățit și indicatorii ce se referă la factorii de sănătate, inclusiv de acces la serviciile medicale: cheltuielile la 1 locuitor în 2010 s-a redus cu 30,2% față de 2008, s-a majorat mortalitatea populației la domiciliu de la 930 până la 1038 la 100 mii locuitori, în creștere este Rata mortalității de la 12‰ până la 13,2 ‰, inclusiv Rata mortalității infantile, respectiv, de la 12,5‰ până la 16,2 ‰. S-a înregistrat tendința de majorare a incidenței generale a populației, inclusiv, prin alcoolism și psihose alcoolice circa de 1,7 ori (de la 179,8 până la 300,2 la 10 mii locuitori).

*În raionul **Hîncești** cauzele principale care au contribuit la reducerea nivelului de securitate demografică în anul 2010 față de anul 2008 (de la rangul 17 până la rangul 8) au fost asemănătoare: s-a redus brusc ponderea șomerilor angajați în câmpul muncii (de la 28,4% până la 3,7%); s-a majorat de 1,5 ori numărul de zile-om în concedii forțate fără plată la un salariat (de la 92 până la 142); s-a redus de 2,3 ori locuri noi create și a constituit în 2010 numai 42,8% din nivelul anului 2008. A sporit tensiunea socială: s-a majorat cu 14,7% indicatorul privind invaliditatea primară (caz nou), inclusiv numărul copiilor invalizi – cu 4,2%. Totodată, a sporit*

de 1,2 ori nivelul criminalității (numărul infracțiunilor înregistrate la 10000 locuitori). Indicatorul spor migratoriu în 2010 a sporit până la -3,05 față de -1,21 la 1000 locuitori în anul 2008. De asemenea s-a majorat ponderea copiilor născuți în afară de căsătorie (de la 22,9% până la 24,8%). S-au înrăutățit și indicatorii ce se referă la factorii de sănătate, inclusiv de acces la serviciile medicale: cheltuielile la 1 locuitor s-a redus cu 17,5% față de 2008, s-a majorat mortalitatea populației la domiciliu (de la 908 până la 1138 la 100 mii locuitori), s-a înregistrat tendința de majorare a incidenței generale a populației, inclusiv, circa de 2 ori prin alcoolism și psihose alcoolice. Rata mortalității, în anul 2010 față de 2008, s-a majorat cu 3p.p. (de la 11,9‰ până la 14,9 ‰), inclusiv Rata mortalității infantile, respectiv, cu 4,2 p.p. (de la 12,6‰ până la 16,8 ‰).

*Totodată, în anul 2010 față de anul 2008 în 15 raioane ale RM nivelul de securitate demografică a demonstrat o tendință spre îmbunătățire. Ca exemplu, va fi examinată situația în raionul **Telenești**, căruia în anul 2008 i-a fost atribuit locul 2, iar în anul 2010 acest raion a fost deplasat pe locul 4. Astfel, conform analizei deplasării raionului pe fiecare bloc de indicatori aparte putem constata că în anul 2010 s-a îmbunătățit situația privind incidența îmbolnăvirii (în 2008 după acest indicator raionul a fost plasat pe locul 2, iar în anul 2010 a fost deplasat pe locul 9), referitor la indicatorii economici, respectiv, raionul s-a deplasat de pe locul cu nivelul cel mai mic - 1 pe locul 3, s-au îmbunătățit esențial indicatorii ce se referă la ocuparea forței de muncă și, ca rezultat, conform datelor acestui indicator raionul a fost deplasat de pe locul 10 în anul 2008 pe locul 27 în anul 2010, precum și după indicatorii din domeniul educației, respectiv, de pe locul 2 pe locul 3. În domeniul socio-economic principale cauze, care au contribuit la această situație au fost următoarele: s-au micșorat zile-om în concedii forțate fără plată cu 3,7%, și de 2,8 ori a fost redusă suma datorată pentru remunerarea muncii. În perioada vizată s-au majorat investițiile în capitalul fix, respectiv, cu 23,5%, volumul de servicii cu plată prestate populației cu 9,4%, vânzările de mărfuri cu amănuntul cu 19,5%, s-a îmbunătățit asigurarea populației cu apă: volumul apei livrate populației s-a majorat cu 23,5%. Totodată, situația în domeniul indicatorilor de sănătate a rămas nesatisfăcătoare. Astfel, cheltuielile la 1 locuitor destinate sănătății au constituit numai 66,7% din volumul cheltuielilor anului 2008. S-a majorat incidența generală a populației, inclusiv de accidente, intoxicații și traume de 2,6 ori, prin alcoolism și psihoze de 1,5 ori. În anul 2010 comparativ cu anul 2008 s-a majorat cu 14,7% mortalitatea populației, inclusiv la domiciliu cu 13,4%. În anul 2010 nu s-au îmbunătățit nici indicatorii demografici ale raionului. Rata natalității, majorându-se de la 11,7‰ în anul 2008 până la 12,4‰ în anul 2009, apoi s-a micșorat până la 11,5‰ în anul 2010. Rata mortalității în perioada 2008-2010 a fost în creștere și în anul 2010 a constituit 13,4‰. (comparativ cu 11,8‰ în anul 2008) sau s-a majorat cu 1,6 p., inclusiv rata mortalității infantile s-a majorat esențial, respectiv, de la 11,5‰ până la 20,8‰ sau cu 9,3 p. Astfel, rata sporului natural în anul 2010 constituia - 1,9‰. De asemenea s-a majorat cu 2,3 p.p. ponderea copiilor născuți în afară de căsătorie (de la 25,9% până la 28,2%). În raionul Telenești se înregistrează cea mai înaltă (dintre raioane) Rată a sporului migratoriu, care în anul 2010 a constituit -4,33‰ (în anul 2009, respectiv, -2,54‰.), se menține tendința de creștere a Coeficientului de îmbătrânire (de la 12,4 în anul 2008 până la 13,0 în anul 2010).*

Analogic se examinează fiecare raion aparte, ținând cont de datele, privind rangul atribuit și indicatorii de dezvoltare demo-socio-economice a raioanelor. Astfel, se observă o anumită sporire a nivelului de securitate demografică în raionul **Drochia** (de la rangul 18 până la 26) ceea ce a fost legată de îmbunătățirea politicilor în domeniul economic, social și de sănătate (sporirea accesului la serviciile medicale, micșorarea incidenței de îmbolnăvire), de ocupare a forței de muncă și ca rezultat a îmbunătățirii unor indicatori demografici: de exemplu, în domeniul reducerii mortalității și anume: rata mortalității infantile a scăzut de la 11,4 ‰ până la 7,7 ‰, s-a micșorat mortalitatea populației la domiciliu cu 5%. Totodată s-a înregistrat o tendință pozitivă de micșorare a indicatorului rata divorțialității de la 3,2 ‰ până la 2,6 ‰ și de majorare a indicatorului rata nupțialității de la 6,6 ‰ până la 6,9 ‰, inclusiv ca rezultat, a scăzut și ponderea copiilor născuți în afară de căsătorie de la 27% până la 25,8%.

CAUZELE NEÎNCASĂRII TVA LA BUGET ÎN VOLUMUL PLANIFICAT

Gheorghe Cojocari,
Șef-adjunct al Inspectoratului Fiscal Principal de Stat

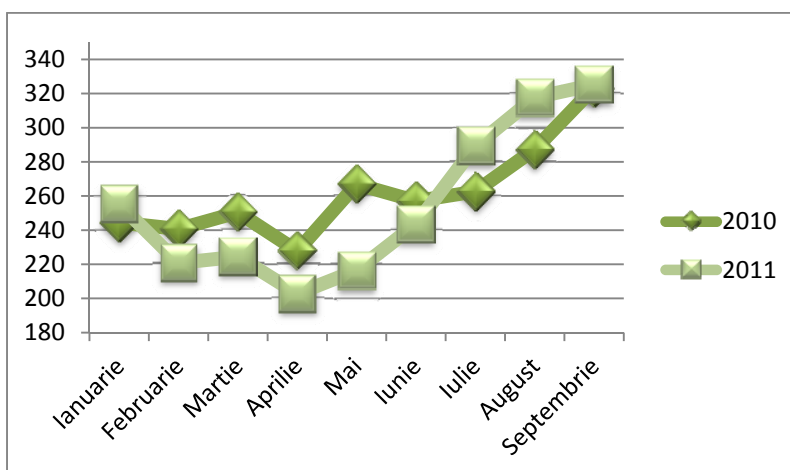
Conform datelor Biroului Național de Statistică, Produsul intern brut în Republica Moldova în ianuarie-iunie 2011 a crescut cu 7,5% comparativ cu perioada similară a anului precedent. În mare parte, aceasta s-a datorat creșterii valorii adăugate brute în sectorul serviciilor (a majorat PIBul cu 4,5%). Totodată, în baza utilizărilor, se observă o creștere semnificativă la exportul de bunuri și servicii (39,1%), importului de bunuri și servicii (24,7%) și la formarea brută de capital fix (26,4%) ca rezultat al efectuării investițiilor capitale.

Toate acestea au o conotație economică pozitivă, care, însă, contribuie într-un mod invers proporțional asupra încasărilor la bugetul de stat.

În prezenta analiză, atenție deosebită va fi acordată încasărilor din TVA ca sursă primară de acumulare a veniturilor la buget, în primul rând, și ca punte de interdependență între consumul populației (asupra căruia și se aplică TVA și care este parte componentă a PIBului) și încasările bugetare.

Astfel, pe parcursul primelor nouă luni ale anului 2011 la bugetul public național a fost încasată TVA aferentă livrărilor efectuate pe teritoriul țării, administrată de Serviciul Fiscal de Stat, în sumă de 2295,5 mil. MDL, ceea ce este cu 65,1 mil. MDL sau cu 2,8 % mai puțin ca în perioada similară a anului precedent.

Totodată în luna septembrie au fost încasate cu 1,8 mil. MDL sau cu 0,6 % mai mult decât în perioada similară a anului precedent, menținând trendul depășirilor lunare a valorilor TVA încasată comparativ cu perioada similară a anului precedent, după ce în iulie nivelul anului 2010 a fost depășit cu 5,5 %, iar în august – cu 10,6 %.

Figura 1. Evoluția încasărilor TVA în bugetul public național de la livrările efectuate pe teritoriul țării pe lunile anilor 2010 și 2011 (mii MDL)

În scopul elucidării cauzelor ce au contribuit la neîndeplinirea planului încasărilor, a fost examinată structura încasărilor în dependență de sumele TVA achitate.

În această ordine de idei, s-a constatat că agenții economici ce au achitat TVA la buget în sumă de peste un milion de MDL au contribuit la buget în mărime de 61% din valoarea totală a încasărilor în primele 9 luni ale anului 2011 – pondere, ce este similară ponderii înregistrate în anul

2010 (61,2 %). De remarcat că în analizele efectuate pentru perioadele anterioare, decalajul dintre valorile anului 2011 este mai simțitor comparativ cu valorile similare a anului 2010 (spre exemplu, la analiza încasărilor de la agenții economici în cauză în primele 8 luni ale anului 2011, ponderea încasărilor din total încasări a constituit 53,1 % comparativ cu 73,1 % în situația similară a anului precedent).

Cea mai considerabilă diminuare a încasărilor comparativ cu anul trecut au înregistrat-o companiile ce prestează servicii de livrare a energiei termice și apei (25,3 mil. MDL), companiile din sfera telecomunicațiilor (21,5 mil. MDL), precum și din prestarea serviciilor de transportare a gazelor naturale (19,7 mil. MDL), de comercializare a producției alimentare și nealimentare în rețele de magazine (supermarketuri) (11,5 mil. MDL).

Generalizând cauzele principale ce au influențat negativ încasările TVA pot fi menționate următoarele:

1. Creșterea volumului livrărilor impozabile destinate exportului (după cum s-a menționat și în partea introductivă cu privire la utilizările în primul semestru al anului 2011). În primele 8 luni ale anului 2011, livrările la cota zero au crescut cu 38% comparativ cu perioada similară a anului 2010. Respectiv, TVA aferentă livrărilor în cauză nu au adus plus valoare la buget;
2. Creșterea raportului dintre livrările impozitate la cota redusă a TVA și livrările impozitate la cota standard, care s-a majorat de la 21,4 % în perioada 8 luni a anului trecut la 26,1 % în aceeași perioadă a anului curent. De fapt, se înregistrează o creștere cu 19,5 % a valorii livrărilor, pentru care conform legislației fiscale este prevăzută scutirea de vărsarea la buget a TVA și respectiv ca rezultat al aplicării acestui regim fiscal, în 8 luni suma TVA aferentă acestor livrări nevărsată la buget a crescut cu 353,6 mil. MDL comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent;
3. Modificarea politicii fiscale în vederea aplicării cotei reduse a TVA la livrările producției agricole, cât și neaplicarea TVA la valoarea sub cost în cazul comercializării produselor agricole la prețuri mai joase decât costurile. În perioada examinată a anului 2011, valoarea TVA aferentă livrărilor la cota redusă a crescut cu 40 %. Totodată, datorită discrepanței existente între cota TVA la procurările efectuate de agricultori și cota TVA aplicată la livrările producției agricole, valoarea TVA aferentă trecerii în cont a crescut vertiginos. Astfel, în 8 luni ale anului 2011, valoarea TVA trecută în cont aferentă importului de mărfuri și servicii a crescut cu 23 % comparativ cu perioada similară a anului 2010, iar de la procurările pe teritoriul țării – cu 20 %. Totodată, valoarea trecerii în cont a TVA din perioadele precedente a crescut cu 8,8 %;
4. Efectuarea investițiilor, ceea ce a dus la diminuarea încasărilor prin majorarea sumei TVA trecute în cont (conform datelor BNS, acestea au crescut cu 26,4% în primul semestru al anului 2011 comparativ cu perioada similară a anului 2010). În special, investiții majore au fost înregistrate de către întreprinderile mari care asigură în marea majoritate nivelul încasărilor TVA (sume mai mari de 1 milion de MDL);
5. Majorarea sumei TVA aferente importului de mărfuri trecută în cont comparativ cu 8 luni ale anului trecut de la 4236,1 mil. MDL la 5227,8 mil. MDL sau cu 26 % (conform datelor BNS, acestea au crescut cu 24,7 % în primul semestru al anului 2011 comparativ cu perioada similară a anului 2010), în timp ce valoarea livrărilor impozabile efectuate pe teritoriul țării a crescut cu 23,6 %. Respectiv, posibilitățile de încasare a TVA din livrările pe teritoriul țării (plăți administrate de Serviciul Fiscal de Stat) sunt epuizate încă la etapa importului, dat fiind faptul că agentului economic i se acordă dreptul la trecere în cont a TVA care determină diminuarea obligației la livrarea pe teritoriul țării. Analizând acest fapt în contextul unei

creșteri mai lente a indicatorului livrărilor, se constată o lacună substanțială în acumularea veniturilor la buget;

6. Micșorarea valorii serviciilor importate cu 55 % față de perioada similară a anului trecut, înregistrându-se o diminuare a TVA aferentă lor cu 54,9 mil. MDL. Acest fapt se datorează schimbării politicii fiscale în ceea ce ține de momentul achitării TVA la importul de servicii;
7. Impactul activității întreprinderilor ce nu declară și nu achită TVA la buget – firme „fantom”. În perioada a opt luni ale anului 2011, valoarea prejudiciului cauzat de activitatea ilicită a agenților economici „fantom” se estimează la 255,2 mil. MDL.

Astfel, putem concluziona că se constată existența a trei direcții principale de factori: factori ce țin de politica fiscală promovată, factori ce țin de activitatea agenților economici și factori ce țin de activitatea Serviciului Fiscal de Stat. Dacă primele două direcții de factori pot fi influențate doar parțial (prin propunerile de modificare a politicii fiscale înaintate) sau aproape deloc de către Serviciul Fiscal (agenții economici sunt în drept să efectueze livrări scutite sau să își formeze trecere în cont de la efectuarea investițiilor), atunci a treia categorie de factori este legată de activitatea Serviciului Fiscal. Astfel, de către Serviciul Fiscal de Stat au fost întreprinse un șir de măsuri menite să asigure acumularea veniturilor la buget, printre care:

- lucrul individual cu fiecare contribuabil în parte orientat spre conformarea benevolă, bazat pe analiza factorială și comparativă sub aspect sectorial;
- aplicarea măsurilor de asigurare și de executare silită, ca rezultat al cărora de către organele fiscale la situația din 01 august 2011 a fost încasată în contul stingerii obligațiilor fiscale suma de 144,9 mil MDL;
- depistarea și anularea ca plătitor al TVA a firmelor „fantome” încă de la etapa incipientă a activității lor. În perioada anului curent această măsură a fost aplicată față de 136 agenți economici, activitatea cărora posibil întrunește caracteristicile prevăzute de art. 242, 243, 244 Codul penal;
- monitorizarea agenților economici prin prisma posturilor fiscale, care exclud orice tip de tranzacții fictive. În temeiul art. 134 alin. (2) și art. 146 al Codului fiscal, în perioada primului semestru au fost instituite posturi fiscale la 499 agenți economici;
- conlucrarea cu alte autorități publice centrale și locale în vederea influențării contribuabililor restanțieri în executarea obligațiilor lor fiscale.

Respectiv, în scopul asigurării încasărilor la buget, pe termen scurt Serviciul Fiscal va întreprinde următoarele acțiuni:

- a. Instituirea la întreprinderile comerciale mari a posturilor fiscale electronice care vor asigura evidența livrărilor, diminuând în același timp influența factorului uman asupra contribuabilului.
- b. Promovarea „Declarației electronice” – în prezent informația din baza de date reflectă situația existentă cu 3 luni în urmă, iar după ce majoritatea contribuabililor vor utiliza aplicația, informațiile vor reflecta situația de cel mult o lună în urmă. Beneficii: facilitarea efectuării analizelor; depistarea la timp a firmelor-fantome.
- c. Recuperarea restanțelor prin intermediul procedurii în ordonanță prevăzute de Codul de procedură, cu implicarea executorilor judecătorești, precum și modificarea termenului de onorare a obligațiilor fiscale față de buget.

- d. Promovarea propunerilor de modificare a legislației care ar permite recuperarea prejudiciului cauzat bugetului prin practicarea unor scheme de evaziune fiscală cu implicarea a pseudo-întreprinderi.
- e. Promovarea și implementarea procedurii de aplicare a metodelor indirecte de determinare a obligației fiscale.
- f. Introducerea „Registrului general al facturilor fiscale”. Beneficii: înregistrarea în regim online a livrărilor ce depășesc o limită stabilită de lege.

OPȚIUNILE POLITICII FISCALE

Jan Marusinec,
expert pentru Ministerul Finanțelor, EUHLPAM

Situația curentă

Veniturile bugetare ale Republicii Moldova depind în mare măsură de impozitele indirecte, TVA-ul și accizele reprezentând 15,5% din PIB. Împreună cu plata taxelor vamale impozitarea consumului reprezintă 17,0% din PIB (53,6% din veniturile fiscale totale).

Impozitarea directă, pe de altă parte, reprezintă 14,1% din PIB (44,6% din total), cu o prognoză a veniturilor din impozitul pe profit al companiilor de numai 1,9% din PIB în 2012. Restul veniturilor fiscale directe provin din impozitarea forței de muncă, cu un impozit pe venitul personal de 2,2% din PIB, contribuții la sistemul de asigurări sociale - 8,1% din PIB și contribuții la sistemul de asigurare medicală - 2,0% din PIB. Impozitarea forței de muncă este, așadar, relativ ridicată, în special, în comparație cu impozitarea capitalului.

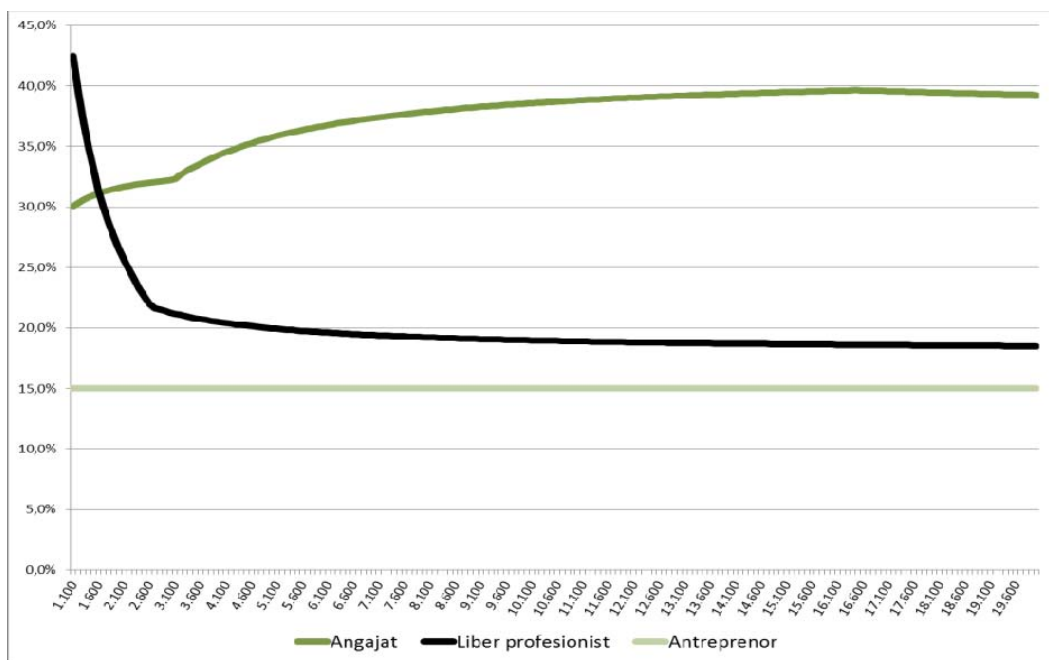
Aceste cifre arată că Republica Moldova se bazează foarte mult pe impozitarea consumului, în special pe impozitarea importurilor. A doua cea mai mare sursă de venituri bugetare este impozitarea forței de muncă, care se bazează, în principal, pe colectarea de contribuții la sistemul de asigurări sociale.

Creșterea în continuare a veniturilor fiscale se poate produce prin îmbunătățirea administrării și conformării fiscale, precum și prin stimularea activității economice. Guvernul nu ar trebui să opteze pentru creșterea ratelor nominale de impozitare (cu excepția accizelor), mai ales nu atunci când vine vorba de impozitarea venitului personal, deoarece aceasta ar putea declanșa efecte negative de evaziune fiscală în loc de creșterea veniturilor fiscale.

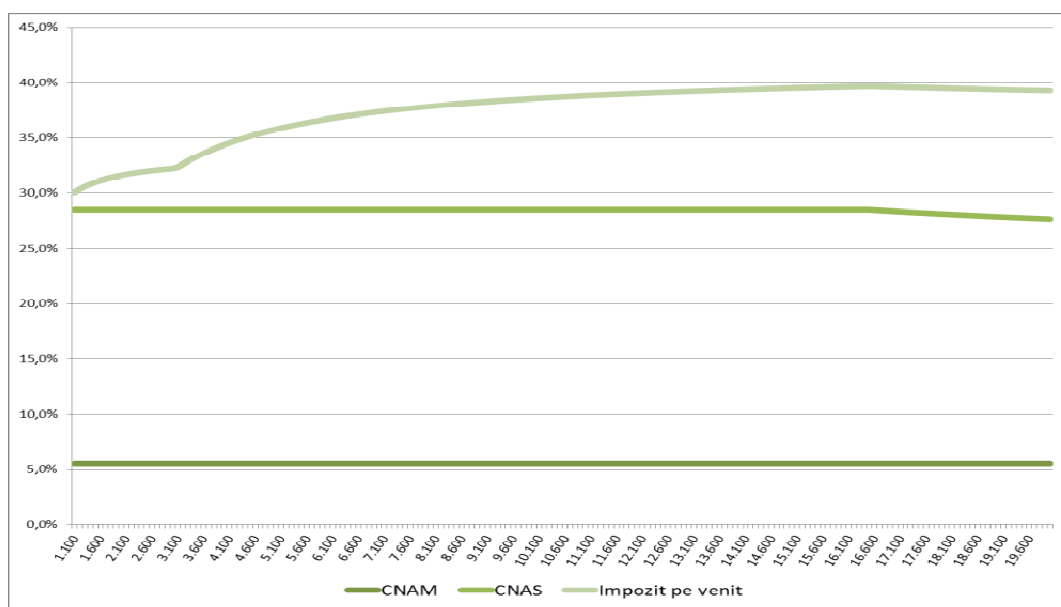
Dar, există spațiu pentru creșterea impozitării capitalului. Rata impozitului pe profit al companiilor a fost stabilită la pragul de 12% începând cu 2012. Combinată cu impozitul pe dividende de 15%, aceasta reprezintă impozitarea nominală a capitalului la 25,2%. Având în vedere concurența din țările din regiune, această rată nu ar trebui să mai crească în perioada următoare, dar veniturile ar trebui să fie mai degrabă crescute prin extinderea treptată a bazei de impozitare (atragerea de noi investiții străine directe, eliminarea scutirilor, revizuirea excepțiilor privind zonelor economice libere).

De asemenea, armonizarea TVA și a accizelor cu standardele UE ar trebui să aducă venituri fiscale suplimentare la buget (unificarea ratelor TVA, eliminarea scutirilor de TVA, creșterea accizelor pentru combustibil). O strategie de consolidare treptată a ratei TVA (două rate sau o rată unică) și creșterea cotelor de impozitare pentru accize ar trebui să fie adoptate și puse în aplicare în loc de modificări ad-hoc (în special, creșterea accizelor), crearea de șocuri ale prețurilor.

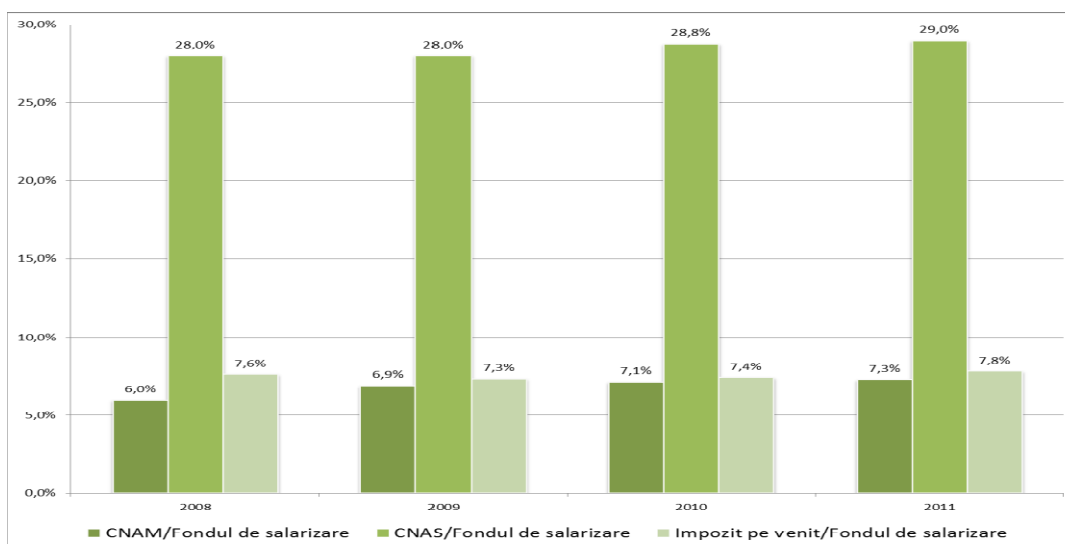
Impozitarea forței de muncă, pe de altă parte, este relativ mare în Republica Moldova. Sistemul de impozitare a salariilor este relativ complex, variind de la impozitarea progresivă a angajaților cu contracte de muncă cu o normă întregă, până la o impozitare care scade proporțional în cazul lucrătorilor independenți ca urmare a plăților forfetare la contribuția la sistemul de asigurări sociale și contribuția la sistemul de asigurare în medicină. La care se adaugă plățile de o singură, ce țin de impozitul pe profit al persoanelor fizice pentru anumite grupuri de profesii. Ratele curente efective de impozitare sunt prezentate în graficul de mai jos.

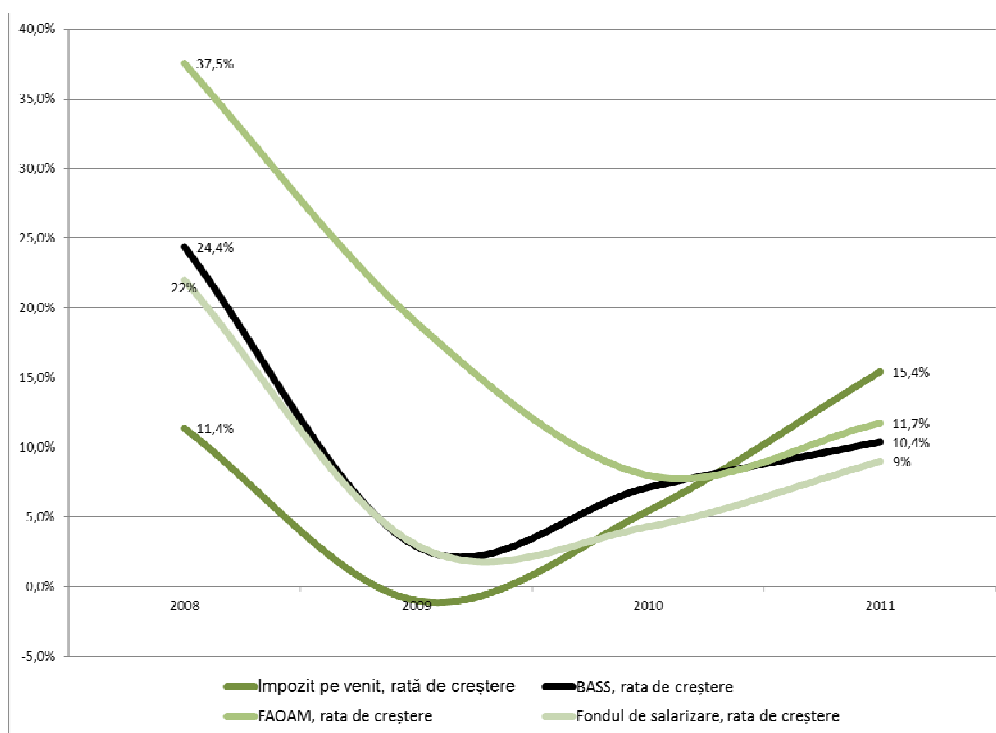
După cum se vede din graficul de mai sus, caracterul progresiv de impozitare a angajaților este relativ scăzut, constituind o sarcină de impozitare mai mare pentru grupurile cu venituri mici. Sistemul fiscal oferă posibilități pentru evaziune fiscală prin intermediul contractelor de desfășurare a activităților independente și câștiguri din capital. Caracterul progresiv scăzut și povara fiscală înaltă pentru grupurile cu venituri mici este rezultatul, în principal, a sistemului de contribuții la asigurările sociale, unde contribuțiile sunt foarte mari, nu există nici un minim deductibil și contribuțiile nu sunt utilizate eficient. Graficul de mai jos relevă compoziția componentelor impozitării directe a angajaților cu contracte de muncă pe un salariu deplin.

În ciuda unei poveri fiscale nominale înalte, colectarea impozitului pe venit, a contribuțiilor la sistemul de asigurări sociale și a contribuțiilor la sistemul de asigurare în medicină reflectă evoluțiile de pe piața forței de muncă, fără semne semnificative de evaziune fiscală. Colectarea veniturilor în raport cu fondul de salarii corespunde în linii mari ratelor de impozitare nominale, atât în cazul contribuțiilor la sistemul de asigurări sociale cât și al celui de contribuții la sistemul de asigurare în medicină, în timp ce colectarea impozitului pe venit se menține la o rată stabilă de peste 7% din fondul de salarii.

De asemenea, dinamica veniturilor încasate reflectă evoluția fondului de salarii. În graficul de mai jos se poate constata faptul că dinamica de colectare a veniturilor a cunoscut un ritm mai rapid începând cu anul 2010, o dată cu redresarea economică a Republicii Moldova.

Recomandări privind politica fiscală

Unificarea și creșterea celei mai mici rate a TVA la 10% pe o perioadă de 4 ani (pentru a atenua impactul social al majorărilor de prețuri care rezultă din această măsură). Întreruperea scutirii comerțului cu autovehiculelor de la plata TVA. A se lua în considerare introducerea obligatorie a aparatelor de casă (ar putea fi costisitoare pentru vânzătorii mici) pentru a crește nivelul de conformare.

Eliminarea accizelor pentru anumite produse (aur, caviar, cafea, produse electronice, sticlă de cristal etc.), în cazul în care administrarea fiscală este mai costisitoare decât veniturile din impozitarea acestor produse, și declanșarea procesului de aproximare treptată a accizelor la combustibil la nivelurile UE.

Totuși, cea mai mare provocare este reducerea poverii fiscale a forței de muncă (inclusiv de asigurări sociale și de sănătate) pentru grupurile cu venituri mici și redistribuirea acesteia astfel încât această să fie neutră din punct de vedere fiscal. Există mai multe opțiuni cu privire la modul în care acest obiectiv poate fi atins, în funcție de progresivitate dorită a sistemului și de grupurile de venituri afectate. În continuare prezentăm doar una dintre opțiuni, care este în conformitate cu principiile menționate mai jos.

O reducere globală a sarcinii fiscale se poate realiza prin lărgirea bazei de impozitare a forței de muncă. Anularea regimurilor fiscale speciale pentru diferite tipuri de angajați (în special în agricultură), extinderea și unificarea bazei de impozitare pentru impozitul pe venit și contribuțiile la sistemul de asigurări sociale prin eliminarea scutirilor de taxe. Anularea plăților de brevet și substituirea acestora cu deduceri fiscale ușor de administrat pentru persoanele ce desfășoară activități independente (de exemplu, scutirea de necesitatea menținerii unor registre contabile și impozitarea a doar ½ din veniturile lor declarate) pentru a asigura progresivitatea impozitării forței de muncă pentru toți.

Eliminarea contribuțiilor la sistemul de asigurare în medicină și ajustarea formulei de transfer de la bugetul de stat pentru a compensa deficitul de venituri FAOAM. Rata de contribuții la sistemul de asigurare în medicină este constantă și prezintă, astfel, impozitarea liniară pe profit în loc să îndeplinească o funcție de asigurare (fără vreun punct de vârf privind contribuțiile, fără vreo legătură cu beneficiile), în plus, nu există decât o singură societate care furnizează servicii de asistență medicală de asigurare. Această măsură ar simplifica administrarea fiscală și ar stimula colectarea veniturilor. Luarea în considerare a introducerii de prime nominale de asigurare obligatorie pentru toți contribuabilii, în loc de patente pentru grupuri selectate de profesii.

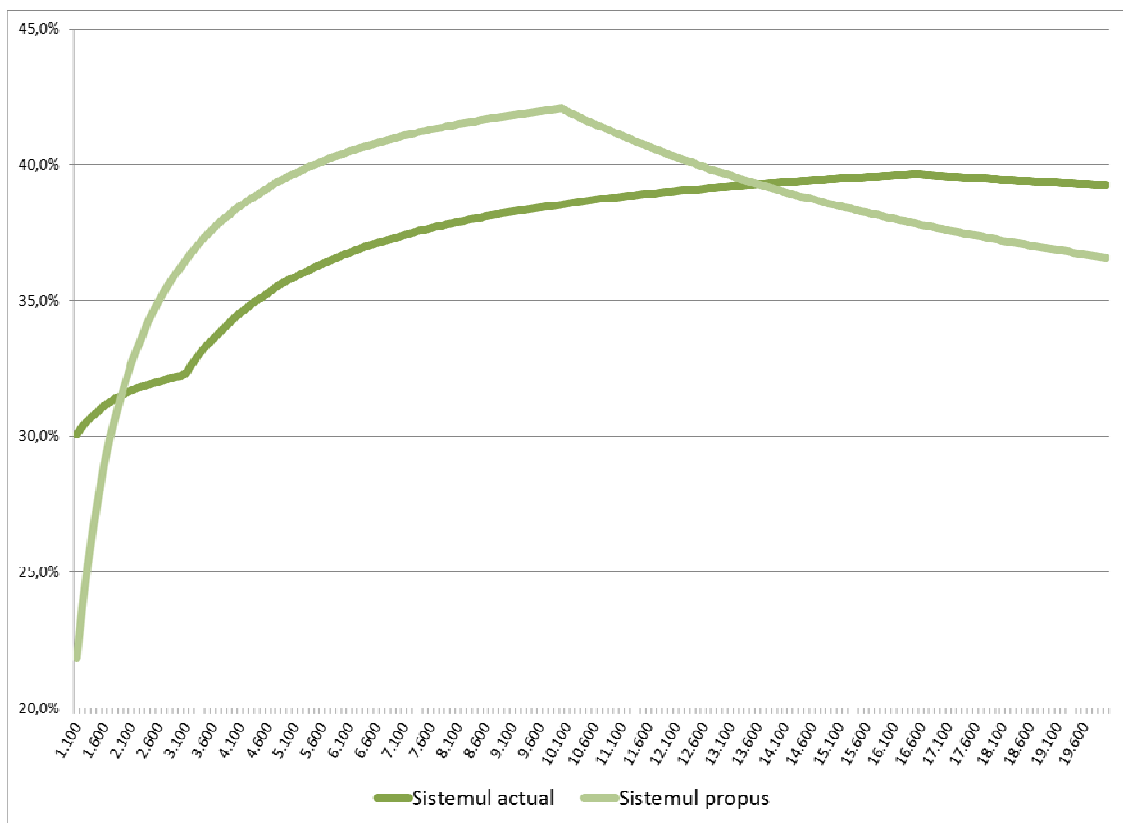
Asigurarea unui impozit pe venit mai progresiv prin creșterea valorii neimpozabile și creșterea ratei impozitului pe venit (poate fi o sumă forfetară de 25% sau mai mult). Compensarea impactului negativ asupra profitului net al grupurilor vulnerabile prin intermediul unei alocații de îngrijire mai mari (de la 1.800 la 3.000 sau mai mult).

Luarea în considerare a transferării întregii sarcini de contribuții la sistemul de asigurări sociale către angajați, dar, în același timp, adoptarea unei legi care să oblige angajatorul să mărească salariile brute cu 23% (cota angajatorului la contribuțiile la sistemul de asigurări sociale fiind mai mare decât salariul brut). Această măsură este neutră din punct de vedere fiscal.

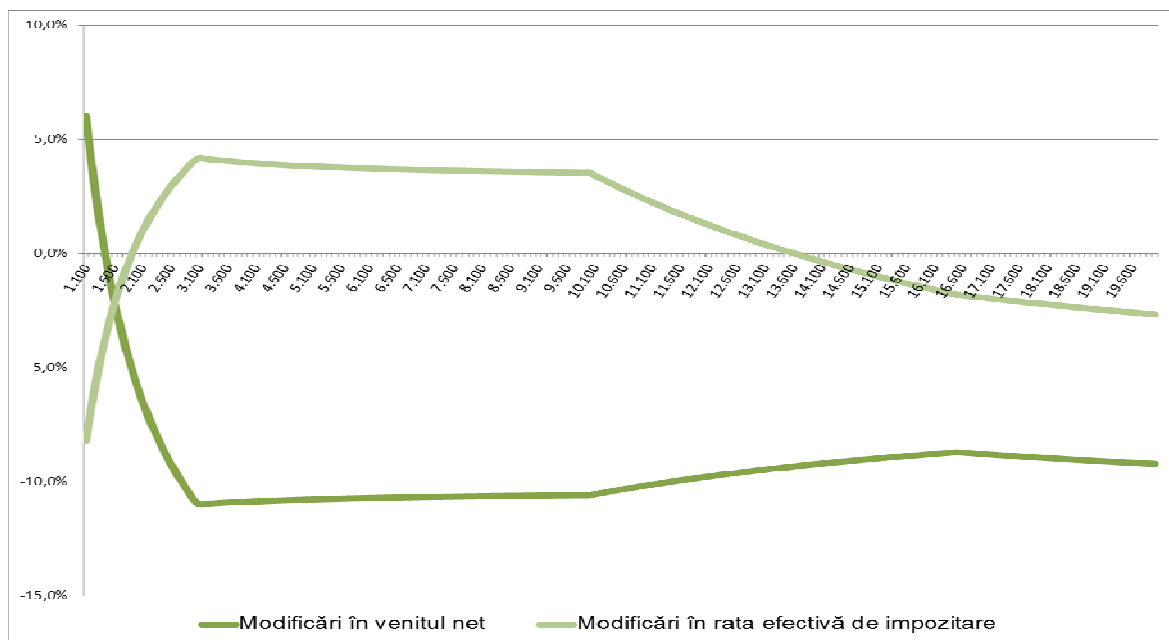
Luarea în considerare a opțiunii de a face din contribuțiile la sistemul de asigurări sociale un element non-deductibil pentru calculul impozitului pe venit. Pentru compensarea acestei creșteri de impozitare, se poate de introdus, de asemenea, o sumă neimpozabilă pentru calculul contribuțiilor la sistemul de asigurări sociale. Eventual, micșorarea ratei contribuției la sistemul de asigurări sociale și abordarea deficitului BASS prin schimbări parametrice în sistemul de pensii.

Următoarele grafice arată impactul ajustărilor propuse asupra venitului individual al angajaților. Ipotezele sunt următoarele:

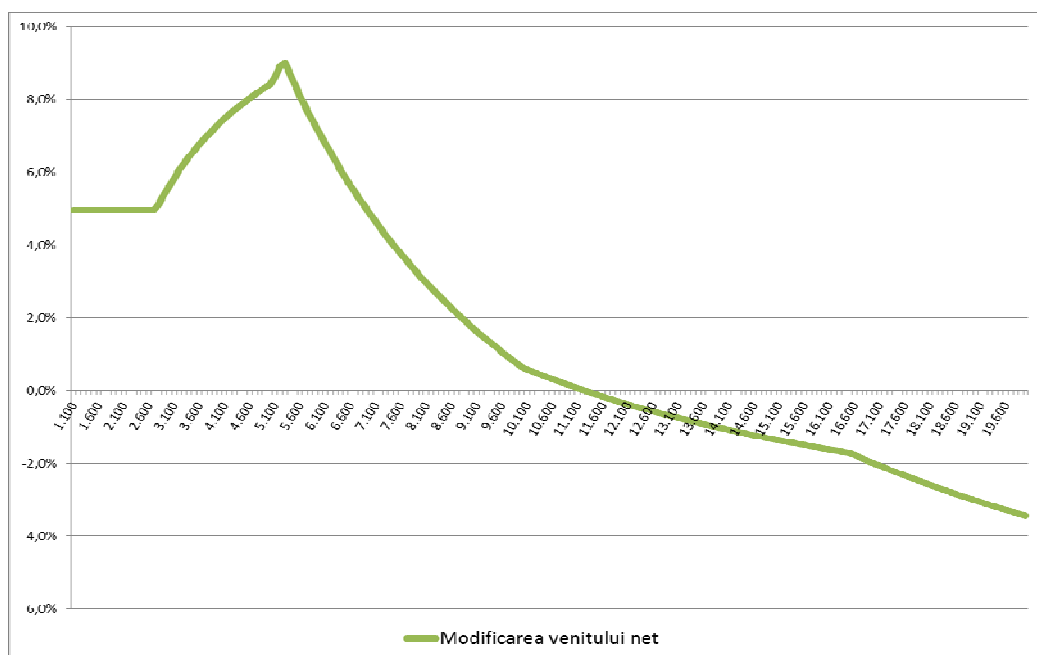
1. Eliminarea contribuțiilor la sistemul de asigurare în medicină,
2. unificarea ratei impozitului pe venit la 25%,
3. creșterea alocației neimpozabile la 12.000 de lei (16.000 lei pentru invalizi etc),
4. creșterea alocației de îngrijire la 4.000 de lei,
5. scăderea maximului contribuțiilor la sistemul de asigurări sociale la 10.000 lei,
6. reducerea ratei contribuțiilor la asigurări sociale la 5% pentru angajat și 20% pentru angajator.

După cum se vede din graficul de mai sus, impozitul pe venit devine mai progresiv, eliminând povara în cazul grupurilor cu venituri mici. Reducerea punctului de vârf al contribuțiilor la sistemul de asigurări sociale face ca sistemul de impozitare să fie degresiv după ce atinge nivelul de aproape 3 ori mai mare decât salariul mediu.

Impactul acestor măsuri asupra venitului net ar fi preponderent negativ, cu excepția grupurilor cu venituri foarte mici, așa cum se arată în graficul de mai sus. Acest impact negativ ar fi, totuși, compensate pentru grupurile vulnerabile printr-o creștere semnificativă a alocațiilor de îngrijire. Graficul de mai jos prezintă impactul asupra venitului net al unui individ care este eligibil pentru deducerea alocației de îngrijire.

Abordarea slovacă a reformei fiscale

Slovacia a decis să transfere părți considerabile din povara fiscală de la impozitarea directă la impozitarea indirectă, deoarece impozitele directe au reprezentat mai mult de 50% din veniturile fiscale (în Republica Moldova acestea reprezintă 44,6%). Noul sistem de impozitare a trebuit să fie foarte simplu, ușor de administrat și neutru pentru diferite tipuri de profituri. Problemele de echitate socială au fost abordate mai degrabă prin prisma cheltuielilor din buget decât prin prisma veniturile acumulate (este aplicată testarea diferitor posibilități).

Reforma a început cu anularea aproape a tuturor derogărilor și a ratelor de impozitare specifice (mai mici) privind impozitul pe profit al companiilor și impozitul pe venit al persoanelor fizice, baza de impozitare lărgindu-se, astfel, într-un mod substanțial. Prin urmare, a fost posibilă reducerea ratei impozitului pe venit de la 25% la 19%, fără vreun impact fiscal negativ. Trei categorii de impozit pe venit au fost înlocuite printr-o rată unică și o deducere neimpozabilă substanțială (pentru a face sistemul progresiv).

A fost introdus un regim special pentru persoanele care desfășoară activități independente și care plătesc doar ½ din rata contribuțiilor la sistemul de asigurări sociale și impozite din doar 60% din profiturile lor. Această politică este în prezent reconsiderată, dat fiind faptul că aceasta creează oportunități pentru evaziune legală și numărul de persoane care desfășoară activități independente crește în mod semnificativ (20% din forța de muncă). Eliminarea eventuală a contribuțiilor la sistemul de asigurare în medicină și includerea acestora în sistemul general de impozitare (directă și indirectă) este, de asemenea, discutată.

Mai multe impozite cu randamente mici au fost complet eliminate (taxa pe moștenire, transfer de proprietate, impozitul pe dividende, mai multe impozite locale). A fost calculat impactul social al acestor măsuri și a fost introdus un bonus fiscal (impozit pe profit negativ) pentru copii pentru a atenua impactul asupra familiilor cu copii.

TVA-ul a fost unificat la 19%, de la nivelul inițial de 10% și rate diferențiate până la 23%. Accizele la benzină, alcool și tutun au fost majorate brusc (într-un fel capitonat, de impactul pozitiv al aprecierii cursului de schimb al coroanei slovace).

SISTEMUL FISCAL DANEZ, INSTRUMENT DE STIMULARE ȘI TEMPERARE A ECONOMIEI NAȚIONALE

Peter Menhard,
Expert pentru IFPS, EUHLPAM

Sistemul de protecție socială

Modelul scandinav, incluzând specificul danez al acestuia, se bazează pe principiul că serviciile sociale sunt disponibile pentru toți cetățenii care îndeplinesc anumite condiții, indiferent de situația lor familială și relațiile individuale pe piața muncii.¹⁸ Este un sistem omnibus, menit să îi includă pe toți, deși în domeniul protecției sociale și a alocațiilor de șomaj, în general, sistemul necesită statutul de membru și plată a sumelor contribuției de solidaritate.

În plus, un sprijin substanțial oferit de către stat este disponibil cu respectarea termenilor obișnuiți și a duratei liniei de studiu alese, fără a se ține cont de situația financiară a părinților acestora și dorința sau capacitatea lor de a-și sprijini copiii parțial sau complet în ceea ce privește costurile legate de educație.

De departe, cea mai mare parte a sistemului de asistență socială este finanțată prin venituri fiscale nespecifice, ceea ce înseamnă că statul este puternic implicat în finanțarea și furnizarea serviciilor ce țin de sistemul de protecție socială.

De ani de zile Danemarca a rămas în top în lista țărilor privind egalitatea de distribuție a bogăției ce se bazează pe coeficientul lui Gini, și, prin urmare, valoarea IDU pe 2010 de 0.8882 nu reprezintă o surpriză majoră (PNUD, Rapoartele de Dezvoltare Umană), danezii, alocând, de asemenea, 0,8% din VNB pentru ajutoare externe.

Impozitarea în Danemarca

Este destul de evident faptul că având un sistem de protecție socială care nu este doar subvenționat, ci, de asemenea, organizat și executat de către organele de stat, sistemul de impozitare devine elementul *extern* cel mai important pentru cooperarea și interacțiunea cu roțile economiei, așa cum este indicat în memento-ul acestui text.

Structura sistemului danez de colectare a impozitelor este semnificativ diferită de cea a altor țări europene, chiar și în comparație cu alte țări scandinave. Mai mult decât atât, în cadrul grupului de țări OCDE numai Australia și Noua Zeelandă au o structură similară de colectare a taxelor și a impozitelor pe venituri.

Structura de impozitare a celor trei țări se caracterizează prin proporția *nesemnificativă* a contribuțiilor la aranjamentele sociale care, în Danemarca, este de aproximativ 2,5%, în timp ce impozitele pe venit reprezintă aproximativ 60%.

Diagrama următoare (sursa: Danish Statistics) descrie această afirmație în mod clar, indicând proporția dintre impozitele pe venit și pe profit și accize. Partea dreaptă a diagramei este dominată de barele care indică proporția contribuțiilor sociale, care sunt substanțiale în Suedia, Finlanda, Olanda, Italia, Germania, Franța, Ungaria și Polonia, alături de Japonia, singura țară din Asia reprezentată în această diagramă.

¹⁸ Sistemul danez de protecție socială este în acest moment sub o presiune financiară cauzată de imigrația de persoane din țările lumii a treia. Potrivit legislației curente a Uniunii Europene și a celei naționale a Danemarcei, toți oamenii au dreptul la beneficii sociale, în sensul că emigranții au dreptul la aceeași cantitate, relativ mare, de plăți sociale ca și cetățenii danezi. Prin urmare, este analizată opțiunea introducerii unui sistem similar celui german, prin care unele servicii sociale specifice sunt limitate la cei care participă în mod activ la piața muncii.

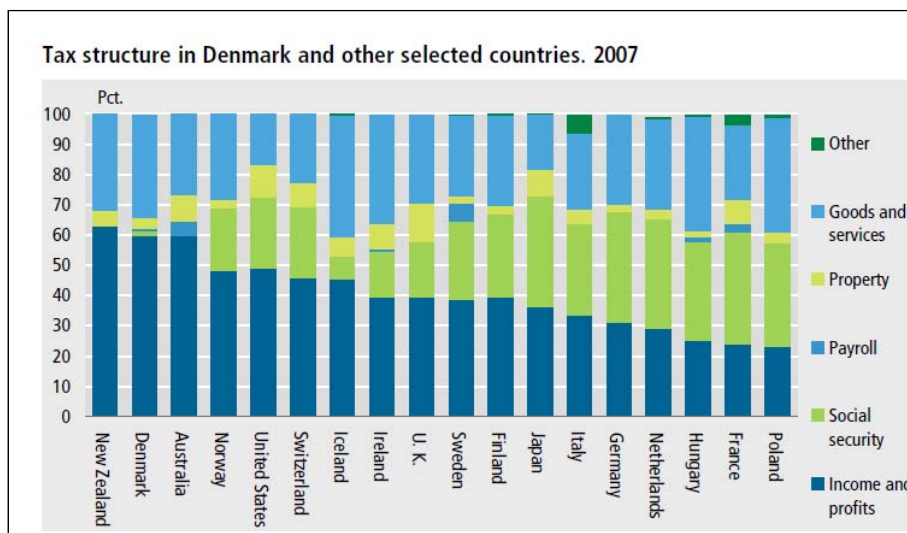

Diagrama 1. Structura fiscală în Danemarca și alte țări OCDE selectate

În termeni generali, povara fiscală scandinavă este grea, cu Danemarca și Suedia concurând în acest sens, ca și în multe alte domenii, pentru relativ infama/celebra supremație regională. Diagrama următoare (sursa: Danish Statistics\ ) indică poziționarea celor trei țări scandinave în comparație cu media UE-15 și arată, de asemenea, poziționarea relativă a poverii fiscale germane.

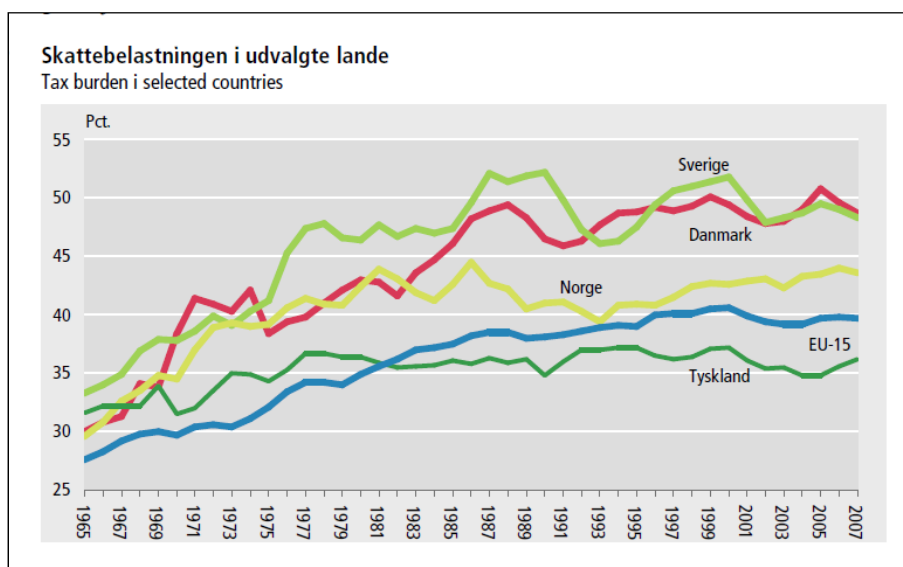

Diagrama 2. Povara fiscală în Danemarca și alte câteva țări selectate

Povara fiscală daneză, exprimată ca procent din PIB, s-a dezvoltat cu o creștere constantă pe parcursul ultimelor două decenii, ajungând la valoarea sa maximă absolută în anul 2005 (51%) și situându-se spre sfârșitul anului 2010 la 48,2% (a se compara cu Republica Moldova - 33,8 %), așa cum se arată în diagrama următoare (sursa: Ministerul danez de Impozitare).

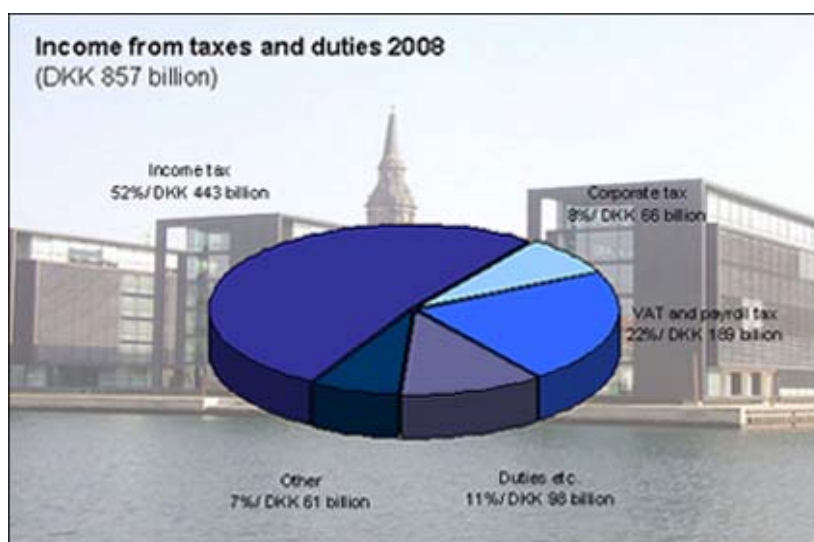
Cu toate acestea, povara fiscală totală în Danemarca tinde să fie oarecum supraestimată din cauza metodei tradiționale de măsurare a PIB-ului și a calculării poverii. Spre deosebire de alte țări, în Danemarca taxa este percepută pe veniturile din transfer, plăți amânate legate de economiile pentru pensii și altele. Impozitarea veniturilor din transfer duce la impozitul pe venit, care nu este luat în considerare atunci când este măsurat PIB-ul. Respectiv, plățile fiscale din sectorul public nu ar trebui să fie incluse în povara fiscală pentru că aceste taxe nu presupun taxe *suplimentare*, fie că e vorba de persoane sau de companii.

Diagrama 3. Evoluția poverii fiscale în Danemarca

Pentru obiectivul specific al acestui articol, povara fiscală totală este în continuare defalcată pentru a arăta structura internă a colectării fiscale cu privire la abordarea de impozitare față de cetățeni versus companii.

Ca și în cazul structurii generale descrisă mai sus în comparație cu țările OCDE selectate, subdiviziunea daneză internă variază și ea într-un mod substanțial în comparație cu subdiviziunile similare din alte țări, deoarece povara principală este continuu și din ce în ce mai mult plasată pe umerii salariaților danezi. Diagrama următoare (sursa: Ministerul danez de Impozitare), deși reprezintă defalcarea internă din 2008, este în continuare valabilă, deoarece nu au fost înregistrate schimbări majore care să ușureze contribuția cetățenilor la veniturile fiscale generale.

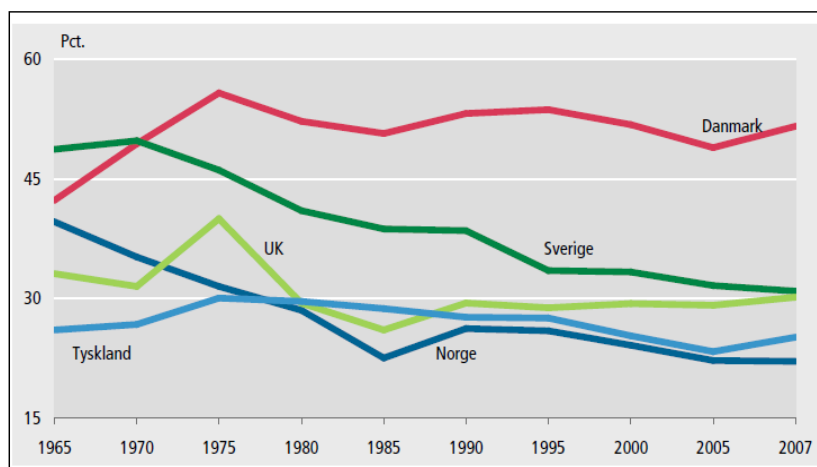

Diagrama 4. Structura internă a colectării taxelor în Danemarca

Aproximativ 52% din veniturile fiscale totale provin din impozitul pe venit. Acestea includ impozitul pe venit salarii, dobânzi și dividende, precum și taxa pe proprietate, valoarea și contribuția pe piața forței de muncă.

Impozitul danez pe venitul personal la proporția de mai mult de 50% din totalul impozitelor colectate este fără precedent atunci când este analizat într-un context internațional. În timp ce tendința generală de evoluție în țările europene a indicat o scădere proporțională constantă,

danezii au profitat de această oportunitate pentru a consolida poziția lor de “*campioni necontestați la categoria grea (în toate asociațiile existente)*”. Acest lucru este clar demonstrat, de asemenea, în diagrama următoare (sursa: Statistici daneze), cu linia neetichetată de culoarea albastru deschis reprezentând media UE 15.

Diagrama 5. Povara pe impozitul pe venitul personal în Danemarca și alte câteva țări selectate.

TVA-ul a fost introdus în anul 1967 la nivelul de 10% (cotă unică), iar începând cu 1 ianuarie 1992, TVA-ul a fost colectat la nivelul de 25%, prin urmare, împreună cu Suedia, Danemarca este în competiție pentru prima poziție în rândul țărilor UE, deoarece toate celelalte au ratele TVA mai mici și/sau diferențiate. Tabelul de mai jos prezintă progresia ratei TVA în Danemarca, de la introducerea acesteia.

Tabelul 1. Progresia ratei TVA în Danemarca

Perioada	Rata TVA
1967 - 1968	10 %
1968 - 1970	12.5 %
1970 - 1975	15 %
29.9.1975 - 29.02.1976	9.5 % pentru bunuri selectate *
1976 - 1977	15 %
1977 - 1980	20.25 %
1980 - 1992	22 %
1992 -	25%

* Reducerea istorică unică a TVA-ului în Danemarca, ca măsură pentru stimularea consumului privat.

Astfel, în realitate, impozitarea efectivă a cetățenilor în Danemarca este mult mai mare, atunci când este luată în considerare impresionanta contribuție de 22%, efectuată la o cotă unică de 25% a TVA-ului, percepută pentru aproape toate bunurile și serviciile. Unele bunuri și servicii sunt, totuși, scutite de TVA; acestea includ ziarele, sectorul de sănătate și serviciile bancare. Aceste companii plătesc un impozit pe statul de plată în schimb, care este un impozit plătit pe statul de plată total.

Mai mult decât atât, un număr de alte impozite pe consum sunt percepute pentru diverse bunuri și servicii. De exemplu, pentru vin, bere, băuturi alcoolice și țigări, precum și impozitul pe electricitate, apă și încălzire. Unele dintre aceste taxe sunt taxe „pure” de consum, singurul scop al cărora e de a crea venituri pentru stat, în timp ce alte impozite sunt taxe de mediu care vizează reglementarea consumului. Exemple pentru această ultimă categorie sunt impozitele pe energie și taxa de ambalare.

O observație la fel de semnificativă poate fi făcută cu privire la contribuția de (doar) 8% oferită de către impozitele pe profit ale companiilor, care indică o proporție scăzută destul de neobișnuită. Acest lucru ar trebui să fie privit dintr-o perspectivă istorică, deoarece în 1990, impozitele pe profit, deși colectate la un nivel între 40% și 50%, au reprezentat doar 3,5 la sută din veniturile fiscale totale. În urma mai multor reduceri, rata de impozit pe profit începând cu 2007, a rămas neschimbată la nivelul de 25%. Acest lucru ar putea fi unul din multele motive pentru care mai multe companii multinaționale și-au amplasat sediile centrale sau bazele regionale în Danemarca.

În cele din urmă, impozitarea proprietății trebuie să fie menționată în acest context, deoarece majoritatea danezilor locuiesc în imobile care sunt proprietăți personale.¹⁹ Impozitul pe proprietate, inclus în grupul "altele" de mai sus, reprezintă un modest 2,8% din subtotalul de 7% al grupului din contribuția fiscală. Impozitul pe proprietate este format din două componente, și anume, impozitul pe teren care contribuie cu aproximativ 80% la taxa pe proprietate, și cu restul de 20% alocate pentru impozitul pe bunuri imobile.

Sistemul fiscal ca instrument al politicilor economice naționale

Pe lângă valoarea considerabilă a lucrărilor publice care sunt doar indirect legate de impozitare, sistemul fiscal danez, după cum s-a indicat deja mai sus, poartă elemente ale unui puternic potențial de ajustare, având drept scop de a controla și de a tempera starea pieței.

În termeni generali, acest lucru poate fi descris ca un combustibil și ca o lubrifiere, atunci când roțile economiei merg încet, și pe de altă parte, ca o frână eficientă și lichid de răcire, atunci când economia merge fiind supraîncălzită. Funcționarea acestor mecanisme este asigurată de un număr foarte mare de transferuri interne și, anume, de *principiul venitului net*, prin care, în conformitate cu legislația fiscală daneză, un astfel de venit net constă din deducerea din venitul brut impozabil al subiectului a costului și a cheltuielilor considerate necesare pentru a genera venituri. Cu toate acestea, principiul venitului net nu se aplică întotdeauna. De exemplu, impozitele de stat și contribuțiile de pe piața muncii sunt percepute pentru venitul brut, adică venitul fără alocație.

De la reforma fiscală din 1987 și până în 2001, modificările în normele de impozitare s-au orientat în mare măsură către impozitarea venitului brut, în cazul în care taxa este progresivă. Cu alte cuvinte, modificările adoptate în cazul normelor fiscale au eliminat treptat posibilitatea de a deduce cheltuielile din venituri care sunt impozitate progresiv. Efectul acestui fapt este că indemnizațiilor le-a fost treptat alocată aceeași valoare a taxei valabilă pentru toți contribuabilii și acestea nu mai depind de mărimea venitului. Valoarea plăților regulate nu se mai supune principiului progresiei privind impozitul pe venit din cont.

În principiu, orice venit, indiferent de origine, național sau străin, și fără a ține cont de forma de plată, este impozabil, în cazul în care calculul impozitului combină diverse surse de venituri, inclusiv veniturile din capital și, începând cu anul 1991, de asemenea, veniturile partajate. Așa cum este cazul cu toate structurile complexe, sistemul fiscal danez a constatat dificultăți în asigurarea aceleiași valori a taxei (reducere) din plățile fiscale, prin urmare, abaterea de la principiul venitului net a avut loc parțial în detrimentul dorinței de a simplifica sistemul fiscal și a dus, la rândul său, la introducerea diferitelor baze de venituri, impozitate în mod individual și la procente de impozitare diferite. În prezent, veniturile sunt împărțite în venit personal, venituri din capital și venit partajat. În plus, există o bază de venit special pentru contribuția pe piața muncii, așa cum este descris în tabelul următor.

¹⁹ Către sfârșitul anului 2010, Danish Statistics a enumerat 1.968.358 proprietăți cu capital privat, din care 1.379.764 case de familie și 516.994 apartamente.

Tabelul 2. Aplicarea principiului venitului net în impozitarea daneză

Venituri și plăți regulate în bazele de impozitare	
Venit personal	<p>Venituri incluse: Salarii, profiturile companiei, bonusuri salariale, pensiile naționale, alocațiile (de exemplu, beneficiile de maternitate sau în caz de boală), pensiile anticipate, pensiile private etc.</p> <p>Plăți regulate în venitul personal: Contribuții la economiile pentru pensii, contribuția la piața muncii (fie ca o plată regulată în decontul de impozit pe venit sau prin excluderea* contribuțiilor angajatului la sistemul de pensii) etc.</p>
Venituri din capital (Veniturile din capital sunt impuse ca o sumă netă)	<p>Veniturile includ: Venituri din dobânzi, impozit pe venituri din valorile imobiliare ale companiei etc.</p> <p>Plăți în veniturile din capital: Plăți ale dobânzilor etc.</p>
Evaluarea plăților regulate	<p>Plăți regulate care pot fi calculate doar prin evaluarea veniturilor impozabile: Îndemnizația de angajare în câmpul muncii, îndemnizația pentru navetă, plățile pentru calitatea de membru sindical, asigurarea de șomaj și schema de pensionare anticipată, plăți pentru întreținere și sprijin pentru copii, foști soți (pensia alimentară) etc. Îndemnizația de angajare în câmpul muncii - introdusă în 2004 - reprezintă 2,5% din veniturile din muncă reduse cu eventuale contribuții la sistemele de pensii private. În 2007, suma maxima acordată ca îndemnizație de angajare în câmpul muncii este 7500 DKK (aprox. 1000 euro).</p>
Venituri impozabile	<p>Veniturile impozabile reprezintă suma netă a tuturor veniturilor și deducerilor, și anume:</p> $\begin{aligned} & \text{Venituri personale} \\ & +/\div \text{Venituri din capital} \\ & \div \text{Plăți regulate de evaluare} \\ & = \text{Venituri impozabile} \end{aligned}$
Baza pentru contribuțiile la piața muncii	<p>Venituri salariale, comisioane, profit de la companie sau întreprindere care este venit personal, venituri în calitate de soț coproprietar, valoarea bonusurilor salariale etc. În plus, beneficii de șomaj, în caz de boală și de maternitate/paternitate și anumite beneficii în numerar constituie parte din baza economiilor pentru pensiile speciale.</p>
Venituri partajate	<p>Dividendele partajate și bonusurile partajate în vânzările de acțiuni necotate. Pierderile suferite la acțiunile cotate pot fi compensate doar cu dividendele și câștigurile din alte acțiuni.</p>

* Contribuțiile la economiile pentru fondul de pensii făcute direct de către angajator înaintea calculării plăților fiscale și salariale.

În sensul prezentei broșuri, vom examina un pic mai îndeaproape principiul venitului net și interacțiunea sistemului fiscal în domeniul producției și consumului de energie. În timp ce lista lungă a taxelor de mediu colectate în Danemarca îmbracă țara într-o haină de mediu galbenă (sau mai degrabă verde), se are în vedere, în acest context, că aceste taxe au un efect mai mic asupra economiei, deși acesta nu este deloc neglijabil.

Principiul venitului net (PVN)

PVN este într-adevăr de o importanță fără precedent în contextul global, deoarece acesta prevede mănere de control pentru creșterea sau diminuarea domeniului de aplicare și valoarea elementelor deductibile, care, la rândul lor, reglementează nivelul bazei impozabile și a impozitelor care urmează să fie plătite, și, în cele din urmă, duc la creșterea sau scăderea soldului de numerar și a fluxului de lichidități, o parte din care poate fi repusă în circulația economică.

Analizând diagramele 4 și 5 de mai sus, reprezentând structura internă a colectării taxelor în Danemarca și proporția respectivă a impozitului pe venitul personal, devine destul de evident în cele ce urmează faptul că acest principiu are un impact major, deși nu exclusiv, asupra a.) capacității cetățenilor de a investi o parte din soldul de numerar în activități de promovare a economiei, și) b. nivelul activităților desfășurate de sectoarele legate de construcții și de sectoarele care deservește proprietarii de bunuri imobile. Impactul acestui principiu este mai mic în raport cu sectoarele de comerț și aproape neglijabil în raport cu toate celelalte industrii.

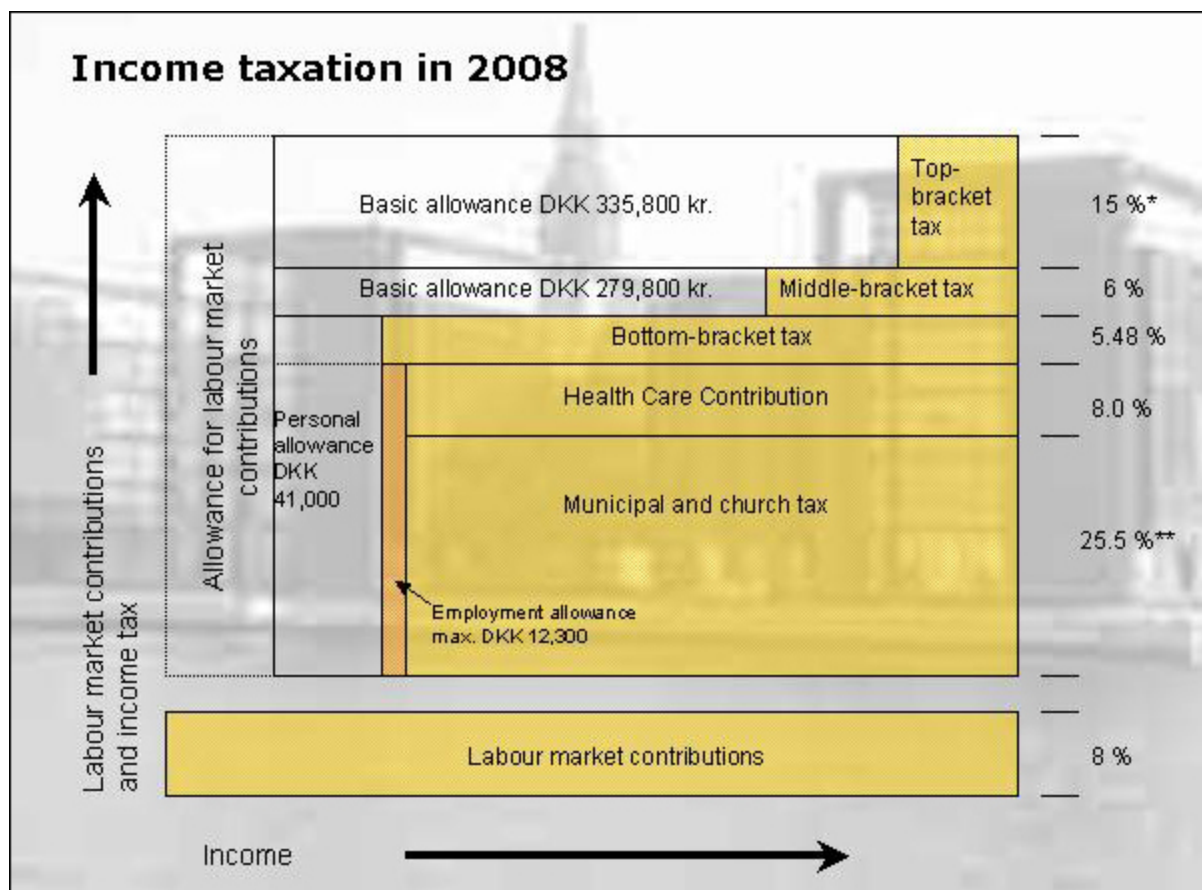
Restituirea TVA la costurile de construcție a locuințelor private. În anii 1970, guvernul a promovat o creștere explozivă a construcțiilor ca urmare a inițiativei de sponsorizare parțială prin furnizarea de scutire de TVA pentru proprietarii de case care construiesc noi clădiri sau reconstruiesc și modernizează locuințele existente. Scutirea le-a permis proprietarilor să solicite restituirea TVA-ului pentru materialele de construcție și munca legate de aceste lucrări. În afară de alimentarea sectoarelor de construcții, această inițiativă a rezultat, de asemenea, în măsuri de economisire substanțială a energiei, astfel, ținând cont de prețul petrolului care înregistra creșteri abrupte pe piața internațională, casele noi urmau să fie construite toate în conformitate cu noile standarde de economisire a energiei și multe dintre lucrările de modernizare aveau aceleași obiective.

De-a lungul anilor ce au urmat, au fost lansate diverse programe similare și fonduri au fost consumate rapid având ca scop susținerea roților care mergeau lent prin furnizarea proprietarilor de case a îndemnizației pentru deducerea fiscală pentru materialele alese și lucrările legate de obiectivele programelor individuale de economisire a energiei și conservare a mediului. Aceste programe au făcut obiectul unor dispoziții de administrare diferite, cu toate acestea, în cele mai multe cazuri companiile de construcții au gestionat formalitățile în numele proprietarilor de case. Trebuie remarcat faptul că aceste programe au fost condiționate de utilizarea entităților înregistrate ca plătitoare de TVA și a fost solicitat un set complet de documente pentru obținerea scutirii de impozit.

Deducerea dobânzilor ipotecare. Foarte puține proprietăți daneze, dacă și există asemenea cazuri, în special, case particulare, sunt comercializate prin plata în numerar integral. Mai degrabă însă, cele mai multe case sunt procurate prin credite ipotecare în conformitate cu limitele de credit valide, fixate, în general, la 80% din valoarea proprietății. Aceasta este, probabil, de asemenea, principalul motiv din spatele afirmației anterioare potrivit căreia majoritatea danezilor trăiesc în "proprile" lor locuințe. Am putea adăuga că acesta este un lucru care poate fi pus sub semnul îndoielii; nu din cauza numărului de persoane care au titlul de proprietate asupra locuinței pe care o ocupă, ci datorită faptului că doar un procent mai mic de proprietăți sunt cu adevărat "deținute" de către proprietari, deoarece, în realitate, instituțiile de credit ipotecar dețin o mare majoritate a tuturor proprietăților.

Indiferent de acest fapt, aranjamentele ipotecare au făcut posibil ca, practic, toți locuitorii țării să achiziționeze proprietăți pe care să le "dețină", mai degrabă, decât să le închirieze, în cazul în care își doresc acest lucru. Fără îndoială și dincolo de orice discuție, acest lucru a fost posibil doar datorită faptului că proprietarii au beneficiat de dreptul de a reduce baza de ansamblu pe venit impozabil printr-o anumită proporție a dobânzii ipotecare, un termen care în limba daneză are o poziție foarte proeminentă și este cunoscut ca "valoarea deducerii taxei pe locuință".

Această scutire de impozit a fost supusă multor schimbări și reforme majore, deoarece de-a lungul timpului guvernele au urmat politicile lor economice și obiectivele legate de finanțele de stat. Cu toate acestea, pentru a înțelege mai bine efectul unora dintre măsurile de reformă, este necesar să se contureze structura de calcul fiscal existent în sistemul danez. Diagrama următoare (sursa: Ministerul danez de Impozitare), arată trei categorii pentru determinarea impozitelor pe venit și, împreună cu contribuția pe piața forței de muncă, ca un fel de *Basso Continuo* în imaginea de ansamblu a oarecum cacofonicului calculul al impozitului. Începând cu anul 2008, categoria de mijloc a fost desființată (2011), fără vreun efect major, deoarece granițele dintre categoriile de sus și de jos au fost ajustate în consecință.

Diagrama 6. Calcularea taxelor în Danemarca în 2008

Notă: A se respecta cursul de schimb de aproximativ 1€=7.45 DKK

▪ **Reforma fiscală din 1987** a avut ca scop creșterea motivației de a economisi, în loc de a intra în datorii. Ea s-a concentrat foarte direct asupra reducerii valorii scutirii de impozit pe dobândă pentru cei cu cele mai mari venituri. Acest lucru a fost obținut prin introducerea veniturilor de capital ca bază de venituri speciale, unde venitul a fost impozitat cu o cotă de impozitare mai mică.

Ca urmare a reformei fiscale din 1987, veniturile din capital au trebuit să fie calculate ca suma totală a veniturilor și a deducerilor. De exemplu, dacă plățile de dobânzi au fost mai mari decât veniturile din dobânzi, veniturile nete din capital au fost negative și invers. În acest fel, a fost introdus un principiu de venit net, dar acesta a fost valabil numai pentru veniturile din capital.

▪ **Modificările fiscale din 1993** au redus și mai mult valoarea scutirii de impozit pe dobândă în perioada 1994-1998. Principiul de bază al reformei din 1987 a fost faptul că veniturile din capital ar trebui să fie calculate pe cont propriu în conformitate cu un principiu net și că veniturile negative nete din capital nu pot fi deduse din categoria fiscală de vârf. Pentru cei bine

plățiți, acest lucru a însemnat o scădere a valorii scutiri de impozit pe dobândă la aproximativ 46%. Cu toate acestea, în același timp, acest grup a cunoscut o scădere a impozitului marginal cu aproximativ 6%, atunci când contribuțiile la piața forței de muncă au fost luate în considerare.

▪ **Ajustările fiscale din 1998 au continuat reducerea valorii scutirii de impozit pe dobândă.** Începând cu 2001, atunci când acestea sunt pe deplin puse în aplicare, ajustările nu mai permit deducerea veniturilor nete negative de capital atunci când se calculează taxele din categoria de jos. Ca urmare, plățile de dobânzi pot fi deduse doar la calcularea impozitelor municipale. Acest lucru înseamnă că scutirea de impozit pe dobândă urcă acum la 33% pentru toți contribuabilii.

Diagrama următoare arată felul în care a decurs procesul de diminuare a valorii scutirii de impozit pe dobândă în perioada din 1986 până în 2008, cu includerea ajustării taxei din categoria de mijloc încă valabilă.

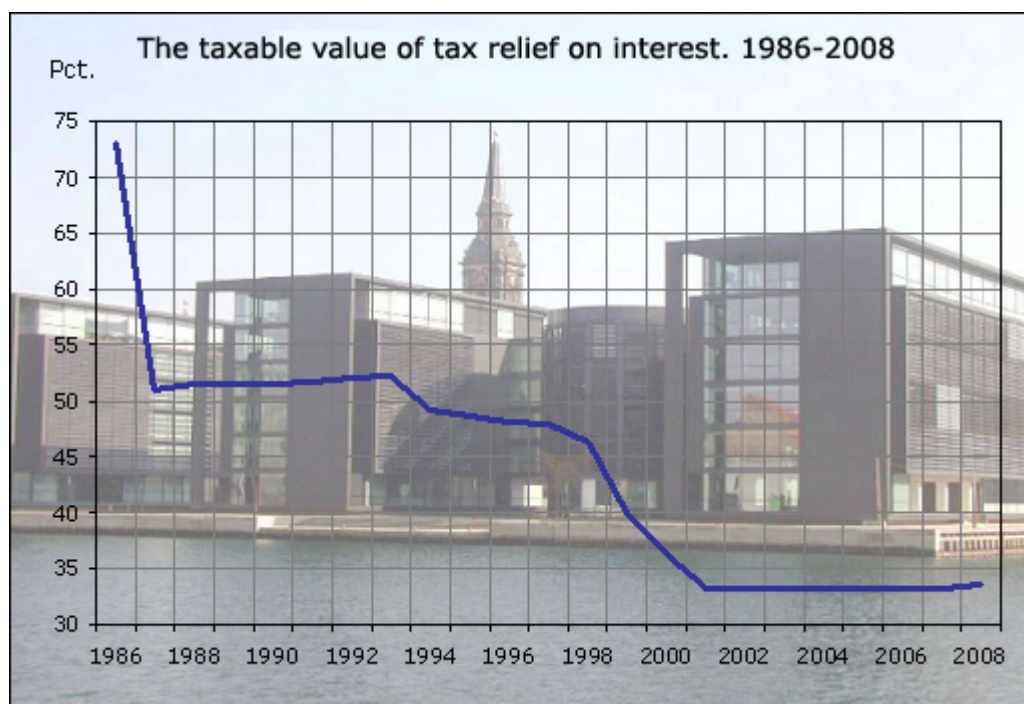

Diagrama 7. Diminuarea scutirii de impozit pe dobândă între 1986 și 2008

Taxele pe energie în Danemarca

Există multe taxe directe și indirecte legate de energie în Danemarca. Acestea au ca scop, în timp ce alimentează organismul fiscal nesătul mereu, încurajarea companiilor și gospodăriilor să economisească din consumul lor de energie și să reducă daunele aduse mediului. Taxele normale de energie oferă consumatorului un stimulent pentru a economisi energia.

Ratele pentru taxele fixe pe energie sunt determinate în funcție de conținutul de energie din combustibil. Taxa pe cărbune, petrol, gaze naturale și electricitatea utilizată pentru încălzire, corespunde valorii de circa 7€ per GJ. Cu toate acestea, acest lucru nu se aplică pentru energia utilizată pentru combustibilul folosit de autovehicule. În acest caz, nivelul taxei este stabilit la o valoare cât mai mare posibilă, luând în considerare, în același timp, cerințele existente privind mobilitatea, efectele de distribuție, competitivitatea și comerțul transfrontalier. Ratele pentru diferite tipuri de combustibil sunt menționate în legislația fiscală privind energia per litru, per kg sau m³. Taxele pe energie sunt plătite de către furnizorul de energie, care transferă apoi taxa consumatorului prin intermediul facturii pentru energia furnizată.

Electricitatea

În termeni generali, danezii plătesc un preț combinat extrem de ridicat pentru energia electrică, acesta variind, în prezent, între aproximativ 29 și 30 de eurocenți per kWh. Din taxa totală per kWh, prețul de bază al energiei electrice se situează în jurul valorii de 22%, în timp ce restul este format din taxele de distribuție, taxa de stat și completat de un TVA de 25%. Există totuși o ușoară reducere de aproximativ 2,2 eurocenți per kWh pentru proprietarii de case cu sisteme de încălzite pe baza energiei electrice, care consumă peste 4.000 kWh anual și care îndeplinesc anumite condiții specifice suplimentare.

Înmatricularea mașinilor

În Danemarca taxele pentru autoturisme constau din taxa de înmatriculare, accizul pe mijloc de transport, taxe de proprietate, taxe compensatorii, taxe de asigurare și de răspundere civilă auto, și taxe de drum. Aceste taxe generează anual venituri de aproximativ 4.7 miliarde de euro, deși suma variază de la un an la altul, deoarece vânzările de mașini sunt extrem de sensibile la schimbările din economia națională.

Dată fiind contribuția sa substanțială la veniturile publice și poziția sa unică în contextul internațional de impozitare, sistemul danez de impozitare a mașinilor este descris mai jos cu ceva mai multe detalii. În plus, așa cum se vede din exemplele de mai jos, impozitarea ia, de asemenea, în considerare aspectele legate de mediu.

Pentru mașinile noi, taxa de înmatriculare este, în general, calculată ca 105% din partea valorii supusă taxelor vamale sub € 10.255 și 180% din partea valorii supusă taxelor vamale care depășește această sumă. Pentru mașinile pe benzină taxa de înmatriculare se reduce cu 540 € pentru fiecare kilometru pe care îl parcurge mașina pe mai mult de 16 km per litru de combustibil. Pentru autovehiculele cu motor diesel taxa de înmatriculare se reduce cu 540 € pentru fiecare kilometru parcurs de mașină pe mai mult de 18 km per litru de combustibil. Pentru mașinile pe benzină taxa de înmatriculare se majorează cu 135 € pentru fiecare kilometru parcurs de mașină pe mai puțin de 16 km per litru de combustibil. Pentru autovehiculele cu motor diesel taxa de înmatriculare crește cu 135 € pentru fiecare kilometru parcurs pe mai puțin de 18 km per litru de combustibil.

Exemplul de mai jos este ușor simplificat și prezintă calculul taxei de înmatriculare pentru un autoturism nou, prețul de stradă al căruia (cu taxele de înmatriculare plătite) era în 2007 de 30.460 €.

Tabelul 3. Taxele de înmatriculare a automobilelor în Danemarca

Element	€
Prețul de vânzare al furnizorului fără TVA	11,680
TVA de 25%	2,920
Opțiuni (radio, ABS, ESP)	-975
Baza impozabilă	13,625
Taxa de înmatriculare	16,835
Prețul total pentru mașina înregistrată	30,460

Pe lângă taxa de înmatriculare, danezii care dețin mașini plătesc, de asemenea, următoarele impozite și taxe:

- *Accizele pe vehicule.* Accizul pe vehicul este calculat pe baza greutății vehiculului. De obicei, accizul pe vehicul se plătește pentru toate mașinile înmatriculate înainte de 1 iunie 1997.

După 1 iunie 1997, accizul pe vehicul a fost înlocuit cu taxa verde care se bazează pe consumul de combustibil. Astăzi, doar proprietarii de autoturisme înmatriculate înainte de 1 iunie 1997 și de vehicule utilitare, camioane, camionete și rulote etc. continuă să plătească accizul pe vechiul, deoarece nu există nicio normă oficială de consum de carburant pentru vehiculele fabricate înainte de 1997 și pentru vehicule comerciale, camioane, camionete și rulote, ceea ce înseamnă că este imposibil să se calculeze taxa verde pentru proprietarii acestor tipuri de vehicule.

- *Taxa verde.* În 1997, taxa de tip acciz pe vehicul a fost înlocuită cu taxa verde. Taxa verde este o taxă regulată care se stabilește în funcție de vehicul și se calculează exclusiv pe vaza consumului de combustibil al vehiculului. Scopul schimbării a fost de a reduce daunele aduse mediului cauzate de autoturisme prin interconectarea mai strânsă a taxelor de performanța ecologică individuală a mașinii. Această schimbare a dus la o reducere a taxei pentru vehiculele eficiente din punct de vedere al consumului de combustibil. De exemplu, pentru un VW Lupo diesel, taxa verde este de 21.50 Euro anual, în timp ce proprietarul unui Peugeot 607 cu cutie automată și cu un motor pe benzina de 3 litri trebuie să plătească anual 870 de Euro
- *Taxa compensatorie.* Pe lângă plata accizului pe vehicul sau a taxei verde, proprietarii mașinilor pe motor diesel plătesc, de asemenea, o taxă compensatorie. Taxa compensatorie contracarează diferența de taxe dintre mașinile pe benzină și cele pe motorină pentru a crea egalitatea de șanse între proprietarii de mașini care utilizează cele două tipuri de combustibil. Atunci când este crescută taxa pentru mașinile pe benzină, crește și taxa compensatorie, iar când taxa pentru mașinile cu motor diesel crește, taxa compensatorie este redusă. Pentru automobilele obișnuite cu motor diesel taxa compensatorie se calculează ca o economisire fiscală prin utilizarea motorinei în locul benzinei pentru 16.000 de km anual. Acest lucru înseamnă că, dacă vă deplasați 16.000 km anual, proprietarul plătește aceeași sumă a impozitului, indiferent dacă acesta conduce un automobil pe benzina sau pe motorină.

Observații de final

Danemarca are o economie relativ mică, dar deschisă, extrem de dependentă de comerțul internațional și fără prea multă putere de a influența starea internațională a pieței sau a instrumentelor centrale ale acesteia, cum ar fi ratele dobânzii. Din aceste motive, pentru economia internă daneză este esențial să se asigure că bunurile și serviciile pot fi tranzacționate în mod liber între țări și, prin urmare, Danemarca s-a implicat activ în înlăturarea obstacolelor din calea comerțului în cadrul UE, OCDE și OMC.

În ciuda dependenței de starea internațională a pieței, economia daneză este în acest moment considerată a fi una dintre cele mai puternice din Europa, crescând cu mai mult de 20 de ani soldul pozitiv de comerț exterior. Statutul Danemarcei ca port sigur pentru piețele financiare afectate de probleme și furtuni nu pare a fi amenințat de-a lungul anului 2012.

Aceasta ar putea fi principala explicație a faptului că Danemarca este capabilă să mențină cel mai mare rating de credit Moody's, Standard & Poor's și Fitch, deoarece toate cele trei instituții estimează perspectivele de rating de credit ca fiind stabile, în timp ce atât Germania cât și Franța se confruntă cu perspective de rating mai puțin favorabile.

Un aspect la fel de important în spatele poziției relativ avantajoase a Danemarcei poate fi găsit pe scena politică internă, acolo unde, indiferent de criza economică, politicienii au demonstrat o voință puternică pentru efectuarea controalelor financiare solide. Profesorul Nina Smith de la Universitatea Aarhus a rezumat situația astfel: *"Politicienii, indiferent de culoarea politică, au fost foarte clari în comunicarea responsabilității pentru controlul strict al finanțelor publice. Combinată cu o poziție buna de plecare, mesajele politice coerente din ultima jumătate de an au fost factori determinanți pentru instituțiile de rating de credit."*

În același context, ca o trăsătură distinctă, în Danemarca se încearcă reglementarea activităților economice și a evoluției inflației prin politica fiscală, cu măsurile monetare vizând din ce în ce mai mult susținerea stabilității monedei daneze. După cel de-al doilea război mondial, Danemarca a participat la diferite aranjamente de cooperare internațională valutară, începând cu Bretton Woods (din 1948 până în 1971, atunci când acesta a încetat), mai târziu, în SEM și din 1990 în UEM. În urma referendumului din 2000 s-a decis menținerea monedei daneze, coroana, și, ca atare, Danemarca nu face parte din zona euro, deși coroana daneză este legată de Euro.

Piața daneză a forței de muncă este în mare măsură autoreglementată și este considerată de majoritatea populației ca funcționând bine, deoarece se bazează pe principiul “flexicurității”, prin care flexibilitatea ocupării forței de muncă este în mare parte echilibrată de nivelul substanțial de protecție socială. Acest lucru a contribuit, probabil, la clasarea în 2004 a Danemarcei în partea de sus a topului țărilor UE în ceea ce privește faptul că 76% din forța de muncă cu vârsta între 15 și 64 ani au fost plasați în câmpul muncii.

Tendențele demografice din țară indică o proporție mai mare a persoanelor în vârstă, ca rezultat al scăderii fertilității și a speranței crescute de viață. În conformitate cu evoluția socio-economică generală, acest grup împărtășește cerințele în creștere de îmbunătățire calitativă a serviciilor publice. În 2005, Comisia națională pentru protecție socială a prezentat viziunile sale consolidate privind dezvoltarea societății daneze până în 2040, subliniind necesitatea tot mai mare de forță de muncă înalt calificată. S-a propus ca această cerere să fie satisfăcută prin diverse stimulente, inclusiv, printre altele, finalizarea mai rapidă a studiilor, creșterea vârstei generale de pensionare, desființarea treptată a pensionării anticipate, o mai bună integrare pe piața muncii a imigranților și altele.

În locul acestei evoluții, danezilor li s-a promis prin schimbarea coalițiilor de guvernământ perspective de relaxare a impozitului pe venit din costul creșterii impozitelor legate de proprietate și creșterea constantă a tarifelor pentru servicii și a costului combinat pentru mărfuri. Obișnuiți cu biciuirea fiscală îndelungată, majoritatea danezilor adoptă atitudinea de “așteaptă și vei vedea”, în timp ce, în conformitate cu cercetările internaționale, (e curios felul în care funcționează scorului și ratingul), ei rămân cea mai fericită națiune de pe pământ (sursa: OCDE, octombrie 2011).

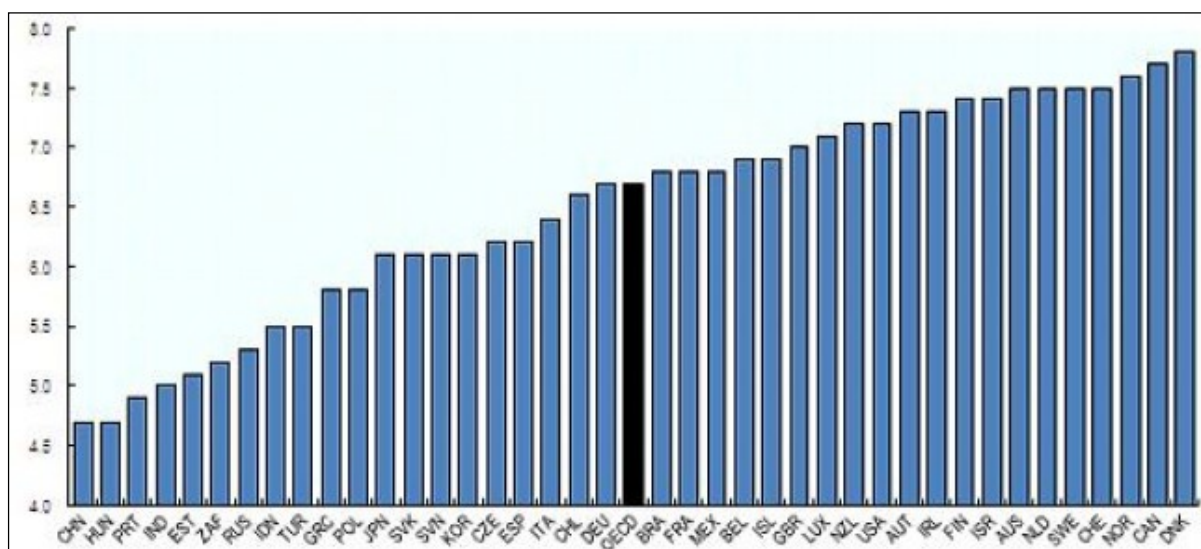

Diagrama 8. OCDE plasând Danemarca în vârful ratingului de satisfacție

**Anexa la caseta Cu privire la modelul de monitorizare a nivelului de
securitate demografică în Republica Moldova**

Indicatorii incluși pentru evaluarea securității demografice

Denumirea blocurilor de politici	Denumirea indicatorilor incluși în evaluarea impactului politicilor demo-socio-economice asupra securității demografice (cu culoarea neagră sunt indicați indicatorii definitivi care au rămas pentru estimarea securității demografice)
<i>1. Blocul Sănătatea, inclusiv:</i>	
1.1 Indicatorii de acces la serviciile medicale	Gradul de asigurare a populației cu medici (la 10 mii locuitori); gradul de asigurare a populației cu paturi (la 10 mii locuitori); cheltuieli la 1 locuitor (în lei/1 locuitor); nivelul spitalizării bolnavilor (la 100 locuitor).
1.2 Indicatorii de incidență de îmbolnăvire	Incidența: generală a populației , la 10 mii locuitori; de boli infecțioase și parazitare, la 10 mii locuitori; de tumori, la 10 mii locuitori; de bolile aparatului circulator, la 10 mii locuitori; de boli ale aparatului respirator , la 10 mii locuitori; de boli ale aparatului digestiv , la 10 mii locuitori; de accidente, intoxicații și traume , la 100 mii locuitori; de tuberculoza (cazuri noi plus recidive), la 100 mii locuitori; prin alcoolism și psihoze alcoolice, la 100 mii locuitori; prin narcomanie, la 100 mii locuitori.
1.3 Indicatorii de mortalitate pe principalele cauze de deces	Mortalitatea populației , total, la 100 mii locuitori; mortalitatea populației la domiciliu , la 100 mii locuitori; mortalitatea populației de la tumori maligne , la 100 mii locuitori; mortalitatea populației de la bolile aparatului circulator , la 100 mii locuitori; mortalitatea populației de la bolile aparatului respirator , la 100 mii locuitori; mortalitatea populației de la bolile aparatului digestiv, la 100 mii locuitori; mortalitatea populației de la accidente, intoxicații și traume, la 100 mii locuitori.
<i>2. Blocul Demografic, inclusiv:</i>	
2.1 Caracteristici demografice ale populației	Coeficientul îmbătrânirii populației , la începutul anului (numărul persoanelor în vârstă de 60 ani și peste la 100 locuitori); revin femeii/barbati în profil teritorial, la începutul anului; numărul copiilor în vârstă 0-14 ani și bătrânilor în vârstă de 60 ani și peste la 100 persoane în vârstă de 15-59 ani (la 1 ianuarie); vârsta medie a populației (total populație la 1 ianuarie).
2.2 Indicatorii demografici generali	Rata natalității (la 1000 locuitori); Rata mortalității (la 1000 locuitori); Rata mortalității infantile (la 1000 locuitori); Rata nupțialității (la 1000 locuitori); Rata divorțialității (la 1000 locuitori); Numărul locuitorilor pe 1 km² ; Ponderele copiilor născuți în afara căsătoriei , în % față de total; Rata sporului natural (la 1000 locuitori).
<i>3. Blocul indicatorilor Economici</i>	
	Indicii producției industriale, în % față de anul precedent; terenuri agricole pe un locuitor (total terenuri agricole în hectare/numărul mediu anual al populației); investiții în capital fix în construcția de locuințe , pe 1 locuitor, lei; vânzările de mărfuri cu amănuntul, pe 1 locuitor , lei; volumul de servicii cu plată prestate populației, pe 1 locuitor , lei; productivitatea muncii (volumul producției pe o persoană a personalului industrial-productiv, lei); investiții în capital fix (în prețuri curente, mii lei) pe un locuitor; apa livrată populației pe cap de locuitor , mii m ³ .

4. Blocul indicatorilor Sociali

Mărimea medie a pensiei stabilite pentru limită de vîrstă în % față de media pe republică; numărul copiilor invalizi în vîrstă de pînă la 16/18 ani, în % față de totalul invalizilor; invaliditatea primară (caz nou) a populației, la 100 mii locuitori; **salariul nominal mediu lunar al unui salariat în economie**, lei; suma datorată pentru remunerarea muncii, în % față de media pe republică; asigurarea cu locuințe locuibilă pe cap de locuitor, suprafața locuibilă, m.p. pe cap de locuitor; asigurarea cu suprafața totală pe cap de locuitor, revin m² de suprafață totală în medie pe 1 locuitor; **nivelul criminalității** (numărul infracțiunilor înregistrate la 10000 locuitori); **consumul apei potabile pe cap de locuitor**, mii m³.

5. Blocul indicatorilor OFM (ocuparea forței de muncă)

Mișcarea naturală a lucrătorilor, angajați „+, eliberați -“ (în persoane, care a fost recalculat în % față de numărul scriptic al salariaților); ponderea șomerilor angajați în cîmpul muncii de către agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă, % din totalul șomerilor înregistrați; locuri de muncă noi create, ponderea din totalul pe republică, %; **numărul de zile în concedii fără plată s-au cu menținerea parțială a salariului pentru o persoană;** **suma datorată pentru remunerarea muncii a unui salariat**, mii lei pentru un salariat; ponderea salariaților antrenați la IMM, % față de totalul antrenați la unitățile administrativ-teritoriale; ponderea populației temporar absentă, plecată peste hotare în vîrstă de 15-49 ani, % față de totalul plecate; **ponderea populației economic active**, % față de numărul total al populației.

6. Blocul indicatorilor Educației

Numărul de copii la un cadru didactic în instituțiile preșcolare (copii/cadru didactic); **numărul de copii la 100 locuri în instituțiile preșcolare** (copii/100 locuri); numărul de elevi în licee, gimnazii, școli care învață în schimbul I, în % față de numărul total al elevilor; **populația cu educația universitară cu vîrsta mai mare de 20 ani**, în % față de totalul populației; **ponderea populației analfabete** în % față de populația totală; **ponderea copiilor născuți la mame cu studii superioare**, % față de totalul născuților.

ANEXA STATISTICĂ

PIB (resurse)	PIB (nominal)		VAB		Agricultura		Industria		Construcții		Alte activități		Impozite nete pe produs	
	mil. lei prpret.curente	% fata de an preced.	mil. lei pr.curente	% pondere in PIB	mil. lei pret.curente	% fata de an preced.	mil. lei pret.curente	% fata de an preced.	mil. lei pret.curente	% fata de an preced.	mil. lei pret.curente	% fata de an preced.	mil. lei pret.curente	% fata de an preced.
2006	44754,4	104,8	37338,7	83,4	6488,8	97,2	6580,8	97,7	1776,5	132,4	22492,7	105,9	7415,6	111,0
2007	53429,6	103,0	44412,9	83,1	5333,9	65,0	7615,9	99,2	2585,9	121,2	28877,2	112,4	9016,7	106,7
2008	62921,5	107,8	51773,6	82,3	5544,0	141,1	8737,2	101,8	3115,0	100,3	34377,3	102,3	11148,0	113,1
2009	60429,8	94,0	50809,2	84,1	5134,5	90,1	8030,8	80,1	2108,7	73,2	35535,2	99,5	9620,6	95,8
2010	71885,5	107,1	59920,7	83,4	8657,4	107,4	9534,8	108,9	2437,5	112,7	39291,0	105,1	11964,8	111,7
Ian.-sep. 2006	34015,3	104,6	28919,5	85,0	5250,4	97,4	4959,3	93,0	1550,9	115,9	17158,9	108,5	5095,8	109,5
Ian.-sep. 2007	40466,2	103,3	34096,7	84,3	4433,6	67,7	5978,1	100,2	2373,5	127,1	21311,5	107,7	6369,5	120,9
Ian.-sep. 2008	47165,2	107,6	39408,6	83,6	3447,3	123,8	6944,7	101,8	3119,8	99,6	25896,8	106,1	7756,6	109,6
Ian.-sep. 2009	44654,3	92,3	37839,8	84,7	3260,2	89,4	5996,3	76,7	1956,3	69,2	26627,0	98,8	6814,5	94,9
Ian.-sep. 2010	52329,2	106,5	43818,7	83,7	4815,9	106,6	6943,0	106,4	2013,3	103,9	30046,5	104,2	8510,4	116,1
Ian.-sep. 2011	60496,6	106,7	50800,6	84,0	6666,2	102,9	8204,6	110,3	2349,2	107,1	33580,6	105,8	9696,0	108,6
Trimestrul I 2009	13125,7	93,1	11132,4	84,8	640,5	103,0	1773,9	75,9	457,7	68,7	8260,2	99,9	1993,3	92,0
Trimestrul II 2009	14991,5	91,4	12714,2	84,8	1337,8	101,8	1834,8	75,3	696,9	76,5	8844,7	97,5	2277,4	85,4
Trimestrul III 2009	16537,0	92,5	13993,2	84,6	1281,9	76,3	2387,6	78,6	801,7	63,8	9522,0	99,1	2543,8	106,5
Trimestrul IV 2009	15775,5	99,2	12969,4	82,2	1874,3	91,2	2034,5	93,2	152,4	99,2	8908,2	101,5	2806,1	97,8
Trimestrul I 2010	14549,4	104,7	12233,2	84,1	659,0	103,5	2137,4	105,6	358,9	76,8	9077,9	102,3	2316,2	120,6
Trimestrul II 2010	17325,0	106,4	14427,4	83,3	1707,8	107,8	2119,4	108,2	720,3	105,4	9879,9	104,1	2897,6	113,5
Trimestrul III 2010	20454,8	108,0	17158,1	83,9	2449,1	106,9	2686,3	105,6	934,1	118,1	11088,6	106,0	3296,6	114,8
Trimestrul IV 2010	19556,3	108,8	16102,0	82,3	3841,5	108,8	2591,8	116,4	424,2	225,4	9244,5	107,6	3454,3	100,9
Trimestrul I 2011	16784,3	108,4	13916,5	82,9	684,0	106,4	2493,6	108,8	399,5	104,0	10339,3	106,2	2867,8	117,9
Trimestrul II 2011	19843,3	106,8	16694,3	84,1	2108,9	102,1	2492,2	109,8	987,3	124,9	11105,9	106,1	3149,0	105,2
Trimestrul III 2011	23869,0	105,3	20189,8	84,6	3873,2	102,4	3218,7	111,9	962,4	94,6	12135,5	105,3	3679,2	105,2

PIB(utilizari)	PIB(nominal)		consum final		formarea bruta de capital fix		Variatia stocurilor		export net	
	mil.lei pret. curente	% fata de an preced.	mil.lei pret. curente	% fata de an preced.	mil.lei pret. curente	% fata de an preced.	mil.lei pret. curente	% fata de an preced.	mil.lei pret. curente	% fata de an preced.
2006	44754,4	104,8	50972,5	121,3	12691,5	1964,6	76,3	-20874,2	119,1	
2007	53429,6	103,0	60618,1	125,5	18221,7	2138,1	99,4	-27548,3	118,5	
2008	62921,5	107,8	71451,4	102,2	21391,4	3291,6	146,2	-33212,8	102,4	
2009	60429,8	94,0	68574,0	69,1	13655,0	329,7	9,5	-22128,8	67,6	
2010	71885,5	107,1	83240,3	117,2	16262,6	648,1	157,9	-28265,5	114,8	
Ian.-sep. 2006	34015,3	104,6	38392,6	116,2	8209,5	1664,4	110,7	-14251,2	123,9	
Ian.-sep. 2007	40466,2	103,3	47154,0	128,9	10269,6	2190,3	116,1	-19147,7	119,6	
Ian.-sep. 2008	47165,2	107,6	56577,7	109,3	12911,1	2379,4	89,9	-24703,0	105,7	
Ian.-sep. 2009	44654,3	92,3	52784,6	60,5	7639,9	-619,0	-27,3	-15151,2	65,4	
Ian.-sep. 2010	52329,2	106,5	62350,7	112,8	8837,3	1708,4	-254,9	-20567,2	116,6	
Ian.-sep. 2011	60496,6	106,7	73316,0	113,2	10568,8	776,3	40,4	-24164,5	110,2	
Trimestrul I 2009	13125,7	93,1	16537,8	63,6	1992,3	-479,1	-103,3	-4925,2	61,0	
Trimestrul II 2009	14991,5	91,4	17427,7	63,1	3048,6	-581,5	-53,9	-4903,3	60,7	
Trimestrul III 2009	16537,0	92,5	18819,2	55,6	2598,9	441,7	68,8	-5322,7	74,5	
Trimestrul IV 2009	15775,5	99,2	15789,4	82,3	6015,1	948,6	105,5	-6977,6	74,0	
Trimestrul I 2010	14549,4	104,7	18420,7	79,7	1608,7	269,5	-39,4	-5749,5	98,1	
Trimestrul II 2010	17325,0	106,4	20731,4	113,7	3541,9	710,0	-130,7	-7658,3	135,6	
Trimestrul III 2010	20454,8	108,0	23198,6	137,0	3686,7	728,9	142,4	-7159,4	116,3	
Trimestrul IV 2010	19556,3	108,8	20889,6	122,7	7425,3	-1060,4	-111,4	-7698,2	110,9	
Trimestrul I 2011	16784,3	108,4	21476,2	124,9	2078,1	497,3	177,8	-7267,3	120,4	
Trimestrul II 2011	19843,3	106,8	23967,4	127,1	4736,9	-398,8	-59,1	-8462,2	105,8	
Trimestrul III 2011	23869,0	105,3	27872,4	94,8	3753,8	677,8	86,4	-8435,0	106,7	

	Consum intermediar		Volumul productiei		Productia agricola		Productia industriala	
	mil.lei pret.curente	% fata de an preced.	mil.lei pret.curente	% fata de an preced.	mil.lei pret.curente	% fata de an preced.	mil.lei pret.curente	% fata de an preced.
2006					13734	98,9	22370,7	112,2
2007	75089,3	106	119502,2	104,6	12825	76,9	26173,5	113,4
2008	91228,94	105,5	143002,5	106	16503	132,1	29988,4	110,4
2009	76857,17	84,2	127666,4	87,6	13300	90,4	22643,9	97
2010	89937,97	108,8	149858,7	107,8	19873	107,9	28140,1	107,9
Ian.-sep. 2006					10106	98,9	11215,4	93
Ian.-sep. 2007					9245	79,1	13577,0	100,6
Ian.-sep. 2008	66012,37		105421		11688	127,3	21776,9	102,8
Ian.-sep. 2009	54926,76	83,9	92766,55	86,8	8578	89,8	16321,1	75,7
Ian.-sep. 2010	63248,51	106,1	107067,2	105,6	11897	108,7	18666,6	106,3
Ian.-sep. 2011	71626,86	107,2	122427,4	106,8	15571	103,7	22504,8	110

	Ritmul de creștere al IPC, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele alimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele nealimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la servicii, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
2006	12,7	9,1	16,4	14,7
2007	12,3	11	13,1	14,3
2008	12,7	15,6	8,3	16,5
2009	0	-5,6	-0,3	8,2
2010	7,4	5,7	7,3	9,1
<i>Ian.- sep. 2006</i>	12,2	8,9	16,5	12,8
<i>Ian.- sep. 2007</i>	11,9	9,2	13,6	14,9
<i>Ian.- sep. 2008</i>	14,2	18,3	9,7	16,5
<i>Ian.- sep. 2009</i>	0,2	-5,7	-0,6	10,1
<i>Ian.- sep. 2010</i>	7,2	5,3	7,3	8,8
<i>Ian.- sep. 2011</i>	7,3	8,4	5,6	7,9
Trimestrul I 2009	3,2	-0,7	0,5	14,1
Trimestrul II	-0,9	-8,3	-1,2	10,7
Trimestrul III	-1,7	-7,9	-1,2	5,9
Trimestrul IV	-0,6	-5,3	0,8	3
Trimestrul I 2010	5,8	3,5	6,6	6,7
Trimestrul II	7,9	6	8,4	9
Trimestrul III	7,8	6,4	7	10,8
Trimestrul IV	7,9	7	7,1	10
Trimestru II 2011	6,1	5,4	5,6	7,4
Trimestrul II	7,1	7,8	5,1	8,6
Trimestrul III	8,8	12,1	6,2	7,8

	Ritmul de creștere al IPC, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele alimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele nealimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la servicii, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
Ianuarie 2010	2,9	-0,6	4,4	4,7
Februarie 2010	6,5	4,3	6,9	7,6
Martie 2010	8,1	7	8,5	7,8
Aprilie 2010	8,1	6,8	8,7	8
Mai 2010	7,9	6	8,5	8,9
Iunie 2010	7,8	5,3	7,9	10,1
Iulie 2010	7,6	5,8	7,1	10,6
August. 2010	7,8	6,3	7,1	10,8
Septembrie 2010	8	7,1	6,8	11,1
Octombrie 2010	8	7,2	7	10,3
Noiembrie 2010	7,7	6,7	6,7	10,1
Decembrie 2010	8,1	7,1	7,7	9,7
Ianuarie 2011	6,7	6,3	6,6	7,1
Februarie 2011	5,7	5	5,4	6,6
Martie 2011	5,8	4,8	4,8	8,4
Aprilie 2011	6,5	6	5	9,1
Mai 2011	7	7,1	5,1	9,1
Iunie 2011	7,7	10,3	5,1	7,7
Iulie 2011	8,3	11,4	5,6	7,6
August. 2011	9,2	13,6	6,2	7,7
Septembrie 2011	8,8	11,4	6,8	8

	Ritmul de creștere al IPPI, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria extractivă, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria prelucrătoare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din sectorul energetic, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor în construcții, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele agricole, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
2006	12,2	33	14	3,6	20,1	2,9
2007	13,4	23,9	9	91,2	20,4	39,2
2008	10,4	19,2	9,3	33	20	-14,2
2009	-3	-4,5	-3,9	14	-11,9	-18,5
2010	7,9	0,7	6,2	16,1	2,3	42,9
Ian.- sep. 2006	12	37,3	13,6	3,9		-0,6
Ian.- sep. 2007	12,7	25,1	8,4	87,2		38,4
Ian.- sep. 2008	12,5	21	11,7	29,3		4,0
Ian.- sep. 2009	-3,7	-3,5	-4,8	19,5		-31,3
Ian.- sep. 2010	8,3	0	6,7	15,3		32,4
Ian.- sep. 2011	6,3	3,5	5,7	9,6		19,9
Trimestrul I	-3,3	3,8	-4,9	29,3	-2,9	
Trimestrul II	-4,2	-4,5	-5,5	23,4	-10,2	
Trimestrul III	-3,6	-9,0	-4,1	8,6	-7,7	
Trimestrul IV	-0,9	-7,5	-1,0	0,3	-9,1	
Trimestrul I	8,6	-1,3	7,7	11,1	-2,8	
Trimestrul II	8,4	1,4	6,7	16,7	1	
Trimestrul III	7,9	0,0	5,9	18,2	-1,2	
Trimestrul IV	6,7	2,7	4,6	18,3	2	
Trimestru II	4,7	3,6	3,8	9,2	4,3	
Trimestrul II	6,3	3,6	5,7	10,1	5,3	
Trimestrul III	7,9	3,4	7,6	9,6	8,1	

	Ritmul de creștere al IPPI, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria extractivă, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria prelucrătoare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din sectorul energetic, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
Ianuarie 2010	5,3	-1,8	5,1	5,3
Februarie 2010	10,3	-1,5	9,1	13,8
Martie 2010	10,2	-0,6	8,9	14,4
Aprilie 2010	9,5	1	8,2	14,4
Mai 2010	8,1	1	6,2	17
Iunie 2010	7,7	2,3	5,6	18,6
Iulie 2010	8,1	0,9	6	18,2
August 2010	8,5	-0,5	6,6	18,2
Septembrie 2010	7,2	-0,5	5,2	18,2
Octombrie 2010	6,9	1,2	4,8	18,2
Noiembrie 2010	6,8	1,9	4,6	18,3
Decembrie 2010	6,5	4,9	4,4	18,4
Ianuarie 2011	4,2	2,8	2,7	12,2
Februarie 2011	4,9	2,8	4,4	8
Martie 2011	4,9	5,2	4,4	7,4
Aprilie 2011	5,5	4,5	4,6	10,5
Mai 2011	6,9	4,9	6,3	10,7
Iunie 2011	6,6	1,3	6,2	9,2
Iulie 2011	8	3,4	7,8	9,6
August 2011	7,7	3,4	7,4	9,6
Septembrie 2011	7,9	3,4	7,7	9,6

	Cursul nominal de schimb MDL/USD	Cursul nominal de schimb MDL/EUR	Ritmul de creștere a cursul nominal de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursul nominal de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursul real de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursul real de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)
2006	13,1	16,5	4,2	5	-4,6	-4,8
2007	12,1	16,6	-7,5	0,7	-15,4	-8,4
2008	10,4	15,3	-14,4	-7,9	-21,2	-15,9
2009	11,1	15,5	6,9	1,4	6,6	1,8
2010	12,4	16,4	11,3	5,8	5,3	0,2
Ian. - sep. 2006	13,1	16,3	4,4	2,7	-3,6	-6,4
Ian. - sep. 2007	12,4	16,6	-5,5	2	-13,5	-7
Ian. - sep. 2008	10,4	15,8	-16,1	-4,9	-23,3	-13,9
Ian. - sep. 2009	11	15,1	5,8	-4,8	4,8	-4,7
Ian. - sep. 2010	12,5	16,5	13,7	9,3	7,9	3,5
Ian. - sep. 2011	11,7	16,5	-6,4	0,1	-10,1	-4,3
Trimestrul I	10,6	13,9	-4,5	-16,3	-7,5	-18,1
Trimestrul II	11,2	15,2	8,8	-5,3	8,6	-4,2
Trimestrul III	11,2	16,1	14,5	8,6	14,6	10,2
Trimestrul IV	11,4	16,8	10,1	23	12,3	24,3
Trimestrul I	12,6	17,4	18,4	24,9	14,5	19,4
Trimestrul II	12,7	16,2	13,2	6,1	6,7	-0,1
Trimestrul III	12,3	15,9	9,8	-1,1	2,8	-6,9
Trimestrul IV	11,9	16,2	4,4	-3,9	-2,1	-9,2
Trimestru II	12,1	16,5	-4	-5,3	-7,7	-8,6
Trimestru II	11,6	16,7	-8,3	3,5	-11,6	-0,7
Trimestru III	11,5	16,3	-6,7	2,5	-11,0	-3,3

	Cursul nominal de schimb MDL/USD	Cursul nominal de schimb MDL/EUR	Ritmul de creștere a cursul nominal de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursul nominal de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursul real de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursul real de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)
Ianuarie 2010	12,4	17,7	18,4	24,9	18	22,5
Februarie 2010	12,7	17,4	20,7	29	15,7	22,1
Martie 2010	12,6	17,1	16,3	21,1	10,1	13,8
Aprilie 2010	12,5	16,7	12,0	13,8	5,9	7
Mai 2010	12,7	16,0	12,5	4,6	6,3	-1,5
Iunie 2010	12,9	15,8	15,2	0,5	8	-5,4
Iulie 2010	12,6	16,0	12,3	1,4	5,5	-4,3
August. 2010	12,1	15,7	8,2	-2,0	1,3	-7,8
Septembrie	12,2	15,9	8,8	-2,8	1,6	-8,5
Octombrie 2010	11,8	16,3	5,1	-1,4	-1,8	-7,2
Noiembrie 2010	11,8	16,2	6,6	-2	0	-7,3
Decembrie 2010	12,2	16,0	1,8	-8	-4,5	-13,1
Ianuarie 2011	12,2	16,3	-1,2	-7,5	-6,1	-11,4
Februarie 2011	12,0	16,4	-5,8	-6	-9,1	-9
Martie 2011	11,9	16,7	-5,1	-2,3	-7,9	-5,3
Aprilie 2011	11,7	16,9	-6,3	0,7	-9,4	-2,9
Mai 2011	11,6	16,7	-8,5	4,3	-11,6	0
Iunie 2011	11,6	16,7	-10,2	5,7	-13,7	0,7
Iulie 2011	11,5	16,5	-8,4	2,8	-12,4	-2,7
August. 2011	11,4	16,3	-6,2	4,2	-10,9	-2,3
Septembrie	11,6	16,0	-5,3	0,5	-9,6	-4,9

Perioada	Veniturile la BPN, mil. MDL	Creșterea veniturilor la BPN, % (comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut)	Cheltuielile din BPN, mil. MDL	Creșterea cheltuielilor din BPN, % (comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut)	Datoria publică, mil. MDL		Surse de finanțare a BPN, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)
					(sold la sfârșitul perioadei)	(sold la sfârșitul perioadei)	
2006	17827,2	23%	17973,9	29%	13058,6	146,7	
2007	22292	25%	22415,6	25%	12393,1	123,6	
2008	25516,9	14%	26146,9	17%	11604,36	630	
2009	23517,7	-8%	27354,3	5%	14622,6	3836,6	
2010	27550,9	17%	29328,9	7%	18870,8	1778	
<i>Ian.- sep. 2006</i>	12399,4	21%	12100,7	24%	-	-	
<i>Ian.- sep. 2007</i>	15336,1	24%	15390,2	27%	-	-	
<i>Ian.- sep. 2008</i>	18192,6	19%	18103,4	18%	-	-	
<i>Ian.- sep. 2009</i>	16656,7	-8%	19406,9	7%	-	-	
<i>Ian.- sep. 2010</i>	16720,4	0%	20608,1	6%	-	-	
<i>Ian.- sep. 2011</i>	21533,7	29%	26180,6	27%	-	-	
Trimestrul I 2009	4974,8	-9%	6057,3	17%		1082,5	
Trimestrul II 2009	5858,2	-7%	6853,5	5%	12936,4	2077,8	
Trimestrul III 2009	5823,7	-9%	6496,1	2%	13805,3	2750,2	
Trimestrul IV 2009	6861	-6%	7947,4	-1%	14622,6	3836,6	
Trimestrul I 2010	5582,4	12%	6451,2	7%	17458,1	868,8	
Trimestrul II 2010	6817,4	16%	7253,9	6%	18005,1	1305,3	
Trimestrul III 2010	6711,9	15%	6903	6%	18564,7	1496,4	
Trimestrul IV 2010	8439,2	23%	8720,8	10%	18870,8	1778	
Trimestrul I 2011	6122	10%	6640,5	3%	18768	518,5	
Trimestrul II 2011	7524,5	10%	8368,6	15%	18991,7	1362,6	
Trimestrul III 2011	7887,2	18%	11171,5	62%	19875,2	1407,9	

Perioada	Veniturile la BPN, mil. MDL	Creșterea veniturilor la BPN, % (comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut)	Cheltuielile din BPN, mil. MDL	Creșterea cheltuielilor din BPN, % (comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut)	Datoria publică, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)		Surse de finanțare a BPN, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)
Januarie 2010	1520,5	6%	1802,4	14%	14512,7	281,9	
Februarie 2010	1785,5	-5%	2147,6	-1%	17177,3	644	
Martie 2010	2276,4	37%	2501,2	8%	17458,1	868,8	
Aprilie 2010	2343,6	15%	2328,9	-1%	17589,2	854,1	
Mai 2010	2111,3	16%	2242	9%	17861	984,4	
Iunie 2010	2362,5	18%	2683	10%	18005,1	1305,3	
Iulie 2010	2198,2	10%	2415,2	-3%	17818,6	1522,3	
August 2010	2122,4	17%	2081,2	13%	18361,3	1481,1	
Septembrie 2010	2391,3	19%	2406,6	10%	18564,7	1496,4	
Octombrie 2010	2340,3	19%	2441,6	22%	18308,2	1597,7	
Noiembrie 2010	2343,4	10%	2765	14%	18411,9	2019,3	
Decembrie 2010	3755,5	36%	3514,2	0%	18870,8	1778	
Ianuarie 2011	1840,9	21%	1876,8	4%	18849,3	35,9	
Februarie 2011	1902,4	7%	2291,4	7%	18851,1	424,9	
Martie 2011	2378,7	4%	2472,3	-1%	18768	518,5	
Aprilie 2011	2222,8	-5%	2702,3	16%	19003,5	998	
Mai 2011	2482,3	18%	2679,1	19%	18909,6	1194,8	
Iunie 2011	2819,4	19%	2987,2	11%	18991,7	1362,6	
Iulie 2011	2547,2	16%	2851,7	18%		1909,9	
August 2011	2439,1	15%	2317,9	11%		1900,6	
Septembrie 2011	2900,9	21%	2473,7	3%	19875,2	1407,9	

Perioada	Indicatori			Structura creditelor, %								
	Total Active, mii. MDL (sold la sfârșit de perioadă)	Total Obligațiuni, mii. MDL (sold la sfârșit de perioadă)	Total Credite, mii. MDL (sold la sfârșit de perioadă) volumul pe ani	credite agriculturii si industrii alimentare	credite pentru imobil, constructie si dezvoltare	credite de consum	credite industriale energetice si a combustibilului	credite bancilor	credite guvernului	credite industriei/ comertului	credite pentru constructia drumurilor si transportare	alte credite
2005	18007683,31	14997885,58	13444,2	23,97	6,86	7,8	2,89	0,45	1,32	48,08	2,92	5,71
2006	22776727,9	18843026,11	16590,3	18,66	10,6	9,2	2,18	0,71	1,37	48,88	3,38	5,02
2007	31978663,96	26454375,89	26486,8	13,85	12,78	14,06	2,03	0,5	0,4	48,57	2,23	5,58
2008	39122691,17	32088011,63	27811,8	13,27	14,63	12,92	1,98	0,12	0,18	48,72	1,57	6,61
2009	39915006	33008335,6	14246,5	15,87	12,54	8,73	3,3	0,05	0,07	51,6	1,42	6,4
2010	42302918,96	35013033,34	23429,8	14,85	12,33	8,4	3,61	0,08	0,08	51,44	3,54	5,7
Ian. - sep. 2006	20917591,02	17410215,34	1525,8	20,44	9,17	8,64	2,3	0,71	0,99	48,95	2,62	6,18
Ian. - sep. 2007	30043135,39	25429701,65	2459,4	15,43	12,26	13,97	2,06	0,72	0,55	46,8	2,27	5,94
Ian. - sep. 2008	39356239,48	32598570,31	2677,6	13,6	14,47	13,32	1,94	0,26	0,17	47,98	1,72	6,54
Ian. - sep. 2009	37797021,5	30980486,4	1336,5	15,88	12,47	10,25	2,75	0,07	0,07	50,61	1,45	6,45
Ian. - sep. 2010	40865287,84	38516718,02	25896,4	16,17	12,73	8,57	3,77	0,1	0,04	49,54	3,04	6,03
Ian. - sep. 2011	46322984,98	33483173,31	30076,6	13,83	11,91	6,75	4,11	0,05	0,04	54,91	2,54	5,85
Timestrul I 2009	37572432,3	30461936,8	24660,8	13,2	14,58	12,37	1,98	0	0,13	50,2	1,38	6,17
Timestrul II 2009	36586829,4	29749716,29	24660,8	14,98	12,82	11,27	2,24	0,07	0,11	50,22	1,51	6,77
Timestrul III 2009	37797021,5	30980486,4	23847,3	15,88	12,47	10,25	2,75	0,07	0,07	50,61	1,45	6,45
Timestrul IV 2009	39915006	33008335,6	23505,4	15,87	12,54	8,73	3,3	0,05	0,07	51,6	1,42	6,4
Timestrul I 2010	3930920677	3222470989	23740,4	15,82	12,13	8,45	3,15	0,07	0,05	53,17	1,29	5,87
Timestrul II 2010	39653431,7	32546028,2	24903	16,05	12,39	8,18	3,21	0,14	0,06	51,11	2,88	5,97
Timestrul III 2010	40865287,84	38516718,02	25896,4	16,17	12,73	8,57	3,77	0,1	0,04	49,54	3,04	6,03
Timestrul IV 2010	42302918,96	35013033,34	26915,5	14,85	12,33	8,4	3,61	0,08	0,08	51,44	3,54	5,7

Perioada	Indicatori			Structura creditelor, %								
	Total Active, mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă)	Total Obligatiuni, mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă)	Total Credite, mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă) volumul pe ani	credite agriculturii si industriei alimentare	credite pentru imobil, constructie si dezvoltare	credite de consum	credite industriale si a combustibilului	credite bancilor	credite guvernului	credite industriei/comertului	credite pentru constructia drumurilor si transportare	alte credite
Timestrul I 2011	43494259,88	36039545,85	27481,8	14,75	11,24	8,05	3,66	0,1	0,05	53,41	3,16	5,58
Timestrul II 2011	44837379,68	37354219,4	28833,4	14,57	11,69	8,23	3,81	0,07	0,05	52,91	2,8	5,88
Timestrul III 2012	46322984,98	33483173,31	30076,6	13,83	11,91	6,75	4,11	0,05	0,04	54,91	2,54	5,85
ian.10	39645717,2	32688158,16	23648,1	15,84	12,25	8,73	3,27	0,02	0,05	52,18	1,43	6,22
feb.10	39548558,9	32494778,8	23614,9	15,73	12,29	8,56	3,08	0,05	0,06	52,77	1,39	6,08
mar.10	3930920677	3222470989	23740,4	15,82	12,13	8,45	3,15	0,07	0,05	53,17	1,29	5,87
apr.10	3951049906	32385972,14	23849,4	15,87	12,27	8,45	2,92	0,07	0,06	52,96	1,66	5,74
mai.10	39385857,36	32329699,37	24390	16	12,14	8,29	3	0,07	0,05	51,83	2,84	5,78
iun.10	39653431,7	32546028,2	24903	16,05	12,39	8,18	3,21	0,14	0,06	51,11	2,88	5,97
iul.10	40023064,75	32829967,34	25312,4	16,08	12,57	8,45	3,06	0,11	0,05	51,31	2,85	5,52
aug.10	40107087,08	32848479,57	25660,3	16,39	12,84	8,53	3,32	0,1	0,05	50,1	2,75	5,92
sep.10	40865287,84	33483173,31	25896,4	16,17	12,73	8,57	3,77	0,1	0,04	49,54	3,04	6,03
oct.10	41107397,84	33625402,69	26459,8	15,84	12,6	8,48	3,69	0,1	0,04	50,27	2,96	6,02
nov.10	41586026,78	34096665,6	26831,5	15,4	12,68	8,41	3,69	0,04	0,06	50,51	3,21	6,01
dec.10	42302917,96	35013033,34	26915,5	14,85	12,33	8,4	3,61	0,08	0,08	51,441	3,54	5,7
ian.11	42867398,67	35508020,14	26971,1	14,81	12,33	8,3	3,54	0,04	0,07	51,61	3,49	5,8
feb.11	43188907,55	35798645,23	27346	14,74	11,91	8,2	3,77	0,04	0,06	52,24	3,33	5,71
mar.11	43494259,88	36039545,85	27481,8	14,75	11,24	8,05	3,66	0,1	0,05	53,41	3,16	5,58
apr.11	43786457,25	36333330,36	27844,6	15,27	11,79	8,11	3,7	0,04	0,04	52,74	2,97	5,35
mai.11	44105507,72	36667328,97	28157,4	15,27	11,86	8,18	3,68	0,04	0,04	52,71	2,88	5,34
iun.11	44837379,68	37354219,4	28833,4	14,57	11,69	8,23	3,81	0,07	0,05	52,91	2,8	5,88
iul.11	44812702,04	37236029,98	28776,2	14,37	12,01	8,47	3,71	0	0,05	52,74	2,83	5,83
aug.11	45623382,56	37905950,26	29293,3	14,43	11,99	8,53	3,81	0	0,04	52,55	2,71	5,93
sep.11	46322984,98	38516718,02	30076,6	13,83	11,91	6,75	4,11	0,05	0,04	54,91	2,54	5,85

Perioada	Total Depozite mil.MDL (sold la sfârșit de perioadă)	Structura Depozitelor, %				Veniturile și profitabilitatea, %		Rata lichidității, %		Rata dobânzii la depozite, %		Rata dobânzii la credite, %	
		depozite ale persoanelor fizice/total depozite	depozite ale persoanelor juridice/total depozite	depozite ale persoanelor fizice si juridice/total active	depozite in valuta/total depozite	Rentabilitatea activelor	Rentabilitatea capitalului	principiul I	principiul II > 20 %	în monedă națională	în monedă străină	în monedă națională	în monedă străină
2005	10623,7	50,19	46,17	73,49	38,2	3,16	17,34	0,53	36,71	12,99	5,15	18,33	11,07
2006	13674,9	53,59	40,04	70,88	49,24	3,44	20,67	0,58	33,48	11,93	5,17	18,18	11,06
2007	21053,5	61,1	31,35	66,74	48,56	3,94	24,16	0,73	28,98	15,13	6,01	18,85	10,88
2008	33766,3	62,86	28,08	63,22	46,41	3,49	19,91	0,65	30,63	18,09	9,64	20,96	12,02
2009	38026,7	62,33	30,33	61,32	53,59	-0,39	-2,12	0,6	38,27	14,66	7,61	20,31	12,51
2010	36507,3	63,28	33,96	66,02	48,45	0,54	3,04	0,67	24,15	7,56	3,42	16,25	9,91
Ian.- sep. 2006	6551,2	52,54	41,78	71,31	48,26	3,32	20,02	0,54	35,03	12,62	5,26	18,61	11,05
Ian.- sep. 2007	9918,6	54,87	39,66	70,24	47,71	4,12	25,31	0,7	33,78	14,87	6,1	18,87	10,9
Ian.- sep. 2008	14602,8	64,27	28,5	65,82	46,54	4,04	23,31	0,63	31,43	18,99	10,93	22,99	12,95
Ian.- sep. 2009	11166,5	62,62	29,44	60,58	54,56	0,16	0,87	0,62	34,53	10,77	4,88	19,04	11,89
Ian.- sep. 2010	13851,8	63,05	33,68	64,68	48,88	1,24	6,94	0,67	34,05	7,43	3,48	15,8	9,77
Ian.- sep. 2011	16629,5	64,51	32,96	66,69	46,91	1,96	11,53	0,68	31,67	6,87	3,94	14,11	8,86
Timestrul I 2009	11547,1	63,33	28,35	61,76	53,39	1,41	7,53	0,65	29,27	19,36	10,18	23,13	13,3
Timestrul II 2009	11187,2	63,15	28,59	60,64	56,56	0,47	2,51	0,64	31,46	15,04	8,16	18,94	13,09
Timestrul III 2009	11166,5	62,62	29,44	60,58	54,56	0,16	0,87	0,62	34,53	10,77	4,88	19,04	11,89
Timestrul IV 2009	12091,7	62,33	30,33	61,32	53,59	-0,39	-2,12	0,6	38,27	14,66	7,61	20,31	12,51
Timestrul I 2010	12689,4	63,23	31,08	36,18	51,31	1,59	8,9	0,6	36,49	9,11	3,37	17,25	10,21
Timestrul II 2010	12989,1	64,05	31,49	62,95	49,7	1,78	9,94	0,62	34,81	6,65	3,32	16,46	10,49
Timestrul III 2010	13851,8	63,05	33,68	64,68	48,88	1,24	6,94	0,67	34,05	7,43	3,48	15,8	9,77
Timestrul IV 2010	14661,9	63,28	33,96	66,02	48,45	0,54	3,04	0,67	24,15	7,56	3,42	16,25	9,91
Timestrul I 2011	15268,7	65,43	32,54	66,63	47,98	1,73	10,07	0,7	33,2	7,88	3,38	14,6	9,09
Timestrul II 2011	15929,2	66,04	31,78	67,06	47,64	1,75	10,32	0,72	31,77	7,28	3,58	14,2	8,9
Timestrul III 2012	16629,5	64,51	32,96	66,69	46,91	1,96	11,53	0,68	31,67	6,87	3,94	14,11	8,86

Perioada	Total Depozite mil.MDL (sold la sfârșit de perioadă)	Structura Depozitelor, %				Veniturile și profitabilitatea, %		Rata lichidității, %		Rata dobânzii la depozite, %		Rata dobânzii la credite, %	
		depozite ale persoanelor fizice/total depozite	depozite ale persoanelor juridice/total depozite	depozite ale persoanelor fizice si juridice/total active	depozite in valuta/total depozite	Rentabilitatea activelor	Rentabilitatea capitalului	principiul I	principiul II > 20 %	în monedă națională	în monedă străină	în monedă națională	în monedă străină
ian.10	12339,6	63,3	30,93	62,99	53,32	1,55	8,81	0,61	38,1	9,7	3,59	17,03	10,67
feb.10	12181,7	64,01	30,31	62,9	51,25	1,49	8,38	0,61	38,29	8,45	3,63	17,78	10,37
mar.10	12689,4	63,23	31,08	36,18	51,31	1,59	8,9	0,6	36,49	9,11	3,37	17,25	10,21
apr.10	12667,2	63,87	30,83	62,98	50,18	1,51	8,46	0,62	37,55	8,31	3,37	16,85	10,29
mai.10	12824,2	63,73	31,59	62,99	49,75	1,78	9,96	0,65	35,55	6,45	3,32	16,81	10,15
iun.10	12989,1	64,05	31,49	62,95	49,7	1,78	9,94	0,62	34,81	6,65	3,32	16,46	10,49
iul.10	13164,7	64,09	31,61	63,24	49	1,89	10,57	0,64	33,94	7,79	3,43	16,02	10,43
aug.10	13337,3	63,29	32,53	63,15	48,88	1,92	10,71	0,66	33,59	7,99	3,52	16,44	9,29
sep.10	13851,8	63,05	33,68	64,68	48,88	1,24	6,94	0,67	34,05	7,43	3,48	15,8	9,77
oct.10	14086,8	63,64	33,3	64,7	48,32	1,4	7,76	0,68	33,19	6,79	3,43	15,88	9,65
nov.10	14337,3	63,23	33,84	64,93	47,92	1,28	7,11	0,69	33,36	6,82	3,18	15,24	9,31
dec.10	14661,9	63,28	33,96	66,02	48,45	0,54	3,04	0,67	34,15	6,54	3,29	14,76	9,25
ian.11	14893,8	63,82	33,62	66,5	48,55	1,99	11,58	0,67	34,15	6,79	3,41	15,24	9,31
feb.11	15146,6	64,6	33,34	66,84	48,28	1,72	10,02	0,68	34,6	7,82	3,43	14,53	9,25
mar.11	15268,7	65,43	32,54	66,63	47,98	1,73	10,07	0,7	33,2	7,88	3,38	14,6	9,09
apr.11	15191,9	66,38	31,37	66,3	48,3	1,7	9,92	0,7	32,82	7,23	3,64	15,05	8,67
mai.11	15782,5	65,79	32,07	66,91	47,2	1,82	10,68	0,71	33,34	7,83	3,38	14,59	8,96
iun.11	15959,2	66,04	31,78	67,06	47,64	1,75	10,32	0,72	31,77	7,28	3,58	14,2	8,9
iul.11	16213,3	65,75	31,97	67,1	46,84	1,86	10,97	0,71	32,3	7,75	3,54	14,32	9,23
aug.11	16466,6	65,38	32,31	66,87	46,71	1,91	11,25	0,7	32,68	8	3,87	14,06	8,88
sep.11	16629,5	64,51	32,96	66,69	46,91	1,96	11,53	0,68	31,67	6,87	3,94	14,11	8,86

	Agregatul monetar M0, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M1, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M2, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M3, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Baza monetară, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)
2006	5145.8	8268.3	12485.3	19558.1	6512.3
2007	6664.9	10923.6	18396.8	27344.2	9537.2
2008	7578.7	11609.2	21774.1	31680.8	11633.6
2009	8849	13206.8	20942	32684.4	10456.3
2010	10107.6	15720.2	24770.7	37051.2	12115
Ian.- sep. 2006	4744.4	7584.1	11308.2	17835.5	6203.6
Ian.- sep. 2007	5928.4	9518.4	15867.2	24767.2	7499.2
Ian.- sep. 2008	7176.5	11400.3	21796.4	32373.1	11264.3
Ian.- sep. 2009	7258.2	11223.3	18426.8	29579	9543.7
Ian.- sep. 2010	9170.3	14434.4	23022.3	34764.7	10999.4
Ian.- sep. 2011	10509.7	16662.5	27140.8	40305.5	14062.5
Trimestrul I 2009	5612	8966.3	17164.9	28116.2	8832.3
Trimestrul II	6600.5	10167.8	17792	29059.7	9506.8
Trimestrul III	7258.2	11223.3	18426.8	29579	9543.7
Trimestrul IV	8849	13206.8	20942	32684.4	10456.3
Trimestrul I 2010	8502.6	13145.2	21193.2	32666.2	10322.4
Trimestrul II	8812.7	13498	21802.3	32951.3	10470.6
Trimestrul III	9170.3	14434.4	23022.3	34764.7	10999.4
Trimestrul IV	10107.6	15720.2	24770.7	37051.2	12115
Trimestru II 2011	9731	15250.8	25001.8	37683.9	12654.5
Trimestrul II	10486	16077.6	26417.7	39522.1	13402
Trimestrul III	10509.7	16662.5	27140.8	40305.5	14062.5

	Agregatul monetar M0, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M1, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M2, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M3, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Baza monetară, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)
Ianuarie 2010	8471.1	12970.3	20811.9	32772.6	10923.7
Februarie 2010	8330.5	12453.1	20513.4	32482.7	10698.6
Martie 2010	8502.6	13145.2	21193.2	32666.2	10322.4
Aprilie 2010	8527.5	12885.7	21196	32689.6	11092.7
Mai 2010	8484.1	12925.8	21309.5	32559.5	10781.6
Iunie 2010	8812.7	13498	21802.3	32951.3	10470.6
Iulie 2010	9193.4	14043.1	22358.6	33678.4	11308.4
August. 2010	9194.4	14137.9	22532	33741	11728.6
Septembrie 2010	9170.3	14434.4	23022.3	34764.7	10999.4
Octombrie 2010	9454.6	14891.1	23541.6	35241.1	11736.5
Noiembrie 2010	9459.8	14977.4	23797.1	35715.5	11803.3
Decembrie 2010	10107.6	15720.2	24770.7	37051.2	12115
Ianuarie 2011	9579.1	15105	24474.2	37075.2	12084.1
Februarie 2011	9488.4	15079.2	24636.5	37380.8	11772.6
Martie 2011	9731	15250.8	25001.8	37683.9	12654.5
Aprilie 2011	10348.6	15582.5	25543.1	38295.6	13290.4
Mai 2011	10233.9	15773.3	26018.9	38677.2	13217.9
Iunie 2011	10486	16077.6	26417.7	39522.1	13402
Iulie 2011	10693.1	16427.9	26907.8	39811.1	13413.7
August 2011	10774.3	16739.5	27242.3	40353.1	14076.7
Septembrie 2011	10509.7	16662.5	27140.8	40305.5	14062.5

	Rata de bază, %	CBN, mil. MDL (sold mediu zilnic)	Rata dobânzii la credite overnight, %	Credite overnight, mil. MDL (sold mediu zilnic)	Rata dobânzii la depozite overnight, %	Depozite overnight, mil. MDL (sold mediu zilnic)	Rata rezervelor obligatorii atrase în MDL, %
January 2010	5	2249	7.5	-	2	1347.9	8
February 2010	6	3014.9	7.5/9	-	2/3	725.9	8
March 2010	7	3447.8	9/10	-	3/4	450.2	8
April 2010	7	3512.6	10	-	4	404.9	8
May 2010	7	3292.6	10	-	4	428	8
June 2010	7	3502.1	10	-	4	393	8
July 2010	7	3221.6	10	-	4	344.7	8
August 2009	7	3248	10	-	4	264.2	8
September	7	3272.5	10	-	4	277.8	8
October	7	3303.9	10	-	4	255.8	8
November	7	3347.4	10	-	4	273.5	8
December	8	3531.4	10	-	4	312.2	8
January 2011	8	3731.3	10/11	-	4/5	290	8
February 2011	8	3934.3	11	-	5	429.1	8/11
March 2011	8	3685.7	11	-	5	409.8	11
April 2011	8	3537.8	11	-	5	162.5	11
May 2011	8	3318.1	11	-	5	174	11
June 2011	8	3484.2	11	-	5	260.4	11
July 2011	8	3282.7	11	-	5	218.3	11/14
August 2010	9	3005.8	11/12	-	5/6	140.8	14
September	10	2723	12/13	-	6/7	230.2	14

Perioada	Valoarea totală a schimburilor comerciale, mil. MDL				Valoarea exportului, mil. USD				Valoarea importului, mil. USD				Exportul net, mil. USD	Gradul de acoperire a importurilor prin exporturi, mil. USD
	Total	CSI	UE	Alte tari	Total	CSI	UE	Alte tari	Total	CSI	UE	Alte tari		
2006	3744.8	1444.5	1755.4	544.9	1051.6	423.7	536.9	91.0	2693.2	1020.8	1218.5	453.9	-1641.6	39
2007	5031.2	1882.6	2359.9	788.7	1341.7	548.9	678.9	113.9	3689.5	1333.7	1681.0	674.8	-2347.8	36
2008	6490.0	2360.3	2925.4	1204.3	1591.2	623.0	820.1	148.1	4898.8	1737.3	2105.3	1056.2	-3307.6	32
2009	4565.8	1632.2	2088.6	845.0	1287.5	490.4	667.4	129.7	3278.3	1141.8	1421.2	715.3	-1990.8	39
2010	5396.8	1880.9	2433.1	1082.8	1541.5	624.0	728.9	188.6	3855.3	1256.9	1704.2	894.2	-2313.8	40
Ian.-Sept. 2006	2561.6	1007.6	1178.2	375.8	718.3	303.1	355.6	59.6	1843.3	704.5	822.6	316.2	-1125.0	39
Ian.-Sept. 2007	3452.4	1301.8	1608.9	541.7	922.4	377.4	461.5	83.5	2530.0	924.4	1147.4	458.2	-1607.6	36
Ian.-Sept. 2008	4868.9	1735.4	2245.0	888.5	1197.1	460.9	623.9	112.3	3671.8	1274.5	1621.1	776.2	-2474.7	33
Ian.-Sept. 2009	3178.4	1140.4	1474.0	564.0	895.8	327.3	477.8	90.7	2282.6	813.1	996.2	473.3	-1386.8	39
Ian.-Sept. 2010	3624.3	1224.5	1664.7	735.1	987.7	390.5	475.8	121.4	2636.6	834.0	1188.9	613.7	-1648.9	37
Ian.-Sept. 2011	5243.5	1818.2	2417.6	1007.7	1549.7	626.5	774.8	148.4	3693.8	1191.7	1642.8	859.3	-2144.1	42
Timestrul I 2009	1033.5	417.6	427.8	188.1	279.7	94.9	154.2	30.6	753.8	322.7	273.6	157.5	-474.1	37
Timestrul II 2009	1044.8	349.8	511.2	183.8	300.9	112.3	159.7	28.9	743.9	237.5	351.5	154.9	-443.0	40
Timestrul III 2009	1100.1	373.0	535.0	192.1	315.2	120.1	163.9	31.2	784.9	252.9	371.1	160.9	-469.7	40
Timestrul IV 2009	1387.4	491.8	614.6	281.0	391.7	163.1	189.6	39.0	995.7	328.7	425.0	242.0	-604.0	39
Timestrul I 2010	1065.9	402.9	459.7	203.3	302.5	115.6	153.8	33.1	763.4	287.3	305.9	170.2	-460.9	40
Timestrul II 2010	1217.1	373.4	577.5	266.2	304.4	122.5	143.7	38.2	912.7	250.9	433.8	228.0	-608.3	33
Timestrul III 2010	1341.3	448.2	627.5	265.6	380.8	152.4	178.3	50.1	960.5	295.8	449.2	215.5	-579.7	40
Timestrul IV 2010	1772.5	656.4	768.4	347.7	553.8	233.5	253.1	67.2	1218.7	422.9	515.3	280.5	-664.9	45
Timestrul I 2011	1576.5	587.1	688.9	300.5	478.3	175.9	243.5	58.9	1098.2	411.2	445.4	241.6	-619.9	44
Timestrul II 2011	1797.9	579.3	865.8	352.8	521.9	212.7	255.1	54.1	1276.0	366.6	610.7	298.7	-754.1	41
Timestrul III 2011	1869.1	651.8	862.9	354.4	549.5	237.9	276.2	35.4	1319.6	413.9	586.7	319.0	-770.1	42

Perioada	Valoarea totală a schimburilor comerciale, mil. MDL				Valoarea exportului, mil. USD				Valoarea importului, mil. USD				Exportul net, mil. USD	Gradul de acoperire a importurilor prin exporturi, mil. USD
	Total	CSI	UE	Alte tari	Total	CSI	UE	Alte tari	Total	CSI	UE	Alte tari		
Ianuarie 2010	280.1	112.7	118.2	49.2	81.4	26.8	46.8	7.8	198.7	85.9	71.4	41.4	-117.3	41
Februarie 2010	359.9	141.1	150.7	68.1	107.8	43.2	52.8	11.8	252.1	97.9	97.9	56.3	-144.3	43
Martie 2010	425.9	149.1	190.8	86.0	113.3	45.6	54.2	13.5	312.6	103.5	136.6	72.5	-199.3	36
Aprilie 2010	391.9	128.8	186.9	76.2	99.0	41.7	46.4	10.9	292.9	87.1	140.5	65.3	-193.9	34
Mai 2010	403.4	123.4	192.8	87.2	106.3	39.0	48.7	18.6	297.1	84.4	144.1	68.6	-190.8	36
Iunie 2010	421.8	121.2	197.8	102.8	99.1	41.8	48.6	8.7	322.7	79.4	149.2	94.1	-223.6	31
Iulie 2010	431.4	131.9	214.1	85.4	117.4	42.0	60.9	14.5	314.0	89.9	153.2	70.9	-196.6	37
August 2010	421.8	143.3	188.4	90.1	120.3	49.0	52.4	18.9	301.5	94.3	136.0	71.2	-181.2	40
Septembrie 2010	488.1	173.0	225.0	90.1	143.1	61.4	65.0	16.7	345.0	111.6	160.0	73.4	-201.9	41
Octombrie 2010	547.4	205.1	241.3	101.0	174.0	77.4	79.7	16.9	373.4	127.7	161.6	84.1	-199.4	47
Noiembrie 2010	606.2	222.0	266.6	117.6	200.8	85.4	90.7	24.7	405.4	136.6	175.9	92.9	-204.6	50
Decembrie 2010	618.9	229.3	260.5	129.1	179.0	70.7	82.7	25.6	439.9	158.6	177.8	103.5	-260.9	41
Ianuarie 2011	419.2	162.8	173.3	83.1	134.4	42.5	69.9	22.0	284.8	120.3	103.4	61.1	-150.4	47
Februarie 2011	516.9	191.6	227.3	98.0	161.0	56.6	84.1	20.3	355.9	135.0	143.2	77.7	-194.9	45
Martie 2011	640.4	232.7	288.3	119.4	182.9	76.8	89.5	16.6	457.5	155.9	198.8	102.8	-274.6	40
Aprilie 2011	596.9	200.6	286.4	109.9	175.8	70.8	88.5	16.5	421.1	129.8	197.9	93.4	-245.3	42
Mai 2011	611.2	187.9	296.7	126.6	173.6	69.7	84.3	19.6	437.6	118.2	212.4	107.0	-264.0	40
Iunie 2011	589.8	190.8	282.7	116.3	172.5	72.2	82.3	18.0	417.3	118.6	200.4	98.3	-244.8	41
Iulie 2011	595.7	196.1	289.9	109.7	180.9	78.9	90.3	11.7	414.8	117.2	199.6	98.0	-233.9	44
August 2011	606.6	218.0	276.5	112.1	186.0	77.1	97.7	11.2	420.6	140.9	178.8	100.9	-234.6	44
Septembrie 2011	666.8	237.7	296.5	132.6	182.6	81.9	88.2	12.5	484.2	155.8	208.3	120.1	-301.6	38

TENDINȚE ECONOMICE ÎN MOLDOVA

Perioada	Influxul de remiteri, mil. USD	Stocul de ISD, mil. USD	Influxul de ISD, mil. USD	Ponderea importurilor în PIB, %	Ponderea exporturilor în PIB, %	Ponderea exporturilor în exportul mondial, %	Exportul pe cap de locuitor, mil. USD	Indicii de volum ai importurilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii de volum ai exporturilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii valorii unitare ai importurilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii valorii unitare ai exporturilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii valorici ai importurilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii valorici ai exporturilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %
2006	1182	1258.2	239.72	79	30.9	0.01	292.9	108	93	109	96.4	117.5	104
2007	1498	1843.7	533.62	83.8	30.5	0.01	374.7	125	117	110	127.6	137	109
2008	1897	2566.6	712.8	80.9	26.3	0.01	445.4	114	105	116	118.6	132.8	113
2009	1211	2649.6	127.84	60.3	23.7	0.01	360.9	75	93	89	80.9	66.9	87
2010	1316	2837.5	198.90	66.4	26.5	0.01	432.6	114	117	103	119.7	117.6	103
Ian.-Sept. 2006	845.3	1166.4	151.2										
Ian.-Sept. 2007	1053.5	1616.4	312.7										
Ian.-Sept. 2008	1435.7	2405.2	553.0										
Ian.-Sept. 2009	854.5	2641.0	102.4										
Ian.-Sept. 2010	970.9	2797.8	152.0										
Ian.-Sept. 2011													
Timestrul I 2009	220.2	2573.0	42.5					72	94	100	87	72	82
Timestrul II 2009	301.9	2595.9	16.6					68	90	85	86	58	77
Timestrul III 2009	332.4	2641.0	43.3					71	81	83	84	59	68
Timestrul IV 2009	356.3	2649.6	25.5					86	106	94	94	81	99
Timestrul I 2010	255.1	2678.2	43.3					107	111	95	101	101	112
Timestrul II 2010	319.6	2691.7	34.2					120	102	102	100	123	102
Timestrul III 2010	396.1	2797.8	74.5					118	120	104	103	122	124
Timestrul IV 2010	399.1	2837.5	46.9					115	135	106	108	122	146
Timestrul I 2011	285.2	2975.8	77.5					131	145	110	109	144	158
Timestrul II 2011	384.0	3062.1	74.5					125	156	112	110	139,8	171,5
Timestrul III 2011								123	130	112	111	137,4	144,3
Timestrul IV 2011													

Perioada	Exportul principalilor parteneri comerciali, mil. USD					Importul principalilor parteneri comerciali, mil. USD					Exportul net principalilor parteneri comerciali, mil. USD				
	SUA	UE 27	Romania	Federati a Rusa	Ucraina	SUA	UE 27	Romania	Federati a Rusa	Ucraina	SUA	UE 27	Romania	Federati a Rusa	Ucraina
2006	1025967.0	1458232.1	32479.6	303551.0	38368.0	1919427.0	1699483.6	4352696.2	164280.0	45038.6	-893460.0	-241251.5	-4320216.5	139271.0	-6670.6
2007	1148198.0	1702766.5	40559.3	354403.0	49296.1	2020403.0	1966878.0	70553.6	223488.0	60618.0	-872205.0	-264111.5	-29994.4	130915.0	-11321.9
2008	1287442.1	1929083.2	49699.6	471606.0	66954.4	2169487.0	2305252.5	84315.8	291861.0	85535.3	-882044.9	-376169.3	-34616.2	179745.0	-18580.9
2009	1056043.0	1532196.0	40673.4	303388.0	39782.0	1605295.7	1680523.1	54463.7	191804.0	45487.0	-549252.7	-148327.1	-13790.3	111584.0	-5705.0
2010	1278138.7	1785319.1	49352.1	400132.0	51478.0	1968070.6	1988894.1	61909.7	248740.0	60911.0	-689931.9	-203575.0	-12557.6	151392.0	-9433.0
Ian.-Sept. 2006	756419.0	1054176.3	23871.6	223718.0	27933.5	1433325.0	1248086.2	4337181.8	112312.0	32206.9	-676906.0	-193909.9	-4313310.2	111406.0	-4273.4
Ian.-Sept. 2007	841256.0	1228931.7	29120.6	244911.0	35691.1	1484199.8	1420204.7	49401.7	153883.0	42355.4	-642943.8	-191273.0	-20281.1	91028.0	-6664.3
Ian.-Sept. 2008	990631.9	1505985.2	39496.9	373570.0	53563.3	1682458.8	1813264.6	66863.7	218559.0	67903.4	-691826.9	-307279.4	-27366.8	155011.0	-14340.1
Ian.-Sept. 2009	762059.1	1096434.1	29041.1	207829.0	27482.0	1157203.1	1219038.2	38810.4	131462.0	31575.0	-395144.0	-122604.1	-9769.3	76367.0	-4093.0
Ian.-Sept. 2010	930605.9	1287260.4	35171.0	287255.0	36292.0	1448619.2	1441384.3	44335.0	172285.0	41857.0	-518013.3	-154123.9	-9164.1	114970.0	-5565.0
Ian.-Sept. 2011	1096181.6	1585885.8	46992.6	380204.0	49950.0	1684925.7	1765946.3	56585.3	207141.0	59457.0	-588744.1	-180060.5	-9592.7	173063.0	-9507.0
Timestrul I 2009	246347.9	332601.8	8565.0	57265.0	8304.0	364874.6	397850.5	11435.5	38483.0	9779.0	-118526.7	-65248.7	-2870.5	18782.0	-1475.0
Timestrul II 2009	251303.0	366888.7	9586.5	68113.0	9023.0	373316.5	392802.9	12940.2	43929.0	9995.0	-122013.5	-25914.2	-3353.7	24184.0	-972.0
Timestrul III 2009	264408.2	396943.6	10889.7	82451.0	10155.0	419012.0	428384.8	14434.8	49050.0	11801.0	-154603.8	-31441.2	-3545.1	33401.0	-1646.0
Timestrul IV 2009	293983.9	435761.9	11632.3	95559.0	12300.0	448092.6	461484.9	15653.3	60342.0	13912.0	-154108.7	-25723.0	-4021.0	35217.0	-1612.0
Timestrul I 2010	296861.1	406669.1	10938.2	92240.0	10337.0	439612.3	462359.1	13773.0	45710.0	11796.0	-142751.2	-55690.0	-2834.9	46530.0	-1459.0
Timestrul II 2010	314971.8	426610.7	11724.2	97400.0	12756.0	491893.9	475963.3	15308.0	58167.0	13793.0	-176922.1	-49352.6	-3583.9	39233.0	-1037.0
Timestrul III 2010	318773.0	453980.6	12508.6	97615.0	13199.0	517113.0	503061.9	15254.0	68408.0	16268.0	-198340.0	-49081.3	-2745.3	29207.0	-3069.0
Timestrul IV 2010	347532.8	498058.7	14181.1	112877.0	15186.0	519451.4	547509.8	17574.7	76455.0	19054.0	-171918.6	-49451.1	-3393.6	36422.0	-3868.0
Timestrul I 2011	351002.3	502328.7	15126.8	113691.0	15373.0	522992.7	570425.8	17184.7	64567.0	18495.0	-171990.4	-68097.1	-2057.9	49124.0	-3122.0
Timestrul II 2011	370821.3	542452.7	15769.6	135520.0	17464.0	574251.6	601315.0	20095.2	82429.0	19837.0	-203430.3	-58862.3	-4325.6	53091.0	-2373.0

Perioada	Exportul principalilor parteneri comerciali, mil. USD					Importul principalilor parteneri comerciali, mil. USD					Exportul net principalilor parteneri comerciali, mil. USD				
	SUA	UE 27	Romania	Federati a Rusa	Ucraina	SUA	UE 27	Romania	Federati a Rusa	Ucraina	SUA	UE 27	Romania	Federati a Rusa	Ucraina
Trimestrul III 2011	374358.0	541104.4	16096.1	130993.0	17113.0	587681.4	594205.5	19305.5	60145.0	21125.0	-213323.4	-53101.1	-3209.3	70848.0	-4012.0
Ianuarie 2010	92715.8	116495.9	3315.5	27683.0	3011.0	139895.3	149901.1	3996.3	11373.0	3326.0	-47179.5	-33405.2	-680.8	16310.0	-315.0
Februarie 2010	93691.1	131775.7	3506.8	30555.0	3375.0	137865.5	141986.2	4397.6	15523.0	3727.0	-44174.4	-10210.5	-890.8	15032.0	-352.0
Martie 2010	110454.2	158397.5	4115.9	34002.0	3951.0	161851.5	170471.8	5379.2	18814.0	4743.0	-51397.3	-12074.3	-1263.3	15188.0	-792.0
Aprilie 2010	102436.4	142360.1	3864.7	33503.0	4223.0	157536.0	158391.8	5046.4	19183.0	4623.0	-55099.6	-16031.7	-1181.7	14320.0	-400.0
Mai 2010	105492.3	134386.2	3768.1	31822.0	4201.0	160460.2	154236.0	5021.9	19369.0	4426.0	-54967.9	-19849.8	-1253.7	12453.0	-225.0
Iunie 2010	107043.1	149864.4	4091.4	32075.0	4332.0	173897.7	163335.5	5239.7	19615.0	4744.0	-66854.6	-13471.1	-1148.4	12460.0	-412.0
Iulie 2010	104026.2	158546.8	4317.7	31414.0	4245.0	169116.9	167057.8	5159.0	21034.0	5175.0	-65090.7	-8511.0	-841.3	10380.0	-930.0
August 2010	106774.8	138540.9	3599.2	31840.0	4253.0	176030.3	162522.3	4412.6	23832.0	5418.0	-69255.5	-23981.4	-813.4	8008.0	-1165.0
Septembrie 2010	107972.0	156892.9	4591.7	34361.0	4701.0	171965.8	173481.8	5682.4	23542.0	5675.0	-63993.8	-16588.9	-1090.7	10819.0	-974.0
Octombrie 2010	117512.5	168525.5	4884.3	34721.0	4750.0	174652.4	180592.4	5939.6	24667.0	6175.0	-57139.9	-12066.9	-1055.3	10054.0	-1425.0
Noiembrie 2010	113006.4	168109.9	4946.1	35504.0	5133.0	173869.1	190146.8	6229.6	24706.0	6233.0	-60862.7	-22036.9	-1283.5	10798.0	-1100.0
Decembrie 2010	117013.9	161423.3	4350.7	42652.0	5303.0	170929.9	176770.6	5405.5	27082.0	6646.0	-53916.0	-15347.3	-1054.8	15570.0	-1343.0
Ianuarie 2011	110154.6	145319.0	4578.7	30896.0	4648.0	171477.4	185601.9	4834.2	16040.0	5069.0	-61322.8	-40282.9	-255.4	14856.0	-421.0
Februarie 2011	109797.2	165246.8	4777.2	39017.0	4719.0	161069.7	178293.7	5310.6	21630.0	6378.0	-51272.5	-13046.9	-533.4	17387.0	-1659.0
Martie 2011	131050.5	191762.9	5770.9	43778.0	6006.0	190445.6	206530.2	7040.0	26897.0	7048.0	-59395.1	-14767.3	-1269.0	16881.0	-1042.0
Aprilie 2011	123901.0	175723.6	4895.8	46102.0	5605.0	182962.9	199378.3	6334.4	27022.0	6298.0	-59061.9	-23654.7	-1438.6	19080.0	-693.0
Mai 2011	124000.0	187243.7	5488.5	44566.0	5700.0	193843.2	204902.7	7158.9	27925.0	6767.0	-69843.2	-17659.0	-1670.4	16631.0	-1067.0
Iunie 2011	122920.3	179485.4	5385.3	44862.0	6159.0	197445.5	197034.0	6601.9	27482.0	6772.0	-74525.2	-17548.6	-1216.6	17380.0	-613.0
Iulie 2011	120376.1	184228.5	5397.2	42636.0	5356.0	192258.1	197317.2	6366.3	27473.0	6527.0	-71882.0	-13088.7	-969.1	15163.0	-1171.0
August 2011	126765.5	175673.2	4961.4	44592.0	5780.0	201357.2	201170.5	6184.3	29921.0	7214.0	-74591.7	-25497.3	-1222.9	14671.0	-1434.0
Septembrie 2011	127216.4	181202.7	5737.5	43765.0	5977.0	194066.1	195717.8	6754.9	2751.0	7384.0	-66849.7	-14515.1	-1017.3	41014.0	-1407.0

Perioada	Numărul întreprinderilor pe raioane							Numărul întreprinderilor după mărime			
	Total pe republica	Mun. Chisinau	Regiunea Nord	Regiunea Centru	Regiunea Sud	U.T.A. Gagauzia	Total întreprinderi, inclusiv:	Sectorul IMM, dintre care:	Mijlocii	Mici	Micro
2005	33141	21640	4489	4362	2650	901	33141	32444	1657	6440	24347
2006	36158	23594	4909	4766	1905	984	36158	35542	1724	6544	27274
2007	39987	26327	5302	5274	2032	1052	39987	39320	1774	7194	30352
2008	42121	27693	5385	5738	2195	1110	42121	41109	1685	8329	31095
2009	44633	29376	5492	6137	2364	1264	44633	43658	1589	8264	33805
2010	46704	30840	5675	6539	2388	1262	46704	45631	1587	9132	34912
Perioada	Numărul angajaților pe raioane							Numărul angajaților după mărimea întreprinderii			
	Total pe republica	Mun. Chisinau	Regiunea Nord	Regiunea Centru	Regiunea Sud	U.T.A. Gagauzia	Total întreprinderi, inclusiv:	Sectorul IMM, dintre care:	Mijlocii	Mici	Micro
2005	578011	288714	125977	85747	77573	24186	578011	317163	145323	105223	66617
2006	574933	301770	119419	80555	50537	22652	574933	332720	143342	107182	82196
2007	574131	317192	112780	77449	45248	21462	574131	343525	140821	111662	91042
2008	572129	322515	110256	75536	43790	20032	572129	328065	125482	120249	82334
2009	539195	305150	104071	70032	41033	18909	539195	316244	115055	117104	84085
2010	526182	300657	99532	70139	37959	17895	526182	309434	108771	120969	79694

Perioada	Venitul din vânzări pe raioane, mln lei						Venitul din vânzări după mărimea întreprinderilor, mln lei				
	Total pe republica	Mun. Chisinau	Regiunea Nord	Regiunea Centru	Regiunea Sud	U.T.A. Gagauzia	Total întreprinderi, inclusiv:	Sectorul IMM, dintre care:	Mijlocii	Mici	Micro
2005	97668,31	70003,69	12705,55	8364,32	6594,76	2554,24	97668,31	42115,35	16221,22	20620,58	5273,55
2006	117372,36	86516,13	15270,26	9549,55	3883,28	2153,14	117372,36	54280,71	19305,14	25891,51	9084,06
2007	148512,75	111664,66	18958,8	11264,41	4209,65	2415,23	148512,75	66786,55	24881,2	30229,95	11675,4
2008	175058,44	129377,74	23473,84	13892,81	5534,38	2779,68	175058,44	64984,12	23306,22	33598,68	8079,22
2009	146447	108718,95	17561,65	12802,51	4756,06	2607,82	146447	57480,03	20318,25	29104,21	8057,57
2010	177503,2	130126,2	22031,5	15974,7	6132,1	3238,7	177503,2	65263,2	22799,2	33992,7	8471,3
	Rezultatul financiar (profit) pana la impozitare pe raioane, mln lei						Rezultatul financiar (profit) pana la impozitare după mărimea întreprinderilor, mln lei				
Perioada	Total pe republica	Mun. Chisinau	Regiunea Nord	Regiunea Centru	Regiunea Sud	U.T.A. Gagauzia	Total întreprinderi, inclusiv:	Sectorul IMM, dintre care:	Mijlocii	Mici	Micro
2005	5765,88	4431,55	657,54	445,43	231,35	48,61	5765,88	2215,78	823,4	1048,29	344,09
2006	7915,78	6333,3	891,19	455,54	182,98	52,77	7915,78	3321,29	1198,15	1467,67	655,47
2007	13209,86	10506,7	1347,16	885,16	335,71	135,13	13209,86	5394,45	1923,46	2496,37	974,62
2008	18864,29	13907,56	2691,58	1482,46	514,48	268,2	18864,29	7531,54	2419,32	4000,71	1111,51
2009	12442,59	9623,62	1206,04	933,55	399,02	280,35	12442,59	5920,23	1807,72	3038,08	1074,43
2010	13169,8	9754,4	1766,3	918,9	468,4	261,8	13169,8	5456,9	1931,5	2842,4	683

Perioada	Înregistrarea întreprinderilor	Radierea întreprinderilor	Perioada	Înregistrarea întreprinderilor	Radierea întreprinderilor
2007	11480	1915	Trimestrul I 2011	1931	797
2008	9902	3001	Trimestrul II 2011	1629	965
2009	7220	3274	Trimestrul III 2011	1543	861
2010	6488	3177	Trimestrul IV 2011	1637	807
2011	6740	3430			
Trimestrul I 2007	3499	417	ian.2011	563	204
Trimestrul II 2007	2578	535	feb.2011	642	234
Trimestrul III 2007	2308	434	mar.2011	726	359
Trimestrul IV 2007	3095	529	apr.2011	591	283
Trimestrul I 2008	3445	573	mai2011	506	306
Trimestrul II 2008	2152	721	iun.2011	532	376
Trimestrul III 2008	2194	883	iul.2011	521	320
Trimestrul IV 2008	2111	824	aug.2011	472	323
Trimestrul I 2009	2264	929	sep.2011	550	218
Trimestrul II 2009	1609	897	oct.2011	496	312
Trimestrul III 2009	1607	642	noiem.2011	561	232
Trimestrul IV 2009	1740	806	dec.2011	580	263
Trimestrul I 2010	1678	787			
Trimestrul II 2010	1591	745			
Trimestrul III 2010	1556	677			
Trimestrul IV 2010	1663	968			

Situția demografică	Numărul populației stabilă (mii locuitori) la începutul anului		Numărul populației prezentă (mii locuitori) la începutul anului		Numărul născuți-vii - total (pers.)	Numărul decedați - total (pers.)	Sporul natural (pers.)	Numărul căsătoriilor - total (numărul)	Numărul divorțurilor - total (numărul)	Piața forței de muncă	Numărul persoanelor economic activă (mii pers.)	Rata de activitate a populației, %	Numărul persoanelor ocupate (mii pers.)	Rata de ocupare a populației, %	Numărul șomerilor BIM (mii pers.)	Rata șomajului, %	
	2010	2011	2010	2011													
TOTAL 2006	3589,9	3589,9	3395,6	3395,6	37587	43137	-5550	27128	12594	1357,2	1357,2	46,3	1257,3	42,9	99,9	7,4	
TOTAL 2007	3581,1	3581,1	3432,8	3432,8	37973	43050	-5077	29213	13923	1313,9	1313,9	44,8	1247,2	42,5	66,7	5,1	
TOTAL 2008	3572,7	3572,7	3424,4	3424,4	39018	41948	-2930	26666	12601	1302,8	1302,8	44,3	1251,0	42,5	51,7	4,0	
TOTAL 2009	3567,5	3567,5	3419,4	3419,4	40803	42139	-1336	26781	11884	1265,3	1265,3	42,8	1184,4	40,0	81,0	6,4	
TOTAL 2010	3563,7	3563,7	3415,6	3415,6	10474	43631	-3157	26483	11504	1235,4	1235,4	41,6	1143,4	38,5	92,0	7,4	
	Ianuarie				3309	3993	-684	1454	991								
T1	Februarie				6390	7568	-1178	3033	1817		1137,7	38,2	1030,5	34,6	107,2	9,4	
	Martie				9640	11517	-1877	4130	2879								
	Aprilie				12510	14828	-2318	5051	3741								
2011 T2	Mai				15410	18181	-2771	7516	4636		1328,7	44,7	1246,1	41,9	82,6	6,2	
	Iunie				18602	21205	-2603	9637	5565								
	Iulie				22098	24044	-1946	11689	6522								
T3	August				25385	26512	-1127	14530	7273		1347,2	45,3	1276,2	42,9	71,0	5,3	
	Septembrie				29408	29336	72	18601	8057								
TOTAL 2011		3560,4	3560,4	3560,4													

Indicatorii Sectorului Social	Minimul de existență																											
	Populația aptă de muncă - TOTAL MDL				Populația aptă de muncă - URBAN MDL				Populația aptă de muncă - RURAL MDL				Minimul de existență - medie, Total, MDL															
	Total	bărbați	femei	Pensionari	Total	bărbați	femei	Pensionari	Total	până la 1 an	în vârstă 1-6 ani	în vârstă 7-16 ani	Total	bărbați	femei	Pensionari												
																	Total	până la 1 an	în vârstă 1-6 ani	în vârstă 7-16 ani								
TOTAL 2006	987,0	1044,6	928,7	800,3	851,9	333,6	736,9	952,2	1034,0	1075,7	1127,2	1027,2	875,1	961,3	375,9	833,9					1079,6	865,6	916,7	974,3	855,0	759,8	792,8	308,1
TOTAL 2007	1159,5	1227,0	1091,1	943,4	1002,7	394,3	871,2	1118,8	1189,2	1237,2	1296,9	1180,9	1006,1	1105,3	434,4	963,3	1238,9	1036,3	1098,1	1167,4	1023,9	909,4	947,3	370,0	820,5	1055,3		
TOTAL 2008	1446,5	1534,7	1357,2	1167,4	1267,4	491,0	1091,8	1400,0	1482,8	1544,3	1632,5	1461,3	1251,1	1405,0	543,6	1213,3	1564,7	1287,6	1364,6	1454,1	1268,9	1119,6	1193	459,3	1025	1312,9		
TOTAL 2009	1251,1	1327,0	1172,2	1022,8	1112,0	451,0	964,3	1228,3	1295,3	1344,3	1423,3	1267,9	1106,8	1240,0	503,3	1076,3	1376,5	1112,4	1173,6	1248,7	1091	974,8	1042,8	421,2	900,8	1151,9		
TOTAL 2010	1453,1	1536,0	1366,1	1184,3	1258,1	498,8	1095,9	1409,3	1498,1	1567,0	1651,7	1484,3	1277,3	1397,9	555,5	1220,3	1576,1	1285,2	1362,8	1450,0	1266,0	1127,3	1182,7	466,3	1024,4	1323,1		
2011																												
T1	Januarie																											
	Februarie	1551,0	1631,3	1466,4	1275,4	1358,7	577,6	1235,0	1618,2	1689,0	1766,0	1613,6	1386,9	1522,6	647,9	1386,6	1692,0	1366,6	1442,1	1531,4	1342,1	1204,1	1269,8	536,0	1147,1	1399,8		
	Martie																											
	Aprilie																											
T2	Mai	1587,3	1667,4	1503,0	1311,1	1370,4	579,1	1225,4	1658,9	1736,0	1813,5	1660,1	1428,5	1636,2	650,0	1376,8	1720,4	1391,4	1470,0	1559,0	1370,5	1236,0	1280,3	573,1	1137,7	1421,6		
	Iunie																											
	Iulie																											
T3	August	1454,6	1523,8	1381,7	1206,8	1299,4	572,7	1150,3	1496,5	1559,9	1619,8	1501,3	1282,4	1417,0	626,0	1258,3	1591,0	1307,9	1371,5	1452,6	1280,8	1158,4	1235,6	541,1	1087,6	1375,2		
	Septembrie																											
TOTAL 2011																												

Indicatorii Sectorului Social	Cheltuielile de consum ale populației																		
	Veniturile disponibile ale populației						Structura cheltuielilor de consum ale populației, %												
	Structura veniturilor disponibile ale populației, %						Cheltuielile de consum ale populației MDL												
	activitatea salariată	activitatea individuală agricolă	activitatea individuală non-agricolă	proprietate	prestații sociale	alte surse	produse alimentare	băuturi alcoolice, tutun	îmbrăcăminte și încălțăminte	locuințe și comodități	dotarea locuinței	sănătate	transport	servicii de comunicații	agrement	învățământ	hotel, restaurant, cantină	alte bunuri și servicii	
TOTAL 2006	41,6	18,6	7,8	0,2	13,2	18,7	44,4	2,8	11,9	13,7	4,7	5,3	5,1	3,9	2,0	0,4	2,6	3,4	
TOTAL 2007	41,4	15,1	6,4	0,3	13,6	23,2	43,8	2,5	12,0	13,5	4,8	5,4	4,9	4,3	2,1	0,4	2,5	3,8	
TOTAL 2008	42,9	10,5	7,5	0,3	14,9	23,9	40,2	1,9	12,7	16,3	4,8	5,6	4,9	4,9	2,1	0,4	2,3	3,9	
TOTAL 2009	45,3	8,9	6,5	0,2	17,5	21,7	40,8	1,8	12,2	16,2	3,9	6,2	4,7	5,0	2,0	0,5	2,5	4,1	
TOTAL 2010	42,6	9,8	6,8	0,1	18,7	22,0	40,8	1,8	10,8	17,8	3,9	6,4	4,9	4,6	1,7	1,3	2,2	3,8	
2011	ianuarie																		
	T1 Februarie	48,8	10,0	4,3	0,3	16,5	42,9	1,6	10,0	17,0	3,2	6,1	6,1	4,6	1,3	1,2	2,0	4,0	
	Martie																		
T2	Aprilie																		
	T2 Mai	43,9	10,4	6,6	0,6	19,2	43,2	1,7	10,1	18,2	3,6	5,4	5,2	4,4	1,2	1,1	2,1	3,6	
	Iunie																		
T3	Iulie																		
	T3 August	42,3	10,1	8,8	0,6	17,9	41,3	1,4	10,2	19,8	4,4	5,2	5,2	4,2	1,9	1,0	1,5	3,8	
	Septembrie																		
TOTAL 2011																			

Indicatorii Sectorului Social	Remunerarea muncii				Protecția socială a populației																				
	Câștigul salarial mediu lunar - Total		Indicele câștigului salarial nominal lunar (față de anul precedent), %		Numărul pensionarilor - Total (la sfârșitul anului) (mii pers.)				Pensionarii aflați în evidența organelor de asigurare socială (mii pers.)				Mărirea medie a pensiei lunare stabilite a pensionarilor aflați în evidența organelor de protecție socială a populației (la sfârșitul anului) MDL				Ritmuri de creștere a pensiei nominale, %		Ritmuri de schimbare a pensiei reale, %		Indemnizație unică		Indemnizație lunară pentru îngrijirea copilului		
	MDL	EUR	MDL	EUR	Total	de invaliditate	în urma pierderii întreținătorului	pentru vechime în muncă	Total	de invaliditate	în urma pierderii întreținătorului	pentru limita de vârstă	Total	de invaliditate	în urma pierderii întreținătorului (pentru fiecare membru inapt de muncă din familie)	115,4	102,4	la nașterea primului copil	la nașterea fiecărui următor copil	(persoane neasigurate) în vârstă de până la 1,5 ani	(persoane asigurate) în vârstă de până la 3 ani				
TOTAL 2006	1697,1	129,2	102,9	128,7	123,4	122,5	114,2	637,8	621,4	453,8	128,3	30,3	9,0	442,3	457,5	390,2	205,8	115,4	102,4	800,0	800,0	182,8	100,0		
TOTAL 2007	2065,0	170,2	124,4	121,7	131,7	120,9	108,4	636,7	619,4	452,3	129,7	28,6	8,8	548,3	565,8	479,8	247,7	124,0	110,4	1000,0	1000,0	230,8	100,0		
TOTAL 2008	2529,7	243,4	165,4	122,5	143,0	133,0	108,7	639,4	621,4	455,2	131,3	26,3	8,6	646,4	666,3	563,3	370,6	117,9	104,6	1500,0	1500,0	322,6	150,0		
TOTAL 2009	2747,6	247,2	177,0	108,6	101,5	107,0	108,6	643,4	624,5	457,9	133,3	24,9	8,5	775,5	800,8	669,3	434,2	120,0	120,0	1400,0	1700,0	478,9	150,0		
TOTAL 2010	2972,2	240,4	181,2	108,2	97,3	102,4	100,7	646,7	627,2	460,5	134,3	23,7	8,6	810,9	836,6	691,8	443,7	104,6	97,4	1700,0	2000,0	675,3	250,0		
2011	Januarie	2835,6	232,1	173,7	109,2	110,6	118,1	102,3	627,2																
	Februarie	2884,5	240,2	175,9	111,4	118,2	118,5	105,4																	
	Martie	2985,1	249,8	178,7	108,1	113,9	110,7	102,2																	
	Aprilie	3134,6	268,1	185,8	113,7	121,4	112,8	106,8	625,2																
	Mai	3216,0	277,4	192,8	112,9	123,4	108,3	105,5																	
	Iunie	3556,2	306,9	213,5	120,0	133,5	113,5	111,4																	
	Iulie	3261,8	282,6	197,9	111,0	121,1	108,0	102,5		627,4															
	August	3174,8	279,1	194,7	108,5	115,8	104,2	99,4																	
	Septembrie	3159,3	272,4	197,2	109,1	115,1	108,5	100,3																	
	Octombrie	3161,7	268,1	195,8				101,4																	
	Noiembrie	3231,0	275,6	203,1				100,8																	
	Decembrie																								
TOTAL 2011																									

Redactor-șef CE: Iulita BÎRCĂ
Redactor: Tatiana PARVAN, Andrian SCLIFOS
Designer copertă: Alexandru COVAȘ

Adresa redacției: Complexul Editorial, IEFS, MD-2064,
or. Chișinău, str. I. Creangă, 45, tel.: 50-11-30, fax: 74-37-94
web: www.iefs.md/complexul-editorial/; e-mail: bircaiulita@mail.ru

Bun de tipar: 01.02.2012. Tirajul 300 ex.
Coli de tipar 9,0. Coli editoriale 7,5. Com. 2.
Complexul-Editorial al IEFS, 2012